

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2008–2009)

FOR BUDSJETTÅRET 2009

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5574, 5613, 5625 og 5656

Innhold

Del I		Del II	
Innledende del	7	Budsjettforslag	37
1	Regjeringens næringspolitikk ...	9	Programområde 17 Nærings- og handelsformål .....
1.1	En næringspolitikk for økt verdiskaping	9	<i>Programkategori 17.00 Administrasjon .....</i>
1.2	Næringspolitiske prioriteringer i statsbudsjettet for 2009	12	Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet
2	Nærings- og handelsdepartementets politikk-områder	15	Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet
2.1	Handel og internasjonalt samarbeid	15	<i>Programkategori 17.10 Infrastruktur og rammebetingelser .....</i>
2.1.1	EØS-avtalen og det indre marked	15	Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern ..
2.1.2	Fremme av eksport og næringslivets internasjonalisering	16	Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern
2.1.3	EFTAs handelsavtaler, WTO og investeringsavtaler	17	Kap. 902 Justervesenet .....
2.2	Innovasjon, næringsrelevant forskning og entreprenørskap	17	Kap. 3902 Justervesenet .....
2.2.1	Innovasjonspolitik	17	Kap. 903 Norsk Akkreditering .....
2.2.2	Næringsrelevant forskning	18	Kap. 3903 Norsk Akkreditering .....
2.2.3	Internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid	19	Kap. 904 Brønnøysundregistrene .....
2.2.4	Virkemidler for innovasjon, nyskaping og design	19	Kap. 3904 Brønnøysundregistrene .....
2.2.5	Entreprenørskap	20	Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse ....
2.3	En strategi for maritime næringer	21	Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse ..
2.4	En strategi for reiselivsnæringene	22	Kap. 906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard .....
2.5	Statlig eierskap	23	Kap. 3906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard .....
2.6	Næringsrettet forenkling	24	Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet .....
2.7	Samfunnssikkerhet og beredskap	25	Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet .....
2.8	Likestilling	25	Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet .....
3	Oversiktstabeller for budsjettet	27	Kap. 908 Skipsregistrene .....
3.1	Utgifter	27	Kap. 3908 Skipsregistrene .....
3.2	Inntekter	29	Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk .....
4	Oversikt over tilsagnsfullmakter	30	Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling .....
5	Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger	31	Kap. 913 Standardisering .....
6	Bruk av stikkordet «kan overføres»	35	<i>Programkategori 17.20 Forskning, innovasjon og internasjonalisering .....</i>
			Kap. 920 Norges forskningsråd .....
			Kap. 921 Statlig investeringsfond .....
			Kap. 922 Romvirksomhet .....
			Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer .....
			Kap. 929 Norsk Designråd .....
			Kap. 931 Miljøtiltak .....
			Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak .....
			Kap. 937 Svalbard Reiseliv AS .....

Kap. 938 Omstillingstiltak	122
Kap. 3939 Støtte til skipsbygging	123
Kap. 2421 Innovasjon Norge	123
Kap. 5325 Innovasjon Norge	139
Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	140
Kap. 2426 SIVA SF	141
Kap. 5326 SIVA SF	145
Kap. 5613 Renter fra SIVA SF	145
Kap. 2460 Garanti-instituttet for eksport- kreditt	145
Kap. 5460 Garanti-instituttet for eksport- kreditt	152
<i>Programkategori 17.30 Statlig eierskap .....</i>	<i>153</i>
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap	157
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap	157
Kap. 953 Kings Bay AS	158
Kap. 960 Raufoss ASA	160
Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning	162
Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning	162

Del III

Spesielle temaer	165
8 Likestilling	167
9 Sektorovergrepene miljøpolitikk	172
10 Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handels- departementet	178
11 Retningslinjer for statlig eierskap: Holdning til lederlønn	180
Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2009, kapitlene 900–953, 2421, 2426 og 2460, 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5574, 5613, 5625 og 5656	183

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2008–2009)

FOR BUDSJETTÅRET 2009

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5574, 5613, 5625 og 5656

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 12. september 2008,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledende del

1 Regjeringens næringspolitikk

1.1 En næringspolitikk for økt verdiskaping

Verdiene vi skaper, bestemmer nivået på vår velferd. Derfor er målet for regjeringens næringspolitikk at vi skal ha størst mulig verdiskaping i norsk økonomi.

En framtidsrettet næringspolitikk avhenger av at regjeringen fører en helhetlig innovasjonspolitik, videreutvikler den norske modellen og opprettholder dagens aktive handelspolitikk. Et omstillingsdyktig norsk næringsliv fordrer med andre ord samarbeid på tvers av politikkområder. Klarer vi det, vil Norge stå bedre rustet til å møte de framtidige utfordringene knyttet til utflatning av petroleumsinntektene, en aldrende befolkning, klimaendringer og globalisering. Dermed kan Norge også framover være en av verdens rikeste og beste velferdsstater å leve i.

Vi har nå bak oss fire år med så høy vekst at norsk fastlandsøkonomi i 2007 var over 20 pst. større enn i 2003. De aller fleste landsdeler og befolkningsgrupper har vært med på oppturen. Arbeidsledigheten er rekordlav, og det er 170 000 flere sysselsatte enn for to år siden.

Regjeringen har lagt grunnlag for de siste års økte verdiskaping gjennom en rekke politiske valg. Bl.a har vi hatt god budsjett disiplin og fulgt handlingsregelen for bruken av petroleumsinntektene. En stabil og forutsigbar utvikling i økonomien, uten særnorsk pris- og lønnsvekst, er vesentlig for å sikre lav arbeidsledighet og best mulig utnyttelse av våre ressurser. Næringslivet er avhengig av gode generelle rammevilkår for å realisere sitt potensial for vekst og økt eksport. Norge er, og skal være, et godt land å drive næringsvirksomhet i.

De siste års vekst i norsk økonomi har i stor grad vært understøttet av et kraftig internasjonalt oppsving. Verdens samlede BNP steg i likhet med det norske med over 20 pst. fra 2003 til 2007 (i volum), noe som gjør denne fireårsperioden til den sterkeste på 30 år. Den høye veksten globalt skyldes i stor grad at verden er blitt én markedsplass. Land som tidligere var isolerte og fattige, åpnes nå opp for handel og innlemmes i verdensøkonomien. Dette gjelder særlig Kina og India (38 pst. av ver-

dens befolkning), men også sentral- og Øst-Europa.

Aktiviteten i norsk økonomi er fortsatt høy. Siden Norge er en liten, åpen økonomi, er det likevel grunn til å tro at svakere vekst blant handelspartnerne etter hvert vil påvirke aktiviteten og lønnsomheten i eksportnæringene, og dermed også utviklingen i andre deler av norsk næringsliv. Det er nå tegn til at aktivitetsveksten dempes noe framover. Økningen i husholdningenes etterspørsel reduseres og det er nedgang i boliginvesteringene. Fortsatt høye investeringer i petroleumsektoren vil bidra positivt til veksten i år og neste år.

Globaliseringsprosessen skaper nye muligheter for norsk næringsliv. Ved å utnytte landets særskilte konkurransemessige fortrinn kan man produsere og eksportere de varer og tjenester man relativt sett er dyktigst til, og samtidig importere varer og tjenester som andre land produserer relativt mer effektivt. Eksportnæringer får tilgang til store voksende markeder, noe som legger grunnlag for høy næringsaktivitet og arbeidsplasser i disse sektorene. Bedrifter kan foreta lønnsomme utenlandsinvesteringer, samtidig som større markeder gjør det mulig å utnytte stordriftsfordeler. Ved å utnytte mulighetene for handel kan vi øke verdiskapingen. Det er imidlertid ingen selvfølge å få fri adgang til andre lands markeder. Regjeringen arbeider derfor aktivt for å sikre norske bedrifter god markedsadgang gjennom WTO, EØS og EFTAs handelsavtaler.

I tillegg har vi forbedret bytteforholdet for varene våre (forholdet mellom eksport- og importpriser) i verdensmarkedet de siste årene. Det er høy pris på norske eksportvarer som olje og gass, aluminium og sjøfartstjenester. Samtidig importerer vi billige klær og elektriske artikler fra land som Kina og India. Bytteforholdet vårt overfor utlandet har om lag doblet seg i perioden 1995–2006, og for fastlands-Norge er forbedringen på ca. 30 pst. Norge har hatt en klart bedre utvikling enn de andre nordiske landene. Hovedårsaken er den kraftige prisveksten på våre petroleum- og metallprodukter.

Globaliseringen fører også med seg nye utfordringer for næringslivet. Nye klimaforpliktelser og miljøhensyn er blant faktorene som vil endre

næringslivets rammebetingelser og investeringsgrunnlag i tiden framover. Det er derfor viktig at myndighetene bidrar til forutsigbarhet ved å gi norske bedrifter klare og stabile retningslinjer å forholde seg til. Regjeringen er opptatt av at norske næringer skal kunne konkurrere på like vilkår med næringer i utlandet. Det vil bidra til at norsk næringsliv kan opprettholde sin relative konkurransevne i en stadig mer globalisert verden.

Utviklede økonomier som Norge møter økt konkurranse fra lavkostland i Asia og Øst-Europa. Her stiller halvannen milliard nye arbeidstakere sin kapasitet til rådighet, noe som gjør særlig vareproduksjon som krever mye arbeidsinnsats mindre lønnsom i Norge. Dette setter press på næringsstrukturen, og kan føre til at norske bedrifter velger å flytte deler av produksjonen ut av landet.

Arbeidskraften er likevel Norges viktigste ressurs, både i dag og i tiden framover. Hvordan vi som nasjon forvalter våre menneskelige ressurser, vil være avgjørende for framtidig vekst og velferd. Behovet for arbeidskraft er på lang sikt økende i norsk økonomi. Konkurransen om kompetent arbeidskraft vil derfor skjerpes etter hvert som befolkningen blir eldre. Den demografiske utviklingen gjør også at vi trenger stadig flere ansatte i pleie- og omsorgssektorene.

For å møte de store utfordringene i arbeidsmarkedet i årene framover må vi mobilisere den arbeidskraften som i dag ikke får brukt sine ressurser. Dagens mangel på arbeidskraft gir en gylde mulighet til å inkludere denne gruppen. Ved å få flere over i arbeid oppnår vi bedre tilgang på arbeidskraft og høyere verdiskaping, reduserte offentlige utgifter til trygd og et mer meningsfylt liv for den enkelte. Den nylige omleggingen av pensjonssystemet gir samtidig de yrkesaktive seniorene sterkere insentiver til å stå lenger i arbeid.

I tillegg til å mobilisere ubrukt arbeidskraft og hindre utstøting vil regjeringen legge til rette for arbeidsinnvandring når det oppstår flaskehalser i arbeidsmarkedet. Økt arbeidsinnvandring til Norge innebærer utfordringer knyttet til den norske arbeidslivsmodellen. Det er viktig å sikre arbeidstakerne som kommer gode arbeids- og lønnsforhold, motvirke sosial dumping og svart arbeid og styrke integreringen i det norske samfunnet. Den sterke økonomiske veksten de siste årene hadde ikke vært mulig uten stor arbeidsinnvandring.

I dagens globaliserte verden kan det virke vanskelig å kombinere generøse og gode velferdsordninger med en konkurransedyktig økonomi. Likevel synes den norske modellen å ha blitt et konkurransefortrinn.

For å gi like muligheter for alle, har vi utviklet et velferdssamfunn som legger til rette for utdanning og som sikrer høy yrkesdeltakelse i befolkningen. Den norske modellen bygger på en uskrevet samfunnskontrakt, og fungerer som en forsikring mot utfordringer i livet, som sykdom og arbeidsledighet. Gjennom trepartssamarbeidet sikres arbeidstakerne medbestemmelse i viktige beslutninger, noe som kan bidra til å redusere antall arbeidskonflikter og øke forståelsen mellom private og offentlige aktører. Den norske modellen er åpen og fleksibel nok til å møte utfordringer som globaliseringen bringer med seg. Det norske arbeidsmarkedet karakteriseres ofte som en kombinasjon av trygghet for arbeidstakere og fleksibilitet for bedriftene. Fleksibilitet i næringslivet gjør det enklere å omstille virksomheter. For det er arbeiderne som skal vernes, ikke virksomheten i seg selv.

Vår evne til omstilling, til å fornye og tilpasse samfunnet vårt til nye tider og behov har bidratt til at vi, sammen med de andre nordiske landene, i dag har høyere økonomisk vekst enn snittet i EU-landene. Omstilling og innovasjon skjer hver dag internt i bedriftene og ved nyetableringer og nedleggelse av bedrifter. Resultatet er økt verdiskaping og tryggere, mer framtidsrettede arbeidsplasser. Men en omstillingsprosess innebærer også kostnader. Det kan være vanskelig for arbeidstakerne om en bedrift blir borte. Dette bedres imidlertid dersom de vet at de både har økonomisk sikkerhet i perioden som arbeidssøkende og at de raskt vil få tilbud om arbeid i en annen bedrift.

Den norske samfunnsmodellen med sentrale og solidariske lønnsforhandlinger har bidratt til en høy grad av lønnslikhet. Regjeringen arbeider for å holde lønnsforskjellene så små som mulig, og har bl.a vedtatt retningslinjer for lederlønnsfastsettelse i selskaper med statlig eierandel. Liten lønnsspredning mellom dem som tjener mest og dem som tjener minst innebærer forholdsvis høye lønnskostnader for lavproduktive jobber og lave lønnskostnader for høyproduktive jobber. Ifølge en gruppe forskere (Barth, Moene og Wallerstein, Likhets under press, Gyldendal, 2003) favoriserer den flate lønnsstrukturen de mest produktive næringene, som ofte benytter seg av høyt utdannet arbeidskraft. De minst produktive bedriftene får derimot høyere lønnsutgifter enn hva de ville hatt i en økonomi med større lønnsforskjeller. Lønnslikheten i Norge stimulerer dermed til omstilling, nyetableringer og verdifull innovasjon i næringslivet.

Gode rammebetingelser er nødvendig for å styrke og fremme næringslivets egne fortrinn. Likevel er en stabil økonomisk politikk og kronekurs i seg selv ikke tilstrekkelig til at norske bedrif-

ter når opp i et globalt marked. Internasjonale økonomiske forhold endres raskt. Framover vil globalisering og klimautfordringer fortsette å stille krav til omstilling og utvikling av våre konkurransefortrinn. Bedriftene må kunne tilpasse seg varierende etterspørsel, skiftende tilgang på arbeidskraft og kapital, endrede konkurransevilkår, teknologisk framgang og nye rammebetingelser.

Norges framtidige konkurransevne forutsetter omstillingsdyktige virksomheter og arbeidstakere som evner å ta i bruk og bygge mer kunnskap, teknologi, utvikling og design inn i produktene sine. Omstilling betyr at vi bruker ressursene på en mer produktiv måte. Regjeringen ønsker å legge til rette for omstilling gjennom innovasjon, nyskaping, utvikling og forskning. Å bidra til at ressurser anvendes på nye og bedre måter, utgjør selve kjernen i regjeringens innovasjonspolitik. Både for samfunnet, bedrifter og enkeltpersoner er det bedre å legge til rette for ny vekst og etablering av mer lønnsomme bedrifter i forkant, enn i etterkant å håndtere arbeidsledighet og uvirksomme ressurser.

I kommende stortingsmelding om innovasjon vil regjeringen presentere en strategi for å fremme nye produktive virksomheter og gode arbeidsplasser. Regjeringen ønsker å styrke innovasjonsevnen i norsk økonomi, slik at vi kan skape så store verdier som mulig på en mer bærekraftig måte. For å nå denne målsettingen kreves en felles innsats. Virksomheter i privat og offentlig sektor har selv ansvar for å frambringe innovasjoner i sitt arbeid. Myndigheter på ulike nivåer spiller også en sentral rolle internasjonalt, nasjonalt, fylkeskommunalt og kommunalt ved å fastlegge rammebetingelser som påvirker virksomhetenes handlingsrom.

Norges evne til innovasjon og omstilling påvirkes av en rekke faktorer og berører mange ulike politikkområder. Regjeringen vil derfor bidra til å forbedre rammebetingelsene for innovasjon gjennom sin politikk for skatter og avgifter, konkurranse, kunnskap, arbeidsmarked, miljø og regioner.

Kunnskap og kompetanse er sentrale faktorer for omstillingsevne, innovasjon og verdiskaping. Investeringer i den enkeltes kompetanse gir gevinst, både for den enkelte og for samfunnet. Bl.a. fremmes viljen til entreprenørskap og privat engasjement. Med rask kunnskaps- og teknologiutvikling og økende konkurranse globalt blir medarbeidernes kunnskap og kompetanse stadig viktigere som innsatsfaktor for næringslivets nyskaping, innovasjon og konkurransekraft. I dag har store deler av næringslivet behov for arbeidskraft med realfaglig kompetanse, f.eks. havbruk, kraftintensiv industri, maritim virksomhet og olje-

gassektoren. Få land har så høye investeringer i utdanning som Norge. Med vår satsing på kunnskap og kompetanse ligger det til rette for at dette også kan være et av våre sterkeste fortrinn i framtiden.

Forskning, utvikling og kommersialisering er viktig både for større, banebrytende innovasjoner og for mindre, trinnvise innovasjoner. Både omfang og kvalitet i forskningen er avgjørende for dens betydning for innovasjon og verdiskaping. Utviklingen av nasjonal forskning krever felles innsats fra virksomheter i både privat og offentlig sektor. Den forutsetter også samarbeid og åpenhet om forskningsresultater på tvers av landegrenser.

Satsing på næringsrelevant forskning og utvikling vil være sentralt for å kunne svare på stadig større klimautfordringer. Framtidig vekst må være bærekraftig. Norge er rikt på goder og kompetanse, og vi har derfor alle muligheter til å utvikle og omstille vår økonomi i miljøvennlig retning. Som stor produsent av olje og gass har vi et spesielt ansvar for å utvikle miljøvennlig teknologi. Regjeringen vil bruke mer ressurser på å bidra til en bærekraftig verdiskaping som tar hensyn til miljøet og klimautfordringen.

Vi har et godt utgangspunkt for å lykkes. Norske virksomheter har allerede beveget seg bort fra arbeidsintensive og enkle industriprosesser, mot stadig mer kapital- og kompetansekrevende næringer. Det gjør at vi i dag er gode på andre områder enn Kina og India, og i mindre grad rammes av konkurransen derfra. Likevel vil økt internasjonal konkurranse kreve stadig strukturendring og omstilling i norsk næringsliv framover.

Vi har allerede bygd opp og utviklet sterke kompetansemiljøer rundt naturressursene våre. Verden er villig til å betale en høy pris for petroleum og marine ressurser som Norge rår over. Vi har utbygd store vannkraftressurser som er utslippsfrie. Gjennom statlig eierskap i viktige norske selskap vil regjeringen sikre råderett over våre felles naturressurser. Staten skal være en aktiv, langsiktig og forutsigbar eier, som sikrer nasjonal forankring av sentrale norske selskap.

Videre er vi tilgodesett med en flott natur, etter spurt av turister fra hele verden. For å gjøre Norge til en av de ledende, innovative, dynamiske og kunnskapsbaserte økonomier i verden innenfor næringsområdene hvor Norge har kompetanse eller særlige fortrinn, har regjeringen utviklet nasjonale strategier for maritim sektor og reiseliv. Norge skal utvikles og fremmes som et bærekraftig reisemål. Det vil også satses særlig på marin sektor, energi og miljø.

Slik kan regjeringen føre en næringspolitikk som tar vare på og utvikler Norges konkurranse-

fortrinn og bidrar til fortsatt vekst i hele landet. For også i 2009 skal regjeringen bidra til god og stabil utvikling av norsk næringsliv.

1.2 Næringspolitiske prioriteringer i statsbudsjettet for 2009

Regjeringen foreslår en samlet bevilgning for 2009 på 6 664 mill. kroner under Nærings- og handelsdepartementet (unntatt låneposter). Dette er en økning på 8,7 pst. i forhold til saldert budsjett 2008. I 2009 vil innovasjon stå sentralt i regjeringens næringspolitikk. Derfor satser vi offensivt på design, entreprenørskap, forskning og forenkling for næringslivet. Det er også foreslått satt av betydelige midler til hovedsatsingsområdene reiseliv, maritime næringer og nordområdene.

Å legge til rette for nye og bedre måter å anvende ressurser på, utgjør selve kjernen i regjeringens *innovasjonspolitik*. Ved å ta i bruk ny kunnskap og utnytte eksisterende kunnskap på nye måter, utvikle nye produkter og ny design, innrette driften på nye måter og erobre nye markeder, øker virksomheter sin konkurransedyktighet.

Satsing på *design* er et vesentlig bidrag til å skape et mer innovativt næringsliv. Undersøkelser viser en målbar sammenheng mellom bruk av design og bedriftens økonomiske resultater. Norsk næringsliv har i liten grad en systematisk og brukerstyrt tilnærming til design i sitt innovasjonsarbeid. Regjeringen foreslår derfor i statsbudsjettet for 2009 å styrke innsatsen på dette området gjennom å øke tilskuddet til Norsk Designråd med 11 mill. kroner. Av disse midlene vil 10 mill. kroner nyttes til et pilotprosjekt for målrettet innsats mot utvalgte bedrifter.

Innovasjon Norge er regjeringens fremste virkemiddel for å fremme innovasjon, internasjonalisering og profilering av Norge. I forslag til statsbudsjett for 2009 er det satt av om lag 1,2 mrd. kroner (unntatt låneposter) til Innovasjon Norge over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. En fortsatt sterk satsing er viktig for å kunne realisere flere gode ideer, skape framtidsrettede arbeidsplasser og styrke verdiskapingen i norsk næringsliv. Innenfor Innovasjon Norges ordninger foreslås det avsatt 10 mill. kroner til miljøprosjekter i de maritime næringene og utvikling av nærskipfartsflåten og reiselivssatsingen foreslås styrket med ytterligere 20 mill. kroner fra 2008 til 2009.

SIVA SF er et prioritert virkemiddel i regjeringens satsing på en bred utvikling av norsk innovasjonsevne og verdiskaping over hele landet. Det foreslås satt av 36,5 mill. kroner i tilskudd til SIVA i statsbudsjettet for 2009. Gjennom sitt nettverksarbeid bidrar SIVA til tettere samhandling mellom

næringsliv, FoU-miljøer, kapitalmiljøer og offentlige aktører.

Et viktig ledd i regjeringens offensiv for innovasjon i norsk næringsliv, er deltakelse i *EUs ramme-program for konkurranseevne og innovasjon (CIP)* for perioden 2007–13. Det foreslås om lag 41 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett for 2009. CIP har som mål å styrke innovasjon og konkurransekraft i europeisk næringsliv, skape et innovativt og inkluderende informasjons-samfunn og fremme effektiv energibruk og økt bruk av fornybar energi i Europa.

Etablering av ny virksomhet – i ny eller eksisterende bedrift – er viktig for å sikre fornyelse og vekst i økonomien. Et av de viktigste virkemidlene for å skape en kultur for *entreprenørskap* er å satse på entreprenørskap i skole og utdanning. I statsbudsjettet for 2009 foreslås det en bevilgning på 11 mill. kroner til organisasjonen Ungt Entreprenørskap.

Næringsrettet *forenkling* prioriteres høyt i arbeidet med å bedre næringslivets konkurranseevne. Utvikling av gode og brukervennlige offentlige elektroniske tjenester til næringslivet vil være viktige bidrag til kostnadsreduksjoner hos bedriftene. For å utnytte potensialet til elektroniske tjenester for næringslivet fullt ut, er en videreutvikling av Altinn nødvendig. Det foreslås en bevilgning på 247,2 mill. kroner til Altinn i statsbudsjettet for 2009. Av disse midlene er 208,4 mill. kroner knyttet til arbeidet med ny Altinn-løsning, Altinn II. Videreutviklingen skal munne ut i forenklinger og besparelser for næringsliv og privatpersoner gjennom effektiv samhandling med offentlig sektor, og en mer kostnadseffektiv offentlig sektor gjennom bruk av eForvaltning. Forenkling av regelverk er ved siden av nye elektroniske løsninger et viktig innsatsområde i forenklingarbeidet. Gjennom prosjektet «Kartlegging og forenkling 2006–2009» har regjeringen fått kartlagt regelverket som gjelder næringslivet og dermed fått avdekket de samlede kostnader næringslivet har med å oppfylle myndighetenes informasjonskrav. Med utgangspunkt i dette har 14 departement utarbeidet forenklingstiltak på sine områder. Arbeidet følges løpende opp, bl.a. gjennom en egen handlingsplan.

Forskning og utvikling (FoU) er en av de viktigste kildene til innovasjon, omstilling og verdiskaping. Et fruktbart samspill mellom forskning og næringsliv er avgjørende for norske bedrifters konkurranseevne og for etableringen av en kunnskapsbasert økonomi. Det foreslås om lag 1,9 mrd. kroner til *næringsrelevant forskning* i statsbudsjettet for 2009. Den største enkeltposten, tilskuddsmidler til Norges forskningsråd, foreslås økt med om lag 5 pst. fra saldert budsjett 2008, til 1,2 mrd.

kroner. Bevilgningen til Norges forskningsråd foreslås fordelt innenfor følgende hovedkategorier:

- 625 mill. kroner til tiltak rettet direkte mot bedriftene for å stimulere til økt FoU-innsats
- 355 mill. kroner til grunnbevilgninger til forskningsinstitutter og annen infrastruktur
- 113 mill. kroner til kommersialisering og nettverkstiltak
- 76 mill. kroner til internasjonalt samarbeid og 40 mill. kroner til andre tiltak

Blant de sentrale initiativene er:

- 53 mill. kroner foreslås til å styrke miljøprosjekter. Av dette beløpet forelås 10 mill. kroner satt av til prosjekter innenfor fornybar energi og energieffektivisering og 20 mill. kroner til en bredesatsing på miljøvennlig teknologi. Videre foreslås det å øke andre programmer som er viktige for klimautfordringen med 23 mill. kroner.
- 10 mill. kroner foreslås til styrke ordningen for rekrutteringsstipend knyttet til næringsorienterte doktorgrader.
- 5 mill. kroner til å øke arbeidet med marin bioprospektering, til en samlet innsats på 12 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Marin bioprospektering er et område med potensial for næringsvirksomhet.
- Maritim forskning og innovasjon prioriteres, bl.a. foreslås det 20 mill. kroner til oppgradering av maritim forskningsinfrastruktur og minst 10 mill. kroner til krevende miljøvennlige maritime operasjoner i nordområdene.
- I tillegg styrkes de teknisk-industrielle instituttene, noe som medfører at de settes i bedre stand til å levere tjenester som er relevante og av høy kvalitet til eksisterende og framtidig næringsliv.

I tillegg til bevilgningen til Norges forskningsråd, foreslås en bevilgning på 265 mill. kroner til forsknings- og utviklingskontrakter i Innovasjon Norge, en økning på 15 mill. kroner fra saldert budsjett 2008. Av midlene vil det prioriteres 7 mill. kroner til prosjekter innenfor omsorgssektoren, bl.a. ny bruk av telemedisin.

Satsingen på romforskning gjennom deltakelse i European Space Agency (ESA) sine romprogrammer og gjennom Norsk Romsenter, videreføres. I forslag til statsbudsjett for 2009 er det satt av 427,2 mill. kroner til dette formålet.

Reiseliv er et av regjeringens fem hovedsatsingsområde i næringspolitikken. Reiselivsnæringene er blant de næringene som vokser raskest globalt. Regjeringen vil legge til rette for at Norge tar sin del av denne veksten og utnytter våre spesi-

elle fortrinn innenfor disse næringene. Dette skal skje ved en betydelig offentlig satsing på profilering og markedsføring av Norge som reisemål både i Norge og utlandet. Regjeringen la i desember 2007 fram en strategi for reiselivsnæringene hvor hensynet til verdiskaping, distriktene og miljøet er framtrede. Det vil bli satt i verk tiltak innen markedsføring og profilering, innovasjon, IT, kompetanse, kvalitet, miljøtiltak, organisering, fellesoppgaver og områdeutvikling for å kunne bidra til et verdiskapende reiseliv. Det legges også opp til en oppfølging av nordområdestrategien, med ytterligere profilering av Nord-Norge som reisemål. Reiselivsinnsatsen foreslås styrket med 30 mill. kroner fra saldert budsjett 2008, hvorav 20 mill. kroner av økningen foreslås bevilget til Innovasjon Norge. Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er det for 2009 foreslått totalt 245 mill. kroner til reiselivsformål.

I Soria Moria-erklæringen er de *maritime næringene* utpekt som et område der Norge har kompetanse eller særlig fortrinn. Innenfor maritim sektor har Norge en sterk global posisjon med lange tradisjoner. Gjennom tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk bidrar regjeringen til tryggere arbeidsplasser i skipsfarten. Regjeringen la høsten 2007 fram en maritim strategi, for å støtte opp under videre utvikling og vekst i de norske maritime næringene. I budsjettet for 2008 ble det bevilget 100 mill. kroner, i tillegg til ordinære bevilgninger, til oppfølging av strategien. Disse midlene foreslås videreført i statsbudsjettet for 2009. Midlene vil nyttes til maritim forskning og innovasjon, i tillegg til tiltak for å sikre og videreutvikle norsk maritim kompetanse og økt markedsføring av Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). For å sikre tilstrekkelige ressurser og faglig kompetanse til å gjennomføre fastsatte målsettinger på sentrale arbeidsområder innen sjøsikkerhet og miljø, ble Sjøfartsdirektoratets driftsbevilgning styrket med 28 mill. kroner i revidert budsjett 2008. Dette følges også opp i budsjettforslaget for 2009.

GIEKs garantiordninger er med på å sikre kontrakter for norske eksportører av varer og tjenester, og fremmer norske investeringer i utlandet. Garantiene er bl.a. viktige for eksport av kompetansekrevede kapitalvarer innenfor maritim sektor og olje- og gassnæringen. I budsjettet for 2009 er rammen for GIEKs alminnelig ordning foreslått økt med 10 mrd. kroner, fra 50 til 60 mrd. kroner.

Regjeringen har besluttet at Norge skal delta på *EXPO 2010* i Shanghai. Dette vil gi gode muligheter for profilering og omdømmebygging for Norge både ovenfor kinesiske myndigheter, det kinesiske folk, samt deltakere og besøkende fra en lang rekke andre land. Dette er viktig for norsk

næringsliv. Det er derfor et tett samarbeid mellom offentlige og private aktører om opplegget for og finansiering av Norges deltakelse. I statsbudsjettet for 2009 er det foreslått satt av 62,5 mill. kroner til dekking av statens andel.

Nordområdene er regjeringens viktigste strategiske satsingsområde i årene framover. Regjeringen legger vekt på helhet i politikktutforming og innenfor Nærings- og handelsdepartementets budsjettområde satses det spesielt innenfor områdene forskning, romvirksomhet, maritim virksomhet, reiseliv og innovasjon.

Marin bioprospektering er et område med stort potensial for verdiskaping. Leting etter interessante og unike gener, biomolekyler og organismer fra det marine miljø kan resultere i en rekke kommersielle anvendelser, bl.a. innenfor helse og til å øke effektiviteten i oljeutvinningen. Det foreslås satt av 12 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til dette området i 2009, en økning på 5 mill. kroner fra saldert budsjett 2008. I dette arbeidet er også MAREANO-programmets arbeid med kartlegging av havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø viktig. MAREANO-programmet er i budsjettet for 2009 foreslått styrket, slik at innsatsen på Nærings- og handelsdepartementets område i alt er 14,3 mill. kroner, en økning på 6,3 mill. kroner fra saldert budsjett 2008. I tillegg foreslås det minst 10 mill. kroner til forskning knyttet til krevende miljøvennlige maritime operasjoner i nordområdene.

Midlene som nyttes til romforskning gir samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, teknologitvilling, forskning, miljø- og suverenitetsover-

våking, fiskeriforvaltning, værvarslings, navigasjon, redningstjeneste og sjøsikkerhet. En relativt stor del av romforskningen og romvirksomheten foregår i de tre nordligste fylkene. I statsbudsjettet for 2009 foreslås det bl.a. satt av 12,5 mill. kroner til forsering av arbeidet med å utvikle en norsk satellitt for mottak av AIS-signaler (Automatisk Identifikasjons System). Systemet gjør det bl.a. mulig å holde løpende oversikt over skip i norske farvann som er utstyrt med AIS-sender.

Reiseliv er en nøkkelnæring i Nord-Norge og sysselsetter flere personer enn fiskerinæringen og landbruket til sammen. Det er derfor foreslått en styrking av profilering av Nord-Norge som reise-mål med ytterligere 10 mill. kroner i statsbudsjettet for 2009. Samlet vil det settes av minst 15 mill. kroner til dette formålet i 2009, en tredobling fra 2008. De polare strøk er særlig viktig for klimaforskning. Ny-Ålesund fungerer i dag som et senter for feltstudier i arktis. Stedet har bl.a. naturgitte forutsetninger for rom- og atmosfæreforskning. For å sikre stabil og miljøvennlig energiproduksjon i Ny-Ålesund, er det helt nødvendig med nytt kraftverk. I budsjettet for 2009 er det derfor foreslått satt av 25 mill. kroner til dette formålet.

Innovasjon Norge er en viktig bidragsyter til innovasjon og næringsutvikling i de tre nordligste fylkene gjennom tilskudd, nettverk, finansiering, rådgivning, internasjonalisering og profilering/reiseliv. SIVA har en tilsvarende rolle gjennom sin eiendomsvirksomhet og innovasjonsaktiviteter, og SIVA skal i 2009 videreføre den styrkede aktiviteten i Nordvest-Russland.

2 Nærings- og handelsdepartementets politikkområder

Nærings- og handelsdepartementet har et overordnet ansvar for næringspolitikken. Dette omfatter bedrifts- og næringsrettede virkemidler som bidrar til forskning, innovasjon, omstilling og internasjonalisering, samt et utstrakt handelssamarbeid. Forvaltningen av statens direkte eierandeler i selskaper innenfor en rekke sektorer i norsk næringsliv er også Nærings- og handelsdepartementets ansvar.

En rekke sektorer av stor betydning for næringspolitikken ligger utenfor departementets eget ansvarsområde. Dette gjelder bl.a. finanspolitikk, skatte- og avgiftspolitik, arbeidsmarkedspolitik, energipolitikk og konkurransepolitikk. I tillegg har samferdsel, forskning og utdanning, fiskeri, landbruk, miljø- og klimapolitikk, distrikts- og regionalpolitikk, helse- og sosialpolitikk samt kultur- og mediepoltikk større eller mindre betydning for næringspolitikken.

Nærings- og handelsdepartementet arbeider med å fastsette og påvirke utformingen av rammebetingelsene slik at de er i tråd med den overordnede målsettingen om å bidra til størst mulig verdiskaping i norsk økonomi. Internasjonalt regelverk er av stor betydning for verdiskapingen i Norge, og en viktig del av Nærings- og handelsdepartementets arbeid er derfor å ta del i arbeidet med å utforme dette regelverket.

2.1 Handel og internasjonalt samarbeid

2.1.1 EØS-avtalen og det indre marked

EU er Norges viktigste handelspartner. EØS-avtalen, som gir Norge tilgang til EUs indre marked, er av stor betydning for norsk næringsliv. Den innebærer fri bevegelse av varer, tjenester, personer og kapital i hele EØS-området. Et samordnet regelverk for konkurranse, statsstøtte og offentlige anskaffelser sikrer norske virksomheter like konkurransevilkår med virksomheter i EU. Ett felles marked åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene i EØS og bidrar til å oppfylle hovedmålene i EUs strategi for økt vekst og sysselsetting. Disse målene er det bred enighet om også i Norge.

I oppfølgingen av EØS-avtalen og klarering av EØS-relevante rettsakter er det viktig å påse at EUs politikk for det indre marked samsvarer med

norske interesser. Nærings- og handelsdepartementet følger opp dette. Departementet deltar også aktivt i arbeidet med å følge opp Europakommisjonens kommunikasjon av 19. november 2007 med forslag til tiltak for å modernisere EUs indre marked. Særlig arbeider departementet med spørsmål om hvordan indre markedsarbeid kan organiseres nasjonalt for å bidra til at bedrifter og privatpersoner i størst mulig grad kan benytte de mulighetene det indre marked gir dem. Kommisjonen tar sikte på å legge fram en rekommandasjon om håndteringen av indre markedsarbeid tidlig i 2009. Departementet deltar i ekspertgrupper og komiteer både under EFTA og Europakommisjonen. Andre departementer og arbeidslivets parter er viktige samarbeidspartnere.

Europakommisjonen har utviklet et informasjonssystem for det indre marked, IMI. Systemet er tenkt benyttet til informasjonsutveksling mellom myndighetene ved gjennomføring av EU-regelverk. Nærings- og handelsdepartementet er nasjonal koordinator for IMI i Norge. I 2008 startet en pilotfase der IMI benyttes til gjennomføringen av yrkeskvalifikasjonsdirektivet. I 2009 setter Europakommisjonen i gang en pilot for å prøve ut systemet for samarbeid i henhold til krav i tjenstedirektivet.

Bedrifter og privatpersoner kan møte barrierer i det indre marked. For å unngå at mangelen på kunnskap om EØS-regelverket fører til reelle handels- og bevegelseshindringer, tilbyr Nærings- og handelsdepartementet problemløsningsnettverket SOLVIT i Norge.

Handelsforenkling på vareområdet

Prinsippet bak et indre marked er fri sirkulering av bl.a. varer i hele EØS-området. Dette innebærer forbud mot handelsrestriktive tiltak knyttet til import og eksport, f.eks. avgiftshindre og kvantumsbegrensninger. Et hinder for fri bevegelse av varer er at medlemsstater vedtar nasjonale regler som strider mot EØS-avtalen. Norge bidrar til å redusere dette problemet ved å delta i en ordning der forslag til nye og endrete regler sendes på høring i EØS.

Harmonisering av regelverk på fellesskapsnivå er et viktig virkemiddel for at det indre markedet

skal fungere godt. Reguleringsmetoden «den nye metode» innebærer at kun overordnede krav til helse, miljø- og/eller sikkerhetsaspekter ved en vare nedfelles i direktiver. Direktivene henviser så til europeiske standarder som utarbeides av europeiske standardiseringsorganisasjoner på oppdrag fra EU og EFTA. Fra Norge deltar Standard Norge, Norsk elektroteknisk komité og Post- og teletilsynet i dette arbeidet. I standardene spesifiseres de tekniske kravene. Det er produsentens eller importørens ansvar å sørge for at varene oppfyller disse. For enkelte varer kreves at en tredjepart, et såkalt teknisk kontrollorgan, foretar testing og vurdering av om varen er i samsvar med regelverket. Nasjonale myndigheter utpeker de tekniske kontrollorganene.

Et ytterligere hjelpemiddel for å styrke tilliten til varer er akkreditering av tekniske kontrollorganer og testlaboratorier. Norsk Akkreditering har dette ansvaret i Norge. Varer som oppfyller kravene i de europeiske standardene, påføres til slutt CE-merket, som skal sikre fri sirkulasjon i EØS. De enkelte fagmyndighetene har ansvar for å gjennomføre markedskontroll når varen er lansert i markedet.

Europaparlamentet og Rådet vedtok 23. juni 2008 en regelverkspakke, varepakken, som skal gi klarere regler, gi sikrere varer og styrke handelen med varer i det indre marked. Norge har deltatt aktivt i prosessen og gitt flere innspill til EUs institusjoner. Reglene blir gjeldende i EU henholdsvis fra 13. mai 2009 og 1. januar 2010. I 2009 vil det arbeides med mulig gjennomføring av reglene i Norge.

Sammen med myndighetene i de øvrige EØS/EFTA-statene framforhandler Nærings- og handelsdepartementet avtaler om gjensidig godkjenning med land utenfor EØS, parallelt med EU. Formålet med avtalene er handelsforenkling og utvidelse av det indre marked. For tiden forhandles det om en avtale med Tyrkia.

Handelsforenkling på tjenesteområdet

Tjenestesektoren er viktig for å sikre økt økonomisk vekst og nye jobber i EU. Den utgjør om lag 70 pst. av samlet BNP i Europa og en like stor del av sysselsettingen. I tillegg skaper tjenestesektoren de fleste nye arbeidsplassene. I Norge er bildet det samme. 8 av 10 nye norske arbeidsplasser skapes i tjenestesektoren. Handelen med tjenester utgjør likevel bare 20 pst. av den samlede handelen i EU.

For å skape et velfungerende indre marked for tjenester vedtok Europaparlamentet og Rådet 12. desember 2006 et direktiv om tjenester. For-

målet er å gjøre det enklere å utveksle tjenester over landegrensene. Norge har deltatt aktivt og gitt flere innspill til EUs institusjoner. Regjeringen har foreløpig ikke tatt stilling til om tjenstedirektivet bør innlemmes i EØS-avtalen, og er opptatt av et best mulig beslutningsgrunnlag. Derfor har seks eksterne miljøer på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet utredet ulike problemstillinger knyttet til direktivet. Utredningene ble offentliggjort 3. mars 2008. 1. juli sendte regjeringen et notat om tjenstedirektivet med forslag til gjennomføringslov på en bred offentlig høring, med høringsfrist 20. oktober 2008. Regjeringen vil gå grundig gjennom alt tilgjengelig materiale om tjenstedirektivet før det tas stilling til om direktivet skal innlemmes i EØS-avtalen.

2.1.2 Fremme av eksport og næringslivets internasjonalisering

Norsk næringsliv er aktivt i mange land og har de siste årene fått tilgang til enda flere markeder. Med globaliseringen kommer nye internasjonale muligheter, men også utfordringer. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for å bidra til å utvikle et samordnet offentlig tjenestetilbud for eksport og internasjonalisering. Rådgivnings-, finansierings- og garantiordningene til Innovasjon Norge, Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) og Eksportfinans ASA er eksempler på konkrete virkemidler i internasjonaliseringsarbeidet.

Synlighet i markedene og lokal tilstedeværelse er viktige forutsetninger for at norsk næringsliv skal lykkes internasjonalt. Innovasjon Norges kontorer i utlandet yter bistand og rådgivning til norske eksportører, ofte i tett samarbeid med utenriksstasjonene. Selskapet har kontorer i mer enn 30 land. GIEK er det sentrale statlige organ for garantistillelser og kredittforsikring av eksportkreditter. Eksportfinans ASA tilbyr eksportfinansiering. I de fleste land hvor man har kapitalvareeksport av noe omfang, tilbyr det offentlige garantier som avdekker eksportørers og finansinstitusjoners risiko ved langsiktige eksportkreditter. Regjeringen legger vekt på at Norge skal ha konkurransedyktige finansieringsordninger for norsk kapitalvareeksport.

Nærings- og handelsdepartementet håndterer bilateral myndighetskontakt om rammevilkår og enkeltsaker for norske bedrifter. I viktige vekstmarkeder som Kina, Russland og India kan næringslivet være avhengig av myndighetskontakt og politisk drahjelp. Norske myndigheter spiller derfor en viktig rolle som døråpner og problemløser overfor myndighetene i disse landene. Faste

konsultasjonsfora og kommisjoner med land som Kina, USA, Sør-Korea, Thailand og Russland og bilaterale avtaler er andre sentrale innsatsområder.

Regjeringen sa i sin tiltredelseserklæring at den ser nordområdene som Norges viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer. Næringsutvikling i nord er i seg selv et mål, men også et middel for å utnytte de store mulighetene i området. Departementet har bidratt i oppfølgingen av nordområdestrategien; da spesielt med satsinger innenfor romfart, innovasjon, reiseliv og næringsrettet forskning. Styrket økonomisk samkvem med våre naboland i nord gjennom satsing på entreprenørskap, innovasjon og næringsutvikling er et viktig fokusområde. Departementet har spilt en ledende rolle i planleggingen og gjennomføringen av delegasjonsbesøk på ministernivå, fra både Finland og Sverige. Samarbeidet med Russland er i sterk utvikling, og den bilaterale samhandelen vokser raskt. Stadig flere norske bedrifter er aktive i Nordvest-Russland. SIVAs engasjement i Murmansk er et viktig bidrag for å styrke de økonomiske forbindelsene i nord. Gjennom Nordhandelsgruppen under den bilaterale norsk-russiske kommisjonen og deltakelse i Barentssamarbeidets økonomiske arbeidsgruppe (WGEC) bidrar departementet også i arbeidet for å fremme næringsutvikling og økonomisk vekst i nordområdene.

Internasjonaliseringsarbeidet består også i å profilere Norge ved enkeltanledninger. Nærings- og handelsdepartementet arbeider bl.a. med norsk deltakelse på verdensutstillinger og næringslivsfremme i forbindelse med offisielle besøk og statsbesøk til og fra utlandet. Departementet fremmer i tillegg norske interesser i internasjonale fora som European Space Agency (ESA) og Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD).

Norge har besluttet å delta på EXPO 2010 i Shanghai, Kina. På Nærings- og handelsdepartementets område foreslås det å sette av 62,5 mill. kroner til EXPO 2010 i statsbudsjettet for 2009.

2.1.3 EFTAs handelsavtaler, WTO og investeringsavtaler

Handelsavtaler fremmer norsk eksport og import og internasjonalisering av norsk næringsliv. Handelsavtalenes mål er å øke norsk verdiskaping og bidra til en mer effektiv ressursbruk.

Arbeidet med Verdens handelsorganisasjon (WTO) ledes av Utenriksdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet bistår Utenriksdepartementet i arbeidet, sammen med andre departementer. I WTO utformes de globale spillereglene for internasjonal handel. Et velfungerende globalt

handelssystem er avgjørende for en liten åpen økonomi som Norge.

Arbeidet med EFTA-handelsavtaler, bilaterale handelsavtaler og investeringsavtaler med land utenfor EU ledes av Nærings- og handelsdepartementet. Regjeringen prioriterer handelsavtaler med land der en avtale kan gi det største bidraget til økt samlet handel og verdiskaping. Der fiskeeksporten utgjør en stor del av samhandelen, tillegges dette betydelig vekt. Potensielle vanskelige motkrav, f.eks. innenfor landbruk, er også vesentlige for valget av land. Regjeringen er dessuten forberedt på å akseptere en del forhandlinger basert på de øvrige EFTA-statenes landprioriteringer.

Regjeringen prioriterer EFTA-handelsavtaler med India og Russland (når landet har blitt WTO-medlem), og bilateral handelsavtale med Kina. India og Kina er raskt voksende økonomier, og stadig viktigere markeder for norske produkter og tjenester. Forhandlinger med India og Kina starter høsten 2008 og vil være en handelspolitisk hovedprioritering for regjeringen i 2009.

EFTA er i forhandlinger med Algerie og Peru. På grunn av den uavklarte politiske situasjonen i Thailand har EFTA-forhandlingene med Thailand ligget på is. EFTA vil imidlertid gjenoppta kontakten så snart forholdene ligger til rette for det. Andre raskt voksende økonomier i Asia, som f.eks. Indonesia og Malaysia, er også aktuelle samarbeidspartnere i 2009.

En handelsavtale mellom EFTA og Canada ble signert 26. januar 2008. Canada er Norges tredje største handelspartner etter EU og USA, og den nye handelsavtalen har derfor stort potensial for Norge.

EFTA-forhandlingene med Gulf Cooperation Council (Saudi Arabia, De forente arabiske emirater, Kuwait, Bahrain, Qatar og Oman) ble avsluttet 24. april 2008. Avtalen innebærer bl.a. nulltoll for praktisk talt alle industrivarer, herunder fisk. Det er også oppnådd gode resultater for handel med tjenester.

12. juni 2008 ble EFTA-forhandlingene med Colombia avsluttet. Avtalen vil bl.a. forbedre markedsadgangen for industrivarer, landbruksvarer og fisk, samt for tjenesteleverandører og investorer.

2.2 Innovasjon, næringsrelevant forskning og entreprenørskap

2.2.1 Innovasjonspolitik

Vi må tenke nytt dersom vi skal kunne møte de økonomiske og miljømessige utfordringene vi står overfor. Hensynet til klimaet og miljøet krever nye

løsninger, ny teknologi og endringer i produksjonen. Den demografiske utviklingen vil øke presset på dagens velferdsordninger. Videre bringer globaliseringen stadig flere land og regioner inn i verdensøkonomien, og utfordrer Norges evne til omstilling og nyskaping.

Å legge til rette for nye og bedre måter å anvende ressurser på, utgjør selve kjernen i regjeringens innovasjonspolitik. Ved å ta i bruk ny kunnskap og utnytte eksisterende kunnskap på nye måter, utvikle nye produkter og ny design, innrette driften på nye måter og erobre nye markeder, øker virksomheter sin konkurransedyktighet. Både for samfunnet, bedrifter og enkeltpersoner er det bedre å legge til rette for ny vekst og etablering av mer lønnsomme bedrifter i forkant, enn i etterkant å håndtere arbeidsledighet og uvirksomme ressurser.

Virksomheter i privat og offentlig sektor er selv ansvarlig for å frambringe innovasjoner i sitt arbeid. Offentlige myndigheter på ulike nivåer spiller imidlertid en sentral rolle ved å fastlegge rammebetingelser som påvirker virksomhetenes handlingsrom.

Regjeringen legger i 2008 fram en stortingsmelding om innovasjon. Regjeringens målsetting er å legge til rette for økt bærekraftig verdiskaping, i økonomisk, sosial og miljømessig forstand.

Meldingen blir utarbeidet i et samarbeid med en rekke andre departementer. Departementet har i løpet av arbeidet videre mottatt en rekke innspill fra både enkeltpersoner, næringsliv, organisasjoner og det offentlige virkemiddelapparatet. I tillegg ble det høsten 2007 avholdt fire regionale konferanser for å innhente innspill og erfaringer fra næringslivet.

En helhetlig og effektiv innovasjonspolitik er avhengig av at de ulike områdene som påvirker innovasjonsevnen ses i sammenheng. Innovasjonspolitiske mål er ikke overordnet andre politiske målsettinger, men innsatsen på ulike områder bør så langt det er mulig innrettes slik at de virker positivt heller enn negativt på innovasjonsevnen i norsk økonomi. Regjeringens arbeid med innovasjon vil bli fulgt videre opp i meldinger på ulike departementers ansvarsområder som i regionalpolitikken, utdannings- og kompetansepolitikken, forskningspolitikken, miljøpolitikken m.m.

2.2.2 Næringsrelevant forskning

Regjeringens forskningspolitikk speiler samfunnets vilje til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap. Forskning og forskningsbasert kunnskap preger utviklingen, og vil bli stadig viktigere i årene som kommer. Så vel næringsliv som offentlig sektor har

behov for økt kunnskap. Derfor må vi ha ambisiøse mål for den norske forskningsinnsatsen. Regjeringen vil føre en aktiv næringspolitikk med satsing på forskning og utvikling, som styrker det næringslivet vi har og stimulerer til at nye virksomheter vokser fram. Regjeringen vil fortsatt prioritere tiltak som kan utløse mer forskning og utvikling i næringslivet.

Forskning og utvikling i bedriftene bidrar til å forbedre eksisterende produkter og prosesser, og gir opphav til nye produkter, forretningsområder og bedrifter. Egen FoU-virksomhet styrker dessuten bedriftenes kompetanse og evne til å absorbere og ta i bruk resultater fra forskning og utvikling som skjer utenfor bedriften. Det er imidlertid store forskjeller de ulike næringene i mellom når det gjelder den betydning forskning og utvikling har. De årlige FoU-undersøkelsene viser at næringslivets investeringer i egenutført FoU har vokst de senere årene, særlig blant de større foretakene og innenfor tjenestenæringene. Egenutført FoU i næringslivet utgjorde om lag 15,2 mrd. kroner i 2006. I tillegg sto næringslivet for om lag 3,8 mrd. kroner i innkjøpt FoU i 2006, eller samlet om lag 19 mrd. kroner.

Industrien er fortsatt den største FoU-aktøren og sto i 2006 for 49 pst. av næringslivets totale FoU-investeringer, mens tjenestenæringene sto for om lag 42 pst. Tjenestenæringenes samlede FoU-investeringer økte med 31,8 pst. i perioden 2004–06, mens industriens økning bare var 9,4 pst.

I statsbudsjettet for 2008 ble det varslet at regjeringen ville ha en dialog med næringslivet om forskning. Nærings- og handelsministeren har, sammen med forsknings- og høyere utdanningsministeren, fulgt opp dette ved å invitere en rekke aktører i næringslivet, og representanter for ulike organisasjoner og for universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter til dialogmøter. Innleggene avspeilte store nyanser i foretakenes investeringer og bruk av FoU, men det var støtte til høye offentlige ambisjoner – også offentlige ambisjoner for næringslivet.

Den offentlige FoU-innsatsen har økt betydelig siden 2005. De samlede bevilgningene til forskning og utvikling i forslaget til statsbudsjett for 2009 er på om lag 19,7 mrd. kroner, som vil tilsvare om lag 0,75 pst. av BNP (foreløpig anslag). Nærings- og handelsdepartementet har ansvar for næringsrelevant forskning og utvikling. Dette innebærer at departementet finansierer tiltak som skal stimulere til satsing på FoU i bedriftene og en rekke andre tiltak som indirekte er av relevans for bedriftenes FoU-innsats i dag og i framtiden. Det foreslås om lag 1,9 mrd. kroner til næringsrelevant forskning over Nærings- og handelsdepartementets

budsjett for 2009. Støtten til næringslivets FoU gjennom Skattefunn er ikke inkludert i dette. Støtten gjennom Skattefunn er nærmere omtalt i St.prp. nr. 1 (2008–2009) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, kap. 2.

Avstanden til 3-prosentmålet har de siste årene preget den forskningspolitiske debatten i Norge. Dette har til dels overskygget hva regjeringen faktisk har oppnådd på området. Regjeringens høye ambisjonsnivå for de offentlige bevilgningene og de samlede forskningsinvesteringer står fast. Det vil imidlertid være for krevende å nå målet innen 2010. Regjeringen ønsker nå å fokusere på strategier og tiltak som peker framover, og tar derfor i løpet av 2009 sikte på å legge fram en stortingsmelding som presenterer regjeringens samlede forskningspolitikk, herunder mål og særskilte prioriteringer.

2.2.3 Internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid

Utvikling av nasjonal kunnskap og teknologi forutsetter god tilgang på internasjonale forskningsresultater. Internasjonalisering er derfor en sentral og integrert del av forsknings- og innovasjonspolitikken.

Norge deltar aktivt i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling, den europeiske romorganisasjonen ESA, Eureka og gjennom bilateralt forskningssamarbeid med flere land. Norge er videre deltaker i nye europeiske samarbeidsformer som eksempelvis de første europeiske felles teknologiinitiativene.

Et viktig ledd i regjeringens offensiv for innovasjon i norsk næringsliv, er deltakelse i EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon (CIP). Programmet har et samlet budsjett på 3,6 mrd. euro, i perioden 2007–13. Samlet norsk kontingent vil utgjøre om lag 625 mill. kroner for hele perioden. Nærings- og handelsdepartementet har koordineringsansvaret generelt og særskilt ansvar for delprogrammet om innovasjon og entreprenørskap, med en samlet kontingent på om lag 375 mill. kroner. Deltakelsen vil gi norsk næringsliv bedre tilgang til markeder og samarbeid i Europa og økt tilførsel av investeringskapital i det norske markedet. Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås det om lag 41 mill. kroner til CIP i statsbudsjettet for 2009.

Industriutvikling i tilknytning til internasjonale romfartsprogrammer er et av satsingsområdene for regjeringen. Norge bidrar med betydelige midler til romfartsprogrammer i European Space Agency (ESA). Deltakelse i disse programmene har positive ringvirkninger for norsk industri,

næringsutvikling og innovasjon. De norske interessene i ESA forvaltes av Norsk Romsenter som også forvalter de nasjonale følgemidlene. Følgemidlene skal benyttes til teknologiutvikling, og bidrar bl.a. til at norske bedrifter kan kvalifiseres til å delta i ESA-programmer. Det foreslås 427 mill. kroner til romforskning i statsbudsjettet for 2009. Norge forhandler med EU om deltakelse i satellittnavigasjonssystemet Galileo. Galileo vil gi bedre tilgang til satellittsignaler i områder hvor det i dag er dårlig dekning. Dette gjelder særlig i nordområdene. Dette vil ha stor betydning for Norge med tanke på ressurs- og fiskeriforvaltning, sjøtransport og suverenitetshevdelse. Norsk industri har god kompetanse innen satellittnavigasjon vil kunne være viktige bidragsytere i utbyggingsfasen av Galileo.

2.2.4 Virkemidler for innovasjon, nyskaping og design

Regjeringens mål er at Norge skal være verdensledende på viktige områder innenfor kunnskap, teknologi og verdiskaping. For å bidra til dette er virkemidlene utformet slik at de bidrar til finansiering av de mest framtidsrettede bedriftene. Dette skjer ved at virkemidlene utløser bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som ellers ikke ville ha blitt realisert. Regjeringen vil legge til rette for mennesker med pågangsmot og skaper-evne, slik at Norge blir et attraktivt land for utvikling av nye ideer og virksomheter.

Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd
Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd er sentrale aktører og bidragsytere i regjeringens satsing på innovasjon i næringslivet. Virkemiddelaktørene danner sammen et kompetent, helhetlig, tilgjengelig og effektivt virkemiddelapparat. Innovasjon Norge bidrar med finansiering, kompetanse, rådgivning, profilering og nettverk til innovasjonsaktiviteter i bedriftene. SIVA bidrar som aktiv pådriver og tilrettelegger for innovasjons- og næringsmiljøer. Norges forskningsråd støtter forskningsprosjekter i næringslivet og finansierer forskningsprogrammer som legger grunnlaget for framtidig næringsutvikling, kommersialiseringstiltak og internasjonalt forskningssamarbeid.

Det foreslås om lag 1,2 mrd. kroner (unntatt låneposter) i satsing på innovasjon, internasjonali- sering og profilering gjennom Innovasjon Norge over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Innovasjon Norge skal ha et gjennomgående fokus på næringsområder hvor Norge har kompetanse eller særlige fortrinn, som marin og maritim sektor, energi, miljø og reiseliv. Satsing på etablerere,

kvinner og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial vil også være sentralt i 2009. Innovasjon Norge bidrar til innovasjon og styrker dermed omstillingsevnen over hele landet. For at norsk næringsliv skal lykkes internasjonalt bidrar Innovasjon Norge med å synliggjøre norske bedrifters muligheter i utenlandske markeder.

Statens Investeringselskap AS, nå Investinor AS, ble i 2008 etablert som et heleid datterselskap av Innovasjon Norge. Selskapet skal bidra til økt verdiskaping gjennom å tilby risikovillig kapital (2,2 mrd. kroner) til internasjonalt orienterte konkurransedyktige bedrifter, primært nyetableringer. I tillegg skal selskapet bidra med et kompetent og aktivt eierskap i porteføljebedriftene. Selskapet skal ha særskilt fokus på de fem områdene som er nevnt i Soria Moria-erklæringen.

SIVA skal bidra til tettere samhandling mellom næringsliv, FoU-miljøer, kapitalmiljøer og offentlige aktører i alle deler av landet. Det foreslås 36,5 mill. kroner i tilskudd til SIVA i statsbudsjettet for 2009. SIVAs inkubatorvirksomhet knyttet til sentrale universitets- og forskningsmiljøer skal stimulere til økt kommersialisering av gründerideer og forskningsresultater. SIVAs engasjement i Nordvest-Russland skal videreføres. Formålet er økt norsk-russisk næringslivssamarbeid innenfor områder der norsk næringsliv har særlige fortrinn.

Formålet med de næringsrelevante virkemidlene gjennom Norges forskningsråd er å stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet på kort og lang sikt. Norges forskningsråds generelle virkemidler skal sikre støtte til de beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene uansett bransjetilhørighet. I tillegg til de generelle virkemidlene satses det på forskning og utvikling innenfor næringer der Norge har spesielle fortrinn og hvor det er betydelig verdiskapingspotensial. Dette gjelder f.eks. maritim og marin sektor og teknologiområder som IKT, nanoteknologi og bioteknologi.

Design

Aktiv utnyttelse av design i norsk næringsliv er et annet prioritert område for regjeringen. Satsing på design er et vesentlig bidrag til å skape et mer innovativt næringsliv. Design er et verktøy for å oppnå større markedsandeler, lavere produksjonskostnader, økt brukervennlighet og mer smidige logistikk-løsninger. Undersøkelser viser en målbar sammenheng mellom bruk av design og bedriftenes økonomiske resultater.

Regjeringens plan for satsing på næringsrettet design ble lansert i juni 2006. Tilskuddet til Designrådet er foreslått styrket med 11 mill. kro-

ner i statsbudsjettet for 2009, derav 10 mill. kroner til et pilotprosjekt mot utvalgte bedrifter.

Kultur og næring

Sommeren 2007 la regjeringen fram en handlingsplan om kultur og næring og er godt i gang med gjennomføringen. Målet var å bidra til å etablere gode rammebetingelser for kulturnæringene slik at de store mulighetene som ligger i skjæringsfeltet mellom kultur og næring, kan realiseres og styrke innovasjons- og nyskapingsevnen i hele landet.

Nærings- og handelsdepartementet ønsker å stimulere til et samarbeid mellom kultur- og næringslivet for at bedriftene skal få tilgang til den kreativiteten som finnes i kulturlivet for å bli mer kreative og omstillingsdyktige. Derfor ble det i 2008 igangsatt et utredningsarbeid som skal utvikle modeller for hvordan kunst og kultur kan gi et sterkere bidrag inn i sentrale verdiskapende prosesser i bedriftene. Målet er å skape et mer innovativt næringsliv og et kommersielt mer levedyktig kunstliv. Oppfølging av utredningen vil skje i 2009.

For å få bedre kunnskap om kulturnæringene vil Nærings- og handelsdepartementet få utarbeidet årlig statistikk om kulturnæringenes betydning i norsk økonomi.

2.2.5 Entreprenørskap

Entreprenører ser etter muligheter i markedet og er gjerne pådrivere for å etablere nye forretningsområder i nye og eksisterende bedrifter.

Entreprenører bidrar således til ønsket omstilling, innovasjon og økt verdiskaping, ved at nye bedrifter etableres og at eksisterende bedrifter vokser. Internasjonale studier underbygger dette. De indikerer en positiv og robust sammenheng mellom entreprenørskap og viktige faktorer som økonomisk vekst, virksomhetens overlevelse, innovasjon, etablering av nye arbeidsplasser, teknologisk endring, produktivitetsvekst og eksport.¹

Samfunnets holdninger til entreprenører er med på å understøtte eller motvirke privat engasjement. Det er derfor viktig å arbeide for å skape en positiv holdning til og kultur for entreprenørskap. Et sentralt virkemiddel for å skape en kultur for entreprenørskap er å satse på entreprenørskap i utdanningen. Ved å utruste de unge med etablererkompetanse øker deres tro på egen skaperkraft, og terskelen senkes for å starte opp på egenhånd senere. Det er utarbeidet en strategiplan for entre-

¹ D.B. Audretsch (2002): *Entrepreneurship: A Survey of the Literature*.

prenørskap i utdanningen for perioden 2004–08. En revidert plan ble lagt fram høsten 2006, og den skal evalueres i 2008. Et viktig tiltak i planen for entreprenørskap i utdanningen er å støtte organisasjoner og andre som samarbeider med skoler, høyskoler og universiteter om entreprenørskapsundervisning og som også styrker samarbeidet mellom utdanningssektoren og næringslivet. Organisasjonen Ungt Entreprenørskap bidrar til dette. I statsbudsjettet for 2009 foreslås det en bevilgning på 11 mill. kroner i tilskudd til Ungt Entreprenørskap.

Entreprenører står overfor flere utfordringer når de skal etablere virksomhet. Virkemiddelapparatet tilbyr derfor entreprenører flere former for støtte, bl.a. tilbud om kompetanse, nettverk og kapital. For noen programmer, f.eks. tilbud om opplæring i entreprenørskap på nett hos Bedin.no, er tilbudet bortimot ubegrenset, mens det for andre er mer begrenset. Virkemiddelapparatet arbeider også for å styrke kulturen for og holdningene til entreprenørskap, bl.a. gjennom synliggjøring av rollemodeller.

Regjeringen la i februar 2008 fram «Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner». Bakgrunnen for planen er at kvinner er underrepresentert blant entreprenører i Norge. Dette til tross for at kvinner har høy yrkesdeltakelse, utgjør tre av fem studenter ved universiteter og høyskoler, og utgjør en stor kundegruppe. Kvinner er en viktig ressurs og bør derfor også få en større rolle som entreprenører og i næringslivet. Det vil gi økt mangfold blant entreprenører og i næringslivet og bidra til en bedre ressursbruk og ønsket omstilling, innovasjon, verdiskaping og arbeidsplasser i hele landet.

Regjeringens målsetting med planen er at flere kvinner blir entreprenører, og at de utgjør minst 40 pst. av nye entreprenører innen fem år. Med planen følger 12 nye tiltak. Disse og allerede eksisterende tiltak skal sammen bidra til at målet nås.

Regjeringen har i 2008 gjennomført tiltakene i planen. Selvstendig næringsdrivende fikk med virkning fra 1. juli 2008 rett til svangerskapspenge og foreldrepenger med 100 pst. dekning inntil 6 G, og de har nå samme dekningsgrad som arbeidstakere.

I tråd med handlingsplanen er Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA bedt om å prioritere kvinner som målgruppe og aktivt arbeide for å øke andelen kvinner innenfor aktuelle programmer og tjenester. Virkemiddelapparatet anmodes også om å arbeide for å øke andelen kvinner i styre og ledelse, rapportere om andelen kvinner i program og tjenester og sette måltall for andel kvinner i programmene.

Nærings- og handelsdepartementet og Norges forskningsråd startet i 2008 arbeidet med å sette i gang et forskningsprogram om entreprenørskap og kvinner som entreprenører. Programmet skal pågå i fire år. Det skal bl.a. bidra til økt kunnskap om omfanget av, vilkår for og resultater av entreprenørskap blant kvinner i Norge.

Regjeringen har i samarbeid med Innovasjon Norge, Kommunenes Sentralforbund, fylkemannen og fylkeskommunene startet arbeidet for å styrke kommunene som førstelinje for næringsutvikling og som næringsutviklingsaktører.

Tall fra SSB viser at kvinner i 2006 og 2007sto for knapt en tredjedel av de nyetablerte personlige foretakene, samt utgjorde kun en sjettedel av de personlige etablererne av aksjeselskaper i samme periode. Eierskapet er og skjevt fordelt; i 2007 var kun 26 pst. av eierne av personlig eide foretak og 27 pst. av eierne av aksjeselskaper kvinner.

Ifølge Global Entrepreneurship Monitors rapport for Norge i 2007, publisert ved Handelshøgskolen i Bodø (GEM Norge 2007) var kun 4,3 pst. av kvinnene mot 8,6 pst. av mennene involvert i såkalt tidligfase entreprenøraktivitet i 2007. Andelen kvinner blant dem som var involvert i tidligfase entreprenøraktivitet var 33 pst. i Norge i 2007. Tilsvarende tall var 34 pst. både i Skandinavia og EU-15 landene.

2.3 En strategi for maritime næringer

Norge er verdens femte største skipsfartsnasjon og har verdens nest største maritime offshore-næring. Det har gjennomgående vært en sterk vekst og utvikling i næringen i de siste 10 år og Norge har en global posisjon med lange tradisjoner. De maritime næringer har en samlet verdiskaping på nærmere 100 mrd. kroner, noe som utgjør 7,5 pst. av den totale verdiskapingen i norsk næringsliv. Det er om lag 90 000 ansatte i de maritime næringene.

Regjeringens visjon er at Norge skal være verdensledende der de norske maritime næringene leverer innovative og miljøvennlige løsninger i verdensklasse. Regjeringens maritime strategi for miljøvennlig vekst i de maritime næringer ble lagt fram i oktober 2007.

For å nå regjeringens mål vil det være nødvendig å legge til rette for innovasjon og utvikling kombinert med rammevilkår som tiltrekker norske aktører. Maritim kompetanse er viktig for utvikling av de maritime næringers konkurransekraft og verdiskapingsevne. Det er behov for økt rekruttering og styrking av maritim utdanning.

Regjeringens maritime strategi inneholder 54 tiltak innen fem hovedområder. Strategien ble

underbygget ved en styrking av de ordinære bevilgningene med 100 mill. kroner for 2008 til forskning, innovasjon og kompetansetiltak. Denne styrkingen er videreført i forslag til statsbudsjett for 2009.

Utvikling av ny teknologi er et langsiktig arbeid, og det er viktig at støtten fra staten til maritim utvikling og innovasjon er langsiktig. I budsjettet for 2009 videreføres regjeringens satsing på maritim forskning og innovasjon ved at det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner under Innovasjon Norge kap. 2421, post 50, til miljøprosjekter i de maritime næringer og utvikling av nærskipfartsflåten. Forskningsrådets Maroff-program – Maritim virksomhet og offshoreoperasjoner – utgjør sammen med Innovasjon Norges prosjektmidler sentrale elementer i regjeringens maritime utviklingsstrategi. Maroff prioriterer sentrale innovasjonsområder som miljø, avansert transport og logistikk og krevende miljøvennlige maritime operasjoner. Maroffs miljøetsatsing er særlig rettet mot NO_x-reduksjon og på maritime operasjoner i nordområdene. I budsjettet for 2009 foreslås en bevilgning på 119 mill. kroner. Det legges opp til at noe av dette skal delfinansiere en videre oppgradering av de maritime forskningsmiljøene i Trondheim.

Nærskipfart har positive miljøkonsekvenser ved en overføring av varetransport fra vei til skip, og ved at man stimulerer til vekst i denne sektoren slik at eldre skip byttes ut.

Deltakelsen i EUs Marco Polo-program videreføres. Marco Polo II går fra 2007 til 2013. Hovedmålsettingen for programmet er å fremme miljøvennlige godstransportsystem.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk skal sikre norsk maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk, og i tillegg bidra til at norske rederier gis konkurransedyktige rammevilkår i forhold til vilkårene i andre land. Fra 1. juli 2008 ble det innført en begrensning i refusjonsutbetaling pr. sysselsatt på kr 198 000 pr. år, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008). Regjeringen viderefører denne innretningen i statsbudsjettet for 2009. Om lag 11 000 sjøfolk omfattes av ordningen.

Næringen og utdanningssystemet samarbeider for å framskaffe den kompetanse som de maritime næringer har behov for i framtiden. Regjeringen foreslår 33,5 mill. kroner til ulike tiltak for å sikre økt rekruttering og kompetanse i de maritime næringer. Bevilgningen skal bidra til å sette i gang og videreføre tiltak som på sikt gir bedre utdanning og dermed sikrer nødvendig kompetanse.

Norge vil være en pådriver for at det etableres et klimaregime for internasjonal skipsfart, og er en viktig pådriver i arbeidet med å redusere utslipp til

luft fra skip. Utslipp av klimagasser fra internasjonal skipsfart er ikke regulert. For å øke tempoet i prosessen var Norge vertskap for et arbeidsgruppemøte i regi av IMO i Oslo i juni 2008 der ulike mekanismer for å redusere klimautslipp fra skipsfarten ble diskutert.

Regjeringen vil gjeninnføre kravet om arbeidstillatelse for utenlandske sjøfolk på skip under utenlandsk flagg. Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) har ansvaret for denne saken. Forslag til endringer i utlendingsforskriften har vært på høring. AID arbeider nå med å utforme endringene i utlendingsforskriften i lys av høringsuttalelsene.

Regjeringen har fremmet lovforslag om sjøfolks arbeids- og levevilkår som innebærer en styrking av sjøfolks rettigheter. Det innføres også et offentlig tilsyn med sjøfolks arbeids- og levevilkår.

Statens havarikommisjon for transport overtok fra 1. juli 2008 ansvaret for å undersøke ulykker til sjøs. Dermed oppheves den tidligere ordningen i Sjøloven med sjøforklaring, ad-hoc undersøkelseskommissjoner og Den faste undersøkelseskommissjonen for visse ulykker innen fiskeflåten. Havarikommisjonens undersøkelser skal ha som formål å forebygge nye ulykker og alvorlige hendelser og å bedre sjøsikkerheten generelt. Dette er tilsvarende som for ulykker innenfor transportgrenene luftfart, bane og vei.

2.4 En strategi for reiselivsnæringene

Regjeringen har pekt ut reiseliv som ett av fem satsingsområder og lanserte en nasjonal strategi for reiselivsnæringen i desember 2007. Begrepet «opplevelsesnæring» brukes stadig oftere om reiselivsprodusentene ettersom opplevelser har blitt en svært viktig del av reiselivet, enten det dreier seg om overnatting, bespising, transport eller aktiviteter. Gjennom å tilby verdifulle opplevelser skal det skapes verdier for de besøkende, bedriftene, de ansatte, lokalsamfunn, miljøet og fellesskapet.

Målene for satsingen på reiseliv er økt verdiskaping og produktivitet i reiselivsnæringen, levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor reiseliv og utvikling av Norge som et bærekraftig reisemål. For å bidra til at målene nås foreslås det i statsbudsjettet for 2009 å øke den statlige innsatsen til reiselivstiltak med 30 mill. kroner, til totalt 245 mill. kroner. Av økningen foreslås 20 mill. kroner bevilget til Innovasjon Norge. I tråd med den nasjonale reiselivsstrategien skal det satses på markedsføring av Norge som reisemål, i tillegg til innsatsområdene innovasjon, bærekraftig reiseliv, kvalitet, kompetanse, områdeutvikling og

organisering. Det er viktig å ha fokus på samarbeid for å sikre at det legges til rette for helhetlige opplevelser.

Et positivt omdømme og kjennskapen til Norge i utlandet er avgjørende. Undersøkelser viser at Norge er relativt lite kjent som reisemål, og den internasjonale konkurransen øker stadig. Det er derfor viktig med fortsatt høy innsats for å markedsføre Norge som reisemål, både i Norge og i utlandet. En revidert nasjonal internettportal (visit-norway.com) ble lansert i 2008, og en ny felles bookingløsning er under utarbeidelse.

Profilering har positiv effekt bare hvis sluttproduktet oppfyller kravene de reisende stiller til kvalitet og opplevelse. Regjeringen vil derfor i samarbeid med næringen bidra til etableringen av en nasjonal kvalitetssikringsordning for reiseliv. Ordningen vil i første rekke omfatte overnattingsbedrifter, men tenkes utvidet etter hvert. Et utkast til kriterier og innretning for en slik ordning er utarbeidet, og det er et mål at ordningen kan være i drift fra 1. januar 2010.

Regjeringen ønsker å utvikle og fremme Norge som et bærekraftig reisemål på en måte som tar vare på og styrker natur, kultur og miljø, sosiale verdier og økonomisk levedyktighet i et langsiktig perspektiv. Det ble derfor lansert et pilotprosjekt på bærekraftig reiseliv i 2008 hvor målet er å utvikle en lokal destinasjon til et bærekraftig reisemål som kan gå foran og vise vei for andre destinasjoner. Det er også satt i gang en gjennomgang av bruken av vernede områder i reiselivssammenheng.

Bærekraftig reiseliv er også et prosjekt innen det nye forskningsprogrammet som regjeringen lanserte i 2008. Gjennom dette programmet er det i tillegg satt i gang prosjekter som skal utvikle bedre statistikk på reiseliv og se på avkastningen i reiselivsnæringen.

En stor del av produksjonen i reiselivet skjer i møtet mellom de besøkende og de ansatte. Dette gir en sterk sammenheng mellom kompetanse og kvalitet. En undersøkelse gjort av NHO Reiseliv viser at 66 pst. av næringens bedrifter opplever tilgang til kvalifisert arbeidskraft som viktigste utfordring de neste tre til fem år. Regjeringen ønsker å bidra til å styrke kompetansen i reiselivsnæringen gjennom ulike kompetanseprogrammer i regi av Innovasjon Norge.

De reisende stiller stadig høyere krav til innholdet i reiselivsproduktene. For at Norge skal bli valgt som reisemål, er vi avhengige av å kunne tilby helhetlige opplevelser. Dette krever tett samarbeid, både mellom reiselivsaktørene og med aktører som tradisjonelt sett ikke har sett på seg selv som en del av reiselivsnæringen. Regjeringen

har satt sterkere krav til at reiselivsprosjekter som får støtte gjennom Innovasjon Norge er samarbeidsprosjekter, og regjeringen vil også arbeide for flere Arena-prosjekter innenfor reiseliv.

2.5 Statlig eierskap

Direkte statlig eierskap i næringsvirksomhet bidrar bl.a. til å sikre råderett over våre felles naturressurser og nasjonal forankring av viktige selskaper. Regjeringen vil opprettholde et sterkt offentlig og nasjonalt eierskap. Staten skal være en aktiv, langsiktig og forutsigbar eier i viktige norske selskap. Gjennom eierskapet vil staten bidra til god og stabil utvikling av næringslivet i Norge. Nærings- og handelsdepartementet har på grunnlag av 2007 resultatene fra de eierinteresser departementet forvalter, mottatt nær 15,5 mrd. kroner i utbytte.

Selskaper med statlige eierandeler skal forvaltes i samsvar med prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse. Et overordnet mål for statens forretningmessige eierskap er at selskapene skal styres med sikte på markedsmessig avkastning og god industriell utvikling over tid. Samtidig legger staten som eier betydelig vekt på at selskapene er bevisst sitt samfunnsansvar og opererer med høye etiske standarder. I tråd med dette retter Nærings- og handelsdepartementet i sin oppfølging av selskapene økt oppmerksomhet på faktorer som likestilling, helse, arbeidsmiljø og sikkerhet og andre tverrgående hensyn som forskning og utvikling, miljø, samfunnsikkerhet og arbeid mot korrupsjon. Som ledd i dette arbeidet har departementet igangsatt et prosjekt for systematisk oppfølging og rapportering av selskapenes arbeid med tverrgående hensyn.

I desember 2007 ervervet staten v/Nærings- og handelsdepartementet 30 pst. av aksjene i Aker Holding AS, som er et holdingselskap med eneste formål å forvalte aksjer i Aker Solutions HASA (tidligere Aker Kværner ASA). Staten og Aker ASA har gjensidig forpliktet seg til å holde eierskapet i Aker Solutions samlet for en periode på minimum 10 år. Aker Holding vil gjennom dette sikre et langsiktig industrielt eierskap i et sentralt leverandørselskap i norsk energisektor og videreføring av hovedkontorfunksjoner i Norge.

I mars 2008 ble det gjennomført en aksjekapitalutvidelse i Eksportfinans ASA på 1,2 mrd. kroner. Nærings- og handelsdepartementet deltok i kapitalutvidelsen med 180 mill. kroner, slik at statens eierandel på 15 pst. forble uendret. I juni 2008 ga Stortinget sin tilslutning til regjeringens forslag om statlig deltakelse i en porteføljegarantiavtale som skal beskytte selskapet mot regnskapsmes-

sige tap som følge av verdifall i en likviditetsportefølje. Bakgrunnen for kapitalutvidelsen og garantiavtalen var uro i de internasjonale kapitalmarkedene med sterk øking i risikopremiene for gjeldspapirer. Eksportfinans ASA spiller en sentral rolle i å skaffe til veie konkurransedyktig finansiering for norsk eksportindustri.

Regjeringen vil høsten 2008 legge fram en revidert utgave av dokumentet «Regjeringens eierpolitikk» som sammenfatter målene og rammene for statens eierskap slik de er fastlagt av regjering og Storting. Dette gir grunnlaget for utøvelse av et aktivt og verdikjøkende eierskap gjennom større åpenhet, tydelighet og forutsigbarhet i forvaltningen av eierinteressene.

2.6 Næringsrettet forenkling

Verdiskapingen blir størst dersom offentlige reguleringer og krav om informasjon tilrettelegges slik at de tar vare på samfunnets behov, men samtidig påfører bedriftene lavest mulige kostnader. Et moderne samfunn forutsetter omfattende offentlige reguleringer og gjensidig utveksling av informasjon mellom næringslivet og offentlig sektor. En rask utvikling i bl.a. teknologi, kompetanse og internasjonal påvirkning, gjør det nødvendig med en kontinuerlig overvåking og utvikling av offentlige reguleringer og tjenesteproduksjon. Regjeringen legger stor vekt på dette arbeidet. Målet er å sikre at reguleringer ikke påfører norske bedrifter unødige kostnader og ulemper. Offentlig sektor skal være et konkurransefortrinn for norsk næringsliv. En god dialog med næringslivet og næringsorganisasjonene er en grunnleggende forutsetning for å lykkes i alle deler av forenklingsarbeidet.

Regjeringen gjennomfører et stort arbeid med å videreutvikle Altinn – næringslivets dør til offentlige tjenester (Altinn II). Det tas sikte på en utvikling der elektroniske tjenester over tid fullt ut erstatter papir i kommunikasjonen mellom næringslivet og offentlig sektor. Altinn skal være et effektivt verktøy for produksjon av tjenester og kommunikasjon mellom offentlig sektor og brukerne. I juli 2008 er det inngått nye kontrakter for drift, applikasjonsforvaltning og utvikling av Altinn med to eksterne leverandører. Disse kontraktene har en samlet verdi på opptil 700 mill. kroner de kommende årene. Det foreslås en bevilgning på 247,2 mill. kroner til Altinn i statsbudsjettet for 2009. Av disse midlene er 208,4 mill. kroner knyttet til arbeidet med ny Altinn-løsning, Altinn II.

En viktig gevinst ved videreutviklingsarbeidet er forenklinger og besparelser for næringsliv og privatpersoner gjennom effektiv samhandling med

offentlig sektor. Samhandlingstjenester, også omtalt som e-dialog, kobler sammen ulike tjenester og tjenestetyper mellom én eller flere sluttbrukere og én eller flere offentlige etater. I dag er det slik at flere offentlige etater hver for seg og i ulike prosesser, etterspør samme eller lignende informasjon fra næringsliv og privatpersoner. I den nye Altinn-løsningen legges det til rette for at informasjonen i større grad kan flyte på tvers mellom de forskjellige etatene. For næringslivet vil det f.eks. legges til rette for å samordne innrapporteringer, til ulike offentlige etater gjennom ulike skjema. Av andre nye tjenester i Altinn II kan nevnes såkalte formidlingstjenester. Disse gjør det mulig å benytte Altinn til å formidle alle typer data mellom offentlige virksomheter, og mellom offentlige og private virksomheter. Formålet med formidlingstjenester er maskin til maskin-kommunikasjon som gir sikker kommunikasjon fra én til én, eller fra én til mange parter, og mulighet for å sende store datamengder uten at sluttbrukerløsningen i Altinn berøres. En annen ny tjenestetype er transaksjonstjenester, som gjør det mulig for næringslivet å gjøre direkte oppslag og endringer om registrert informasjon om egen virksomhet, noe som medfører direkte oppdatering av etatenes systemer, uten bruk av noe skjema. Tjenesten vil gi brukerne bedre kontroll med data registrert om seg selv eller sin virksomhet, og etatene vil spare ressurser knyttet til saksbehandling ved oppdatering av egne registre.

En annen viktig gevinst er å få en mer kostnadseffektiv offentlig sektor gjennom bruk av eForvaltning. Ved i større grad å ta i bruk mer elektroniske tjenester i stedet for papirbaserte tjenester, vil det offentlige spare ressurser i form av tid og arbeidskraft. Altinn er en felles plattform som gjør at man kan bruke de samme komponentene til å utføre flere tjenester hos mange forskjellige etater. Dette vil innebære sparte investeringer hos de forskjellige etatene. En utvikling der stadig flere etater benytter Altinn til et økende antall tjenester, forutsetter svært gode løsninger for sikkerhet og elektronisk identifikasjon. Dette vektlegges også tungt i det forestående utviklingsløpet for Altinn. Nærings- og handelsdepartementet samarbeider tett med de mest berørte departementer og etater om videreutviklingen av Altinn.

Norsk næringsliv består hovedsaklig av bedrifter med færre enn 10 ansatte (95 pst.). Kravene i regelverket er ofte de samme for små bedrifter som for store, selv om små bedrifter har mindre ressurser til å utføre administrative oppgaver. Forenklingsarbeidet er derfor et område som spesielt kommer denne viktige gruppen av bedrifter til gode.

Kunnskap er en forutsetning for å identifisere hvor behovet for forenklinger er størst. Regjeringen har satt i gang et kartleggings- og forenklingsprosjekt for å identifisere alle krav om informasjon i lover og forskrifter som retter seg mot næringslivet. Arbeidet med kartleggingen er slutført. Resultatet av kartleggingen viser at informasjonskrav knyttet til regelverk koster norsk næringsliv om lag 57 mrd. kroner. Dette tallet sier likevel lite om hva som er potensialet for forenkling. For det første er det kun kostnadene som er målt, ikke reguleringsenes samfunnsnytte. For det andre er det i kartleggingsarbeidet gjennomført vel 1 000 bedriftsintervjuer. Gjennom disse er det kommet fram at rundt 60 pst. av de opplysningene det offentlige ber om også i stor grad benyttes internt i bedriftene. Forenkling innenfor dette området forutsetter at tiltakene iverksettes etter en grundig analyse, og i tett samarbeid med næringslivet og næringsorganisasjonene. For det tredje har en del regelverk sitt opphav i internasjonale avtaler som Norge ikke kan endre på ensidig.

Regjeringen la i august 2008 fram handlingsplanen «tid til nyskaping og produksjon» for å redusere bedriftenes administrative kostnader som er avledet av lover og forskrifter. I planen er det lagt fram vel 120 konkrete tiltak fra 14 departementer. I tillegg er det i handlingsplanen nedfelt et prinsipp om at det skal vurderes å differensiere mellom krav til store og små bedrifter ved innføring av nye informasjonskrav. Det skal tenkes «smått først». Kravet til at administrative kostnader skal gjenspeiles i de allerede obligatoriske konsekvensanalysene er også presisert.

2.7 Samfunnssikkerhet og beredskap

Nærings- og handelsdepartementet har et ansvar for logistikk- og forsyningsberedskap. Gjennom bruk av risiko- og sårbarhetsanalyser, scenarier og på bakgrunn av aktuelle hendelser, identifiseres og analyseres områder hvor det er behov for spesielle virkemidler. Samtidig er det viktig å styrke evnen til operativ krisehåndtering. Som en konsekvens av dette arbeidet har departementet etablert spesielle beredskapsopplegg innenfor dagligvaresektoren, skipsfartsberedskap, bygg- og anleggsberedskap og varekrigsforsikring. Det løpende beredskapsarbeidet ivaretas i stor grad gjennom utstrakt samarbeid med de berørte næringer. Gode planer og krisehåndteringsverktøy for håndtering av uforutsette situasjoner både i departementet og underlagte etater er høyt prioritert.

Trusselbildet er komplekst, uforutsigbart og i stadig forandring. Globaliseringen setter store krav til velfungerende teknologi og logistikkysyste-

mer og kan innebære økt sårbarhet ved ulike typer kriser. Det er også sikkerhetsmessige utfordringer knyttet til globale næringer som skipsfart. Det er derfor viktig at næringsvirksomhet og andre viktige samfunnsfunksjoner fungerer mest mulig uforstyrret. Bedriftene må få rammebetingelser som setter dem i stand til å fortsette sin virksomhet under ulike kriseforhold og på den måten så langt mulig sikre verdiskapingen og bidra til god samfunnssikkerhet. Samtidig er det viktig for myndighetene å ha et hjemmelsgrunnlag som gir mulighet for effektiv forebygging og håndtering av aktuelle krisesituasjoner.

Innenfor samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet vil bl.a. klimatilpasninger være viktige forutsetninger for risiko- og sårbarhetsanalyser, beredskapstiltak og krisehåndteringsmekanismer.

På beredskapsområdet gjelder følgende hovedprioriteringer:

- modernisere lovgrunnlaget, identifisere sårbarhet innenfor ansvarsområdet og iverksette tiltak for å øke robustheten
- styrke kompetansen innenfor både strategisk og operativ krisehåndtering, videreutvikle og øve departementets og etatenes krisehåndteringsevne
- videreutvikle og øve det formelle samarbeidet med berørte næringer

2.8 Likestilling

Selv om Norge er et av landene i Europa med høyest yrkesdeltakelse blant kvinner, og mer enn halvparten av dem som tar høyere utdanning er kvinner, er likevel kvinneandelen i lederposisjoner fortsatt for lav. Regjeringen har derfor et mål om å styrke kvinneandelen blant ledere, styrerepresentanter, entreprenører og eiere (se bl.a. punkt 2.2.5). Innovasjon Norge har fått et særskilt ansvar for å utforme virkemidler som kan få flere kvinner til å satse på egne bedrifter, gå inn i lederstillinger eller bli styremedlemmer. I tillegg er kvinner i fokus i alle finansierings-, rådgivings-, nettverks- og kompetansetjenester i Innovasjon Norge. I 2007 bidro Innovasjon Norge med i alt 887 mill. kroner til kvinnerettede prosjekter og bedrifter gjennom sine virkemidler.

Det er også andre virkemidler på Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde som har relevans i en likestillingssammenheng. Det gjelder bl.a. tilskudd til organisasjonen Ungt Entreprenørskap og tilskuddsmidler som forvaltes av Norges forskningsråd. Videre har departementet en aktiv oppfølging av at kjønnsrepresentasjonen i styrer hvor departementet forvalter statens eierinteresser, er i samsvar med regelverket. Reglene om

kjønnsrepresentasjon i styrever trådte i kraft for allmennaksjeselskaper fra 1. januar 2008, og selskaperne har innrettet seg etter disse reglene.

Nærings- og handelsdepartementets arbeid for å fremme likestilling er nærmere omtalt i kap. 8 i Del III i proposisjonen.

3 Oversiktstabeller for budsjettet

3.1 Utgifter

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
Administrasjon					
900	Nærings- og handelsdepartementet	223 305	240 023	250 905	4,5
	<i>Sum kategori 17.00</i>	223 305	240 023	250 905	4,5
Infrastruktur og rammebetingelser					
901	Styret for det industrielle rettsvern	191 854	185 000	201 000	8,6
902	Justervesenet	75 580	79 400	83 500	5,2
903	Norsk Akkreditering	25 629	21 200	25 200	18,9
904	Brønnøysundregistrene	325 725	296 400	503 100	69,7
905	Norges geologiske undersøkelse	180 895	162 700	162 700	0,0
906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard	20 022	21 600	22 700	5,1
907	Sjøfartsdirektoratet	312 817	291 500	298 200	2,3
908	Skipsregistrene	11 752	16 400	20 000	22,0
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 606 219	1 710 000	1 750 000	2,3
912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	16 111	16 500		-100,0
913	Standardisering	25 000	26 000	26 700	2,7
	<i>Sum kategori 17.10</i>	2 791 604	2 826 700	3 093 100	9,4
Forskning, innovasjon og internasjonalisering					
920	Norges forskningsråd		1 154 000	1 208 300	4,7
921	Statlig investeringsfond		2 200 000		-100,0
922	Romvirksomhet	434 400	478 900	466 300	-2,6
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	48 888	68 500	61 200	-10,7
928	FoU-prosjekter i næringslivets regi	35 031			
929	Norsk Designråd	25 000	25 000	36 000	44,0
931	Miljøtiltak		21 000		-100,0
934	Internasjonaliseringstiltak	40 333	57 200	244 000	326,6
937	Svalbard Reiseliv AS	2 000	2 000	2 100	5,0
938	Omstillingstiltak	5 000	1 000	1 000	0,0

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
2421	Innovasjon Norge	39 048 557	36 086 600	27 014 000	-25,1
2426	SIVA SF	441 000	135 000	281 500	108,5
2460	Garanti-instituttet for eksportkreditt				-100,0
	<i>Sum kategori 17.20</i>	40 080 209	40 229 200	29 314 400	-27,1
	Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap	4 946 602	10 764	10 700	-0,6
951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	250 000			
953	Kings Bay AS	15 000	25 000	40 000	60,0
954	Sydvaranger ASA	5 500			
960	Raufoss ASA	16 713			
	<i>Sum kategori 17.30</i>	5 233 815	35 764	50 700	41,8
	<i>Sum utgifter</i>	48 328 933	43 331 687	32 709 105	-24,5

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01–29	Driftsutgifter	1 362 044	1 279 187	1 548 505	21,1
30–49	Investeringer	8 164	10 000	10 000	0,0
50–59	Overføringer til andre statsregnska- per	146 000	1 332 000	1 383 400	3,9
70–89	Overføringer til andre	3 157 808	3 510 500	3 722 200	6,0
90–99	Lånetransaksjoner	43 649 917	37 200 000	26 045 000	-30,0
	Sum under departementet	48 323 933	43 331 687	32 709 105	-24,5

3.2 Inntekter

Inntekter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
Ordinære inntekter					
3900	Nærings- og handelsdepartementet	47 991	101	115	13,9
3901	Styret for det industrielle rettsvern	225 863	186 000	196 500	5,6
3902	Justervesenet	54 909	52 200	54 600	4,6
3903	Norsk Akkreditering	25 934	17 000	19 300	13,5
3904	Brønnøysundregistrene	570 936	427 300	469 200	9,8
3905	Norges geologiske undersøkelse	62 944	40 300	42 000	4,2
3906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard	1 505	2 200	2 300	4,5
3907	Sjøfartsdirektoratet	175 534	166 100	184 900	11,3
3908	Skipsregistrene	14 548	15 500	16 600	7,1
3939	Støtte til skipsbygging		14 000		-100,0
3950	Forvaltning av statlig eierskap	3 361 665	10 000	10 000	0,0
3954	Pensjonsfond for tidligere ansatte ved Sydvaranger ASA		40 000		-100,0
3961	Selskaper under NHDs forvaltning	75 555	65 095	47 500	-27,0
5325	Innovasjon Norge	38 541 170	35 143 300	26 142 000	-25,6
5326	SIVA SF	482 800	105 800	250 800	137,1
5460	Garanti-instituttet for eksportkreditt	688 800	503 900	591 600	17,4
5574	Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet		1 200	1 200	0,0
<i>Sum Ordinære inntekter</i>		44 330 154	36 789 996	28 028 615	-23,8
Renter og utbytte m.v.					
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	11 250	22 500		-100,0
5613	Renter fra SIVA SF	54 406	33 000	34 000	3,0
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	403 554	571 000	579 000	1,4
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning	13 626 955	11 781 900	17 184 000	45,9
<i>Sum Renter og utbytte m.v.</i>		14 096 165	12 408 400	17 797 000	43,4
<i>Sum inntekter</i>		58 426 319	49 198 396	45 825 615	-6,9

4 Oversikt over tilsagnsfullmakter

				(i 1 000 kr)
Kap./post	Betegnelse	Fullmakt 2008	Forslag 2009	Anslått termin for utbetaling/dekning
920/50	Norges forskningsråd, tilskudd	107 500	107 500	2010–11
2421/72	Innovasjon Norge, forsknings- og utviklingskontrakter	100 000	100 000	2010–11

Tilsagnsfullmakten knyttet til Norges forskningsråd foreslås videreført med samme beløp som for 2008, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

Tilsagnsfullmakten knyttet til Forsknings- og utviklingskontrakter foreslås videreført med samme beløp som for 2008, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

I tillegg foreslås fullmakten til Eksportfinans ASA til å gi tilsagn om dekning av framtidig underskudd under 108-ordningen videreført. Ordningen omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer og skip. På grunnlag av Stortingets årlige vedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig tilskudd til å dekke framtidige underskudd

på en avregningskonto som er knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid med bevilgning over kap. 934, post 73, jf. Forslag til vedtak VI, 2.

Det har gjennom flere år blitt gitt en fullmakt under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter. En tilsagnsfullmakt kan formelt bare knyttes til tilskuddsbevilgninger, dvs. i tilknytning til bevilgninger i postgruppene 50–89. For å videreføre ordningen foreslås det en særskilt fullmakt til å inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning, jf. Forslag til vedtak VII.

5 Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger

Garantiordninger

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2007	Samlet garanti- ansvar pr. 31.12.2007	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 2008	Forslag til nye garantitilsagn for 2009	(i 1 000 kr/1 000 USD/1 000 euro)
					Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2009
<i>Innovasjon Norge:</i>					
– Realinvesteringer og driftskreditt	2 650	102 177	40 000	40 000	ca. 140 000
– Statsgaranti for tidligere innlån til Den norske Industribank A/S	0	220			0
<i>Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK):</i>					
– Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	23 887	33 453 549	– ¹	– ¹	60 000 000 ¹
– Garantier ved eksport til og investeringer i utviklingsland	4 905	1 108 777	– ²	– ²	2 100 000 ²
– SUS/Baltikum-ordningen	0	41 317	0	0	ca. 41 000
– Byggelånsgaranti-ordning for skipsbyggingindustrien	0	3 457 140	– ³	– ³	5 000 000 ³
<i>Øvrige garantier:</i>					
– Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garantikapital	0	euro 184 370	0	0	euro 184 370

¹ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 60 mrd. kroner.

² Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 2,1 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid inntilstående beløp på ordningens grunnfond.

³ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 5 mrd. kroner.

Nærmere om de enkelte garantiene**Innovasjon Norge***Landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskreditt*

Det foreslås å videreføre den ordinære rammen for nye garantier til realinvesteringer og driftskapital på 40 mill. kroner for 2009. Som følge av at noe av ansvaret pr. utgangen av 2007 vil falle bort i løpet av 2008, anslås det at en totalramme på 140 mill. kroner vil være tilstrekkelig til å dekke gammelt ansvar og nye tilsagn for inntil 40 mill. kroner under ordningen for 2009, jf. nærmere omtale under kap. 2421, post 50 og Forslag til vedtak VIII, 1.

Statsgaranti for tidligere innlån i Den norske Industribank A/S

I henhold til tidligere lov om Den norske Industribank A/S skulle staten svare for riktig betaling ved forfall av de lån som banken tok opp. Innovasjon Norge overtok oppfølgingen av låneporteføljen i 2004. Siste avdrag på lån under ordningen forfaller i 2008.

Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK)

For GIEKs ordninger Alminnelig ordning, Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland, SUS/Baltikum-ordningen, Gammel særordning for utviklingsland og Byggelånsgarantiordning for skipsindustrien vises det til nærmere omtale under kap. 2460. jf. også Forslag til vedtak VIII, 2, 3 og 4 vedrørende de to førstnevnte og sistnevnte ordning.

Andre garantier*Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)*

Norge slutførte i 2005 innbetalingen av sin eierandel av EBRDs grunnkapital. Norges øvrige ansvar er i form av garantikapital. Av Norges andel av EBRDs opprinnelige grunnkapital ble 30 pst. innbetalt, mens 70 pst. var garantikapital. Garantiansvaret utgjorde 87,5 mill. euro. I 1996 ble det vedtatt 100 pst. kapitalutvidelse i EBRD som Norge sluttet seg til. Av utvidelsen skulle 22,5 pst. innbetales, mens 77,5 pst. var garantikapital tilsvarende 96,87 mill. euro. Til sammen utgjør det norske garantiansvaret dermed 184,37 mill. euro.

Tapsfond for garantiordninger

Ved etableringen av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) i 1993 ble det opprettet et særskilt tapsfond for SNDs garantiordning med bevilgninger over statsbudsjettet. Denne ordningen ble videreført utover på 1990-tallet. Senere er det gitt samlebevilgninger der SND innenfor rammen av bevilgningen selv kunne prioritere hvor mye som skulle benyttes til innovasjonstilskudd, og hvor mye som skulle avsettes til tapsfond for garantier og lån. Denne praksisen er videreført i regi av Innovasjon Norge under kap. 2421, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond.

Eventuelle tap på GIEKs garantiordning for eksport til og investeringer i utviklingsland som ikke kan dekkes av løpende inntekter, forutsettes dekket av grunnfond som ble bevilget over Utenriksdepartementets budsjett i perioden 1989–94 med til sammen ca. 300 mill. kroner. Pr. 1. september 2008 var størrelsen på grunnfondet 300 mill. kroner.

Andre garantiliknende ordninger

(i 1 000 kr/euro/USD)

Betegnelse	Utbetalt i 2007	Samlet ansvar pr. 31.12.2007	Forslag til ramme for 2009	Totalramme i 2009
<i>Institutt for energiteknikk og Statsbygg, skade atomanlegg</i>	0	0	euro 700 000	euro 700 000
<i>Beredskapsordning for varekrigsforsikring</i>	0	0	2 000 000	2 000 000
<i>Statlig miljøansvar på Raufoss</i>	16 713	47 798	–	90 000
<i>Norsk Romsenter, forpliktelser knyttet til legging av fiberkabel til Svalbard</i>	0	USD 8 236		

Institutt for energiteknikk og Statsbygg

Lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet begrenser innehavers ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg. Norge undertegnet i 2004 endringsprotokoller til Paris- og Brüssel-konvensjonene om erstatningsansvar på atomenergiens område. Endringsprotokollene fastsatte operatørenes ansvar til 700 mill. euro. Statens selvassurans omfatter Institutt for energiteknikk (IFEs) atomanlegg på Kjeller og i Halden, Statsbyggs kombinerte lager/deponi for lavt og midt radioaktivt avfall i Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs anlegg. Dekning av ansvar overfor tredjeperson ved atomenergiuhell ved disse anleggene foreslås i overensstemmelse med loven satt til 700 mill. euro for 2009, som tilsvarer om lag 5 574 mill. kroner etter kurs 7,9635 pr. 1. september 2008 jf. Forslag til vedtak IX, 1 og omtale under kap. 920, underpost 50.2.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2004. Ordningen er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger. Iverksettelse av ordningen med hjemmel i loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket gjennom premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar foreslås videreført med 2 000 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak IX, 2.

Statlig miljøansvar på Raufoss

Det ble i 2004 gitt en garanti på inntil 50 mill. kroner for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følge av virksomheten til tidligere A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, senere Raufoss ASA. Fullmakten er senere utvidet med 40 mill. kroner, til 90 mill. kroner. Bakgrunn for og omtale av aktivitet knyttet til ansvaret er nærmere omtalt i programkategori 17.30 under Raufoss ASA. Utbetalinger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for utgifter ved tiltak som omfattes av pålegg fra Statens forurensningstilsyn. For 2008 er det gitt samtykke til løpende utbetaling av refusjonskrav uten bevilg-

ning i henhold til særskilt fullmakt. Tilsvarende fullmakt foreslås for 2009, jf. Forslag til vedtak V. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig resterende fullmaktsramme for ordningen. Pr. 4. september 2008 var det utbetalt til sammen ca. 50,2 mill. kroner siden ordningen ble operativ.

Norsk Romsenter

Ved behandlingen av St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 (2003–2004) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2004, ble Norsk Romsenter gitt fullmakt til å garantere for til sammen inntil 38,1 mill. USD knyttet til betalingsforpliktelser i forbindelse med legging av fiberkabel til Svalbard. Ved inngangen til 2008 utgjorde det gjenstående ansvaret ca. 8,2 mill. USD. Siste avdrag ble betalt 1. juli 2008 slik at gjenstående garantiansvar har falt bort.

Eksportfinans ASA, porteføljegaranti

På bakgrunn av uro i de internasjonale kapitalmarkedene inngikk Eksportfinans ASA 13. mars 2008 en avtale med selskapets største private aksjonærer (DnBNOR Bank ASA, Nordea Bank AB og Danske Bank A/S) som innebar at selskapet på nærmere angitte vilkår sikres mot verdifall i en definert portefølje av verdipapirer etter 29. februar 2008 innenfor en totalramme på 5 mrd. kroner. De øvrige aksjonærene ble i etterkant invitert til å delta i avtalen på proratarisk basis. Avtalen ble godkjent på selskapets ordinære generalforsamling 3. april 2008.

Garantiavtalen skjermer selskapets resultater mot ytterligere regnskapsmessige tap knyttet til verdifall i verdipapirporteføljen. Den bidrar således til å beskytte egenkapitalen i selskapet.

I St.prp. nr. 62 (2007–2008) Eierskapsaker vedrørende Eksportfinans ASA m.v., fremmet regjeringen forslag om at Nærings- og handelsdepartementet skulle gis fullmakt til å tiltre porteføljegarantiavtalen, og at statens andel av garantiavtalen på 5 mrd. kroner skulle være begrenset oppad til 750 mill. kroner, tilsvarende statens eierandel på 15 pst. i selskapet. Stortinget ga 17. juni 2008 sin tilslutning til forslaget ved behandling av Innst. S. nr. 308 (2007–2008). Pr. 30. juni 2008 var det urealiserte verdifallet som dekkes under garantiavtalen 659 mill. kroner. Statens andel av dette utgjorde 98,9 mill. kroner.

Inkludert staten deltar aksjonærer som til sammen representerer 99,5 pst. av aksjene i porteføljegarantien.

Statlig garanti til Kongsberg Defence and Aerospace AS for bygging av komposittfabrikk

Ved behandlingen av St.prp. nr. 27 (2007–2008) og Innst. S. nr. 142 (2007–2008) fikk Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til å forhandle fram en avtale om en statlig garanti som gir dekning til Kongsberg Defence and Aerospace AS (KDA) i det tilfelle at norske myndigheter beslutter ikke å anskaffe kampfly.

Garantien vil ha en ramme på maksimum 737 mill. kroner, og innebærer at staten har pant i fabrikk, maskiner og annet inventar. Garantien forutsetter at KDA forplikter seg til å kjøpe fabrikk til tilbake for minimum 240 mill. kroner. Staten vil stå fritt til å avhende fabrikk til en høyere pris. Netto garantibeløp blir således maksimum 497 mill. kroner.

KDA og Nærings- og handelsdepartementet forhandler nå om avtaleteksten.

6 Bruk av stikkordet «kan overføres»

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementet slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og handelsdepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster

utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2009 må helt eller delvis kunne foretas i 2010 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnet er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og handelsdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

					(i 1 000 kr)
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2008	Forslag 2009	Begrunnelse for stikkordet
900	21	Spesielle driftsutgifter	24 177	44 000	b
900	23	Forenklingstiltak	5 293	10 000	b
900	73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap		11 000	b
904	22	Forvaltning av Altinn-løsningen	3 967	247 200	b
904	23	Offentlige informasjonstjenester, kan overføres		14 100	b
922	72	Nasjonale følgemidler	16 000	43 200	b
924	70	Tilskudd		61 200	b
934	21	Spesielle driftsutgifter	3 754	15 000	b
934	74	Norsk deltakelse i EXPO 2010		62 500	b
938	71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger	4 500	1 000	a+b
950	21	Spesielle driftsutgifter	3 306	10 700	b
2421	71	Nettverk, profilering og reiseliv – programmer	129 107	380 000	b
2421	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	382 250	265 000	b
2421	79	Maritim utvikling	41 468	15 000	b
2426	70	Tilskudd		36 500	b

Del II
Budsjettforslag

Programområde 17 Nærings- og handelsformål

Programkategori 17.00 Administrasjon

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
900	Nærings- og handelsdepartementet	223 305	240 023	250 905	4,5
	Sum kategori 17.00	223 305	240 023	250 905	4,5

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01–29	Driftsutgifter	193 025	202 723	216 405	6,7
70–89	Overføringer til andre	30 280	37 300	34 500	-7,5
	Sum kategori 17.00	223 305	240 023	250 905	4,5

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Norge har lyktes i å kombinere verdiskaping og velferd. I løpet av de to siste årene er 170 000 flere blitt sysselsatt, og arbeidsledigheten er den laveste siden 1980-tallet. I denne situasjonen er det viktig å sikre en fortsatt balansert utvikling i norsk økonomi gjennom å føre en ansvarlig økonomisk politikk.

Petroleumsinntektene representerer betydelige muligheter for økt verdiskaping og velferd så lenge de forvaltes på en ansvarlig måte. Handlingsregelen for bruken av petroleumsinntektene sier at inntektene skal fases inn i økonomien om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av statens petroleumsformue. Å følge denne regelen bidrar til å unngå særnorsk pris- og lønnsvekst og til en stabil kronkurs. Videre bidrar regelen til å bygge opp det store pensjonsfondet Norge trenger for å møte de økte pensjons- og trygdeforpliktelsene som vil følge av en aldrende befolkning.

Med avtakende petroleumsinntekter, en aldrende befolkning og økende konkurranse glo-

balt er innovasjon og omstilling avgjørende for framtidig verdiskaping i Norge. Kvalifisert arbeidskraft blir stadig mer etterspurt, og arbeidsstokkens kompetanse vil være en nøkkelfaktor til lavere omstillingskostnader og høyere vekst også i tida framover. Ved å prioritere tiltak som forbedrer næringslivets generelle rammebetingelser, vil vi også forbedre vår innovasjons- og omstillingsevne, og dermed legge til rette for ny virksomhet og framtidig velferd.

Overordnede mål og strategier

Nærings- og handelsdepartementet skal legge til rette for størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi. Det gjelder både på områder der departementet har et overordnet ansvar, på områder der andre departementer er hovedansvarlige, men hvor Nærings- og handelsdepartementet medvirker, og i arbeid knyttet til internasjonalt regelverk.

Arbeidsområdene til Nærings- og handelsdepartementet omfatter utforming, forvaltning og tilrettelegging av politikk for norsk næringsvirksomhet, inkludert nærings- og handelspolitiske

virkemidler og skipsfartspolitik. Rammevilkår av betydning for verdiskapingen der andre departementer har et hovedansvar omfatter bl.a. finanspolitikk og skatte- og avgiftspolitik, arbeidsmarkedspolitik, utdanning og forskning, konkur-

ransepolitikk, kapitalmarkedspolitik, infrastruktur og miljøpolitikk.

Under programkategori 17.00 gis det bevilgninger til departementets egen virksomhet, medlemskontingenter i internasjonale organisasjoner, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd.

Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	153 770	151 223	162 405
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	21 779	41 500	44 000
23	Forenklingstiltak, <i>kan overføres</i>	17 476	10 000	10 000
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	16 780	24 300	20 500
72	Tilskudd til beredskapsordninger	2 500	3 000	3 000
73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, <i>kan overføres</i>	10 000	10 000	11 000
74	Tilskudd til avskrivning av aksjekapital i Norsk Garantiinstitutt for skip og borerigger AS	1 000		
Sum kap. 900		223 305	240 023	250 905

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Nærings- og handelsdepartementet disponerte 196 årsverk pr. 1. mars 2008. I tillegg til ordinær bemanning har departementet en fast stasjonert næringsråd i Brussel knyttet til ambassaden, en nasjonal ekspert knyttet til Europakommisjonen og en nasjonal ekspert knyttet til Europaparlamentet.

Våren/sommeren 2008 ble det gjennomført en organisasjonsutviklingsprosess som resulterte i en omorganisering av departementet pr. 1. oktober 2008. Den nye organisasjonen består av seks avdelinger: Administrasjonsavdelingen, Eierskapsavdelingen, Næringspolitisk avdeling, Maritim avdeling, Handelspolitisk avdeling og Forsknings- og innovasjonsavdelingen. Målsettingen med omorganiseringen er å sikre best mulig sammenheng mellom politikktutvikling og virkemiddelbruk og styrke fagmiljøene på prioriterte områder. Dette innebærer bl.a. økt fokus på oppfølging av maritim sektor ved etablering av egen avdeling, økt fokus på reiselivssektoren (egen seksjon for reiseliv), samling av handelspolitiske saker i egen avdeling og integrering av forenklingarbeidet og arbeidet med juridiske spørsmål med annen næringspolitikk. Arbeidet med innovasjon er også i større grad samlet i den nye Forsknings- og innovasjonsavdelingen.

Nærings- og handelsdepartementet har også ansvar for enkelte råd og utvalg innenfor sitt ansvarsområde. Nærings- og handelsdepartementet forvalter en rekke virkemidler for gjennomføring av nærings- og handelspolitikken, gjennom ti underliggende forvaltningsorganer, enkelte selskaper og en rekke tilskudds-, låne- og garantiordninger. Forvaltningen skjer på grunnlag av fastsatte styringsprinsipper, med vekt på oppfølging av Stortingets vedtak og forutsetninger.

Resultatrapport 2007 og prioriteringer 2009

Departementet har i 2007 prioritert arbeid knyttet til oppfølging og gjennomføring av tiltak og prosjekter som er gitt fokus i sentrale politiske dokumenter når det gjelder forskning, innovasjon, reiseliv, næringsutvikling og -finansiering, statlig eierskap, entreprenørskap, handelspolitikk, maritim politikk og forenkling for næringslivet. De samme satsingsområdene vil også være sentrale for departementets prioriteringer i 2009. Det vises for øvrig til de innledningsvise omtalene og de berørte kapittelomtalene.

Rammevilkår for verdiskaping

Målsetting: Nærings- og handelsdepartementet skal arbeide for at rammevilkår utformes slik at de

legger til rette for størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi.

Resultatrapport 2007

Nærings- og handelsdepartementet har ansvar for koordineringen av arbeidet med en stortingsmelding om innovasjon. Arbeidet startet i 2007, og da ble strukturen for et tett samarbeid med andre departementer fastlagt.

EU har lagt fram en strategi for vekst og sysselsetting, kalt Lisboa-strategien. Nærings- og handelsdepartementet la fram en rapport om EUs strategi sett i et norsk perspektiv i februar 2007. Rapporten ble gjennomgått og presentert i ulike fora. Arbeidet med disse rapportene og EUs vekst- og sysselsettingsstrategi generelt kan bidra til å avdekke hvordan ulike tiltak og metoder bringer Norge nærmere våre politiske målsettinger. Videre har departementet vært involvert i diverse utredningsarbeid og saker knyttet til næringsøkonomiske problemstillinger i forbindelse med strukturelle endringer, både generelt og overfor enkelt-næringer og enkeltbedrifter. Dette gjelder bl.a. kompetanseheving innenfor innenlands anvendelse av gass, kraftkrevende industri og næringsmiddelindustrien. I tillegg mottok departementet to rapporter om norsk næringsstruktur i lys av globalisering og demografisk endring. Nærings- og handelsdepartementet har også medvirket til andre departementers politikkutforming innenfor skatte- og avgiftsområdet, og bidratt i arbeidet med diverse miljøsaker, bl.a. til oppfølging av St.meld. nr. 34 (2006–2007) Norsk klimapolitikk. Departementet var i 2007 engasjert i Kunnskapsdepartementets arbeid med gjennomføring av tiltak i nasjonal strategi for styrking av realfagene.

Det ble i 2007 arbeidet videre med kartlegging under planen for forenkling 2006–09. Resultatet av kartleggingen er tilfredsstillende til å benyttes som grunnlag for å utarbeide en handlingsplan, men det kreves supplerende kartlegging på enkelte områder. Det er redegjort for prosjekt for å kartlegge og redusere de administrative kostnadene av offentlige regelverk for bedriftene under kap. 900, post 23 Forenklingstiltak. Arbeidet med utvikling av en felles tjenesteportal for elektroniske tjenester rettet mot næringslivet, med utgangspunkt i dagens Altinn-løsning, ble videreført i 2007. Utviklingen skjer i et tett samarbeid med Brønnøysundregistrene og en rekke etater. Det vises til nærmere omtale av Altinn under kap. 904 Brønnøysundregistrene. Videre ble det utarbeidet en handlingsplan for elektroniske tjenester. Orakel er et kompetansemiljø for næringsøkonomisk analyse, som arbeider for å gi bedre beslutnings-

grunnlag for tiltak som berører næringslivet. I 2007 har arbeidet i Orakel vært konsentrert om opplæring av medarbeidere i aktuelle departementer om forutsetninger og metoder for å vurdere hva som er best mulig beslutningsgrunnlag i slike saker.

Ot.prp. nr. 27 (2007–2008) Lov om meldeplikt ved nedlegging av næringsverksemd (omstillingslova), ble lagt fram i desember 2007. Det er videre arbeidet med ny minerallov. Ot.prp. nr. 69 (2006–2007) Om lov om endringer i lov om serveringsvirksomhet (serveringsloven), ble lagt fram i juni 2007. Felles forskrift i forbindelse med den nye loven om måleenheter, måling og normalt tid ble utarbeidet og trådte i kraft samtidig med loven 1. januar 2008. Forskriften innebærer en betydelig forenkling for brukerne av regelverket. Det er i 2007 utarbeidet ny forskrift til aksjeloven om eieningsselskaper og revidert forskrift til aksjeloven om ansattes kjøp av aksjer.

Prioriteringer 2009

Det er usikkert om dagens situasjon med høy sysselsetting og verdiskaping vil vedvare, og det er en utfordring å bevare og videreutvikle vårt velferds-samfunn. I den sammenheng blir det en utfordring å oppnå tilstrekkelig grad av konkurranse innenlands og å sikre gode avtaler og vilkår på viktige utenlandske markeder. Videre blir det stadig viktigere å utforme en politikk som fremmer arbeidsstyrkens kunnskap og kompetanse og bidrar til omstilling, innovasjon og verdiskaping.

På forenklingssområdet kreves det kontinuerlig innsats for å sikre rammevilkår som legger til rette for konkurransedyktige norske bedrifter. Her blir det en utfordring å redusere bedriftenes kostnader gjennom bevisst satsing på tiltak som sikrer fortrinn på områder som elektroniske tjenester, bedre konsekvensvurderinger for næringslivet og bruk av standardmodeller som sikrer bruk av de mest effektive forenklingstiltakene. Når det gjelder regelverksarbeid, kreves det fortsatt fokus på kostnadseffektive reguleringer både for næringslivet som brukere, og for det offentlige.

I lys av ovenstående er det viktig å prioritere satsing på tiltak som bidrar til god innretning av generelle rammebetingelser som er viktig for innovasjons- og omstillingsevnen og dermed for verdiskapingen. Dette innebærer at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 vil fortsette sitt arbeid innenfor følgende områder:

- økonomisk politikk og skatte- og avgiftspolitik
- effektive markeder og infrastruktur
- næringspolitiske implikasjoner for enkelt-næringer

- kunnskap og kompetanse
- lov og regelverk og tilrettelegging av offentlige tjenester

Handel og internasjonalt samarbeid

Målsetting: Fremme eksport og internasjonalisering for å øke norsk verdiskaping.

Resultatrapport 2007

Departementet skal bidra til at internasjonale rammevilkår for norsk næringsliv blir så gode som mulig. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for oppfølging av EØS-avtalens målsetting om et velfungerende indre marked. Departementet deltar i flere av forsknings- og utviklingsprogrammene i EU. I februar 2007 la Europakommisjonen fram forslag til nytt regelverk på vareområdet, den såkalte varepakken. Arbeidet med varepakken i 2007 har omfattet innspill til EUs institusjoner og forberedelser til implementering av regelverket i Norge. Tjenstedirektivet ble vedtatt i EU 12. desember 2006, med implementeringsfrist 28. desember 2009. Nærings- og handelsdepartementet har ledet en interdepartemental arbeidsgruppe for å sikre en bred gjennomgang av direktivet. I tillegg har departementet deltatt i Europakommisjonens ekspertmøter for tjenstedirektivet og EFTA/EØS-landenes arbeidsgruppe for direktivet. Tjenstedirektivet ble sendt på bred høring med høringsfrist 22. februar 2007. Nærings- og handelsdepartementet har gjennomgått høringsuttalelsene og vurdert de spørsmålene tjenstedirektivet reiser både med hensyn til kartlegging av regelverk, krav om kontaktpunkt og eventuelle lovendringer. Nærings- og handelsdepartementet deltar i EFTAs horisontale indre markedsgruppe og leder arbeidsgruppa for næringspolitikk. Departementet leder EFTAs arbeidsgruppe og komité for handelsforenkling. Nærings- og handelsdepartementet er nasjonalt kontaktpunkt for EØS-problemløsningsmekanismen SOLVIT og er nasjonal koordinator for informasjonssystemet for det indre marked, IMI, som ble tatt i bruk fra mars 2008.

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for EFTAs handelsavtaler, bilaterale investeringsbeskyttelsesavtaler (BITs) og bilaterale handelsforbindelser med andre land. Departementet arbeidet i 2007 videre med frihandelsavtaler med flere land. I regi av EFTA ble det inngått handelsavtaler med Egypt [jf. St.prp. nr. 62 (2006–2007)] og Canada (avtale signert i januar 2008), startet forhandlinger om handelsavtaler med Peru, Colombia og Algerie, og gjennomført en forstudie

om en handelsavtale med India. I løpet av 2007 gjennomførte også Norge og Kina en felles forstudie med tanke på en framtidig bilateral handelsavtale. Videre ble det holdt møter mellom Nærings- og handelsdepartementet og det kinesiske handelsdepartementet i en bilateral økonomisk kommisjon, og møter i den norsk-russiske økonomiske samarbeidskommisjonen. I tillegg ble det holdt møte i arbeidsgruppe for å fremme investeringer i Kina/Beijing.

Departementet har i arbeidet videre med å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet og i samråd med næringslivet, fokusert på nye og spesielt utfordrende markeder. I den forbindelse har departementet i samarbeid med Innovasjon Norge utarbeidet et opplegg for å styrke profilering av Norge. Bilaterale politiske samtaler og konsultasjoner har vært avholdt med en rekke land og det har vært gjennomført flere næringsfremmende arrangementer i forbindelse med Kongehusets og regjeringens besøksvirksomhet.

Prioriteringer 2009

Nærings- og handelsdepartementets internasjonale arbeid omfatter ulike aktiviteter og skjer på en rekke arenaer. Departementets mål er å ivareta norske næringsinteresser i de internasjonale organisasjonene og dermed bidra til at norske rammevilkår blir så gode som mulig. Arbeidet med EØS-avtalen, WTO og EFTAs frihandelsavtaler er særlig sentralt for å sikre norsk næringsliv god markedsadgang på viktige eksportmarkeder. Programsamarbeid og OECD-arbeid er sentralt for å sikre kunnskapsutveksling. Arbeidet med å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet, med fokus på nye og spesielt utfordrende markeder, vil bli videreført i 2009. Departementet har det overordnede ansvaret for Norges deltakelse på verdensutstillinger. Det skal i 2010 arrangeres verdensutstilling (EXPO) i Shanghai, Kina. Nærings- og handelsdepartementet forvalter også sentrale virkemidler som skal styrke norsk næringslivs internasjonale konkurransevne.

Innovasjonspolitik

Målsetting: Utforme og koordinere en helhetlig innovasjonspolitik som skal legge til rette for bærekraftig verdiskaping–i økonomisk, sosial og miljømessig forstand.

Resultatrapport 2007

Nærings- og handelsdepartementet igangsatte høsten 2006, i samarbeid med en rekke andre

departementer, arbeidet med en stortingsmelding om innovasjon. Meldingen skal presentere regjeringens politikk for å legge til rette for bærekraftig verdiskaping – i økonomisk, sosial og miljømessig forstand – som i neste omgang bidrar til å oppfylle regjeringens velferds mål.

Arbeidet koordineres av et statssekretærutvalg, ledet av Nærings- og handelsdepartementet, og flere departementer deltar også i sekretariatet for arbeidet. For å få innspill til arbeidet arrangerte departementet en rekke møter med bedrifter, forskningsmiljøer, arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner, bransjeorganisasjoner, Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Videre avholdt nærings- og handelsministeren høsten 2007, sammen med andre statsråder, regionale innovasjonskonferanser i Narvik, Tønsberg, Kapp og Førde. Samlet har Nærings- og handelsdepartementet mottatt mer enn 200 skriftlige innspill i arbeidet. Stortingsmeldingen skal legges fram innen utgangen av 2008.

Prioriteringer 2009

Å legge til rette for nye og bedre måter å anvende ressurser på, utgjør selve kjernen i regjeringens innovasjonspolitik. Ved å bruke kunnskap på nye måter, utvikle nye tjenester og produkter, jobbe smartere og finne nye bruksområder, øker virksomhetene sin verdiskaping.

Virksomheter i privat og offentlig sektor har selv ansvar for å frambringe innovasjoner i sitt arbeid. Myndigheter på ulike nivåer spiller imidlertid også en sentral rolle internasjonalt, nasjonalt, fylkeskommunalt og kommunalt ved å fastlegge rammebetingelser som påvirker virksomhetenes handlingsrom. Ofte utvikles innovasjoner i et samspill mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige myndigheter.

En helhetlig og effektiv innovasjonspolitik er avhengig av at de ulike områdene som påvirker innovasjonsevnen ses i sammenheng. Regjeringens politikk på en rekke områder påvirker norsk innovasjonsevne, bl.a. regionalpolitikken, utdannings- og kompetansepolitikken, forskningspolitikken og miljøpolitikken. Det er behov for å bidra til langsiktig kunnskapsoppbygging i økonomien, fremme innovasjon i næringslivet og legge til rette for omstilling i offentlig sektor.

En helhetlig innovasjonspolitik skal legge til rette for økt innovasjon i bredden av norsk næringsliv og i offentlig sektor, og avhenger av samarbeid på tvers av mange departementer og politikkområder. Nærings- og handelsdepartementet vil i 2009 følge opp tiltak som fremmes i stortingsmeldingen.

Virkemidler for innovasjon og entreprenørskap

Målsetting: Utforme en innovasjons- og entreprenørskapspolitikk som fremmer verdiskaping gjennom å stimulere til entreprenørskap og innovasjon i norsk næringsliv.

Resultatrapport 2007

Arbeidet gjennom Innovasjon Norge gir i økende grad resultater, bl.a. som virkning av Innovasjon Norges rolle som en helhetlig institusjon for næringslivet med tilstedeværelse lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Innovasjon Norge tilbyr støtte til etablerere i hele landet og har bidratt til å sikre at norsk næringsliv har kunnskap og kompetanse til å internasjonalisere sine ideer, produkter og virksomheter. SIVAs nasjonale aktiviteter og innsats i nordområdene og i Nordvest-Russland ble gitt økt prioritet i 2007. Internasjonalt samarbeid er en viktig del av innovasjonspolitikken. I samarbeid med andre berørte departementer har Nærings- og handelsdepartementet i 2007 forelagt Innovasjon Norges og SIVAs tilskuddsordninger for innovasjon for ESA til notifikasjon til EUs nye FoU- og innovasjonsstøtteregulering.

Vedtak om norsk deltakelse i EUs nye rammeprogram for konkurransevne og innovasjon (CIP) for perioden 2007–13 ble gjort i 2007, jf. St.prp. nr. 50 og Innst. S. nr. 181 (2006–2007). Programmet har som mål å styrke innovasjon og konkurransekraft i europeisk næringsliv, skape et innovativt og inkluderende informasjonssamfunn og fremme effektiv energibruk og økt bruk av fornybar energi i Europa. Programmet har særlig fokus på små og mellomstore bedrifter, etter europeisk målestokk. Dette kan også omfatte bedrifter som er relativt store etter norske forhold.

Nærings- og handelsdepartementet arrangerte i samarbeid med Olje- og energidepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartementet en nasjonal konferanse om CIP i oktober 2007. For å sikre nasjonal oppfølging og norsk deltakelse i prosjekter under innovasjons- og entreprenørskapsprogrammet har Nærings- og handelsdepartementet etablert en referansegruppe for aktuelle organisasjoner. Det vises til redegjørelse under kap. 924.

I samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet og Kultur- og kirke departementet lanserte Nærings- og handelsdepartementet i juni 2007 en handlingsplan for kultur og næring. Handlingsplanen omfatter 25 tiltak. Nærings- og handelsdepartementet har deltatt i den interdepartementale referansegruppa som følger opp aktuelle tiltak og prosjekter under den reviderte strategiplanen for entreprenørskap i utdanningen. Videre

deltar Nærings- og handelsdepartementet i et internasjonalt samarbeidsprosjekt for forskning på entreprenørskap, hvor det bl.a. arbeides med å utvikle kvalitative og kvantitative indikatorer for entreprenørskap.

Prioriteringer 2009

De næringsrettede virkemidlene på Nærings- og handelsdepartementets budsjettområde skal bidra til å utløse konkrete prosjekter og bedriftsetableringer som gir økt verdiskaping på disse områdene. Utfordringen er å legge til rette for et oversiktlig og helhetlig innovasjonsrettet tjenestetilbud fra virkemiddelapparatet. En viktig utfordring for Norge er å skape en kultur for nyskaping og entreprenørskap. I den forbindelse er fokusering på entreprenørskap i skole og utdanning et av de viktigste virkemidlene for å skape positive holdninger til entreprenørskap. Her må det offentlige legge til rette for at entreprenører har tilgang på rådgiving, nettverk, kapital og markeder for de produkter og tjenester de ønsker å selge. Nærings- og handelsdepartementet vil prioritere arbeidet med å få positiv uttelling av norsk deltakelse i EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon. Videre vil departementet følge opp tiltakene i handlingsplanen om kultur og næring og prioritere arbeidet med strategiplanen for entreprenørskap i utdanningen og samarbeidet med Ungt Entreprenørskap.

Reiseliv

Målsetting: Flere reisende skal feriere i Norge gjennom styrket markedsføringsinnsats i Norge og på utenlandske markeder, samtidig som tiltak rettes mot hele verdikjeden for å sikre verdiskaping og lønnsomhet i reiselivsnæringene.

Resultatrapport 2007

Innsatsen for å profilere norsk næringsliv, Norge som reisemål og Norges omdømme ble økt i 2007. Regjeringen lanserte nasjonal strategi for reiselivsnæringen i desember 2007. Visjonen for strategien er «Verdifulle opplevelser». Hovedmålene er økt verdiskaping og produktivitet i reiselivsnæringen, levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor næringen og å utvikle og fremme Norge som et bærekraftig reisemål.

Prioriteringer 2009

Innen reiselivssektoren har naturbasert opplevelsesturisme stått for den sterkeste veksten globalt. Reiselivsnæringen vokser på verdensbasis, men

fordi flere land satser på turisme er konkurransen om turistene skjerpet. Regjeringen vil prioritere økt satsing på reiseliv, bl.a. gjennom programmer i regi av Innovasjon Norge. Det legges her vekt på at reiselivsnæringen er viktig i mange lokalsamfunn og gir positive ringvirkninger til annet lokalt næringsliv. Den nasjonale reiselivsstrategien skal bidra til koordinering og styrking av myndighetenes arbeid for reiselivet. Det overordnede ansvaret for reiselivspolitikken ligger i Nærings- og handelsdepartementet, og departementets arbeid på reiseliv vil bli styrket ved at en egen seksjon med særskilt ansvar for reiseliv etableres fra 1. oktober 2008. For å sikre god koordinering av reiselivsrelaterte saker i de øvrige departementene blir det innkalt til jevnlig møter både på statssekretær- og embetsnivå.

Næringsrelevant forskning

Målsetting: Nærings- og handelsdepartementet skal arbeide for at det over tid utvikles et næringsliv som er mer forskningsbasert, for derigjennom å legge til rette for økt omstillingsevne, innovasjon og verdiskaping i norsk økonomi.

Resultatrapport 2007

Nærings- og handelsdepartementets forskningsinnsats er i hovedsak kanalisert gjennom bevilgninger til programmer og ordninger i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Den Europiske romfartsorganisasjonen (ESA). I tillegg kommer Skattefunn-ordningen, som er viktig for å utløse økt forskningsinnsats fra næringslivet. Som oppfølging av St.meld. nr. 20 «Vilje til forskning» har departementet deltatt i arbeidet med et nytt indikatorbasert finansieringssystem for instituttsektoren som støttes gjennom bevilgningen til Norges forskningsråd. Det nye systemet foreslås innført fra 1. januar 2009. Nærings- og handelsdepartementet har i samarbeid med Finansdepartementet og Kunnskapsdepartementet bidratt med innspill til et eget kapittel om forsknings- og innovasjonspolitikken i OECDs økonomiske landrapport om Norge som ble lagt fram i 2007. Videre har departementet finansiert en nærmere analyse av FoU-intensitet og næringssammensetning i OECD, som grunnlag for bedre empirisk forståelse av forskningsinnsatsens betydning for økonomisk vekst.

I 2007 har Nærings- og handelsdepartementet, sammen med Kunnskapsdepartementet, gjennomgått og fulgt opp rapporten fra Handelshøyskolen i Bodø hvor de offentlige virkemidler rettet mot kommersialisering av forskningsresultater vurde-

res. Nærings- og handelsdepartementet er ansvarlig for norsk deltakelse i fire programkomiteer i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling, bl.a. for IKT, nanoteknologi og nye materialer, romvirksomhet og SME (små og mellomstore virksomheter). Departementet har også arbeidet med å følge opp det næringsrelevante forskningssamarbeidet innenfor rammen av bilateralt forskningssamarbeid med prioriterte land. Dette gjelder bl.a. tidligere inngåtte avtaler med Japan, USA, Russland og Tyskland, nye næringsrelevante samarbeidsavtaler med India og Sør-Korea og innledende møter om økt næringsrettet forskningssamarbeid med Kina og Singapore.

Statistisk sentralbyrå (SSB) har gjennomført en bred evaluering av Skattefunn for perioden 2002–06, med hovedvekt på måloppnåelse og resultater. Det er også gjennomført en evaluering av økonomistyringen og administreringen av Skattefunn. Evalueringen ble utført i 2007 på oppdrag fra Finansdepartementet. Departementet har deltatt i arbeidet med begge disse evalueringene i 2007.

Prioriteringer 2009

Forskning er viktig for innovasjon, omstilling, framtidig verdiskaping og konkurransevne. I den sammenheng er en satsing på næringsrelevant forskning avgjørende, både gjennom offentlige bevilgninger og ved å sikre at den offentlige forskningsinnsatsen innrettes slik at den utløser økt forskningsinnsats fra næringslivet. Departementet vil arbeide med å følge opp tiltak som fremmes på forskningsområdet i stortingsmeldingen om innovasjon. Arbeidet med å utvikle bedre resultatmål og indikatorer som viser resultatene og virkningene av den offentlige forskningsinnsatsen, vil bli videreført i samarbeid med øvrige departementer og Norges forskningsråd. Departementet vil prioritere arbeidet med å sikre bedre uttelling av den norske deltakelsen i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. Når det gjelder bilateralt forskningssamarbeid, vil prioriterte land bli fulgt opp.

Maritime næringer og skipsfart

Målsetting: Bidra til høy verdiskaping i de maritime næringer og til sikker og miljøvennlig skipsfart.

Resultatrapport 2007

På skipsfartsområdet gjennomføres det et betydelig arbeid med å utforme internasjonale regler for sjøsikkerhet og miljø. Arbeidet er i hovedsak knyttet opp mot FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), EU

og EUs maritime sjøsikkerhetsorgan (EMSA) og i ILO (FNs arbeidsorganisasjon). Nasjonalt har det blitt arbeidet videre med følge opp ny skipssikkerhetslov og implementering av EU-direktiver. Nærings- og handelsdepartementet har fulgt opp Stortingets vedtak om å utvide nettolønnsordningen for sjøfolk til å omfatte sikkerhetsbemanningen på hurtigruter som betjener strekningen Bergen-Kirkenes fra 1. juli 2007. Departementet koordinerte forarbeidet for «Stø kurs – Regjeringens strategi for miljøvennlig vekst i de maritime næringer» som ble lagt fram i oktober 2007. Regjeringens maritime strategi omfatter satsing på fem hovedområder: Globalisering og rammevilkår, Miljøvennlige maritime næringer, Maritim kompetanse, Maritim forskning og innovasjon og Nærskipsfart. For å underbygge strategien ble det bevilget 240 mill. kroner på statsbudsjettet for 2008 til forskning, innovasjon og kompetansetiltak. Det blir etablert en egen maritim avdeling i departementet 1. oktober 2008.

Prioriteringer 2009

Nærings- og handelsdepartementet skal arbeide aktivt for å opprettholde og videreutvikle Norge som en av verdens ledende nasjoner på det maritime område. For å oppnå dette skal Norge spille en aktiv rolle i utarbeidningen av internasjonale regler og krav til skip på sikkerhets- og miljøområdet i IMO og EU. Nærings- og handelsdepartementet skal fortsatt være en pådriver for at det etableres et klimaregime for internasjonal skipsfart i IMO. Departementet skal arbeide for å opprettholde og utvikle Norges sterke posisjon nasjonalt og internasjonalt når det gjelder maritim teknologi og maritim forskning. For å nå målsettingen er det nødvendig å arbeide målrettet og langsiktig med å styrke forsknings- og innovasjonsinnsatsen, gjennom satsing i samarbeid mellom næringene og myndighetene. Regjeringen vil legge til rette for innovasjon og utvikling kombinert med rammevilkår som tiltrekker norske aktører. Maritim kompetanse er viktig for utvikling av næringens konkurransekraft og verdiskapingsevne. Det er behov for økt rekruttering og styrking av maritim utdanning. Det er en utfordring å videreutvikle Norge som en ledende nasjon innen kvalitetsskipsfart og å utvikle rammebetingelser som bidrar til at rederier, sjøfolk og de norske skipsregistrene NIS og NOR er konkurransedyktige internasjonalt. De maritime næringene opererer i sterkt internasjonaliserte og konkurranseutsatte markeder, og Nærings- og handelsdepartementet vil arbeide for å sikre gode konkurransevilkår for skipsfartsnæringen og skipsbyggingsindustrien. Som ledd i sin maritime

strategi vil regjeringen fortsatt gjennomføre en økt satsing på maritim forskning og innovasjon, teknologisk utvikling, kompetansebygging og utdanning.

Statlig eierskap

Målsetting: Statens eierskap skal bidra til å sikre nasjonal eierkontroll over enkelte nøkkelvirksomheter i næringslivet og avkastning og inntekter til fellesskapet. Innenfor denne rammen er det overordnede målet for Nærings- og handelsdepartementet å sikre statens aksjeverdier og bidra til en god industriell utvikling i selskapene hvor departementet forvalter statens eierskap.

Resultatrapport 2007

Nærings- og handelsdepartementet rapporterer om sin eierskapsutøvelse på flere måter. En viktig del av rapporteringen skjer gjennom statens årlige eierberetning, som oversendes Stortinget til orientering. Departementet publiserer også en halvårsberetning på Internett. Statens eierberetning 2006 ble utgitt i juni 2007 og omfattet i alt 52 selskaper. Videre ble det i 2007 utgitt et nytt dokument om regjeringens eierpolitikk som gir uttrykk for den gjeldende eierpolitikken slik den er forankret i Stortinget. I eierpolitikkdokumentet, som skal utgis årlig, redegjøres det for målene med statens eierskap, regjeringens forventninger til selskapene og hvilke prinsipper som benyttes i eierskapsutøvelsen. Regjeringens eierpolitikkdokument bygger på St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap, som ble behandlet av Stortinget våren 2007, jf. Innst. S. nr. 163 (2006–2007). Statens mål med eierskapet, både generelt og i forhold til enkeltelskaper, ble her klargjort, og statens forventninger til bedriftenes arbeid med samfunnsansvar ble understreket. Statens forventninger er knyttet til ivaretagelse av tverrgående hensyn på ulike områder. Høsten 2007 startet departementet et internt prosjekt for systematisk oppfølging og rapportering av selskaperens arbeid med tverrgående hensyn.

Regjeringens retningslinjer for lederlønnfastsetting: «Retningslinjer for statlig eierskap: Holdning til lederlønn», ble i januar 2007 oversendt til samtlige selskaper hvor staten ved Nærings- og handelsdepartementet har eierinteresser.

Når det gjelder eierskapsutøvelsen i forhold til enkeltelskaper, var departementet i 2007 bl.a. engasjert i arbeid knyttet til sammenslåingen mellom Statoil ASA og petroleumsvirksomheten til Norsk Hydro ASA, jf. St.prp. nr. 60 (2006–2007), kjøp av aksjer i Aker Holding AS, jf. St.prp. nr. 88

(2006–2007) og ansvarlig lån og endrede vedtekter for Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, jf. St.prp. nr. 69 (2006–2007). Det vises for øvrig til omtale under programkategori 17.30.

Prioriteringer 2009

Statens eierskap skal bidra til å sikre nasjonal eierkontroll over enkelte nøkkelvirksomheter i næringslivet og avkastning og inntekter til fellesskapet. Staten er den største enkelteier i norsk næringsliv, og statens eierskapsutøvelse har betydning for samlet verdiskaping i norsk økonomi. Dette krever en aktiv eierskapspolitikk som medvirker til langsiktig lønnsomhet og utvikling for selskapene. Innen den statlige eierskapsforvaltningen vil Nærings- og handelsdepartementet i 2009 legge vekt på å være en aktiv og langsiktig eier med mål om best mulig utvikling for den enkelte virksomhet og av porteføljens avkastning og verdi. I tillegg til å stille alminnelige bedriftsøkonomiske krav til selskapene, vil departementet styrke oppfølgingen av hvordan selskapene ivaretar sitt samfunnsansvar både i sin norske virksomhet og i sine aktiviteter utenlands.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Målsetting: Krisehåndteringsberedskap som gjør departementet og næringslivet i stand til å håndtere og minimalisere virkningen av kriser.

Resultatrapport 2007

Nærings- og handelsdepartementets arbeid innenfor samfunnssikkerhet og beredskap omfatter næringsrettet beredskap og utvikling og øving av departementets og etatenes krisehåndteringsevne. God næringsberedskap er avhengig av at næringslivet og andre samfunnsviktige virksomheter sikres muligheter til å fortsette sin virksomhet under kriser og konflikter. Dette søkes oppnådd gjennom robuste tiltak, planer og samarbeidsordninger med aktuelle næringer.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter forsyningsloven av 1956, skipsrekvisisjonsloven av 1952 og varekrigsforsikringsloven av 2003, med tilhørende regelverk. Departementet har arbeidet videre med å legge til rette for en modernisering av forsyningslovverket. Det er arbeidet med innføring av moderne krisehåndteringsverktøy og videreført en planmessig oppfølging av underlagte etater når det gjelder risikovurderinger og utarbeiding av kriseplaner innen samfunnssikkerhet og beredskap. Departementet har videreutviklet samarbeidet med dagligvarebransjen, bygg- og

anleggsnæringen, skipsfartsnæringen og forsikringsbransjen (varekrigsforsikring). I samarbeid med dagligvarebransjen er det bl.a. arbeidet med risikoanalyse, lageroppbyggingsplaner og informasjonsstrategi. Når det gjelder bygg- og anleggsnæringen er det fokusert på næringens mulighet for å yte operativ bistand ved større naturkatastrofer m.m. I samarbeid med NOR-TRASHIP-ledelsen, Norges Rederiforbund og andre er det utviklet rutiner for informasjon om sikkerhetsspørsmål og rask tilgang til skipstransport for å dekke akutte transportbehov i krisesituasjoner. Det er i 2007 gjennomført øvelse knyttet til beredskapsordningen for varekrigsforsikring. I tillegg har departementet deltatt i enkelte andre øvelser.

Prioriteringer 2009

Innenfor samfunnssikkerhet og beredskap vil samarbeid med aktuelle bransjer og underlagte etater være høyt prioritert. Dette omfatter oppfølging av arbeidet med sikkerhet, beredskap og kriseplaner i etatene. Forholdet til samfunnskritiske funksjoner vil bli vurdert. Videreutvikling og øving av krisehåndteringssystemer, departementets kriseorganisasjon og interne sikkerhetsrutiner vil også være prioriterte oppgaver. Det samme gjelder gjennomføring og oppfølging av risiko- og sårbarhetsanalyser. Det vil også arbeides videre med endring av hjemmelsgrunnlaget (forsyningsloven). Når det gjelder skipsfartsberedskap vil det bli fortsatt fokus på sikkerhetsspørsmål for skipsfarten, herunder piratvirksomhet.

I arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap vil det bli lagt vekt på resultatet av gjennomført tilsyn med departementets virksomhet i 2008.

Bortfall av hjemfalte gruveeiendommer

Ved behandlingen av revidert statsbudsjett for 2007 samtykket Stortinget i at Nærings- og handelsdepartementet kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt, jf. St.prp. nr. 69 og Innst. S. nr. 230 (2006–2007). Begrunnelsen for dette var at det er viktig at staten som eier av gruveeiendommer legger til rette for at gruvene kan benyttes til besøksgruvevirksomhet/museale formål. Nærings- og handelsdepartementet ber om Stortingets samtykke til at fullmakten fornyes for 2009, jf. Forslag til vedtak XII.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. Av bevilgningen dekkes også nødvendige utgifter knyttet til forsyningsberedskap. Beredskapsmidlene dekker utgifter ved tiltak for å opprettholde og styrke forsyningsberedskapen, bl.a. nødvendig rulling av lagrene av nødproviant. Utgifter til råd og utvalg dekkes som hovedregel også av denne bevilgningen.

Samlet foreslås en bevilgning på 162,405 mill. kroner under posten for 2009, etter rammeoverføring av midler (2,34 mill. kroner) til Fornyings- og administrasjonsdepartementet for brukertjenester som utføres av Departementenes Service-senter. I tillegg foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 44 mill. kroner til spesielle driftsutgifter for 2009.

Midlene nyttes til å dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag, støtte og prosjekter som er nødvendige i Nærings- og handelsdepartementets arbeid med nærings- og handelspolitikken. Bevilgningen kan også brukes til å finansiere større utredningsutvalg. Som ledd i gjennomføringen av regjeringens maritim strategi er det i den foreslåtte bevilgningen for 2009 satt av om lag 15 mill. kroner til kjøp av utstyr i skoler og maritime prosjekter. Videre er det satt av om lag 10 mill. kroner til reiselivsformål.

Det foreslås en fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning under posten på 7,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VII. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 23 Forenklingstiltak, kan overføres

Grunnlag for prosjektet

Både nasjonalt og internasjonalt er det økt fokus på næringsrettet forenkling og tilrettelegging av regelverk og offentlige tjenester som et middel til å øke næringslivets konkurransevne. Et godt utformet regelverk og gode offentlige tjenester gjør rammebetingelsene for næringsvirksomhet mer forutsigbare og gir bedriftene anledning til å bruke mer ressurser på entreprenørskap, innovasjon og nyskaping.

Resultatrapport 2007

Regjeringen satte i 2006 i gang et stort prosjekt for å redusere bedriftenes tidsbruk og kostnader avledet av lover og forskrifter. I perioden juli 2006 til september 2007 kartla to konsultantselskaper hvor mye tid og penger bedriftene bruker på å oppfylle myndighetenes ulike informasjonskrav. Som ledd i kartleggingen ble det foretatt vel 1 000 bedriftsintervjuer. Kartleggingen viste at de informasjonskrav pålagt gjennom regelverk koster bedriftene rundt 57 mrd. kroner i året. Dette tilsvarer i overkant av 2,6 pst. av BNP i 2006.

Kartleggingen viste at rundt 80 pst. av det kartlagte regelverket har nasjonalt opphav. Det er imidlertid store variasjoner mellom departementsområdene. De delene av regelverket som har sitt opphav i internasjonale avtaler, kan ikke uten videre endres og forenkles. EU gjennomfører en kartlegging av eget regelverk. Det forventes at de forenklinger EU foreslår i eget regelverk, vil få virkning for tilsvarende regler der disse er implementert i norsk rett. Nærings- og handelsdepartementet følger EUs arbeid på dette området nøye.

Kartleggingen har også avdekket at bedriftene rapporterer at nærmere 60 pst. av de informasjonskrav det offentlige etterspør også benyttes til interne formål i næringslivet. Før det settes i gang et arbeid med å forenkles de informasjonskravene som også benyttes til næringslivets interne bruk, er det nødvendig å foreta en grundig gjennomgang for å sikre at endringer virkelig innebærer en forenkling.

Prioriteringer 2009

Etter at kartleggingen ble fullført har alle berørte departementer utarbeidet forenklingstiltak på sine områder. Tiltakene er samlet i en handlingsplan som ble lansert i august 2008. I planen presenteres en generell omtale av regjeringens politikk på området, og 120 konkrete forenklingstiltak fra 14 departementer. De foreslåtte forenklingstiltakene settes i verk fortløpende. Våren 2009 vil det bli foretatt en oppdatering av kartleggingen av de administrative kostnadene for næringslivet. Ved jevnlig målinger av kostnadsutviklingen i næringsrettet regelverk, vil det bli mulig å følge effektene av det forenklingarbeidet som gjennomføres.

Regjeringens mål er at arbeidet skal gi norsk næringsliv en betydelig kostnadsreduksjon. Utvikling av gode og brukervennlige offentlige elektroniske tjenester til næringslivet er viktige bidrag til kostnadsreduksjonen. Videre må det arbeides systematisk med å forebygge mot nye uønskede

regler og ordninger. Gode beslutningsunderlag som viser konsekvenser for næringslivet ved regelverksendringer og nye offentlige tjenester, er det viktigste verktøyet i den forebyggende delen av arbeidet med næringsrettet forenkling.

Flere av forenklingstiltakene i handlingsplanen har et langsiktig tidsperspektiv, noe som gjør det nødvendig å følge utviklingen over tid for å få gode effekter av arbeidet.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til videreføring av forenklingarbeidet for 2009. Bevilgningen skal bl.a. dekke prosjektstillinger, utgifter til kjøp av tjenester, og utviklingsoppgaver knyttet til regelverkskartlegging, utredning og gjennomføring av forenklingstiltak. Det tas også sikte på å gjennomføre en evaluering av kartleggingsmetoden (standard-kostmetoden), med sikte på å sikre at det metodiske grunnlaget og organiseringen av arbeidet gir best mulig effekt.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Det foreslås en bevilgning på 20,5 mill. kroner til å dekke norske medlemsbidrag i 2009.

Budsjettanslaget er basert på betalte medlemsbidrag i 2007/2008 og tilgjengelig informasjon. Størrelsen på flere av bidragene vil også avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene.

Generelt er formålet med det statlige tilskuddet til organisasjonene å:

- bidra til at de berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende internasjonale ramme- og konkurransevilkår på de respektive områdene
- medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer for virksomheter på deres områder for å sikre at norske interesser blir ivaretatt

Hoveddelen av bevilgningen er prioritert til organisasjonene nevnt nedenfor.

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i London er FNs maritime organisasjon. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten, begrense forurensning til sjøs og forhindre terrorvirksomhet til sjøs og i havn. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk for skipsfarten. Det enkelte medlems-

lands bidrag (andel av totalbudsjettet) fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Det europeiske maritime sikkerhetsorgan EMSA (European Maritime Safety Agency) ble opprettet i 2003. Formålet med EMSA er å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets- og miljønivå gjennom et harmonisert regelverk i EU. Norge deltar i dette arbeidet på grunnlag av EØS-avtalen.

EUs internettportal for sikkerhetsrelatert informasjon om skip i handelsvirksomhet (EQUASIS) ble etablert på basis av en samarbeidsavtale mellom sentrale maritime administrasjoner. Formålet med arbeidet i EQUASIS er å medvirke til bedret sikkerhet og kvalitet på verdensflåten og bidra til redusert lavstandard skipsfart. EQUASIS er et viktig verktøy for EUs skipsfartspolitik. Norge har deltatt fra 2007.

En regional overenskomst om havnestatskontroll (Memorandum of Understanding on Port State Control, basert på viktige IMO- og ILO-konvensjoner) ble inngått i 1982. Overenskomsten har tilslutning fra 25 europeiske stater i tillegg til Canada og Russland. Formålet med havnestatskontrollen er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på europeiske havner. Kontrollen i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet. Det ventes utvidet aktivitet og noe økning av kontingenten i 2009.

Norge har vært tilsluttet avtalen om Ispatroljetjenesten i det nordlige Atlanterhav siden opprettelsen i 1956. Formålet med tjenesten, som utføres av den amerikanske kystvakten, er å observere, overvåke og rapportere om isforhold i dette havområdet. Etter opplegget for ordningen skal USA (State Department) forskottere kostnadene for tjenesten i det enkelte år og kreve refusjon for medlemslandenes andel av kostnadene fastsatt på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip. USA har ikke sendt ut refusjonskrav til deltakerlandene på mange år, slik at avsatte midler til formålet ikke har blitt benyttet. På denne bakgrunn føres det ikke opp midler til dekning av kontingentkrav for utført ispatroljeovervåking på statsbudsjettet for 2009. Departementet vil måtte komme tilbake til bevilgningsbehovet når refusjonskravene fra USA foreligger.

I forbindelse med framleggingen av den nasjonale reiselivsstrategien i desember 2007 besluttet regjeringen at Norge skulle melde seg inn i FNs turistorganisasjon (UNWTO). Det legges til grunn at medlemskapet vil gi Norge verdifull kunnskap som har betydning for arbeidet med å styrke og

utvikle norsk reiselivsnæring. Det ble forutsatt at medlemskontingenten skal dekkes over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Kontingenten for 2008 dekkes innenfor rammen av bevilgningen under kap. 900, post 70, jf. redegjørelse i St.prp. nr. 59 (2007–2008). Det er ført opp midler til dekning av norsk kontingent i FNs turistorganisasjon i budsjettforslaget for 2009.

Medlemskapet i Det internasjonale handelskammer (ICC) og Det internasjonale utstillingsbyrå (BIE) sikrer norsk deltakelse i og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. Det norske tilskuddet til disse organisasjonene foreslås opprettholdt på om lag samme nivå som i de senere år. I tillegg foreslås tilskuddet til Det norske Handelskammerforbund (DnH) opprettholdt.

International Union of Geological Sciences (IUGS) er en vitenskapelig organisasjon med vel 100 medlemsland. Organisasjonen administreres av en generalsekretær. Sekretariatet for organisasjonen er lagt til Norge og gjennomføres ved at IUGS kjøper sekretariatstjenester fra Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim. Det gis årlige tilskudd til dekning av sekretariatsutgiftene over statsbudsjettet. For 2006–08 har det vært gitt tillegg for ekstrapluttgifter knyttet til planlegging og gjennomføring av en geologisk verdenskonferanse som ble avholdt i Norge i 2008, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008). Tilskuddet for 2009 skal dekke ordinære sekretariatsutgifter.

Norge ble medlem av FN-forankrede studiegrupper (råvaregrupper) for bly og sink og for nikkel ved opprettelsen. Sekretariatene for studiegruppene er samlet i Lisboa. Studiegruppene utarbeider rapporter om produksjon, priser, omsetning m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innen de aktuelle bransjene. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard er fagansvarlig for norsk deltakelse i oppfølging av studiegruppene.

De senere år har Nærings- og handelsdepartementet dekket kostnadene ved deltakelse i enkelte komiteer og arbeidsgrupper under OECD. Det legges til grunn at det blir aktuelt for Nærings- og handelsdepartementet å dekke deltakerutgifter til slike OECD-komiteer, arbeidsgrupper og prosjekter også i 2009.

Post 72 Tilskudd til beredskapsordninger

Skipsfartsberedskap

Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger i stor grad på samarbeid mellom myndighetene og skipsfartsnæringen. Skipstransport er mest effek-

tiv når skipene opereres av rederiene etter normale prosedyrer basert på kontrakter, med statlige lovhjemlede inngrep avgrenset til de mest alvorlige situasjoner. Beredskapsarbeidet er derfor først og fremst basert på at næringen frivillig stiller sin normale transportkapasitet til rådighet til beredskapsoppdrag i krisesituasjoner. I tillegg er det etablert samarbeid om tiltak ved eventuelle trusler mot skip og piratvirksomhet. Tilskuddet skal bidra til å sikre:

- drift, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten for å sikre mest mulig trygg skipstransport i krise- eller krigssituasjon
- kontakt og samarbeid mellom myndighetene og rederinæringen for å sikre informasjon og forståelse for beredskapsarbeid i næringen
- at kompetanse og kapasitet hos næringen er tilgjengelig for myndighetene i krisesituasjoner

Arbeid med vedlikehold, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten og deltagelse i planlegging og utførende virksomhet innen skipsfartsberedskap nasjonalt og internasjonalt, skal legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse.

Nærings- og handelsdepartementet har et løpende samarbeid med basis i avtale med Norges Rederiforbund om planlegging og gjennomføring av tiltak for skipsfartsberedskap innenfor rammen av tilskuddet. På dette grunnlag foreslås satt av inntil 2,3 mill. kroner som tilskudd til skipsfartsberedskap i 2009.

Beredskapssystem for varekrigsforsikring

Det er viktig for samfunnet at forsyning og transport av varer opprettholdes i en krisesituasjon. I de tilfeller der forsyningssikkerheten trues av at det private marked for transportforsikring ikke vil være tilstrekkelig eller faller helt bort, har staten gjennom lov etablert varekrigsforsikring som et beredskapssystem som kan iverksettes raskt. Beredskapssystemet forvaltes av Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) med grunnlag i fastsatte retningslinjer. Formålet med tilskuddet er å sikre at myndighetene har et sekretariat for å vedlikeholde og eventuelt aktivisere beredskapsordningen for statlig forsikring av varer under transport i en krise- eller krigssituasjon. Sekretariatet skal også kunne bistå departementet med faglige utredninger, råd og utførende arbeid. Det arbeides med videreutvikling av IT-baserte støttesystemer for ordningen. Det foreslås inntil kr 700 000 som tilskudd til ordningen med statlig varekrigsforsikring i 2009. For øvrig foreslås fullmakten til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskaps-

ordningen videreført med uendret ramme på 2 mrd. kroner, jf. redegjørelse under kapittel 5 Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger og Forslag til vedtak IX, 2.

Budsjettforslag 2009

På dette grunnlag foreslås en samlet bevilgning på 3 mill. kroner under posten.

Post 73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, kan overføres

Ungt Entreprenørskap er en selvstendig medlemsorganisasjon med en sentral administrasjon og lokalavdelinger med egne styrever og daglige ledere i samtlige av landets fylker. Organisasjonen arbeider aktivt sammen med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter på samtlige utdanningstrinn får et tilbud om entreprenørskapsutdanning. Ungt Entreprenørskap har utarbeidet og utviklet et opplæringsmaterieell for alle skoletrinn, holder kurs for lærere, lager veiledningsmaterieell for lærere, tilrettelegger møteplasser og nettverk og arrangerer nasjonale messer for elever og ungdoms- og studentbedrifter.

Regjeringen la i 2006 fram en revidert strategiplan for entreprenørskap i utdanningen, «Se mulighetene og gjør noe med dem!». I planen ble det lagt opp til at Nærings- og handelsdepartementet har et ansvar for å gi støtte til organisasjoner som fremmer entreprenørskap i utdanningen. I løpet av høsten 2008 skal strategiplanen evalueres. Arbeidet vil følges opp i tråd med gjennomgangen.

Resultatrapport 2007

For skoleåret 2007 ble det registrert 1 780 elevbedrifter, 1 916 ungdomsbedrifter og 168 studentbedrifter. Over 10 400 elever var involvert i elevbedrift, en økning på 25 pst. fra året før. Blant ungdomsbedriftene økte antall involverte elever med 4 pst. fra 2006. Innenfor høyere utdanning ble det registrert en nedgang på ca. 5 pst. i antall studenter som har deltatt i studentbedrifter.

Ungt Entreprenørskap arbeider for å styrke entreprenørskapskompetansen blant lærere og kvaliteten på entreprenørskapsopplæringen som tilbys. I 2007 deltok lærere på til sammen 17 110 ulike aktiviteter i regi av Ungt Entreprenørskap, en økning på nesten 15 pst. fra 2006. Spesielt var økningen stor innenfor grunnskolen.

Entreprenørskap i opplæringen er spesielt viktig med tanke på likestilling i samfunns- og næringslivet. Ungt Entreprenørskap arbeider

bevisst for å inkludere jenter i sin opplæring. Undersøkelser viser at over halvparten av de daglige lederne og styrelederne i ungdoms- og studentbedriftene er kvinner.

Fire nye forskningsrapporter om entreprenørskap i utdanningen ble presentert i 2007.

Rapporten «Entreprenørskap er en muskel som kan trenes!» viser at elevene har positive erfaringer med læringsstrategien som benyttes av Ungt Entreprenørskap og som fremmer individuelt tilpasset læring. Metoden gir økt forståelse for helheten og sammenhengen mellom teori og praksis, og stimulerer til undring og refleksjon. Studien viser videre at deltakelse i ungdoms- og studentbedrift lærer elevene å ta ansvar, gir dem økt selvstendighet, økt selvtillit og fremmer deres samarbeidsevner.

Prioritering 2009

Formålet med det statlige tilskuddet er å bidra til at flere skoler og unge benytter utdanningstilbud innen entreprenørskap. Det skal styrke kulturen for entreprenørskap og bidra til vekst og etablering

av nye forretningsområder i nye og eksisterende bedrifter.

Ungt Entreprenørskap har i sin «Strategiplan for Ungt Entreprenørskap 2008–2010» satt seg som mål å øke aktiviteten spesielt i grunnskolen og videregående skole. Det er tallfestet som mål at Ungt Entreprenørskap innen 2010 skal nå 130 000 elever i grunnskolen og 68 000 elever i videregående skole. Innenfor høyere utdanning er målet å nå 2 000 studenter.

Strategiplanen for entreprenørskap i utdanningen var i hovedsak rettet mot entreprenørskap i grunnskolen og videregående skole. Undervisning i entreprenørskap innenfor høyere utdanning krever spesiell tilpasning og aktiv oppfølging. Departementet vil vurdere hvordan undervisningen i entreprenørskap kan videreutvikles på universitetene og høyskolene.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås en bevilgning på 11 mill. kroner til Ungt Entreprenørskap for 2009.

Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
02	Ymse inntekter	1 835	101	115
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 083		
18	Refusjon av sykepenger	1 673		
71	Tilbakeføring fra tapsfond	41 400		
96	Norsk Garantiinstitutt for skip og borerigger, avskrivning av aksjekapital	1 000		
	Sum kap. 3900	47 991	101	115

Post 02 Ymse inntekter

Det budsjetteres med kr 115 000 i inntekter fra eksterne refusjoner og prosjektbidrag under pos-

ten for 2009. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 900, postene 01 og 21 og Forslag til vedtak II.

Programkategori 17.10 Infrastruktur og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
901	Styret for det industrielle rettsvern	191 854	185 000	201 000	8,6
902	Justervesenet	75 580	79 400	83 500	5,2
903	Norsk Akkreditering	25 629	21 200	25 200	18,9
904	Brønnøysundregistrene	325 725	296 400	503 100	69,7
905	Norges geologiske undersøkelse	180 895	162 700	162 700	0,0
906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard	20 022	21 600	22 700	5,1
907	Sjøfartsdirektoratet	312 817	291 500	298 200	2,3
908	Skipsregistrene	11 752	16 400	20 000	22,0
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 606 219	1 710 000	1 750 000	2,3
912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	16 111	16 500		-100,0
913	Standardisering	25 000	26 000	26 700	2,7
Sum kategori 17.10		2 791 604	2 826 700	3 093 100	9,4

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper:

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01–29	Driftsutgifter	1 137 821	1 050 700	1 306 400	24,3
30–49	Investeringer	8 164	10 000	10 000	0,0
70–89	Overføringer til andre	1 645 619	1 766 000	1 776 700	0,6
Sum kategori 17.10		2 791 604	2 826 700	3 093 100	9,4

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Regjeringen legger i Soria Moria-erklæringen vekt på å sikre stabile, forutsigbare og konkurransedyktige rammebetingelser, en effektiv infrastruktur og informasjonsformidling for næringslivet. Virksomhetene og virkemidlene under programkategorien representerer nødvendig infrastruktur for norsk næringsliv og er viktige kompetansesentra innenfor fagområder hvor regjeringen legger vekt på å sikre fortsatt kompetanse i Norge.

En mer åpen verdensøkonomi og skjerpet konkurranse både på hjemme- og utemarkedene setter krav, bl.a. gjennom EU og EØS-avtalen, om en effektiv og funksjonell nasjonal infrastruktur og god innretning av rammebetingelsene.

Den offentlige tjensteproduksjon som virksomhetene under programkategori 17.10 tilbyr næringslivet og det offentlige, er av høy kvalitet og skal sikre at norske interesser ivaretas gjennom både nasjonalt og internasjonal deltakelse på aktuelle områder.

Mål og strategier

Overordnet mål for programkategorien er å bidra til et godt tilrettelagt og tilgjengelig lov- og regelverk m.m. for næringslivet, som sikrer en effektiv

infrastruktur og god innretning av rammebetingelser for de berørte sektorer og områder. For en nærmere konkretisering vises det til omtalene under de enkelte budsjettkapitler.

Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	191 854	185 000	201 000
	Sum kap. 901	191 854	185 000	201 000

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Styret for det industrielle rettsvern, heretter kalt Patentstyret, forvalter regelverkene for patent, varemerke og design, og er det nasjonale kompetansesenteret for industrielle rettigheter. Overordnet mål for Patentstyret er å bidra til å styrke konkurranse- og innovasjonsevnen i norsk næringsliv, ved å bidra til å sikre at norsk næringsliv tjener på egen nyskaping, strategisk markedsføring og design. Patentstyret skal ha et særlig fokus på små og mellomstore bedrifter.

Patentstyrets hovedoppgave er å behandle søknader om patent-, varemerke- og designbeskyttelse i Norge. Patentstyret skal også tilby ulike informasjonstjenester, bl.a. kurs som bidrar til å heve kompetansen om industrielle rettigheter i Norge, og forundersøkelser som bl.a. kan avdekke allerede kjent og beskyttet teknologi. Patentstyret har videre en sentral rolle som pådriver for at norsk næringsliv, forsknings- og utdanningsinstitusjoner og virkemiddelapparatet for øvrig får økt kunnskap og kompetanse om industrielle rettigheter.

Patentstyret er lokalisert i Oslo, og disponerte 251 årsverk pr. 1. mars 2008.

Det er for 2009 fastsatt to hovedmål for etaten. Patentstyret skal:

- behandle søknader om industrielle rettigheter med riktig kvalitet og behandlingstid
- bidra til å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge

Sentrale utfordringer

I dagens samfunn er immaterielle verdier viktige resultater av bedriftenes investeringer i forskning, utvikling og merkevarebygging, og utgjør en stadig større del av bedriftenes kapital. Gjennom etablering av industrielle rettigheter i land med inte-

ressante markeder kan bedriften oppnå enerett av ulik varighet til utnyttelse av egenutviklet teknologi, varemerke og design. Bedriften kan på den måten sikre seg mot kopiering, samtidig som bedriften kan bruke den dokumenterte eneretten til å posisjonere seg strategisk i markedet, tiltrekke seg investorer og øke sin forhandlingsstyrke både overfor konkurrenter og partnere.

Regjeringen har som mål å forbedre norsk patentpolitikk slik at vi kan sikre rettigheter på høyde med våre konkurrentland. Et viktig ledd i dette arbeidet er gjennomført ved at Stortinget i 2007 vedtok tilslutning til den europeiske patentkonvensjonen, som medfører medlemskap i Den europeiske patentorganisasjonen (EPO) fra 1. januar 2008, jf. St.prp. nr. 53 og Innst. S. nr. 253 (2006–2007). Medlemskapet i EPO gjør det enklere og billigere for norske bedrifter å søke patent i Europa. For Patentstyret innebærer EPO-medlemskapet en vesentlig reduksjon i antall utenlandske patentsøknader som innleveres til Patentstyret. Dette vil fra og med annet halvår av 2009 føre til et betydelig bortfall av inntekter og framtidige arbeidsoppgaver på patentområdet. I en overgangsperiode vil Patentstyret imidlertid fortsatt ha høy arbeidsbelastning knyttet til nedarbeiding av søknadsmengden på patentområdet. Nærings- og handelsdepartementet har iverksatt en gjennomgang av hvordan Patentstyrets økonomi best kan tilpasses virkningene av EPO-medlemskapet, bl.a. gjennom hensiktsmessige utgiftsbeparelser. Etaten vil bl.a. flytte til nye lokaler i løpet av 2009. Oppgaveløsningen er også gjennomgått for å få mer effektiv saksbehandling.

For å bidra til å opprettholde og videreutvikle Patentstyrets kompetanse på de områder som er viktige for norsk næringsliv, ga Stortinget i 2007 sitt samtykke til inngåelse av avtale mellom Danmark, Island og Norge om Nordisk Patentinstitut

(NPI), jf. St.prp. nr. 54 og Innst. S. nr.237 (2007–2007). Dette innebærer en tilførsel av nye oppgaver til Patentstyret, som på sikt skal veie opp for det ventede bortfallet av arbeidsoppgaver som følge av EPO-medlemskapet. Gjennom NPI vil Patentstyret bl.a. kunne utføre nyhetsgranskning og foreløpige patenterbarhetsvurdering av internasjonale patentsøknader til søkere i NPI-landene. NPI var operativt fra 1. januar 2008.

Organisatorisk og bemanningsmessig vil NPI-aktivitetene i startfasen utgjøre en liten del av Patentstyrets virksomhet. Økt aktivitetsomfang må ses i forhold til den totale mengden patentsøknader til behandling. Det vil være en viktig oppgave for Patentstyret i årene framover å sikre en riktig balanse mellom behandlingen av ordinær søknadsbehandling og innfasing av NPI-oppgaver.

Det vil videre være en sentral utfordring for Patentstyret i årene framover å tilpasse innretningen og omfanget på kurs i lys av EPO-medlemskapet.

Resultatrapport 2007 og prioriteringer for 2009

Søknadsbehandling

Målsetting: Patentstyret skal behandle søknader om industrielle rettigheter med riktig kvalitet og behandlingstid.

Særlig om behandling av patentsøknader: Saksbehandlingstiden for behandling av patentsøknader er vesentlig lenger enn f.eks. behandlingstiden for varemerke- og designsøknader. Dette skyldes den særlig krevende søknadsprosessen, hvor det skal gjennomføres både faglig krevende tekniske vurderinger av oppfinnelsens patenterbarhet og granskningen av om oppfinnelsen er ny ved søk i oppdaterte internasjonale registre. I tillegg er prosessen i stor grad styrt bl.a. av svarfrister og frister for betaling av avgifter før videre søknadsbehandling, noe som er fastsatt i patentregelverket. Dette medfører en klar begrensning i hvor kort saksbehandlingstiden for patentsøknader kan være. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for søknader som ikke tidligere er behandlet ved et annet patentverk (førstesøknader) vil normalt være mellom 2 og 2,5 år.

Resultatrapport 2007: Patentstyret avgjorde 4 553 patentsøknader, hvorav 1 777 søknader førte til patent. 24 pst. av søknadene som førte til patent, hadde minst én norsk søker. Omfang av søknader fra norske søkere har vært stabilt de senere årene.

Patentstyret prioriterer behandling av førstesøknader. Hovedtyngden av førstesøknader innleveres av norske søkere. Prioriteringen innebærer at norske søknader blir avgjort raskere enn øvrige søknader. Det er en målsetting at første utta-

lelse om søknadens patenterbarhet (første realitetsuttalelse) innen 7 måneder i slike saker. Første realitetsuttalelse er søkerens første grunnlag for å vurdere om det bør søkes patent også i andre land, og er derfor et strategisk viktig beslutningsgrunnlag i innovasjonsprosessen for en bedrift. En behandlingstid på 7 måneder anses å være en relativt kort saksbehandlingstid i internasjonal sammenheng. I 2007 ble første realitetsuttalelse avgitt innen 7 måneder for 91 pst. av alle søknadene, mot 82 pst. i 2006 og 58 pst. i 2005. Departementet er godt fornøyd med denne måloppnåelsen.

Patentstyret har de senere årene ikke nådd målet om å behandle flere patentsøknader enn året før, eller kommet nærmere det langsiktige målet om tre års gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Gjennomsnittlig saksbehandling for alle patentsøknader ble rapportert å være 6,2 år i 2007 mot 4,3 år i 2006. En gjennomgang av måten gjennomsnittlig saksbehandlingstid har blitt rapportert på til og med årsrapporten for 2007, viser imidlertid at rapporteringen ikke samsvarer med opplevd behandlingstid for patentsøkerne. Departementet har derfor bedt Patentstyret fra 2008 om å rapportere reell saksbehandlingstid på saker avgjort de siste tolv månedene. Pr. 1. april 2008 var gjennomsnittlig behandlingstid for førstesøknader 1,9 år, noe departementet vurderer som et meget godt resultat. For øvrige søknader var imidlertid behandlingstiden 5,3 år.

Med bakgrunn i den negative utviklingen på patentområdet de senere årene har departementet hatt en tett oppfølging av Patentstyret. Departementet og etaten har vurdert en rekke tiltak, som bl.a. kjøp av søknadsbehandling fra andre land, mulighet for ytterligere effektivisering, omorganisering, omprioritering av ressurser fra andre områder og midlertidig leie av tidligere saksbehandlere. I denne gjennomgangen ble det klart at hovedårsaken til den manglende måloppnåelsen på patentområdet er knyttet til etatens bemanningssituasjon og den lange opplæringstiden for nye saksbehandlere. Dette ble også rapportert i St.prp. nr. 1 (2007–2008). 31 pst. av saksbehandlerne på patentområdet har de siste tre årene sagt opp sine stillinger. Den høye utskiftningstakten kan i stor grad forklares med den betydelige etterspørselen etter teknisk/naturvitenskapelig kompetanse i næringslivet.

Patentstyret har i 2007 og 2008 gjennomført en rekke ansettelse. Dette vil på sikt bedre saksbehandlingskapasiteten på patentområdet. Basert på den relativt lange og ressurskrevende opplæringen på området, ventes det imidlertid ikke vesentlige reduksjoner i restansene og av gjennomsnittlig saksbehandlingstid som følge av de igangsatte til-

takene før i 2010. Departementet har tatt dette til etterretning.

På varemerke- og designområdene økte antall innkomne søknader i 2007 i forhold til 2006. Patentstyret mottok om lag 16 000 varemerkesøknader, og behandlet rundt 17 500 søknader i 2007. Dette innebærer at restansene har gått ned. Patentstyret har mottatt 9 pst. flere varemerkesøknader fra norske søkere enn fjoråret, noe som vurderes å være en svært positiv utvikling. Patentstyret mottok litt i underkant av 800 designsøknader, og behandlet om lag tilsvarende mange søknader. Saksbehandlingstiden på varemerke- og designområdene vurderes å være i samsvar med målene. Departementet vurderer utviklingen på varemerke- og designområdene totalt sett som tilfredsstillende.

Prioriteringer 2009: Patentstyret skal i 2009 fortsatt ha fokus på å sikre tilfredsstillende bemaningsnivå på patentområdet. Videre er det viktig at Patentstyret finner den riktige balansen mellom ordinær patentsøknadsbehandling og innfasing av NPI-oppgaver. Patentstyret skal også fortsette å ivareta nasjonale og internasjonale forpliktelser som følger av norsk medlemskap i EPO. På varemerke- og designområdene er det viktig at Patentstyret fortsetter den positive utviklingen.

Kunnskap om industrielle rettigheter

Målsetting: Patentstyret skal bidra til å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge. Det gjøres gjennom å tilby forundersøkelser, kurs og annen oppdragsvirksomhet av høy kvalitet, og gjennom å være en pådriver for økt kompetanse om industrielle rettigheter blant norske aktører.

Resultatrapport 2007: Omsetningen av kurs økte i 2007 sammenlignet med 2006. Det skyldes i hovedsak flere kursdager og -deltakere. Antall forundersøkelser gikk noe ned sammenlignet med 2006. Det er de enkle oppdragene som går noe til-

bake, da flere kunder selv gjør oppslag i Patentstyrets elektroniske registre. Samtidig økte de mer avanserte oppdragene noe i omfang. Dette følger trenden fra fjoråret, og er en ønsket utvikling. Kundeundersøkelser for tjenestene kurs og forundersøkelser viser at Patentstyrets kunder generelt er godt fornøyd med Patentstyrets tjenestetilbud.

Patentstyret gjennomførte 14 informasjonsmøter om beskyttelse av innovasjon i 13 byer i Norge. 78 pst. av deltakerne kom fra bedrifter med inntil 50 ansatte. Videre har Patentstyret holdt en rekke foredrag, hatt flere innslag i media og samarbeidet godt med virkemiddelapparatet for øvrig.

Prioritering 2009: Patentstyret skal fortsatt ha fokus på å dekke etterspørselen og behovet for kurs blant både patentfullmektiger og næringslivet for øvrig, særlig behovet som følger av EPO-medlemskapet. Det vil også være viktig å videreutvikle og levere øvrige informasjonstjenester, herunder forundersøkelser, som markedet og NPI etterspør.

Videre skal Patentstyret fortsatt være en aktiv pådriver for å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge, ved bl.a. å gjennomføre oppsøkende informasjonstiltak særlig rettet mot småbedrifter og bygge nettverk med strategiske samarbeidspartnere.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 201 mill. kroner til å dekke lønns- og driftsutgifter og mindre investeringer. I bevilgningsforslaget inngår 0,3 mill. kroner knyttet til NPI-oppgaver. Da det er vanskelig å forutsi hvor mange søknader etaten vil motta og dermed hvor stort ressursbehovet vil bli, foreslås det å gi Patentstyret fullmakt til å overskride driftsbevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3901, postene 01, 02, 06 og 07, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Patentavgifter	142 282	120 000	120 000
02	Varemerkeavgifter	60 377	50 000	60 000
03	Designavgifter	3 725	3 700	3 700
04	Forskjellige avgifter	4 226	3 500	3 500
05	Inntekt av informasjonstjenester	8 471	8 700	9 100
06	Diverse inntekter	794	100	100
07	Avgifter knyttet til NPI			100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 664		
18	Refusjon av sykepenger	3 324		
	Sum kap. 3901	225 863	186 000	196 500

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene 01, 02, 06 og 07, jf. omtale under kap. 901 post 01. Budsjettforslaget for 2009 er basert på at

avgiftssatsene videreføres på samme nivå som i 2008. Det er et mål at Patentstyrets utgifter og inntekter skal gå i balanse over tid.

Kap. 902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	73 441	77 600	81 500
21	Spesielle driftsutgifter	2 139	1 800	2 000
	Sum kap. 902	75 580	79 400	83 500

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Justervesenet har det nasjonale ansvaret for metrologi (måleteknikk). Overordnet mål for virksomheten er å sikre nasjonal og internasjonal tillit til norske målinger og måleresultater. Pålitelige og sporbare målinger har stor betydning for å sikre like konkurransevilkår i næringslivet og sikre forbrukerrettigheter. Pålitelige måleresultater har også betydning på områder som ressursforvaltning, rettssikkerhet, helse, miljø og sikkerhet. Internasjonal tillit er særlig viktig for eksportindustrien.

Justervesenet forvalter og håndhever regelverket for måleteknikk. Ny lov om målenheter, måling og normalt tid trådte i kraft 1. januar 2008. Lovens formål er å sikre tillit til den nasjonale måletekniske infrastrukturen og sørge for at måleteknisk regulering og tilsyn bidrar til mer effektiv bruk av

samfunnets ressurser. Justervesenet sikrer formålet bl.a. gjennom å føre tilsyn med at de måleredskaper som er underlagt lovpålagt kontroll, er tilstrekkelig nøyaktige, og ved at etaten er et kompetansesenter for måleteknikk som bl.a. leverer kalibreringstjenester til næringsliv, forskningsinstitusjoner og offentlige myndigheter.

Justervesenet disponerte 79 årsverk pr. 1. mars 2008. Etaten har hovedkontor på Kjeller i Akershus, og fem justerkamre i henholdsvis Tromsø, Trondheim, Bergen, Stavanger og Kjeller.

Resultatrapport 2007 og prioriteringer 2009

Det er fastsatt tre hovedmål for Justervesenets virksomhet. For hvert hovedmål er det nedenfor rapportert om aktivitetene i 2007 og prioriteringer for 2009.

Regelverksforvaltning

Målsetting: Justervesenet skal sørge for forsvarlig forvaltning og målrettet utvikling av regelverket på måleteknikkområdet.

Resultatrapport 2007: Justervesenet gjennomførte en betydelig omstrukturering og forenkling av forskriftsverket på måleteknikkområdet, som ble vedtatt og trådte i kraft samtidig med den nye loven 1. januar 2008. Videre ble utredningen av behovet for krav til taksametre gjennomført. Dette er den første av Justervesenets utredninger som tar utgangspunkt i formålet med den nye loven, om at det kun skal innføres krav på måleteknikkområdet dersom det enten fører til en mer effektiv bruk av samfunnets ressurser eller ivaretar beskyttelsesverdige interesser. Justervesenet fulgte også opp den europeiske utviklingen på regelverksiden, bl.a. gjennom en organisasjon for europeisk samarbeid om metrologi – WELMEC – og aktuelle EØS-fora. Det er i regelverksutviklingen lagt vekt på harmonisering med EØS og internasjonale anbefalinger.

Prioriteringer 2009: Justervesenet skal i 2009 fortsette gjennomføringen av de utredningsarbeider som ble påbegynt og videreført i 2008. Etaten skal videre sette i gang nye utredninger på prioriterte områder. Departementet forutsetter at etaten involverer aktuelle interesseparter i utredningsprosessene.

Tilsynsvirksomhet

Målsetting: Justervesenet skal sikre at næringslivet, forbrukerne og offentlige myndigheter kan være trygge på at måleresultater som brukes i kjøp og salg, er tilstrekkelig nøyaktige.

Resultatrapport 2007: Justervesenet har i hovedsak gjennomført den planlagte kontrollvirksomheten for 2007. Arbeidsmålet på tilsynsområdet er at andelen feil ved de måleredskaper som kontrolleres, skal være mindre enn 5 pst. På de områdene hvor andelen feil er større enn 5 pst, skal Justervesenet vurdere hvilken risiko dette medfører for feil måleresultater og videre vurdere den samfunnsmessige risikoen ved slike feil. Tiltak skal iverksettes og prioriteres i henhold til disse vurderingene.

Feilsituasjonen vurderes å være tilfredsstillende på de fleste områder med unntak av kategorien automatiske vekter, hvor feilprosenten i 2007 var på 19 pst. Før 2003 var andelen feil nærmere 40 pst. Halveringen av feilprosenten etter iverksetting av tiltak var en betydelig forbedring, men feilprosenten ligger fortsatt for høyt. Justervesenet fikk for budsjettåret 2008 noe ekstra midler for å kunne prøve ut tilsynsmetode. I tillegg gjennom-

føres det i 2008 en utredning knyttet til fiskeriindustrien som omfatter hovedparten av kategorien automatiske vekter. Det ventes bedre resultater både etter forsøkene på alternative tilsynsmetoder og etter gjennomføringen av fiskeriindustriutredningen.

Bedre egenkontroll og økt innsikt i bruk og vedlikehold av måleredskaper antas å gi mindre feilmålinger og dermed bedre resultat ved kontroll og tilsyn. Justervesenet har på denne bakgrunn bl.a. utarbeidet nytt informasjonsmaterieell i 2007 som benyttes i kontrollvirksomheten. Dette gjelder særlig for dagligvarebransjen, hvor informasjonsvirksomhet vurderes som det mest effektive tiltaket for å redusere av andelen feil.

Prioriteringer 2009: Justervesenet skal føre tilsyn med måleredskaper underlagt lovpålagt kontroll. Videre skal etaten fortsette både vurderingen og utprøvingen av alternative tilsynsmetoder for å bedre feilsituasjonen på enkelte kategorier måleredskaper, og løpende vurdere forbedringer i tilsynsaktiviteten.

Laboratorievirksomhet

Målsetting: Justervesenet skal bidra til at målinger som utføres i næringslivet, forskningsinstitusjonene og forvaltningen, er i samsvar med internasjonale avtaler om målenheter, og at målingene er sporbare og tilstrekkelig nøyaktige.

Resultatrapport 2007: Justervesenet hadde en jevn etterspørsel etter kalibreringsoppdrag. Oppdragene fortsetter trenden med å bli noe mer omfattende. Den nye loven stiller krav om at etaten skal sikre at det nasjonale behovet for referanser for målenheter er dekket. Etterspørselen etter oppdrag gir en god indikasjon på hvilke tjenester det er behov for. Justervesenet vurderes å ha dekket dette behovet i 2007.

Videre har Justervesenet en koordinerende rolle for nasjonale referanselaboratorier og varsler at det framover vil bli arbeidet spesielt med å utvikle nettverket innenfor kjemi og biologi. Justervesenet har i 2007 fulgt opp Norges internasjonale forpliktelser på måleteknikkområdet gjennom aktiv deltakelse i bl.a. Meterkonvensjonen og Euramet.

Etaten har i 2007 hatt en noe større forskningsaktivitet enn i 2006. Nivået synes imidlertid å ligge relativt stabilt. Justervesenet har i løpet av året fått godkjent deltakelse i to prosjekter i det europeiske forskningssamarbeidet på metrologi, som starter opp i 2008.

Prioriteringer 2009: Justervesenet skal sikre lovens krav om at det nasjonale behovet for referanser for målenheter skal være dekket. Dette skal

gjennomføres ved å opprettholde og videreutvikle målenormaler og formidle kalibreringstjenester som gir sporbarhet. Justervesenet skal også ha fokus på kompetanseoverføring gjennom kursvirksomhet, FoU-virksomhet, rådgivning og øvrig kontakt med næringsliv, offentlige myndigheter og internasjonale fagmiljøer.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 81,5 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og løpende driftsutgifter, mindre investeringer og vedlikehold. Utgifter til lovpålagt tilsynsvirksomhet og laboratoriets virksomhet belastes kundene gjennom gebyrer. Staten har også inntekter fra informasjons- og

forskningsvirksomhet. Det foreslås derfor at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner. Tilsvarende beløp er ført til inntekt under kap. 3902, post 04. Bevilgningen er i hovedsak knyttet til kjøp av administrative tjenester og leieinntekter fra Norsk Akkreditering.

Det foreslås en fullmakt til å utgiftsføre midler for bl.a. å dekke lønn og driftsutgifter til eksterne oppdrag mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04 Oppdragsinntekter, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3902 Justervesenet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Gebyrinntekter	44 531	42 500	39 100
03	Inntekter fra salg av tjenester	7 877	7 900	13 500
04	Oppdragsinntekter	2 105	1 800	2 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	82		
18	Refusjon av sykepenger	314		
Sum kap. 3902		54 909	52 200	54 600

Endret betegnelse og inndeling for inntektsposter i 2009

Postbetegnelsen for post 01 var i St.prp. nr. 1 (2007–2008) Justergebyrer, og for post 03 Kontroll- og godkjenningssgebyr. Postbetegnelsene er endret for på en bedre måte å gjenspeile innholdet i budsjettposten.

Det er for 2009 foreslått en omfordeling av inntekter mellom post 01 og 03 med bakgrunn i at enkelte av Justervesenets kontrolloppgaver har falt bort som følge av implementeringen av måleinstrumentdirektivet (MID). Justervesenet er utpekt som teknisk kontrollorgan under MID og inntektene fra denne virksomheten er flyttet til post 03, fordi oppgavene nå er konkurranseutsatt og ikke en del av ordinær tilsynsvirksomhet.

Post 01 Gebyrinntekter, og Post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Virksomheten knyttet til godkjenning og kontroll av måleinstrumenter dekkes gjennom gebyrer under post 01. Det foreslås en bevilgning på 39,1 mill. kroner.

Post 03 er knyttet til laboratorievirksomheten, inntekt for oppgaver som teknisk kontrollorgan og andre oppdrag. Det foreslås en bevilgning på 13,5 mill. kroner. I tillegg foreslås en fullmakt til å kunne øke utgiftene under kap. 902 post 01 mot tilsvarende merinntekter under post 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner, jf. omtale under kap. 902, post 21 Spesielle driftsutgifter. Det foreslås en fullmakt til å kunne øke utgifter under kap. 902, post 21 mot tilsvarende merinntekter under post 04, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 903 Norsk Akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	25 629	21 200	25 200
	Sum kap. 903	25 629	21 200	25 200

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Norsk Akkreditering forvalter den norske akkrediteringsordningen. Virksomheter kan søke om å bli akkreditert for å få dokumentert at deres kvalitets-systemer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale krav, bl.a. tekniske krav i EØS-lovgivningen. Akkreditering bidrar på denne måten til å redusere tekniske handelshindre. Akkrediterte virksomheter er som regel laboratorier, inspeksjons- og sertifiseringsorganer. Norsk Akkreditering fungerer dermed som det øverste nasjonale leddet i en kvalitetskjede.

Norsk Akkrediterings arbeid består i hovedsak av å behandle søknader om akkreditering, følge opp allerede utstedte akkrediteringer og fremme akkreditering som et virkemiddel på nye områder. Etaten har også myndighet til å utføre inspeksjoner i samsvar med OECDs retningslinjer for God Laboratoriepraksis (GLP) som er forankret i et EU-direktiv. Norsk Akkreditering ivaretar også forvaltningen av EUs EMAS-forordning (Eco-Management and Audit Schemes) i Norge. EMAS er en frivillig ordning for registrering av organisasjoner som tilfredsstillt kravene i EU til miljøstyringssystem og -rapportering. Norsk Akkreditering deltar i relevante internasjonale fora. Dette bidrar til å sikre tillit til den norske akkrediteringsordningen. EUs nye regler for handel med varer i EØS (varepakken) har gjennomføringsfrist 1. januar 2010. Varepakken inneholder regler for organisering og utøvelse av akkreditering. Akkreditering har tidligere ikke vært regulert på EØS-nivå, noe som har medført ulike framgangsmåter og systemer for akkreditering i EØS-landene. Formålet med de nye reglene er bl.a. å bidra til en likeartet håndtering av akkreditering i EØS, ved at nasjonale akkrediteringsorganer må ta del i et europeisk system for kollegakontroller og samarbeide med andre lands akkrediteringsorgan.

Hovedmål for Norsk Akkreditering er å:

- dekke offentlige og private virksomheters behov for å dokumentere kvalitet og dermed sikre tillit til deres varer og tjenester
- sikre nasjonal og internasjonal tillit til den norske akkrediteringsordningen

Etaten disponerte 18 årsverk pr. 1. mars 2008 og er lokalisert på Kjeller i Akershus.

Resultatrapport 2007 og prioriteringer 2009

Målsetting: Norsk Akkreditering skal bidra til å dekke offentlige og private virksomheters behov for å dokumentere kvalitet og dermed sikre tillit til deres varer og tjenester. Videre skal etaten sikre nasjonal og internasjonal tillit til den norske akkrediteringsordningen.

Resultatrapport 2007: Norsk Akkreditering har i løpet av året akkreditert 11 nye organisasjoner og innvilget 34 søknader om utvidelse av eksisterende akkrediteringsomfang. Etterspørselen etter inspeksjon og sertifisering er jevn. Dette gjelder også etterspørselen etter akkreditering av kalibrerings- og prøvingslaboratorier. Etaten opplever en økt interesse for akkreditering av medisinske laboratorier og for prøvetaking og analyse innenfor miljøsektoren. For næringsmiddellaboratorier har trenden de siste årene vært færre og større laboratorier. Etter departementets vurdering har Norsk Akkreditering dekket markedets behov for akkreditering i 2007. Videre har Norsk Akkreditering drevet utstrakt informasjonsvirksomhet om akkreditering i både næringslivet og offentlig sektor, gjennom bl.a. kurs, seminarer, foredrag og møter.

Norsk Akkreditering har sikret internasjonal anerkjennelse av akkrediterte tjenester og produkter fra Norge ved å delta aktivt i de internasjonale samarbeidsorganene på akkrediteringsområdet. Etaten har siden 2005 hatt ledervervet i MAC-komiteen (Multilateral Agreement Committee) i den europeiske samarbeidsorganisasjonen for akkreditering, European Cooperation for Accreditation. Som en del av forpliktelsene i de internasjonale avtalene om akkreditering deltok Norsk Akkreditering i to evalueringer av andre akkrediteringsorganisasjoner. Videre har etaten deltatt i flere bistandsprosjekter knyttet til etablering og utvikling av akkrediteringsorganer.

Prioriteringer 2009: Norsk Akkreditering skal ha fokus på å dekke offentlige og private virksomheters behov for akkreditering. Etaten skal også videreføre arbeidet med å skape økt forståelse for

nyttens av akkreditering for relevante aktører ved å drive målrettet informasjonsarbeid overfor næringsliv og offentlige myndigheter.

Norsk Akkreditering skal i tillegg følge opp Norges internasjonale forpliktelser på akkrediteringsområdet, bl.a. ved å delta i arbeidet med EUs nye regler for handel med varer i EØS (varepakken). Norsk Akkreditering skal også delta aktivt i relevante internasjonale fora for å sikre norske interesser og videreformidle internasjonale krav til norsk næringsliv og offentlige myndigheter. Videre skal etaten sikre anerkjennelse av akkrediterte produkter og tjenester fra Norge, bl.a. ved å delta i peer-evalueringer og utføre GLP-inspeksjoner.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 25,2 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utgifter til lønn, løpende drift og kjøp av tjenester. Oppdragsgiver faktureres for alle utgifter knyttet til oppdrag, både nasjonale og internasjonale. I tillegg skal bevilgningen dekke informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelser.

Som følge av usikkerhet om omfanget av oppdragsvirksomheten foreslås det at driftsbevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3903 Norsk Akkreditering

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	25 899	17 000	19 300
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1		
18	Refusjon av sykepenger	34		
	Sum kap. 3903	25 934	17 000	19 300

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 19,3 mill. kroner. Virksomhet knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjenningsordninger og relaterte aktivite-

ter dekkes gjennom gebyrer. Det foreslås en merinntektsfullmakt under posten mot tilsvarende økte utgifter under kap. 903, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	245 223	219 200	241 800
22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	80 502	77 200	247 200
23	Offentlige informasjonstjenester, <i>kan overføres</i>			14 100
	Sum kap. 904	325 725	296 400	503 100

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt.20. juni 2008 ble post 22 økt med 36,5 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Brønnøysundregistrene er tillagt en rekke nasjonale forvaltningsoppgaver knyttet til etableringskontroll, registrering og å jourhold av data om bl.a. foretak og juridiske enheter. Brønnøysundregistrene består av mange forskjellige statlige elektro-

niske registre. De viktigste er Løsøreregisteret, Foretaksregisteret, Enhetsregisteret, Regnskapsregisteret, Oppgaveregisteret, Konkursregisteret og Ektepaktregisteret. Brønnøysundregistrene drifter til sammen 18 register på vegne av en rekke departementer. Samordning og forenkling av datautveksling innen offentlig forvaltning og mellom forvaltning og næringsliv er viktige oppgaver, i tillegg til tinglysing av heftelser knyttet til personer, foretak og motorvogner. Registerne yter service både overfor næringslivet, privatpersoner og en rekke offentlige myndigheter. Brønnøysundregistrene har et stort internasjonalt engasjement. Bl.a. gjennom European Business Register og European Commerce Registers Forum deltar etaten aktivt i erfaringsutveksling og konkret utvikling av registerløsninger sammen med europeiske samarbeidsparter. Registerne deltar også i det EU-finansierte utviklingsprosjektet Business Register Interoperability Throughout Europe.

Etaten har spisskompetanse på utvikling og bruk av IKT som verktøy for brukervennlige og effektive løsninger for elektronisk kommunikasjon innen offentlig forvaltning, og mellom forvaltning og næringsliv. Brønnøysundregistrene har derfor også en sentral rolle i regjeringens satsing på forenkling og fornying av offentlig sektor og forvalter Altinn-løsningen gjennom Altinn sentralforvaltning i samarbeid med deltakende etater.

Registerne har vært gjennom større endringer på flere områder spesielt innen elektronisk forvaltning, og forenkling for næringslivet. Disse oppgavene skiller seg vesentlig fra de mer produktionsorienterte registeroppgavene, og omstillingene krever spesialkompetanse. Videre vil registerne få flere større nye arbeids- og utviklingsoppgaver i 2009, bl.a. på grunn av Altinn II prosjektet, etableringen av frivillighetsregisteret og overtakelsen av Narviktelefonene, Bedin og Bedriftshjelp.no.

Brønnøysundregistrene må kontinuerlig videreutvikles og oppgraderes for å holde tritt med den teknologiske utviklingen og brukernes behov. En hovedutfordring blir å oppgradere og fornye IKT-verktøyene både for registerdriften og for å gi brukerne gode elektroniske tjenester. Dette vil kreve store investeringer i årene framover.

Brønnøysundregistrene disponerte 453,5 årsverk pr. 1. mars 2008.

Brønnøysundregistrenes visjon er å være verdensledende innenfor sine forvaltningsområder for å gi norsk næringsliv konkurransefortrinn, og ved å forenkle for norsk næringsliv og forvaltning ved utvikling og bruk av teknisk infrastruktur. Virksomhetsideen er: *Registersenteret for økt økonomisk trygghet og effektivitet for alle.*

Ut fra dette er det definert følgende to hovedmål for 2009. Brønnøysundregistrene skal:

- være en tillitskapende myndighetsutøver og datakilde
- gjøre norsk forvaltning enklere

Fram til og med 2008 har virksomheten vært inndelt i tre hovedmål. Rapporteringen for 2007 er følgende gitt i henhold til den gamle målstrukturen.

Resultatrapport 2007

Brønnøysundsregistrene skal være en tillitskapende myndighetsutøver og datakilde med høy kvalitet, tilgjengelighet og service

Brønnøysundregistrene har en svært viktig rolle som myndighetsutøver og registerforvalter, spesielt ved etablering av foretak og autorisasjon av rollehavere i næringslivet. Registerne skal yte god service overfor publikum og offentlige myndigheter, ha kort saksbehandlingstid og høy kvalitet på arbeidet. Elektronisk kommunikasjon med brukerne stiller krav til høy hastighet og god brukerservice. Registerne skal ha et kvalitetssikringssystem som sikrer informasjonskvaliteten i alle registre. Kvalitet er særlig viktig for å skape tillit blant brukerne. Brukerne skal ha lett tilgang til registerdata tilpasset sine behov.

Antall registreringer for 2007 ligger høyere for de fleste register i forhold til 2006, jf. utviklingen i tabellen under. Denne økningen skyldes bl.a. en merkbar stigning i antall nyetablerte selskaper i 2007 i forhold til foregående år. Målet for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for registreringer i Løsøreregistret, Foretaksregisteret og Enhetsregisteret ble ikke nådd. Avviket skyldes i hovedsak meget høy meldingsinnkomst. I tillegg har en tosporet saksbehandlingssøype (manuell og elektronisk) vært mer ressurskrevende enn forventet. Innføring av ny næringsstandard i november 2007 har også krevd betydelige ressurser ved at det i en overgangsfase har vært nødvendig med dobbeltkoding. Saksbehandlingstiden for elektroniske innrapporteringer for Foretaksregisteret og Enhetsregisteret ligger godt innenfor måltallene for 2007. Gebyrsentralens oppgaver er betydelig redusert fordi oppgaven med å registrere og fakturere bilag som grunnlag for regnskapsføring hos namsmyndighetene er overført til Statens innkrevingssentral.

Saksbehandlingstiden ved flere register har av ulike grunner ligget noe over måltallene, og tiltak har blitt iverksatt for å redusere dette avviket. Ved årsskiftet 2007/2008 startet en gjennomgang av målene for saksbehandlingstiden ved Enhets- og Foretaksregisteret. Konklusjonen så langt er at det

vil være hensiktsmessig å få ytterligere erfaring med økt elektronisk innkomst før en eventuell jus-

tering av målene for den papirbaserte meldingsinnkomsten.

Utvikling i saksomfang

	2004	2005	2006	2007	Endringer 2006/07
Løsøreregisteret	371 164	369 163	373 787	397 365	6,3
Foretaksregisteret	266 855	247 771	245 748	252 837	2,9
Regnskapsregisteret	226 611	371 136	400 723	428 257	6,9
Enhetsregisteret	859 666	687 295	740 476	731 164	-1,3
Konkursregisteret	36 110	31 133	24 899	25 806	3,6
Gebysentralen	257 053	224 264	85 587	35 852	-58
Jegerregisteret	13 257	12 663	10 839	10 273	-5,2
Sum registreringer	2 030 716	1 870 533	1 882 059	1 881 554	-0,02
Reservasjonsregisteret	437 725	1 275 848	1 440 305	1 625 508	12,9
Manuell avgivelse	782 483	728 854	676 607	740 799	9,5
Automatisk avgivelse	27 360 498	41 286 854	50 499 702	54 906 285	8,7

Brønnøysundregistrene skal gjøre norsk forvaltning enklere

Brønnøysundregistrenes rolle har de senere årene gjennomgått en vesentlig endring, fra i all hovedsak å være en registeretat til å ivareta store oppgaver på områdene digital forvaltning og forenkling for næringslivet. Elektroniske løsninger har vist seg å være det enkelttiltak som har størst målbar effekt i arbeidet med å gjøre norske bedrifters hverdag enklere og derigjennom styrke næringslivets konkurransevne. Elektroniske løsninger gjør også forvaltningen lettere tilgjengelig og mer effektiv. For å lykkes med å nå regjeringens målsettinger, er det nødvendig med tilrettelegging på flere områder og samarbeid med andre statlige etater.

Samordning og forenklingstiltak

Samarbeid innen forvaltningen kan spare etatene for egen kostbar datainnsamling. Offentlige organer plikter å gjenbruke informasjon fra Enhetsregisteret. Dagens teknologi har gjort det lettere for

andre etater å hente informasjon fra Enhetsregisteret og andre registre inn i egne saksbehandlings-systemer. Det er viktig å fortsette arbeidet med å tilrettelegge for elektronisk kommunikasjon mellom ulike IT-systemer og programmer.

Oppgaveregisteret er en pådriver i arbeidet med å samordne og forenkle oppgaveplikter (innrapporteringsplikter) som statlige organer pålegger næringslivet. På grunnlag av etatenes estimater over tidsforbruket ved forarbeid og utfylling av skjemaene og opplysninger om totalt antall innsendinger pr. år, kan Oppgaveregisteret vurdere belastningsnivået for næringslivet totalt. Tallene er estimater og kan derfor bare brukes som en indikasjon på hvordan det totale belastningsnivået endres over tid.

Det er særlig to forhold som direkte påvirker belastningsnivået. Det gjelder hvilke nye oppgaveplikter som innføres, og hvilke samordnings- og forenklingstiltak som iverksettes (enklere skjemaer, redusert innsamlingshyppighet og mer samarbeid etatene i mellom). Utviklingen over tid kan sammenfattes slik:

Næringslivets belastning (årsverk)

	1998–2003	2004	2005	2006	2007
Nye registrerte oppgaveplikter pr. år	101,3	30,6	4,1	2,3	30,4
Samordning og forenklinger pr. år	-268	-78,3	-585	-100,6	-167,1
Netto årsverkreduksjon pr. år.	-166,7	-47,7	-580,9	-98,3	-136,7

Arbeidet med forenkling- og samordningstiltak for å minske næringslivets oppgavebelastning har i 2007 gitt en netto nedgang på 137 årsverk. Av dette kommer ca. 85,7 årsverk av overgang til elektronisk innrapportering, i hovedsak Skattedirektoratets bruk av Altinn. Ved utgangen av 2007 var det registrert 730 forskjellige skjemavarianter med en estimert total arbeidsbelastning på om lag 4 772 årsverk.

Semantikkregisteret for elektronisk samhandling (SERES)

En målsetting med SERES er å utvikle et felles system for likeartet modellering av likeartet informasjon, som skal ivareta felles datadefinisjoner for alle som skal utveksle data i det offentlige. Dette er enten data som skal sendes mellom publikum og en etat, mellom ulike offentlige organer eller mellom ulike systemer innenfor den enkelte etaten.

Utviklingsarbeidet av semantikkregistret ble restrukturert sommeren 2007 og gitt et nytt prosjektnavn SERES II. SERES II er i hovedsak en videreføring av SERES I og er i en tidlig fase. Arbeidet med SERES II har fortsatt i 2008. SERES II-prosjektet tar utgangspunkt i eksisterende metadatabeskrivelser ved utvikling og driftssetting av nye, framtidsrettede metoder og verktøy for samordning og samhandling. Prosjektet skal innen utgangen av november 2008 ha utviklet og verifisert metoder og løsninger som er tilpasset videre Altinn I-produksjoner for Skattedirektoratet og vil arbeide videre med klargjøring for driftssetting av denne løsningen i 2009. Løsningen skal

tilby en fleksibilitet og skalerbarhet som er tilpasset Altinn I og Altinn IIs behov, og støtte produksjonsmigrering fra Altinn I til Altinn II. Prosjektet er aktiv rådgiver og deltaker i nasjonale arbeider innen eForvaltning og elektronisk samhandling og i det pågående forskningsprosjektet Semicolon.

Forenkle næringslivets og borgernes dialog med offentlig forvaltning

Brønnøysundregistrene har en sentral rolle som forvalter av infrastruktur og tekniske løsninger for elektronisk kommunikasjon. Altinn skal videreutvikles gjennom Altinn II-prosjektet. Altinn-portalen skal gi næringslivet tilgang til alle relevante elektroniske tjenester fra offentlig sektor uavhengig av hvor tjenestene produseres. For det andre skal Altinn videreutvikles som et produksjonsmiljø for offentlige etater, et effektivt verktøy for tjenesteproduksjon og elektronisk kommunikasjon mellom det offentlige og brukerne, og mellom offentlige virksomheter, uavhengig av hvor tjenestene gjøres tilgjengelige og hvem som er brukerne. Dette skal gi effektivitetsgevinster både for offentlig og privat sektor.

Bruken av Altinn har økt sterkt de siste årene, se tabellen under. 23 etater har i dag samarbeidsavtaler om bruk av Altinn. Det ble bevilget 30 mill. kroner til arbeidet med ny Altinn-kontrakt for 2007. Midlene ble benyttet til et forprosjekt for anskaffelsesprosjektet Altinn II, et prosjekt ledet av Brønnøysundregistrene i nært samarbeid med involverte etater.

Utvikling i bruk av Altinn

Andel elektronisk innrapportering via Altinn	2005	2006	2007
Leverte oppgaver (antall)	261 000	370 000	387 000
Selvangivelse for næringsdrivende	64 pst.	74 pst.	78 pst.
Aksjonær oppgave	60 pst.	91 pst.	91 pst.
Merverdioppgave	58 pst.	70 pst.	80 pst.
Årsregnskap	20 pst.	45 pst.	58 pst.

Andre oppgaver

Sikkerhets- og beredskapsområdet

En del av funksjonene i Brønnøysundregistrene er av samfunnskritisk art, og det er viktig å ha et høyt beredskapsnivå for tilgjengelighet. For å oppnå målsettingen om å sikre at Brønnøysundregistrene gitt en situasjon der IT-driftsrommet i hovedlokale blir ødelagt, kan være operativ med 20 pst.

drift innen én dag, ble delt driftssted ble satt i drift 1. januar 2007. Dette er en reserveløsning som brukes i den daglige driften.

Som et ledd i sikkerhets- og beredskapsplanen ble det etablert en ny Internettforbindelse til driftslokale til Brønnøysundregistrene i månedsskiftet september/oktober 2007. Det eksisterer nå tre fysiske traseer for Internettrafikk ut fra driftslokale til Brønnøysundregistrene. Dette innebærer

en betydelig forbedring å sikre mot bortfall av Internett forbindelsen.

Registrering av utleggstrekk m.m. i Løsøreregisteret

Som følge av lovendringer i lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring og andre lover, skal utleggstrekk, utleggspant og intet til utlegg, registreres i Løsøreregisteret. Elektronisk innsending av utleggstrekk er ferdigstilt og elektronisk innsending av utleggspant vil bli igangsatt 1. januar 2009.

Rasjonalisering av konkursbobehandlingen

I Ot.prp. nr. 108 (2004–2005) om endring av lov om gjeldsforhandlinger og konkurs m.m. ble det foreslått tiltak for å rasjonalisere konkursbehandlingen. Prosjektet med å tilknytte Konkursregistret til Enhetsregistret er gjennomført.

Prioriteringer 2009

Målstrukturen i Brønnøysundregistrene blir endret fra 2009. Prioriteringene for 2009 er følgende gitt i henhold til ny målstruktur.

Brønnøysundsregistrene skal være en tillitskapende myndighetsutøver og datakilde

Den overordnede målsettingen for den løpende driften er å være å jour med innregistrering av dokumenter og sørge for kontinuerlig kontroll og oppfølging av gitte resultatindikatorer for hvert enkelt register. Det fastsettes mål for saksbehandlingstid, avgivelse av registerinformasjon, svarrespons på publikums telefonanrop, og kvalitetsmål for saksbehandlingen.

Frivillighetsregistret

Stortinget har i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 55 (2006–2007) Om lov om register for frivillig virksomhet, vedtatt at det skal opprettes et Frivillighetsregister. Brønnøysundregistrene er tillagt ansvaret for utvikling, etablering og drift av registeret. Frivillighetsregisteret skal idriftsettes 1. januar 2009. Det er lagt til grunn at driften av registeret skal være selvfinansierende. Kultur- og kirke departementet vil ha det faglige ansvaret.

Brønnøysundregistrene skal gjøre norsk forvaltning enklere

Altinn

Altinn skal videreutvikles gjennom Altinn II-prosjektet. Altinn-portalen skal gi næringslivet tilgang til alle relevante elektroniske tjenester fra offentlig sektor uavhengig av hvor tjenestene produseres. Videre skal Altinn videreutvikles som et produktjonsmiljø for offentlige etater. Altinn skal være et effektivt verktøy for tjenesteproduksjon og elektronisk kommunikasjon mellom det offentlige og brukerne, og mellom offentlige virksomheter, uavhengig av hvor tjenestene gjøres tilgjengelige og hvem som er brukerne. Prosjektet varer fra 2008–13 og har samlede drifts- og investeringsutgifter på om lag 1 mrd. kroner. Prosjektet ledes av Brønnøysundregistrene i nært samarbeid med involverte etater, bl.a. Skattedirektoratet og NAV. Arbeidet med nye kontrakter for drift, applikasjonsforvaltning og utvikling av Altinn (Altinn II-prosjektet) ble igangsatt i 2007 og videreført i 2008. Nye kontrakter ble inngått i juli 2008. Elektronisk kommunikasjon mellom det offentlige og brukerne har potensial for store effektiviserings- og samordningsgevinster for offentlig og privat sektor. I arbeidet med de nye kontraktene ble den samfunnsøkonomiske netto nytten estimert og vurdert som positiv i perioden 2008–17. Første versjon av den nye Altinn-løsningen igangsettes senhøstes 2009. Dette innebærer at realisering av forventede gevinster fra prosjektet vil materialisere seg etter dette, og gradvis øke etter hvert som nye tjenester og funksjonalitet innføres og tas i bruk. Flere av gevinstene vil avhenge av at deltakende etater i Altinn-samarbeidet tar i bruk og utnytter mulighetene som følger av ny løsning. Markedsføringsarbeidet for å gjøre løsningene kjent og tatt i bruk blir også et element i dette arbeidet.

Det er et mål at offentlig sektor skal unngå parallelle investeringer til produksjon og tilgjengeliggjøring av elektroniske tjenester. Dersom sektorspesifikke løsninger velges ved anskaffelse av elektroniske løsninger, må dette begrunnes særskilt i tilfeller der Altinn kan benyttes til samme formål.

Hovedutfordringen i 2009 vil være å sikre stabiliteten i dagens løsning ved overgang til ny kontrakt, i tillegg til at Altinn II-løsningen skal utvikles.

Offentlige informasjonstjenester

Driftsansvaret for informasjonstjenestene Bedriftshjelp.no, Bedin og Narviktelefonene vil bli lagt til Brønnøysundregistrene 1. januar 2009. Dette er et ledd i regjeringens målsetting om at brukerne skal

møte en åpen, tilgjengelig og samordnet offentlig sektor som tilbyr helhetlige og fullstendige elektroniske informasjonstjenester. Brønnøysundregistrene har allerede ansvaret for Altinn. Det er tidligere gitt tilskudd til virkemidlene over kap. 912, Bedriftsrettet informasjonsformidling, jf. resultatrapportering for 2007 under dette budsjettkapitlet.

Driften av informasjonstjenestene Narviktelefonene og Bedin overføres i form av en virksomhetsoverdragelse fra stiftelsen VINN.

I 2009 starter permanent drift av Bedriftshjelp.no, som gir oversikt over støtteordninger fra det offentlige til næringslivet. Tjenesten skal gi informasjon om hva som tilbys av assistanse, tjenester og ordninger, uten at bruker behøver å kjenne de ulike institusjonene eller deres ansvarsområde. I første omgang er det virkemidler som forvaltes av ca. 20 ulike offentlige aktører underlagt sju departementers ansvarsområder som inkluderes.

Tjenestene Narviktelefonene og Bedin tilbyr bedriftsrettet informasjonsformidling. Narviktelefonene gir gratis informasjon til næringslivet og publikum om etablerer-, bedrifts- og Europaspørsmål. Bedin er et elektronisk tilbud av bedriftsrelaterte emner med link til andre nettsider og en svar-tjeneste på e-post.

Det er en overordnet målsetting å sikre samordning mellom Altinn, Bedriftshjelp.no og Bedin for å oppnå best mulig informasjonstjenester til næringslivet på Internett. I tillegg skal Brønnøysundregistrene løpende vurdere om det skal inkluderes andre virkemidler i tjenesten. Målet for Bedriftshjelp.no i 2009 er å sikre stabil, permanent drift og brukertilgang. Markedsføring av tjenesten skal prioriteres.

Samordning og forenklingstiltak

Oppgaveregisterets arbeid har vist at de store samordnings- og forenklingspotensialene ligger i områdene grunndata, regnskapsdata og lønns- og personaldata. Oppgaveregisteret har også en viktig funksjon med å tilrettelegge nye skjemaer som skal inn i Altinn og dette arbeidet vil fortsette også i 2009.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 241,8 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter, investeringer og utgifter forbundet med oppdrag og løpende utviklingstiltak.

Videre foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Øvrige utgifter

Utgifter til kunngjøringer i div. tidsskrifter belastes Justis- og politidepartementets budsjett (kap. 410 og 440). Bevilgningene på disse kapitlene gis som overslagsbevilgninger, hvor kunngjøringsutgiftene som gjelder Brønnøysundregistrene ikke er skilt ut.

Post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, kan overføres

Forvaltningsorganisasjonen ved Brønnøysundregistrene har ansvar for forvaltning, videreutvikling og utvidelse av tjenestetilbudet i Altinn. Nye drifts- applikasjonsforvaltnings- og utviklingskontrakter for Altinn-løsningen ble inngått i juli 2008 og arbeidet i henhold til disse kontraktene videreføres.

Det foreslås en bevilgning på 247,2 mill. kroner til Altinn i 2009. 208,4 mill. kroner er knyttet til arbeidet med ny Altinn-løsning, Altinn II.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 03, jf. nærmere omtale under denne inntekts-posten og Forslag til vedtak II.

Post 23 Offentlige informasjonstjenester, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 14,1 mill. kroner til drift av Narviktelefonene, Bedin og Bedriftshjelp.no i 2009. Bevilgningen skal dekke lønns-, drifts- og utviklingsutgifter.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Gebyrinntekter	496 424	410 200	451 300
02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	51 162	17 000	17 800
03	Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	15 945	100	100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 507		
17	Refusjon lærlinger	57		
18	Refusjon av sykepenger	5 841		
	Sum kap. 3904	570 936	427 300	469 200

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 20. juni 2008 ble post 01 økt med 30 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene kommer fra en rekke ulike registrertjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i en rekke lover og forskrifter, jf. omtale i Ot.prp. nr. 61 (2002–2003) og Ot.prp. nr. 55 (2006–2007). De største inntektene kommer fra tinglysing i salgspant i bil.

Det foreslås en bevilgning på 451,3 mill. kroner under kap. 3904, post 01. I dette beløpet er det lagt til grunn at gebyrene vil bli prisregulert for 2009.

Post 02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter

Bevilgningen benyttes til inntektsføring av refunderte midler hvor Brønnøysundregistrene påtar seg oppdrag for andre, og inntektsføring av bl.a. royalty fra forlegger for Brønnøysundkatalogen. Inntektene fra bl.a. Reservasjonsregisteret, Jeger-

registeret og Lotteriregisteret og salg av kurs- og konsulenttjenester blir også ført under posten.

Det foreslås en bevilgning på 17,8 mill. kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Post 03 Inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen

Det foreslås en inntektsbevilgning på 0,1 mill. kroner for refusjoner i forbindelse med samarbeidsprosjekter eller spesielle oppdrag knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 22, jf. Forslag til vedtak II.

Øvrige inntekter

Brønnøysundregistrene posterer i tillegg inntekter fra Gebyrsentralen under kap. 3440 Politidirektoratet – politi og lensmannsetaten, post 07 Gebyrer – sivile gjøremål. Dette gjelder i hovedsak saker fra tingrettene, bl.a. tvangssalg eiendom og adkomst-dokumenter.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	126 446	122 400	120 700
21	Spesielle driftsutgifter	54 449	40 300	42 000
	Sum kap. 905	180 895	162 700	162 700

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 20. juni 2008 ble bevilgningen under post 01 redusert med 0,5 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Vedrørende 2009:

Regjeringen legger til grunn at statlige forvaltningsoppgaver innen skredforebygging skal ivaretas av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) fra 1. januar 2009, jf. St.meld. nr. 22 (2007–2008) Om samfunnssikkerhet. Som ledd i dette opplegget overføres ansvaret for NGUs aktiviteter knyttet til kartlegging av skredfare til Olje- og energidepartementet (OED) fra og med budsjettåret 2009. I den forbindelse er NGUs kartleggingsmidler på dette området – om lag 15 mill. kroner medregnet bidrag til overvåkingssenteret for Åknes og Tafjord i Stranda kommune – overført til OEDs/NVEs budsjett (kap. 1820, post 22). For nærmere omtale vises til St.prp. nr. 1 (2008–2009) for OED.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er et forvaltningsorgan som skal framskaffe og formidle kunnskap om Norges berggrunn, løsmasser, grunnvann og mineralressurser. NGU skal bidra til å dekke samfunnets behov for geologisk basis kunnskap gjennom å etablere og drifte nasjonale databaser som gir informasjon om Norges geologi og geologiske ressurser. NGU har hovedsete i Trondheim og disponerte 205 årsverk pr. 1. mars 2008. NGU har et internasjonalt fagmiljø med medarbeidere fra over 20 nasjoner. Om lag 70 pst. av virksomheten finansieres med bevilgninger over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, unntatt bevilgningen knyttet til arbeidet med kartlegging av skredfare som er overført til OED/NVE fra 1. januar 2009. Resten av midlene tilføres gjennom bidrag fra samfinansieringsprosjekter og oppdrag. Oppdragene finansieres i sin helhet av oppdragsgiver. For samfinansieringsprosjekter deles utgiftene mellom NGU og samarbeidspartnerne og dataene skal kunne inngå i de nasjonale databasene. NGU skal ikke engasjere seg i oppdragsvirksomhet i konkurranse med private firmaer. NGU kan imidlertid påta seg oppdrag på fagområder hvor kun NGU innehar spesialkompetanse. Generelt går NGUs ansvarsområde og arbeidsoppgaver bare fram til påvisning av en forekomst eller et fareområde. Mer detaljerte undersøkelser av en forekomst eller et fareområde er et oppdrag og skal derfor ikke delfinansieres fra statsoppdrags-

bevilgningen. Dette prinsippet gjelder for hele NGUs virksomhet. NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet «Geologi for samfunnet» og hovedmålene er:

- bærekraftig verdiskaping fra geologiske ressurser
- økt bruk av geofaglig kunnskap i arealplanlegging og utbygging
- bedre kunnskap om landets oppbygging og geologiske prosesser
- effektiv forvaltning og formidling av geologiske data

Kjernevirksomheten til NGU kan deles inn i datainnsamling, bearbeiding i databaser og formidling av geologiske data fra fastlandet og fra grunnfjellet og de øverste lag på kontinentalsokkelen. For aktiviteter knyttet til kontinentalsokkelen er det en avklart arbeidsdeling med Oljedirektoratet. Innsamling av data skjer både ved egen kartlegging, ved kartlegging samfinansiert med kommuner, bedrifter og andre etater, og ved at data blir overført til NGU fra universiteter, industri og konsulentfirmaer. Høy fagkompetanse kombinert med effektiv databaseforvaltning er en forutsetning for at NGU skal kunne bidra med et godt geologisk kunnskapsgrunnlag til brukere i privat og offentlig sektor. Gjennom nettportaler distribueres data til næringsliv, offentlig forvaltning, grunneiere og allmennhet. Informasjonen bidrar til å gi et bedre beslutningsgrunnlag bl.a. for arealplanlegging og ressursforvaltning. Den geologiske informasjonen har mange brukere, slik at det gir samfunnsmessig gevinst å samle dataene i nasjonale databaser. Databasen over landets mineralressurser er et viktig hjelpemiddel for den langsiktige forvaltning av mineralressursene på nasjonalt, fylkeskommunalt og kommunalt nivå. For å oppnå økt verdiskaping i bergindustrien framover kreves det at nye forekomster kartlegges og klargjøres for produksjon. Det ble i 2007 tatt ut til sammen 85 mill. tonn mineralske råstoffer i Norge til en verdi av om lag 10,4 mrd. kroner. Av dette utgjorde eksportverdien om lag 6,1 mrd. kroner. Antall årsverk i bergindustrien er om lag 4 800.

Resultatrapport 2007 og prioriteringer 2009

Det er utarbeidet styringsparametere for departementets oppfølging av NGUs virksomhet, basert på måltall som viser NGUs årlige produksjon og indikatorer som viser bruken og nytten av NGUs data. NGU har i all hovedsak nådd målene i 2007. Resultatene er nærmere omtalt nedenfor.

Departementet gjennomførte i 2007 en ekstern evaluering av NGU. Formålet med evalueringen

var å få fram hvor godt NGUs kompetanse, produkter og tjenester er tilpasset samfunnets og brukernes behov. Som oppfølging av evalueringen er det utarbeidet en ny strategisk plan for NGUs virksomhet for 2008–12. I tråd med de anbefalinger som kom fram under evalueringen, vil NGU i årene framover øke innsatsen innenfor geologisk oversiktskartlegging og videreutvikling og drifting av nasjonale databaser innen berggrunn, løsmasser, mineralressurser, grunnvann, maringeologi og geofysikk.

Bærekraftig verdiskaping fra geologiske ressurser

Målsetting: NGU skal bidra til bærekraftig verdiskaping ved utnytting av landets ressurser av industrimineraler, metaller, energimineraler, byggeråstoffer, naturstein, grunnvann og grunnvarme.

Resultatrapport 2007

Oppdateringen av informasjonen om alle viktige grus- og pukkforekomster i Agder-fylkene og Møre og Romsdal er fullført. For Rogaland fylkeskommune er det gjennomført prøvetaking av nye mulige områder for uttak av pukk i Ryfylke. Samarbeidet med Vegdirektoratet er videreført med hovedvekt på nye krav til analyser av pukk og grus. Forekomster av høyren kvarts er kartlagt i Hordaland, Møre og Romsdal, Sør- og Nord-Trøndelag, Nordland og Troms. Analysene viser gode kvartskvaliteter, og det er mulighet for drivverdige forekomster. Det er foretatt undersøkelser av kopperforekomster i Repparfjord-området i Finnmark, av nikkel og platina i Øksfjord-Seiland i Finnmark og av gull i Skjomen-Rombaken i Nordland. Undersøkelsene skal bidra til å stimulere til økt prospektering fra industriens side. I mineralressursdatabasen har NGU tilrettelagt informasjon om 2 700 industrimineral- og malmforekomster. Kartlegging av store steinbruddslandskap fra tidligere tiders kvernsteinsbryting i Selbu og Hyllestad er slutført. Samarbeidet med den russiske geologiske undersøkelsen om den regionale land-sokkelstudien i Barentshavet er videreført. Formålet er å sammenstille basisinformasjon for leiting etter petroleum. NGU har fortsatt samarbeidet med NVE om den landsomfattende grunnvannsovervåkingen. I grunnvannsdatabasen er det lagt inn opplysninger om 5 300 brønner i fjell basert på informasjon fra brønnborerfirmaer, og det er arbeidet med å utvikle veiledere for utforming og beskyttelse av grunnvannsbrønner. NGU har utarbeidet temakart som viser aktuelle geologiske

parametere knyttet til lagring og uttak av varme fra grunnen. Arbeidet med temakartene for Oslo-regionen er startet opp og vil bli slutført i 2009.

Prioriteringer 2009

NGU skal slutføre oppdateringen av informasjonen om alle viktige grus- og pukkforekomster i Sogn og Fjordane og videreføre oppdateringen i Hedmark, Nord-Trøndelag og Finnmark. NGU skal bidra til å synliggjøre ressursmuligheter som i framtida kan gi grunnlag for ny virksomhet og økt verdiskaping innen naturstein. Databasen prospecting.no skal videreutvikles med vekt på å oppdatere informasjonen om norske karbonat-, kopper-, gull-, molybden-, nikkel-, uran- og thoriumforekomster. NGU skal kartlegge forekomster og synliggjøre muligheter for utvinning av metaller og industrimineraler i de tre nordligste fylkene, bl.a. i Mofjellet i Rana og Skjomen-Rombaken i Narvik. Arbeidet med å sammenstille geologisk og geofysisk atlas for Barentshavet i samarbeid med den russiske geologiske undersøkelsen skal slutføres. NGU skal i samarbeid med NVE vedlikeholde det landsomfattende nettet for overvåking av grunnvannet.

Økt bruk av geofaglig kunnskap i arealplanlegging og utbygging

Målsetting: NGU skal bidra til at arealforvaltningen tar hensyn til geofaglig kunnskap knyttet til skredfare, forurensning og natur- og landskapsressurser. NGU skal også bidra til at kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av de marine områdene styrkes, og at metodene for forundersøkelser ved bygging av tunneler og fjellanlegg bedres.

Resultatrapport 2007

Sammen med Havforskningsinstituttet (HI) og Statens kartverk Sjø ble MAREANO-programmet videreført på Tromsøflaket, Troms II og den nordlige delen av Nordland VII. De ferdige kartene er tilgjengelige på mareano.no. Sammen med HI ble miljøtilstanden kartlagt gjennom organiske og uorganiske analyser av bunnprøver. Statens forurensningstilsyn (SFT) har bedt NGU, i samarbeid med Folkehelseinstituttet og Oslo kommune, om å utarbeide en mal for et forvaltningssystem for håndtering av forurenset grunn i de største byene. Arbeidet er startet opp og vil bli slutført i 2009. SFT har ansvaret for at det blir gjennomført en kartlegging av jordforurensning og nødvendig opprydding i barnehager, lekeplasser og skolegårder i 15 byer i årene 2007–2010. NGU har

utarbeidet en mal for denne type kartlegging og skal senere kvalitetssikre kartleggingsarbeidet som utføres av konsulentfirmaer. Det ble gjort lite videreutvikling av skreddatabasen og skrednett.no i 2007, men innsatsen er trappet opp i 2008. For å effektivisere arbeidet med kartlegging av skredfare, er det igangsatt en metodeutvikling som vil forenkle arbeidet i den første kartleggingsfasen. NGU gjennomførte ett oppdrag innenfor skredområdet i 2007. Oppdraget var knyttet til Åknes-Tafjord-prosjektet.

Prioriteringer 2009

I samarbeid med Havforskningsinstituttet og Statens kartverk Sjø skal NGU videreføre MAREANO-programmet i området Eggakanten. Framstilling av havbunnskart, marine grunnkart og kart over forurensning skal gjøres tilgjengelige på mareano.no. Dette vil øke kunnskapen om de norske kyst- og havområdene i nord og dermed bidra til å sikre en helhetlig ressursforvaltning. Den samlede bevilgningen til MAREANO-programmet foreslås økt med 18,9 mill. kroner, til 51,5 mill. kroner i 2009, derav om lag 14 mill. kroner over NGUs budsjett. NGU skal være kvalitetssikrer for SFTs arbeid knyttet til kartlegging av forurenset jord i barnehager og på lekeplasser. NGU skal bidra til å forbedre forundersøkelser for fjellanlegg i samarbeid med Vegdirektoratet og Jernbaneverket.

Bedre kunnskap om landets oppbygging og geologiske prosesser

Målsetting: NGU skal bidra til å utvikle den grunnleggende kunnskapen om landets oppbygging og geologiske prosesser. Basiskartlegging av berggrunn og løsmasser danner grunnlaget for å vurdere potensialet for geologiske ressurser, og kunnskapen skal også bidra til å øke forståelsen av miljøtilstand, klimaendringer og andre naturprosesser som påvirker oss.

Resultatrapport 2007

Den landsdekkende innsamlingen av referanseprøver av bergarter er videreført slik at 60 pst. av landarealet var dekket ved utgangen av 2007. Kartleggingen og sammenstillingen av berggrunnsdata i målestokk 1:50 000 i Oslo-regionen er videreført og har bl.a. resultert i et kart over Gea Norvegica Geopark som ble åpnet sommeren 2008. Den nasjonale berggrunnsdatabasen er oppgradert. NGU har med delfinansiering fra oljeindustrien fortsatt arbeidet med modellering av jordskorpe-

bevegelser. Dette bidrar til kunnskap som brukes i industriens leting etter olje- og gassressurser. Prosjektet om istidas innvirkning på petroleumspotensialet i Barentshavsområdet er videreført med finansiering fra Norges forskningsråd og industrien.

Prioriteringer 2009

Kartleggingen og sammenstillingen av berggrunnsdata i målestokk 1:50 000 i Oslo-regionen videreføres slik at NGU har et oppgradert kartverk for de mest sentrale områdene. NGU skal fortsette å samle inn og analysere bergartsprøver fra hele landet. Målet er at 80 pst. av alle prøvene som skal tas, er samlet inn ved utgangen av 2009. NGU skal slutføre løsmassekartleggingen i målestokk 1:250 000 på fylkeskart Hedmark. Norges forskningsråds polarårsprosjekt SciencePub, som omfatter undersøkelser av naturlige klimaendringer i Arktis de siste 130 000 år og menneskenes tilpasning til klimaendringene, videreføres. Resultatene fra undersøkelsene av istidas påvirkning på petroleumspotensialet i Barentshavet skal gjøres tilgjengelig for industrien og allmennheten. NGU skal videreutvikle databaser og platetektoniske rekonstruksjoner som grunnlag for utvikling av leitemodeller for petroleumsindustrien.

Effektiv forvaltning og formidling av geologiske data

Målsetting: NGU skal etablere, samordne, forvalte og formidle geologisk kunnskap ved hjelp av databaser og karttjenester på Internett. Tjenestene skal tilpasses brukernes behov.

Resultatrapport 2007

NGU hadde om lag 580 000 besøk på nettstedet ngu.no, hvorav om lag 175 000 engangsbrukere og 44 000 flergangsbrukere.

Prioriteringer 2009

NGU skal videreutvikle ngu.no som sin viktigste kommunikasjonskanal og de nasjonale databasene skal samordnes og forvaltes som en integrert del av Norge Digitalt, bl.a. for å etterkomme de krav som det teknologiske rammeverket krever. I samsvare med tjenesteerklæringen fra Norge Digitalt skal de digitale tjenestene ha minst 98 pst. opptid på hverdager. NGU skal utvikle, tilrettelegge og markedsføre aktuelle geofaglige produkter og tjenester for utvalgte fylker og kommuner.

Budsjettforslag 2009**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 120,7 mill. kroner til driftsutgifter for 2009. Av dette er om lag 14 mill. kroner avsatt til MAREANO-programmet. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og investeringer.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Under denne posten føres utgifter til eksternt finansierte prosjekter. Det skilles mellom oppdrag og samfinansieringsprosjekter. Det foreslås bevilget 42 mill. kroner for 2009. Tilsvarende beløp er ført opp som inntekter fra oppdrag og tilskudd til samfinansieringsprosjekter under kap. 3905, postene 01 og 02. Fullmakten til å overskride postene mot tilsvarende merinntekter foreslås videreført, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Oppdragsinntekter	21 857	10 400	10 800
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	38 412	29 900	31 200
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	97		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 088		
18	Refusjon av sykepenger	1 490		
	Sum kap. 3905	62 944	40 300	42 000

Post 01 Oppdragsinntekter

Her føres eksterne inntekter fra oppdrag, og det budsjetteres med 10,8 mill. kroner for 2009. De største inntektene ventes å komme fra oljeselskapene. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til kap. 3905, postene 01 og 02, jf. omtale under kap. 905, post 21.

Post 02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter

Her føres eksterne inntekter som skal delfinansiere samfinansieringsprosjekter. Det budsjetteres med 31,2 mill. kroner for 2009. De viktigste finansieringskildene er Norges forskningsråd, oljeselskaper, mineralindustri, kommuner, fylkeskommuner og andre departementer og statsetater.

Kap. 906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	11 858	11 600	12 700
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	8 164	10 000	10 000
	Sum kap. 906	20 022	21 600	22 700

Virksomhetsbeskrivelse

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard er statens sentrale fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressursene i Norge og på Svalbard. Etaten spiller en sentral rolle for å oppfylle

Nærings- og handelsdepartementets overordnede mål innen geologi og mineralressursforvaltning om å opprettholde og sikre grunnlaget for verdiskaping basert på samfunnsmessig forsvarlig utvinning og foredling av mineraler.

Det sentrale lovgrunnlaget for virksomheten ligger i bergverksloven, lov om erverv av kalksteinsforekomster, lov om erverv av kvartsforkomster, lov om avståing av grunn til ikke-mutbare mineralske forekomster og industrikonsesjonsloven. Etaten tildeler rettigheter til muting (undersøkelser) og utmål (utvinning) av mineralske ressurser som staten eier etter bergverksloven. Etaten er fast høringsinstans i saker om mineralske ressurser etter konsesjonsloven og plan- og bygningsloven. Dette sikrer at det blir satt vilkår om driftsplaner ved mineraluttak. Etter regler om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven skal ansvarlig myndighet (kommunen) forelegge planprogrammer om massetak for Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. Etaten har også innsigelseskompetanse i plansaker om uttak av mineralske ressurser. Videre administrerer etaten en rekke miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver der staten har ansvar.

På Svalbard er det sentrale regelverket for mineralaktivitet Bergverksordningen for Svalbard med utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. Etaten utsteder mineraltillatelse og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. Etter forskrift til lov om miljøvern på Svalbard er etaten tildelt en viktig rolle i saker om konsekvensutredninger av bergverksdrift.

Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel i Svalbardbudsjettet. Det vises til bevilgningsforslag og nærmere omtale i Svalbardbudsjettets kap. 11 Bergmesteren.

Etaten disponerte 17 årsverk pr. 1. mars 2008 og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim. Etaten har også kontor på Svalbard.

Det er fastsatt følgende virksomhetsidé for etaten: *Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skal arbeide for at Norges mineralske ressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet.*

Ut fra virksomhetsidéen er det fastsatt følgende hovedmål for etatens utadrettede virksomhet:

- effektivt forvalte gitte fullmakter, og være sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen
- arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak, og bidra til en balansert miljøforvaltning
- arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen
- arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

I forbindelse med Finnmarksloven ble det 1. juli 2006 innført nye saksbehandlingsregler for etatens utstedelse av mutinger og utmål i Finnmark med

bl.a. krav om vektlegging av samiske interesser ved mineralaktivitet. Endringene skal sikre samisk innflytelse i saker etter bergverksloven, som regulerer aktivitet på mutbare mineraler.

Stortinget har de siste årene etterlyst en ny minerallov. Regjeringen tar sikte på å fremme forslag til en ny minerallov for Stortinget i perioden 2008–09.

Resultatrapport 2007 og prioriteringer 2009

Det gis en samlet omtale av resultatrapportering, mål og strategier for virksomheten på fastlandet og på Svalbard. Departementet har vurdert etatens gjennomføring av de fastsatte mål og strategier for 2007 som tilfredsstillende.

Effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Målsetting

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skal på en effektiv og god måte forvalte oppgaver tillagt virksomheten i diverse lovverk og gjennom andre fullmakter og være fagorgan og høringsinstans i saker som berører mineralske ressurser.

Resultatrapport 2007

Saksbehandling

Antall mutingssøknader økte sterkt fra fjorårets 1 743 søknader til 3 378 søknader i 2007. Økningen antas å ha sammenheng med de høye metallprisene på verdensmarkedet. Det ble tildelt fire utmål i 2007, mot 30 året før. Etaten har utstedt 17 gullvasketillatelse og gitt seks konsesjoner, to knyttet til erverv av kalksteinsrettigheter og fire i forbindelse med overtakelse av eierinteresser. I Finnmark ble det behandlet 235 mutingssøknader. Dette er en nedgang fra 2006 da det ble behandlet 674 mutingssøknader. I Finnmark er det, i samråd med sametinget, satt egne frister for saksbehandling fordi saksbehandlingsreglene i bergverksloven her er mer omfattende enn i landet for øvrig. Søknadene er behandlet innenfor fastsatte frister.

I henhold til overgangsregler da de nye reglene om konsekvensutredninger kom i 2005 får Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard fortsatt enkelte konsekvensutredninger til behandling etter det gamle regelverket. Etaten har behandlet tre konsekvensutredninger etter overgangsreglene. Kommunene har overtatt rollen som ansvarlig myndighet for konsekvensutredninger, og etaten ble forelagt ti planprogrammer i 2007 i

samsvar med regelverket fra 2005. I tillegg har etaten behandlet en rekke høringssaker.

På Svalbard ble det ikke tildelt utmål i 2007.

Oppfølging av forvaltningsansvaret for NHDs hjemfalte eiendommer

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har fått fullmakt til å utføre oppgaver på vegne av departementet knyttet til forvaltning av de gruve-eiendommer som er hjemfalt til staten. Fullmakten gjelder seks angitte gruveområder. I tillegg kommer gruverom i 10 områder. Dette er gruverom som departementet har beholdt etter hjemfall hvor grunnen er overdratt til andre. Rehabilitering av sjakttårnet på Knaben ble gjennomført i 2007.

Prioriteringer 2009

Etaten skal gi god service og rask saksbehandling, og interne saksbehandlingsfrister skal overholdes. Fristene varierer fra to uker til seks måneder. Indikator for måloppnåelse knyttes til prosentvis oppfyllelse av saksbehandlingsfristene.

Med utgangspunkt i endringer i bergverkslovgivningen for Finnmark fylke, skal etaten fortsette arbeidet med å videreutvikle dialogen og samarbeidet med berørte samiske organer/organisasjoner og utvikle sin kompetanse på samiske forhold knyttet til mineralaktivitet.

Etaten har utarbeidet oversikt og plan for vedlikeholdsbehovet på hjemfalte eiendommer. Kartleggingen av bygningsmassen skal følges opp med gjennomføring av vedlikehold på eiendommene m.m.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

Målsetting

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skal kartlegge avrenning av tungmetaller og utføre tiltak for å forhindre avrenningen fra nedlagte gruver i samsvar med krav fra forurensningsmyndighetene, og sikre farlige gruveåpninger der staten står som eier eller har forvalteransvaret. Videre skal Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard arbeide for at miljøhensyn ivaretas under planlegging og drift av mineraluttak.

Resultatrapport 2007

Forurensningstiltak

Statens forurensningstilsyn (SFT) har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i de gruve-

områdene med antatt størst forurensningspotensial. Bergvesenet har gjennomført tiltak i ni gruveområder. Kontrollmålinger viser at den betydelige reduksjonen av tungmetallavrenning av kobber og sink fra disse områdene i hovedsak er opprettet. Etaten vurderer i samarbeid med SFT ytterligere tiltak, i disse områdene og i andre områder, hvor det har vært mineralutvinning, og arbeider kontinuerlig med oppfølging av allerede gjennomførte tiltak.

Etter gjennomføringen av tiltak i Sulitjelma foretas det månedlige målinger fordi utslippene varierer betydelig. For året sett under ett er utslippene av tungmetaller i 2007 noe for høye i forhold til kravene fra SFT. Det kan ta flere år før utslippssituasjonen stabiliserer seg.

Med bakgrunn i den ustabile utslippssituasjonen på Løkken ble Nærings- og handelsdepartementet pålagt av SFT å utarbeide en konsekvensutredning med forslag til tiltaksplaner. Bergvesenet har utarbeidet en rapport om situasjonen på Løkken. Det har ikke vært merkbare endringer i utslippene til Orkla. Situasjonen følges fortløpende med målinger, og det er utarbeidet et eget beredskapsprogram for området.

I arbeidet med å redusere avrenningen av tungmetaller på Røros er det gjennomført oppstart av fullskaladrift på våtmarksanlegget for rensing/utfelling av tungmetaller. Det har ikke medført noen merkbare reduksjon av tungmetallavrenningen i 2007 utover de sesongmessige variasjonene, og det arbeides med alternativer for å redusere avrenningen. Etaten har fortsatt kartleggingen av forurensningen fra gruveområdet i Folldal. Arbeidet som ble igangsatt i 2006 for å kontrollere og optimalisere vannmengden i området, ble ferdigstilt i 2007. Målinger viser at utslippene av tungmetaller er på samme nivå som i 2006. Det arbeides med å forbedre våtmarksystemet for å redusere innholdet av tungmetall i vannet.

Driften ved Søve Gruver ble startet på 1950-tallet av statsaksjeselskapet A/S Norsk Bergverk, og lagt ned i 1965. I 1970 ble anlegg og eiendommer solgt til Telemark fylkeskommune og Nome kommune. A/S Norsk Bergverk ble avvirket i 1975. Ved Søve har Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard foretatt en del undersøkelser i området, bl.a. er det gjennomført stabilitetsundersøkelser av slagghaugen. Det er tidligere gjennomført undersøkelser i regi av Institutt for energiteknikk for å kartlegge radioaktivt materiale i området. I juni/juli 2008 ble det i samarbeid med bl.a. Statens Strålevern og Institutt for energiteknikk, utført en ny undersøkelse for å kartlegge forurensningen fra avgangsdeponi og slagghaug. Det avventes en

sluttrapport for arbeidet og når den er ferdig vil det bli tatt stilling til videre oppfølging av saken.

Nærings- og handelsdepartementet drøfter ansvarsforhold og mulig statlig støtte til opprydningen med Telemark fylkeskommune. Departementet vil måtte komme tilbake med et konkret forslag når saken er bedre avklart.

Sikringstiltak

Det er gjennomført sikringsarbeider i to gruveområder på Bømlo og to gruveområder i Modum. Det ble videre igangsatt sikringsarbeider i et gruveområde i Feiring. Videre har Bergvesenet ansvar for vassdragsanlegg knyttet til gruver, dvs. dammer og betongpluggen i gruver. Dette gjelder to demninger og to betongpluggen. Tre er kontrollert i 2007, og kontrollen foretas av en vassdragsteknisk ansvarlig i henhold til eget regelverk.

Prioriteringer 2009

Regjeringen foreslår en bevilgning på 10 mill. kroner til sikrings- og miljøtiltak. Etaten settes med dette i stand til å gjennomføre påkrevde sikringsarbeider og å oppfylle SFTs krav om nye tiltak for å redusere tungmetallutslipp. Løkken og Follidal gruver er to av områdene som vil bli fulgt opp.

Bergvesenets rapport om utslippssituasjonen på Løkken ble oversendt SFT som har gitt Nærings- og handelsdepartementet pålegg om å iverksette forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken Gruber. Tiltaksplan med tidsplan for gjennomføring skal utarbeides innen 1. september 2009. Regjeringen tar sikte på å gi en nærmere omtale av arbeidet med forurensningsbegrensende tiltak på Løkken i statsbudsjettet for 2010.

Regjeringens mål på sikt er at alle gruvemiljøer skal sikres tilstrekkelig, og at de negative miljøkonsekvensene av tidligere gruvedrift skal begrenses.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Målsetting

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skal bidra til å gi mineralnæringen i Norge hensiktsmessige rammevilkår. I den forbindelse er det en viktig målsetting å sikre at uttak skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner og ved å føre tilsyn med driften.

Resultatrapport 2007

I 2007 ble 467 tilsynsobjekter, dvs. de fleste områder hvor det foregår undersøkelser, uttak, sik-

rings- eller forurensningstiltak, befart. Dette er en del flere enn året før. Hensikten med befaringene er å påse at virksomheten skjer innenfor rammen av fastlagte reguleringsplaner, og i henhold til godkjente driftsplaner. På Svalbard ble 23 tilsynsobjekter befart, mot 22 året før. I tillegg er det gjennomført befaringer i Barentsburg og i Svea.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard deltar på vegne av Nærings- og handelsdepartementet i de internasjonale studiegruppene for nikkell og bly/sink. Gruppene arbeider med alle aspekter ved utvinning, foredling og bruk av metaller og gjenvinningsproblematikk med særlig vekt på resirkulering av metaller. Dette er områder som norsk industri vil kunne dra nytte av. Etaten har fremdeles ledervervet i nikkellgruppa og sentrale verv i bly-/sinkgruppa.

Via nettportalen, prospecting.no blir data fra Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard om bergrettigheter integrert med geologiske data, kartgrunnlag og arealdisponeringer i et område. Sentral informasjon blir enkelt tilgjengelig. Portalen vil være viktig for kommunene i deres arealplanarbeid og for næringens prospekteringsarbeid. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard og NGU har bl.a. arbeidet med videreutvikling av portalen. Bruken av nettportalen har økt i 2007 i forhold til året før, 3 100 treff mot 1 900 treff.

Prioriteringer 2009

Etaten skal opprettholde innsatsen innenfor befaringer- og tilsynsvirksomheten. I arbeidet med å bedre rammebetingelsene for mineralnæringen skal samarbeidet med andre etater med tilgrensende ansvarsområder, Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap og Direktoratet for Arbeidstilsynet, styrkes.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Målsetting

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skal være et kompetansesenter innenfor mineralområdet. Etaten skal utvikle kontaktnettet mellom næringen og offentlige etater, arbeide for at mineralressursene blir ivaretatt i plansammenheng og delta i utvalg, komiteer, undervisning m.v. Målsettingen er å få fram betydningen av bruken av mineraler i et moderne samfunn, sysselsettings- og verdiskapingspotensiale i næringen og behovet for samfunnsmessig styring for å sikre en forsvarlig ressursutnyttelse av ikke-fornybare ressurser.

Resultatrapport 2007

I 2007 har etaten sammen med NGU utgitt en felles statistikk med viktige nøkkeltall om næringen. Arbeidet med en forenklet bergverksstatistikk har fortsatt i 2007. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard, NGU og bransjeorganisasjonene, har redusert antall skjemaer fra tre til ett og tilrettelagt for elektronisk innrapportering. Skjemaet ble for første gang tatt i bruk i 2007. Forenklingsarbeidet vil redusere tidsbruken i bedriftene og frigjøre ressurser til verdiskapende virksomhet. I 2007 kom det inn ca. 670 svar som er en betydelig økning fra tidligere år. I tillegg er det på etatens nettsider lagt ut en månedlig oversikt over bl.a. prisutvikling for utvalgte metaller, valutakurser og oljepriser.

Etaten har hatt utstrakt kontakt med offentlige etater, særlig kommunale, i forbindelse med uttak av mineraler og spørsmål knyttet til arealforvaltning. Ansatte i Bergvesenet deltar som foredragsholdere i ulike sammenhenger og som forelesere og sensorer ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Etaten har et bredt kontaktnett i mineralnæringen. Videre har etaten holdt diverse foredrag om bergverksvirksomhet og geologi på Svalbard.

Prioriteringer 2009

Den nye bergverksstatistikken skal vurderes fortløpende med hensyn til forenklingsmuligheter, og

tilrettelegges for elektronisk innrapportering via Altinn.

Etaten skal fortsatt arbeide for at landets mineralressurser blir synliggjort og tatt i betraktning i forbindelse med nærings- og arealplanlegging, bl.a. i kommunenes og fylkeskommunenes planarbeid etter plan- og bygningsloven.

Budsjettforslag 2009**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 12,7 mill. kroner i driftsutgifter for Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. På Svalbardbudsjettet for 2008 foreslås det i tillegg bevilget 1,38 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner. Dette er samme nivå som i 2008. Midlene vil bli brukt både til sikring av farlige gruveåpninger, til tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder, vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte forurensningstiltak. I tillegg vil deler av bevilgningen bli benyttet til arbeidet med nødvendige vedlikeholds- og sikringstiltak på gamle gruvebygninger som eies av Nærings- og handelsdepartementet.

Kap. 3906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	1 296	200	200
02	Behandlingsgebyr, bergrettigheter og konsesjoner		2 000	2 100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	104		
18	Refusjon av sykepenger	105		
	Sum kap. 3906	1 505	2 200	2 300

Post 01 Leie av bergrettigheter og eiendommer

Inntektene kommer fra leie av bergrettigheter og utleie av gruveeiendommer. For 2009 budsjetteres det med kr 200 000. Det gjøres oppmerksom på at bortfeste av gruver til museale formål skjer vederlagsfritt. Det vises til nærmere omtale under kap. 900 og Forslag til vedtak XII.

Post 02 Behandlingsgebyr, bergrettigheter og konsesjoner

Inntektene kommer i all hovedsak fra behandlingsgebyr for mutings- og utmålsøknader. For 2009 budsjetteres det med 2,1 mill. kroner.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard		1 200	1 200
	Sum kap. 5574		1 200	1 200

Post 70 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard

Inntektene kommer fra produksjonsavgifter. For 2009 budsjetteres det med 1,2 mill. kroner i avgif-

ter, som kommer fra Norcems uttak av kalkstein i Telemark og Hammerfall Dolomitt i Nordland.

Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	260 725	258 000	298 200
22	Flytteutgifter, <i>kan overføres</i>	52 092	18 500	
72	Tilskudd til NO _x -tiltak, <i>kan overføres</i>		15 000	
	Sum kap. 907	312 817	291 500	298 200

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 20. juni 2008, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008), ble det gjort følgende endringer under kap. 907:

- post 01: bevilgningen økt med 24 mill. kroner
- post 72: bevilgningen redusert med 15 mill. kroner til 0, tilsagnsfullmakten på 20 mill. kroner ble trukket tilbake.

Virksomhet og tilstandsbeskrivelse

Sjøfartsdirektoratet er organisert med et hovedkontor i Haugesund og 17 stasjoner fordelt på to regioner i Norge. Direktoratet utførte 303 årsverk pr. 1. mars 2008 fordelt med om lag 200 årsverk ved hovedkontoret og om lag 100 årsverk ved stasjonene.

Sjøfartsdirektoratet er underlagt Miljøverndepartementet i saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljøet. Direktoratet samarbeider med og er rådgiver for Kystverket, og bistår med skipsteknisk kompetanse under oljevernaksjoner. Sjøfartsdirektoratet bistår Petroleumstilsynet i håndhevelsen av petroleumsløven på norsk sokkel, og har prosjektsamarbeid med NORAD i bistandssaker.

I 2007 har situasjonen med stor nybyggingsaktivitet innen skipsfartsnæringen krevd økt aktivi-

tetsnivå fra Sjøfartsdirektoratets side. Dette har påført direktoratet økte utgifter knyttet til tilsyn, kontroll og godkjenning. Videre har den økte arbeidsmengden ført til ytterligere press på en personell- og ressursituasjon som fra før var anstrengt etter at mange erfarne medarbeidere med nøkkelkompetanse sluttet i forbindelse med flyttingen av hovedkontoret til Haugesund høsten 2006, og p.g.a. problemer med å rekruttere nye kvalifiserte medarbeidere i dagens pressede arbeidsmarked. For å sikre tilstrekkelige ressurser og faglig kompetanse til å gjennomføre fastsatte målsettinger på sentrale arbeidsområder innen sjøsikkerhet og miljø, ble Sjøfartsdirektoratet styrket med 28 mill. kroner i revidert statsbudsjett 2008, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008). Denne styrkingen følges opp i budsjettforslaget for 2009, jf. nærmere omtale under post 01 Driftsutgifter.

Overordnet mål og hovedoppgaver

Sjøfartsdirektoratets *overordnede mål* er å være en synlig og tydelig aktør for sjøsikkerhet i et rent miljø. Sjøfartsdirektoratets *visjon* er å være den fremste pådriveren i verden innen sjøsikkerhet og miljø. Dette søkes oppnådd ved at Sjøfartsdirektoratet er en sentral og viktig myndighetsaktør for

utvikling av maritim virksomhet i Norge. Hovedoppgaven er å være bidragsyter til at skip kan seile, og at alle forhold knyttet til sikkerhet og miljø ivaretas på en betryggende måte.

Sjøfartsdirektoratet skal arbeide helhetlig etter et overordnet kontrollprinsipp. Direktoratets oppgaver omfatter bl.a. utarbeiding av forskrifter, utstedelse av sertifikater, flaggstats- og havnestatskontroller, og utredningsoppgaver. I denne forbindelse er informasjonsarbeid mot brukerne svært viktig. Videre kreves det at direktoratet fortsatt prioriterer arbeidet knyttet til oppfølging av internasjonale forpliktelser på sjøfartsområdet, gjennom engasjement i FNs maritime organisasjon IMO, den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO, EU- og EØS-relatert arbeid og Paris MoU (Paris Memorandum of Understanding) for havnestatskontroll.

Resultatrapport 2007 og prioriteringer 2009

Det gis en samlet omtale av resultatrapportering, mål og strategier for Sjøfartsdirektoratet. Sjøfartsdirektoratet hadde i 2007 en presset personell- og ressursstasjon, som medførte at det ikke ble full måloppnåelse for enkelte oppgaver, jf. omtale nedenfor. Departementets vurdering er at dette ikke har ført til svekket sjøsikkerhet. For å sikre tilstrekkelige ressurser og faglig kompetanse til å gjennomføre fastsatte målsettinger på sentrale arbeidsområder innen sjøsikkerhet og miljø, ble direktoratet styrket med 28 mill. kroner i 2008. Det ble bevilget 10 mill. kroner til å gjøre direktoratet mer konkurransedyktig på arbeidsmarkedet og til å rekruttere og beholde personell med maritim/teknisk kompetanse. 10 mill. kroner ble gitt som engangsbevilgning til opprusting av IKT-systemet. Videre ble det bevilget 7 mill. kroner til kjøp av tjenester fra classeselskapene, og 1 mill. kroner til dekning av tilleggsutgifter til tilsyn av nybygg i utlandet som krever ekstra oppfølging. På bakgrunn av den inngåtte miljøavtalen om NO_x-reducerende tiltak mellom staten og 14 næringsorganisasjoner i 2008, ble direktoratets driftsbevilgning redusert med 4 mill. kroner som var avsatt til administrasjon av ordningen med slike tiltak i fiskeflåten og skipsfarten. I budsjettframlegget for 2009 er det innarbeidet midler til å dekke helårsvirkningen av økte utgifter til lønn og kjøp av tjenester fra classeselskapene som det ble bevilget til i revidert statsbudsjett 2008, jf. omtale under post 01.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Målsetting: Sjøfartsdirektoratet skal påse og medvirke til at sjøfolk på norske skip er godt kvalifiserte og har gode arbeids- og levevilkår.

Resultatrapport 2007

Det var totalt registrert 32 039 sjøfolk på norske skip pr. 31. desember 2007. På skip registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) var det 16 027 nordmenn og 995 utlendinger. På skip registrert i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) var antallet 2 347 nordmenn og 12 670 utlendinger.

Sjøfartsdirektoratet utstedte 22 596 sertifikater i 2007. For å sikre at sjøfolk om bord på norske skip har gode kvalifikasjoner, var det et mål at direktoratet skulle gjennomføre åtte-ti revisjoner av innenlandske utdanningsinstitusjoner. På grunn av presset personellsituasjon utførte direktoratet sju revisjoner. Sjøfartsdirektoratet har, i henhold til krav i STCW (The Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for seafarers), gjennomført kontroll av seks utenlandske utdanningsinstitusjoner. Direktoratet har utviklet et regelverk for rapportering av sjøfolks arbeids- og levevilkår i henhold til ILO konvensjon nr. 178. Direktoratet har fulgt opp sitt informasjons- og motivasjonsarbeid, og oppfølging av rederienes gjennomføring av vedtatte konvensjoner om arbeidsmiljø, sikkerhet og helse for sjøfolk.

Prioriteringer 2009

Direktoratet skal, i samsvar med STCW konvensjonen og relevant EU-regelverk, føre kontroll med at maritim undervisning bidrar til økt maritim kompetanse og tilfredsstillende krav til innhold Norge har forpliktet seg til. Kontroll gjelder både maritime utdannings- og opplæringsinstitusjoner i Norge og i utlandet. Sjøfartsdirektoratet skal utvikle og vedlikeholde et hensiktsmessig regelverk for sjøfolks arbeids- og levevilkår, basert på ILO konvensjon nr. 186 om sjøfolks arbeids- og levevilkår (rammekonvensjonen). Direktoratet skal opprettholde velferdstjenesten overfor sjøfolk, som bl.a. innebærer at den tilpassende avistjenesten skal videreføres i 2009. Direktoratet skal fortsette sitt informasjons- og motivasjonsarbeid, og følge opp rederienes gjennomføring av ratifiserte konvensjoner for sjøfolks arbeids- og levevilkår.

Trygge og sikre skip

Målsetting: Sjøfartsdirektoratet skal medvirke til trygge og sikre skip.

Resultatrapport 2007

Sjøfartsdirektoratet har deltatt aktivt i det internasjonale regelverksarbeidet i relevante IMO-

komiteer og i relevante ekspert- og arbeidsgrupper i EU som behandler spørsmål knyttet til sikkerhet, miljø og sikring mot terror. I tillegg har direktoratet deltatt i havnestatssamarbeidet i Paris MoU og EMSA (det europeiske sjøsikkerhetsorgan), hvor bl.a. resirkulering av skip, kontroll av klasseselskaper, trafikkovervåkingssystemer og informasjonssystemer for sjøfolk har vært behandlet.

Ny skipssikkerhetslov trådte i kraft i 2007, og nødvendige endringer og tilpasninger i eksisterende forskriftsverk er gjennomført.

Ved utgangen av 2007 var det 3 414 norske kontrollpliktige skip. Samlet utførte Sjøfartsdirektoratet 2 262 sertifikatutstedelser. Direktoratet har utført inspeksjoner på 95 ombygginger og 44 nybygg. Aktivitetsnivået innenfor nybygg på lasteskip økte i 2007. Ved utløpet av 2007 hadde Sjøfartsdirektoratet 181 nybygg (lasteskip og passasjerskip) til behandling, mot 102 ved utgangen av 2006.

Direktoratet har gjennomført til sammen 398 uanmeldte inspeksjoner på norske kontrollpliktige fiskefartøyer, passasjerskip og lasteskip, derav 150 uanmeldte inspeksjoner på fiskefartøyer. Omfanget av tilsynsarbeidet rettet mot norsk flåte skulle være minst like stort i 2007 som i de foregående årene. Nedgangen i forhold til 2006, da 450 fartøyer ble kontrollert, skyldes nødvendig prioritering av kontroll med vesentlig flere nybygg, og ledige stillinger ved enkelte av direktoratets stasjoner. Tilsynet har vært rettet mot skip med antatte mangler.

Sjøfartsdirektoratet har startet arbeidet med utvikling av regelverk for skip som har fått status som verneverdig.

Etter forpliktelser i havnestatssamarbeidet Paris MoU skal minst 25 pst. av skipsanløpene i norsk havn kontrolleres over en treårsperiode. I 2007 ble 557 skip kontrollert. Dermed har direktoratet i gjennomsnitt gjennomført kontroll av 25,8 pst. av skipsanløpene over treårsperioden 2005–07. Sjøfartsdirektoratet har gjennomført revisjon av ett classeselskap, og utført to kontroller av godkjente foretak som er delegert myndighet til å kontrollere enkelte fiskefartøyer.

Sjøfartsdirektoratet har utarbeidet et opplegg for gjennomføring av havnestatskontroll av utenlandske skip på Svalbard.

Ankerhåndteringsfartøyet «Bourbon Dolphin» forliste 12. april 2007. Åtte sjøfolk mistet livet og sju ble reddet. Regjeringen nedsatte en undersøkelseskomisjon, som avleverte sin rapport til Justisdepartementet 28. mars 2008. I sin rapport peker kommisjonen på at det ikke er mulig å påvise at en enkelt feil, teknisk eller menneskelig, har ført til ulykken, men at en rekke omstendig-

heter har virket sammen og resultert i at fartøyet kantret. Kommisjonen fremmet en rekke anbefalinger i sin rapport for å unngå at liknende ulykker skjer i framtida.

Sjøfartsdirektoratet følger opp undersøkelseskomisjonens konklusjoner og anbefalinger. Endringer i nasjonalt regelverk vil tidligst tre i kraft våren 2009. Direktoratet vil jobbe aktivt i IMO for å endre relevant internasjonalt regelverk.

Prioriteringer 2009

Sjøfartsdirektoratet skal gjennomføre dokumentasjonskontroll i forbindelse med nybygg, ombygging og innflagging av skip. Videre skal det gjennomføres tilsyn, havnestatskontroll og periodiske kontroller. Kontrollene skal være risikobasert og gjøres på grunnlag av bl.a. ulykkesanalyser, ulykkesstatistikk og informasjon fra classeselskap. Direktoratet skal kontrollere utenlandske skip i henhold til forpliktelsene om havnestatskontroll i Paris MoU. Nivået på uanmeldte tilsyn skal opprettholdes og i særlig grad dreies mot fartøyer som ikke fullt ut følger opp fastsatte forpliktelser og regelverk.

Sjøfartsdirektoratet skal gjennomføre revisjoner av classeselskap og godkjente foretak.

Rent miljø

Målsetting: Sjøfartsdirektoratet skal medvirke til et rent miljø.

Resultatrapport 2007

Direktoratet har arbeidet aktivt nasjonalt og internasjonalt for å medvirke til at skipsfarten holder en høy miljømessig standard. Sjøfartsdirektoratet har ført tilsyn med at norske skip overholder internasjonale miljøbestemmelser.

Prioriteringer 2009

Sjøfartsdirektoratet skal være en pådriver i utviklingen av internasjonalt regelverk for å redusere utslipp fra norske skip. Direktoratet skal gjennomføre effektivt tilsyn av norske skip og havnestatskontroll for å bidra til å øke sikkerheten mot forurensning.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget 298,2 mill. kroner for 2009. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og andre ordinære driftsutgifter, i tillegg til utgifter med å

utstede maritime personellsertifikater. Som følge av den inngåtte miljøavtalen om NO_x-reduserende tiltak mellom staten og 14 næringsorganisasjoner i 2008, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008), er det ikke ført opp midler til administrasjon av slike tiltak i fiskeflåten og skipsfarten.

Sjøfartsdirektoratets hovedkontor har vært lokalisert i Haugesund siden høsten 2006, i en region med svært lav arbeidsledighet og høy etterspørsmål etter personell med maritim kompetanse. Dette har forsterket presset på personell- og ressurs situasjonen som har vært merkbart siden flyttestruktur førte til at mange kvalifiserte medarbeidere sluttet. Situasjonen forverret seg i løpet av 2007 og vinteren 2008 og regjeringen fikk styrket direktoratets driftsbevilgning med 28 mill. kroner i revidert statsbudsjett 2008. Styrkingen av budsjettet ble gjort for å sikre tilstrekkelige ressurser og faglig kompetanse til å gjennomføre fastsatte målsettinger på sentrale arbeidsområder innen sjøsikkerhet og miljø, jf. nærmere redegjørelse og begrunnelse i St.prp. nr. 59 (2007–2008). Den økte bevilgningen har bidratt til å gjøre direktoratet mer konkurransedyktig på arbeidsmarkedet og gjort det lettere å rekruttere og beholde personell, spesielt med maritim og teknisk kompetanse. Videre benyttes tilleggsmidlene til kjøp av tjenester fra classeselskaper og gjennomføring av et omfattende prosjekt med ny IT-arkitektur for å oppruste direktoratets IKT-system. Disse tiltakene vil gjøre direktoratet mer effektivt og frigjøre ressurser, bl.a. til merarbeid med kontroll og tilsyn p.g.a. stor nybyggingsaktivitet.

Presset på personellressursene og situasjonen med høy nybyggingsaktivitet på norske skipsverft ventes å vedvare i 2009. På dette grunnlag har regjeringen i budsjettframlegget for 2009 lagt inn

nødvendige midler til dekning av helårsvirkningen av gjennomført oppgradering på lønnsiden og økte utgifter til kjøp av tjenester fra classeselskaper og tilsyn av nybygg i utlandet som krever ekstra oppfølging. Det legges til grunn at helårsvirkningen av endret innkreving av førstegangsgebyr og tilleggsgebyr for tilsyn av nybygg i utlandet vil gi om lag 12 mill. kroner i økte innbetalinger, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008) og omtale under kap. 3907, post 01.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 907, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3907, postene 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 22 Flytteutgifter, kan overføres

Sjøfartsdirektoratet fikk i 2008 bevilget 18,5 mill. kroner til dekning av gjenstående flytteutgifter. Det er gitt flytteutgifter på til sammen 174,6 mill. kroner på statsbudsjettet for 2004–08. I tillegg har direktoratet i perioden 2005–07 dekket flytterelaterte utgifter på 46,8 mill. kroner av driftsbevilgningen under post 01. Hovedgrunnen til at flytteutgiftene klart overstiger det fastsatte rammebeløp på 126,5 mill. kroner i statsbudsjettet 2004, er at det ble vesentlig høyere utgifter til opplæring/rekruttering av nye medarbeidere, kompensasjon til nøkkelpersonell, pendling og vikarer/dublering av personell i sentrale funksjoner.

Det vil også i 2009 påløpe utgifter knyttet til flyttingen. Det vil bl.a. påløpe ekstra utgifter ved nødvendig forlenging av pendlerordningen for nøkkelpersonell i to år, fra 1. november 2008 til 1. november 2010. Utgifter ved forlenget pendling skal dekkes over Sjøfartsdirektoratet ordinære driftsbevilgning under post 01.

Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	116 755	116 800	134 300
02	Maritime personellsertifikater	8 247	9 700	8 000
03	Diverse inntekter	8 789	4 100	7 100
04	Gebyrer for skip i NIS	37 831	35 500	35 500
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	139		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 029		
18	Refusjon av sykepenger	2 744		
	Sum kap. 3907	175 534	166 100	184 900

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 20. juni 2008 ble bevilgningen under post 01 økt med 7 mill. kroner og bevilgningen under post 04 økt med 1 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Post 01 Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR, og post 04 Gebyrer for skip i NIS

Skip i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) er i hovedsak underlagt kontroll av Sjøfartsdirektoratet. Gebyrene gir ikke full dekning for kontrollutgiftene. Gebyrene for skip i NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister) skal minst dekke direktoratets kontrollutgifter og i tillegg norsk bidrag til IMO (FNs maritime organisasjon) og andre utgifter knyttet til IMO-arbeidet. En teknisk omlegging av Sjøfartsdirektoratets gebyrtariff for årsgebyret trådte i kraft i 2007. Arbeidet mot en bedre kostnadsorientering av årsgebyret fortsetter. Det tas sikte på å sende et forslag om en ny gebyrmodell for førstegangsgebyret på høring høsten 2008. Siktemålet er at den nye gebyrmodellen skal tas i bruk i 2009. Resultatene av høringsrunden vil forelegges departementet.

Fra 1. juli 2008 trådte en forskriftsendring for innkreving av førstegangsgebyret i kraft. Endringen innebærer at halvparten av førstegangsgebyret innbetales når skipet byggemeldes og den

andre halvparten når målebrev/identifikasjonsbevis utstedes. Samtidig trådte en forskriftsendring, som gir Sjøfartsdirektoratet adgang til å pålegge tilleggsgebyr ved tilsyn av nybygg i utlandet som krever ekstra oppfølging, i kraft. Det legges til grunn at helårsvirkningen av endret innkreving av førstegangsgebyr og tilleggsgebyr for tilsyn av nybygg i utlandet, vil gi om lag 12 mill. kroner i økte innbetalinger i 2009.

Det foreslås en bevilgning på 134,3 mill. kroner under post 01 og 35,5 mill. kroner under post 04 for 2009. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til post 01, jf. omtale under kap. 907, post 01 og Forslag til vedtak II.

Post 02 Maritime personellsertifikater

På grunnlag av forventet utstedelse av sertifikater og prisjusteringer foreslås en bevilgning på 8 mill. kroner for 2009.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter innbetalinger for oppdrag for NORAD, Petroleumstilsynet og Kystverket, og i tillegg diverse inntekter av velferdstiltak. For 2009 budsjetteres det med 7,1 mill. kroner, derav 4 mill. kroner knyttet til velferdstiltak. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 907, post 01 og Forslag til vedtak II.

Kap. 908 Skipsregistrene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Driftsutgifter	11 752	16 400	20 000
	Sum kap. 908	11 752	16 400	20 000

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Skipsregistrene skal medvirke til å oppfylle regjeringens målsetting om at Norge skal være en ledende maritim nasjon. Skipsregistrenes overordnede målsetting er å være et konkurransedyktig og attraktivt register for norske og utenlandske redere og øvrig maritim næring. Skipsregistrene består av Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og Norsk Ordinært Register (NOR). NOR omfatter også Skipsbyggingsregisteret. Skipsregistrenes hovedmål er å sikre korrekte og oppdaterte register for NIS, NOR og Skipsbyggingsregisteret.

Skipsregistrene utførte 17 årsverk pr. 1. mars 2008. Virksomheten er lokalisert i Bergen.

På det privatrettslige området skal Skipsregistrene sikre rettsvern til registrerte rettigheter i norske skip. På det offentligrettslige området er virksomheten ved Skipsregistrene et viktig ledd i den offentlige kontrollen med skip og skips eierforhold.

Registrene yter service både overfor næringsdrivende, privatpersoner og offentlige myndigheter. Registrenes virksomhet påvirkes av markeds- og konjunkturmessige svingninger i skipsfartsnæringen og myndighetsbestemte ramme-

vilkår. Det er etablert et register i forbindelse med en ny ordning med frivillig registrering av fartøyer mellom 7 og 10 meter. Ordningen trådte i kraft 1. juli 2007. For å oppnå hovedmålet skal Skipsregistrene oppfylle følgende målsettinger:

- sikre korrekt registrering av skip og rettigheter av skip
- sikre et oppdatert register
- ha god service
- drive aktiv markedsføring av NIS.

Resultatrapport 2007 og prioriteringer for 2009

Overordnet resultatvurdering

Skipsregistrene nådde målene for 2007. Hovedoppgavene med registrering av nye skip, eierforhold og pant, ble prioritert. Videre etablerte Skipsregistrene et nytt register knyttet til oppfølging av den nye ordningen med frivillig registrering av fartøyer mellom 7 og 10 meter, som trådte i kraft 1. juli 2007. Skipsregistrene fikk en del merarbeid med informasjon og tilrettelegging overfor denne nye brukergruppa.

Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS): Registeret hadde en liten nedgang i antall nyregistrerte skip, fra 81 i 2006 til 79 i 2007. Samtidig var det en økning i antall slettinger: 100 skip i 2007 mot 73 i 2006. Nettoresultatet ble dermed at antall registrerte skip i NIS gikk ned fra 637 i 2006 til 616 i 2007.

Norsk Ordinært Skipsregister (NOR): Antall registrerte skip i NOR økte fra 13 204 i 2006 til 13 460 i 2007. Den største økningen av nyregistreringer har vært i kategoriene fritidsfartøyer under 15 meter og fiskefartøyer. Det ble slettet 590 fartøyer i registeret i 2007, mot 304 i 2006.

Skipsbyggingsregisteret: Pr. 31. desember 2007 var det registrert 216 skip under bygging, mot 141 i 2006. I 2007 ble det registrert 223 bygg, mot 154 i 2006, og slettet 148, mot 117 i 2006.

Sikre et korrekt og oppdatert register

Resultatrapport 2007

Det er foretatt løpende samkjøringer av data mot andre offentlige registre. A jourføring og oppdatering av selskaps- og personopplysninger ble gjennomført daglig.

Skipsregistrene har hatt fokus på kvalitetssikring av data, herunder løpende kvalitetssikring av registrenes innhold og av innsendte dokumenter. Videre har kompetanseheving vært en prioritert oppgave.

Oppgavene som ble overført fra Sjøfartsdirektoratet, innebar en god del merarbeid for registrene, men de nye oppgavene med utstedelse av

navneattester, tildeling av IMO-nummer og kjenningssignal har ikke medført problemer. Registeret har også prioritert arbeidet med innføringen av et eget IMO-nummer for eier og ISM-ansvarlig.

Prioriteringer 2009

Arbeidet med løpende samkjøring av data fra andre offentlige registre mot Skipsregistrenes videreføres. Videre skal Skipsregistrene kvalitets-sikre at dokumenter er i samsvar med kravene i regelverket. Andre sentrale virkemiddel for å nå målsettingen er god og brukervennlig informasjon på nettsidene, og informasjon overfor brukerne om informasjonsplikt.

Høy grad av service

Resultatrapport 2007

Skipsregistrene har hatt fokus på interne rutiner for å sikre en kort, men forsvarlig saksbehandlingstid. Alle saker har frister for oppfølging og tilbakemelding. Registrene har også gjennomgått samtlige av sine skjemaer og foretatt forenklinger. Skipsregistrene har arbeidet med å utvikle gode og brukervennlige tjenester, bl.a. gjennom ny hjemmeside med bedre søkemuligheter og flere tilgjengelige internettjenester. Systemet er tilrettelagt for framtidige løsninger av elektroniske skjema og registrering.

Prioriteringer 2009

Målsettingen om god service innebærer kort saksbehandlingstid og god tilgjengelighet for brukere av registeret. Skipsregistrene skal ha definerte frister for saksbehandling og oppfølging for alle sakstyper. Et effektivt register med brukervennlige kommunikasjonsløsninger med økt bruk av internett og elektronisk formidling av tjenester og data, er en viktig konkurransefaktor. Skipsregistrene skal fortsatt prioritere arbeidet med å tilpasse sin virksomhet til ny teknologi og relevante informasjonskrav fra offentlige myndigheter og eksterne brukere. Skipsregistrene vil i 2009 gjennomføre en brukerundersøkelse.

Markedsføring av NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister)

Resultatrapport 2007

Skipsregistrene satset aktivt på markedsføring av NIS-registeret i 2007, gjennom deltakelse på messer og jevnlig annonsering i internasjonale aviser og tidsskrifter. Dette ble gjort for å oppfylle den overordnede målsettingen om at NIS-registeret

skal framstå som et konkurransedyktig og attraktivt register for norske og utenlandske rederier, slik at flere skip registreres under norsk flagg.

Prioriteringer 2009

Det er regjeringens målsetting at Norge skal være en ledende maritim nasjon, og at NIS i den forbindelse framstår som konkurransedyktig og attraktivt for norske og utenlandske redere og øvrig maritim næring. Deltakelse på messer, annonsering i relevante aviser og tidsskrifter og aktiv dialog med aktuelle brukerorganisasjoner er viktige virkemidler for å tiltrekke seg tonnasje. Markedsføringen av NIS-registeret ble trappet vesentlig opp i 2008, som et virkemiddel i regjeringens maritime strategi. Det viktige arbeidet med målrettet aktiv satsing på en utvidet markedsføring av NIS skal videreføres i 2009, som oppfølging av regjeringens maritime strategi. Styrket markedsføring av NIS, og profilering av Norge som kvalitetsflagg, er et viktig virkemiddel for å nå regjeringens målsetting om at Norge skal beholde og utvikle sin posisjon som en av de fremste maritime nasjoner i verden. For at markedsføringen av NIS skal få økt slagkraft og rekkevidde, skal Skipsregistrene fortsette samarbeidet med Innovasjon Norge og Sjøfartsdirektoratet om å implementere felles strategi for markedsføring av Norge i utlandet.

Andre prioriteringer i 2009

Skipsregistrene skal videreføre prosjektet for elektronisk lagring av registrets dokumentarkiv. Videre skal Skipsregistrene fortsette sitt arbeid med innføringen av internasjonalt identifikasjonsnummer (IMO-nummer) for eier og ansvarlig selskap i henhold til sikkerhets sertifikatet (ISM-sertifikat) fra 1. januar 2009, bl.a. åpne for internettbaserte søkemuligheter.

Budsjettforslag 2009

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner til Skipsregistrene i 2009.

Den største økningen i forhold til bevilgningen for 2008 gjelder utgifter knyttet til prosjektet med innføring av elektronisk dokumentlagring og elektronisk rapportering. Denne omleggingen vil danne grunnlag for bedre elektronisk kommunikasjon med brukerne av registeret og for mottak og lagring av elektroniske dokumenter. Gjennomføring av prosjektet vil kreve fornying og oppgradering av registrerts tekniske infrastruktur.

Det er satt av om lag 1,5 mill. kroner til videreført satsing på markedsføring av NIS. Som ledd i oppfølgingen av regjeringens maritime strategi har Innovasjon Norge, i samarbeid med Sjøfartsdirektoratet og Skipsregistrene, igangsatt et prosjekt for omdømmebygging og markedsføring av NIS-registeret og Norge som kvalitetsflagg.

Kap. 3908 Skipsregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
01	Gebyrer NOR	9 364	10 400	11 500
02	Gebyrer NIS	4 986	5 100	5 100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	173		
18	Refusjon av sykepenger	25		
	Sum kap. 3908	14 548	15 500	16 600

Post 01 og 02 Gebyrer NOR og gebyrer NIS

Med virkning fra 1. juli 2008 er det innført mer kostnadsbaserte gebyrer i Skipsregistrene. Omleggingen av gebyrene innebærer at noen gebyrer er nedjustert, og at tidligere gebyrfrie tjenester nå er gebyrbelagt. Omleggingen er provenynøytral og fører ikke til endring i det samlede gebyrnivået. Årsgebyret for skip registrert i NIS

oppretholdes på kr 5 800. Det er ikke foreslått gebyrøkninger i 2009. For 2009 er det regnet med høyere gebyrinntekter for NOR som en konsekvens av den nye ordningen med frivillig registrering av fartøyer mellom 7 og 10 meter. For NIS-gebyr budsjetteres det med 5,1 mill. kroner. Det er usikkerhet knyttet til antall skip som skal registreres og slettes.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 606 219	1 710 000	1 750 000
	Sum kap. 909	1 606 219	1 710 000	1 750 000

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 20. juni 2008 ble bevilgningen økt med 67 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Tilstandsbeskrivelse og målsettinger

Målsetting: Tilskuddsordningen for tiltak for sysselsetting av sjøfolk skal sikre maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk og i tillegg bidra til at norske rederier gis konkurransedyktige rammevilkår i forhold til vilkårene i andre land.

Tilskuddsordningen omfatter:

- prosentvis tilskudd (9,3 eller 12 pst.) til skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS)
- nettolønnsordning for bemanningen som omfattes av skipenes alarminstruks på passasjerskip (ferger) i utenriksfart i NOR
- nettolønnsordning for skip i petroleumsvirksomhet (offshorefartøyer) i NOR
- nettolønnsordning for øvrige fartøyer i NOR (lasteskip, brønnbåter, passasjerskip og slepebåter)
- nettolønnsordning for sikkerhetsbemanningen på hurtigruteskip som betjener strekningen Bergen-Kirkenes.

Nettolønnsordningen innebærer at rederiene mottar refusjon tilsvarende summen av innbetalt inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for mannskap innenfor ordningen.

Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av forskrift om forvaltning av tilskudd til sysselsetting av sjøfolk og veiledninger fastsatt av Nærings- og handelsdepartementet.

Resultatrapport 2007

Tilskuddsordningen har bidratt til å sikre kompetanse og arbeidsplasser på norskregistrerte skip. Ved utgangen av 2007 var om lag 10 500 sjøfolk omfattet av ordningen, mens det i saldert budsjett 2007 var beregnet 9 700 refusjonsberettigede.

Økningen i 2007 har kommet i de fartøygruppene som mottar nettolønn, og særlig på offshorefartøyer som i snitt gjennom året hadde en økning i antall sjøfolk på 7 pst. En økning i antall refusjonsberettigede sjøfolk under ordningen er hovedårsaken til økte tilskuddsutbetalinger. Videre har sjøfolkene i disse fartøygruppene hatt en lønnsøkning utover det som ble lagt til grunn i saldert budsjett. Nærmere redegjørelse for utviklingen av ordningen i løpet av 2007 er gitt i St.prp. nr. 69 (2006–2007) og St.prp. nr. 15 (2007–2008).

En sentral forutsetning for å komme inn under nettolønnsordningen er at rederier deltar i tiltak for opplæring av sjøfolk. Dette skjer gjennom innbetalinger til Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse, som gir tilskudd til opplæringsstillinger og helse- og miljø- og sikkerhetstiltak. Stiftelsen krever inn og forvalter midler i et fond som rederiene omfattet av nettolønnsordningen er forpliktet til å innbetale til. Midlene skal anvendes til kompetanseheving- og rekrutteringstiltak i de maritime næringene. Stiftelsen har i 2007 innkrevd om lag 67,2 mill. kroner, hvorav 39,9 mill. kroner ble disponert til tilskudd til rederier som har opplæringsstillinger. Dette er en økning på om lag 2,3 mill. kroner i forhold til 2006. Det er videre tildelt om lag 14,4 mill. kroner til rekrutteringskampanjen ikkeforalle.no og dessuten ulike rekrutterings- og opplæringsprosjekter, HMS-tiltak m.m. Det har vært en positiv utvikling når det gjelder antall opplæringsstillinger i den perioden stiftelsen har gitt tilskudd, fra om lag 1 000 opplæringsplasser i 2004 til om lag 2 060 ved utgangen av 2007.

Prioriteringer 2009

Maritime næringer er et av de viktigste satsingsområdene for regjeringens aktive næringspolitikk. Regjeringen har fulgt opp dette i sin maritime strategi med prioritering av økt satsing på maritim kompetanse, miljøvennlig skipsfart, nærskipsfart og maritim forskning og innovasjon.

Tilskuddsordningen skal bidra til å sikre kompetanse og arbeidsplasser og bidra til mer konkurransedyktige rammevilkår for norske skipsfarts-

næringer. Tiltak for sysselsetting er et viktig virkemiddel for å sikre arbeidsplasser og vekst i de maritime næringer.

Rederier omfattet av nettolønnsordningen skal innbetale kr 500 pr. ansatt pr. måned til kompetansecifondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Midlene skal anvendes til kompetansehevings- og rekrutteringstiltak i de maritime næringene.

Budsjettforslag 2009

Regjeringen vil gjennom gode rammevilkår fortsatt bidra til å sikre arbeidsplasser og vekst i de maritime næringer. For å begrense ytterligere vekst for de samlede utgifter under refusjonsordningen, ble det fra 1. juli 2008 innført en begrensning i refu-

sjonsutbetaling pr. sysselsatt på kr 198 000 pr. år, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008). Regjeringen foreslår å videreføre denne innretningen av ordningen i statsbudsjettet for 2009. Det forutsettes at ordningens øvrige vilkår er oppfylt, bl.a. at rederier som omfattes av nettolønnsordningen, innbetaler kr 500 pr. ansatt pr. måned til kompetansecifondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse.

Det legges til grunn at om lag 11 000 sjøfolk vil omfattes av ordningen i 2009. Bevilgningsbehovet anslås til 1 750 mill. kroner. Beløpsanslaget er usikkert og vil bl.a. avhenge av utviklingen i antallet og lønnsnivået for refusjonsberettigede sjøfolk under ordningen. Det foreslåtte bevilgningsbeløpet skal dekke utbetalinger av tilskudd for 6. termin 2008 (november–desember) og for 1.–5. termin 2009 (januar–oktober).

Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 711	1 500	
70	Tilskudd	14 400	15 000	
	Sum kap. 912	16 111	16 500	

Vedrørende 2009:

Kapitel og post utgår f.o.m. 2009 og det vises til omtale under kap. 904 Brønnøysundregistrene, post 23 Offentlige informasjonstjenester og Innovasjon Norges kap. 2421, post 70 Bedriftsutvikling og administrasjon.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Driftsutgiftene for 2007 ble brukt til arbeid med utvikling av informasjonstjenesten Bedriftshjelp.no (tidligere omtalt som virtuell brukerfront). Driftsansvaret for Bedriftshjelp.no er lagt til Brønnøysundregistrene med prøvedrift ut 2008, og permanent drift fra 1. januar 2009. Bedriftshjelp.no er nylig lansert som en tjeneste under Altinn.

Post 70 Tilskudd

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70.1	Euro Info Centre	2 450	2 450	
70.2	Narviktelefonene/Bedin	11 950	12 550	
	Sum post 70	14 400	15 000	

Underpost 70.1 Euro Info Centre

Tilstandsbeskrivelse

Euro Info Centre (EIC) er et samordnet informasjonsnettverk opprettet av Europakommisjonen

med kontorer i de fleste europeiske land. EIC-nettverket i Norge besto av fem regionale kontorer, der EIC Øst ved Innovasjon Norge fungerte som koordinator.

Euro Info Centre-nettverket ble avsluttet 31. desember 2007 og avløst av et informasjonsnettverk kalt «Enterprise Europe Network». Det nye nettverket er en del av EUs handlingsprogram for konkurransevne og innovasjon (CIP, se nærmere omtale under kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer). Innovasjon Norge er av Europakommisjonen utpekt som norsk nasjonal koordinator. Tilskudd til å ivareta dette for 2009 er foreslått under Innovasjon Norges budsjettkap. 2421, post 70 Bedriftsutvikling og administrasjon.

Formålet med EIC-nettverket var å informere og gi råd om markedsmuligheter og regelverk i EU/EØS, særlig til små- og mellomstore bedrifter. Mange av informasjonsaktivitetene rettet seg også mot organisasjoner og offentlige aktører som arbeider for eller med norsk næringsliv. Nettverket fulgte den næringsrelevante utviklingen i EU/EØS og bisto bedrifter med å posisjonere seg i det europeiske markedet. Nettverket samlet inn og ga innspill til norske og europeiske myndigheter på saker som har betydning for små og mellomstore bedrifter.

Det statlige tilskuddet dekket tjenester som å svare på henvendelser fra små- og mellomstore bedrifter, nettsatsing, nyhets- og kompetanseformidling og informasjonskampanjer i Norge og EU/EØS-landene.

EIC fungerte ofte som første kontakt for bedrifter som møtte problemer knyttet til tolkninger av EØS-avtalen. Saker som ikke lot seg løse gjennom uformell kontakt med EIC, skulle kunne behandles gjennom Europakommisjonens problemløsningsmekanisme, SOLVIT, som i Norge håndteres av Nærings- og handelsdepartementet.

Resultatrapport 2007

Tilskuddet for 2007 ble fordelt mellom EIC Øst (ved Innovasjon Norges hovedkontor i Oslo), EIC

Nord (ved VINN i Narvik) og EIC Sør (ved Agderforskning i Kristiansand). 2007 var preget av utfasing av EIC og forberedelser til det nye Enterprise Europe Network. De samlede inntektene til de tre kontorene som fikk offentlig støtte, var på om lag 8,35 mill. kroner i 2007. EIC-kontorene besvarte til sammen 9 200 henvendelser i 2007, mot 9 650 i 2006, og hadde 20 800 unike besøkende på hjemmesiden eic.no Hovedvekten av henvendelsene kom fra småbedrifter og etablerere. Henvendelsene dreide seg hovedsakelig om toll- og momsregler, deltakelse i EU-programmer, etableringsregler i EU, standardisering og CE-merking.

Post 70.2 Narviktelefonene/Bedin

Driftsansvaret for tjenestene Narviktelefonene og Bedin er flyttet til Brønnøysundregistrene, og bevilgning for å ivareta dette er for 2009 foreslått under kap. 904 Brønnøysundregistrene, post 23 Offentlige informasjonstjenester.

Resultatrapport 2007

I 2007 hadde Bedin 7,95 mill. sidehenvisninger. Dette var en økning på 19 pst. sammenlignet med samme periode i 2006. Narviktelefonene besvarte 23 900 henvendelser, en nedgang på 9 pst. i forhold til 2006.

Hovedbrukerne av Narviktelefonene var fremdeles bedrifter med færre enn ti ansatte. Kvinneandelen av innringerne økte jevnt fra 25 pst. i 1995 til 40 pst. i 2007. En brukerundersøkelse viste at kundene var fornøyde med tjenestene skala 1 meget godt fornøyd – 5 ikke fornøyd). Narviktelefonene fikk gjennomsnittskarakteren 1,54, mens Bedin gjennom to undersøkelser fikk gjennomsnittskarakteren 1,8.

Kap. 913 Standardisering

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Tilskudd	25 000	26 000	26 700
	Sum kap. 913	25 000	26 000	26 700

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Hensikten med standardisering er å utarbeide krav og spesifikasjoner til varer, tjenester og prosesser for å oppnå praktiske og økonomiske fordeler. I tillegg bidrar standardisering til å fjerne tekniske handelshindringer, bl.a. ved at ulike lands myndigheter harmoniserer kravene som stilles til varer og tjenester. Standard Norge er en nøytral og uavhengig privat organisasjon rettet mot næringsliv, forvaltning, arbeidsliv og forbrukere. Det er Standard Norge som fastsetter norske og internasjonale standarder som Norsk Standard. Standard Norge er medlem av den verdensomspennende standardiseringsorganisasjonen ISO og den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN.

Standard Norges arbeid blir hovedsakelig finansiert ved bidrag fra offentlige og private interessenter, royalt fra salg av standarder, medlemsavgifter og tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett under kap. 913.

Tilskuddet til Standard Norge bidrar til å opprettholde en nasjonal infrastruktur for standardiseringsarbeid i Norge. Hovedformålet med tilskuddet er å ivareta norske næringslivsinteresser i standardiseringsarbeidet. Dette gjøres ved at man søker å ivareta norske bedrifters tekniske løsninger ved utarbeidelsen av europeiske og globale standarder, slik at norske produkter lettere får adgang til internasjonale markeder.

Bruk av europeisk utarbeidede standarder bidrar positivt til den økonomiske utviklingen i det europeiske fellesskap. Samtidig skal europeiske standarder bidra til at hensyn til helse, miljø og sikkerhet blir ivaretatt. Det er derfor et nært og forpliktende samarbeid mellom Europakommisjonen og EFTA-sekretariatet på den ene siden og de europeiske standardiseringsorganisasjonene på den andre. Standard Norge fastsetter europeiske harmoniserte standarder som Norsk Standard, og notifiserer utarbeidelsen av nasjonale standarder til EFTAs overvåkningsorgan ESA og Europa-kommisjonen via CEN.

I mars 2007 ga Nærings- og handelsdepartementet i oppdrag til Standard Norge å utarbeide en nasjonal standardiseringsstrategi. Oppdraget ble gitt på bakgrunn av den økende betydning standarder og standardisering har fått. Hensikten var å foreslå strategiske mål for standardisering som virkemiddel for næringsutvikling, innovasjon og økt verdiskaping. Sluttrapport ble overlevert departementet i mars 2008. Utarbeidelsen av strategien skjedde i et nært samarbeid med mange interessenter innenfor nærings- og arbeidslivet, forbrukersiden og offentlig sektor. Derfor vil en oppfølging av strategien være avhengig av mange

aktørers innsats. Deler av strategien vil bli fulgt opp i stortingsmeldingen om innovasjon som legges fram høsten 2008. Andre forslag vil bli fulgt opp i kontakt med berørte departementer. En rekke av tiltakene i strategien er dessuten rettet mot private organisasjoner, bedrifter, forskningen, forbrukere og standardiseringsorganisasjonene selv.

Resultatrapport 2007 og prioriteringer 2009

Målsetting: Formålet med det statlige tilskuddet er at Standard Norge skal sikre en effektiv infrastruktur for standardiseringsarbeidet i Norge, og ivareta norske næringslivsinteresser i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid.

Resultatrapport 2007: Det ble fastsatt 1 140 nye standarder, hvorav 95 pst. var basert på felles vedtatte europeiske standarder. 25–30 pst. av de europeiske standardene var igjen basert på internasjonale standarder utarbeidet på globalt plan. Dette bidrar betydelig til handelsforenkling i et stort europeisk marked. 457 av de nye standardene var harmoniserte standarder, dvs. standarder som er utarbeidet for å tilfredsstille krav i EU-direktiver. 22 nasjonale standardforslag ble notifisert til EU gjennom CEN. Disse standardene dekker spesifikke nasjonale behov som ikke omfattes av europeiske eller internasjonale standarder. 13 ISO-standarder ble implementert som Norsk Standard.

Departementet registrerer at Standard Norge fikk etablert en ISO-komité for fiskeri og havbruk med norsk ledelse. Dette kan bidra til å styrke norsk eksport av fiskeri- og havbruksteknologi. Nye viktige områder for standardisering omfattet tjenester, energieffektivisering og -ledelse, biobrensel, nye materialer, integrerte operasjoner (fjernproduksjon) innenfor petroleumsvinning, og elektroniske forvaltnings- og forretningsprosesser. Departementet er tilfreds med at Standard Norge har deltatt i EFTAs styringskomité for utarbeidelsen av rapporten om europeiske merkeordninger. Dette arbeidet kan føre til at ulike nasjonale ordninger kan erstattes av én felles europeisk ordning. Standard Norges engasjement i arbeidet med å få til en mer omfattende integrering mellom CEN og CENELEC (den europeiske organisasjonen for standardisering på det elektrotekniske området) har vært viktig for å få til en bedre samordning og utvikling av fellesskapsløsninger. Når det gjelder funksjonen Standard Norge skal ha med å varsle om internasjonale standardiseringsprosjekter som anses å kunne ha negative virkninger for norsk næringsliv, ble det rapportert om tiltak på områdene bygg og aluminium.

Prioriteringer 2009: Standard Norge skal bidra til å dekke det offentlige og næringslivets behov for standarder på en effektiv måte for å bidra til økt verdiskaping. Standard Norge skal videre fastsette europeiske harmoniserte standarder, notisere utarbeidelse av nasjonale standarder og overvåke internasjonalt standardiseringsarbeid. I dialog med Nærings- og handelsdepartementet skal Standard

Norge følge opp Nasjonal Standardiseringsstrategi på prioriterte områder.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås bevilget 26,7 mill. kroner til standardiseringsarbeidet i 2009.

Programkategori 17.20 Forskning, innovasjon og internasjonalisering

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
920	Norges forskningsråd		1 154 000	1 208 300	4,7
921	Statlig investeringsfond		2 200 000		-100,0
922	Romvirksomhet	434 400	478 900	466 300	-2,6
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	48 888	68 500	61 200	-10,7
928	FoU-prosjekter i næringslivets regi	35 031			
929	Norsk Designråd	25 000	25 000	36 000	44,0
931	Miljøtiltak		21 000		-100,0
934	Internasjonaliseringstiltak	40 333	57 200	244 000	326,6
937	Svalbard Reiseliv AS	2 000	2 000	2 100	5,0
938	Omstillingstiltak	5 000	1 000	1 000	0,0
2421	Innovasjon Norge	39 048 557	36 086 600	27 014 000	-25,1
2426	SIVA SF	441 000	135 000	281 500	108,5
2460	Garanti-instituttet for eksportkreditt				0,0
	Sum kategori 17.20	40 080 209	40 229 200	29 314 400	-27,1

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01–29	Driftsutgifter	11 513	15 000	15 000	0,0
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	146 000	1 332 000	1 383 400	3,9
70–89	Overføringer til andre	1 444 696	1 682 200	1 871 000	11,2
90–99	Lånetransaksjoner	38 473 000	37 200 000	26 045 000	-30,0
	Sum kategori 17.20	40 075 209	40 229 200	29 314 400	-27,1

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Samfunnet er i endring, og norske bedrifter står overfor stadig nye markedsmessige utfordringer.

Økt globalisering fører til at varer, kapital og mennesker flyter lettere over landegrensene. Ny kunnskap og nye forskningsresultater med relevans for Norge og norske bedrifter utvikles i dag i mange land, og på andre steder enn hvor det tradisjonelt

har vært etablert norsk internasjonalt forsknings-samarbeid. Hensynet til en bærekraftig utvikling krever nye løsninger og utvikling av ny teknologi både nasjonalt og globalt. Et innovativt næringsliv er avgjørende dersom vi skal kunne møte globaliserings utfordringer, og for at de produktene og tjenestene som utvikles, skal være attraktive og lønnsomme. Det offentlige virkemiddelapparatet skal være en medspiller i næringslivets innovative arbeid, og medvirke til at ideer og initiativer resulterer i framtidig lønnsom næringsvirksomhet.

Nærings- og handelsdepartementet har et sektorovergripende ansvar for næringspolitikken. Dette omfatter bl.a. et helhetlig tilbud av offentlige virkemidler i hele kjeden fra forsknings- og idéfasen, via utvikling og markedsintroduksjon, til vekstfasen i bedriftene, både nasjonalt og internasjonalt. Tilbudet omfatter bl.a. rådgivning og kompetanse, finansiering, profilering, garantier og nettverkstilbud overfor næringslivet.

Offentlig forskningsfinansiering skal sikre at det utføres både grunnleggende, næringsrelevant forskning og mer anvendt forskning og utvikling (FoU). En god kunnskapsinfrastruktur i form av universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter bidrar til næringsrelevant kunnskap og forskning på et bredt område og arbeidskraft med høy kompetanse. Videre sikrer det næringslivet gode samarbeidspartnere og forskningsbaserte ideer med kommersielt potensial.

Nærings- og handelsdepartementets støtte til næringsrelevant forskning kanaliseres gjennom bevilgninger til programmer og ordninger i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Norsk Romsenter. Den offentlige støtten er innrettet med sikte på utløsende effekt, dvs. at bedriftene gjennomfører mer forskning og utvikling enn det offentlige bidraget isolert sett skulle tilsi. Videre er Skattefunnordningen viktig for å utløse direkte forskningsinnsats i næringslivet.

Innovasjon Norge er den viktigste utøveren av regjeringens innovasjonspolitikken regionalt og nasjonalt, og legger til rette for internasjonalisering og vekst i bedrifter over hele landet. Selskapet har også et utstrakt samarbeid med andre nasjonale virkemiddelaktører, noe som innebærer at næringslivet kan ha én dør inn til hele bredden av næringsrettede virkemidler. Sammen med SIVA og Norges forskningsråd er Innovasjon Norge en sentral nettverksaktør med en rekke aktiviteter som stimulerer til samhandling mellom næringsliv, FoU-miljøer, kapitalmiljøer og offentlig sektor. For å sikre at potensialet som ligger i god design utnyttes, og at design blir en naturlig del av innovasjonsprosessen, satses det på design både i Innovasjon

Norge og gjennom bevilgningen til Norsk Designråd.

Kapitalmarkedet spiller en nøkkelrolle når det gjelder verdiskaping i næringslivet. Det offentlige virkemiddelapparatet bidrar gjennom en rekke virkemidler til å styrke nyetableres tilgang til kapital på et tidlig stadium i bedriftenes utvikling både gjennom stipend, tilskudd, egenkapital, garantier og ulike typer lån. For å lykkes i den internasjonale konkurransen er det i tillegg behov for konkurransedyktige finansierings-, garanti- og forsikringsordninger ved eksport. Ordningene i Garanti-instituttet for eksportkreditt og støtte ved kapitalvareeksport forvaltet av Eksportfinans gir norsk næringsliv tilsvarende vilkår som utenlandske konkurrenter.

Overordnede mål og strategier

Regjeringen vil innen utgangen av i 2008 legge fram en stortingsmelding om innovasjon. Målsettingen er å legge til rette for økt bærekraftig verdiskaping, i økonomisk, sosial og miljømessig forstand.

Regjeringen vil, gjennom en bred og aktiv næringspolitikk, legge til rette for innovasjon og omstilling og dermed sikre et fortsatt konkurransedyktig næringsliv. Dette skal skje ved å utløse samfunnsmessig lønnsomme prosjekter med betydelig potensial for verdiskaping. De offentlige virkemidlene skal utvikles i tråd med globale, nasjonale og regionale utfordringer næringslivet står overfor. Videre skal det offentlige virkemiddelapparatet medvirke til at kunnskap utviklet utenfor Norge kommer norske bedrifter og institusjoner til gode.

Regjeringen har som mål at forskningsinvesteringene i norsk næringsliv skal økes. En sentral utfordring er å stimulere og utløse økt FoU-innsats i næringslivet. Dette krever gode generelle rammebetingelser som gir forutsigbarhet for bedriftene, og en god innretning på av de offentlige virkemidlene. I sitt arbeid vil regjeringen særlig satse på tiltak som stimulerer næringslivets egen forskningsinnsats, og på tiltak som styrker kontakten og samarbeidet mellom næringsliv og forsknings- og kunnskapsinstitusjoner.

Satsingen på innovasjon, internasjonalisering og profilering gjennom Innovasjon Norge videreføres i 2009. Det foreslås bevilget om lag 1,2 mrd. kroner (eksklusiv låneposter) til Innovasjon Norge over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Dette er i tråd med regjeringens ambisjon om at Innovasjon Norge skal være en sentral medspiller for næringslivet i Norge. Også når det gjelder næringsrelevant forskning styrker og spisser

regjeringen sin innsats gjennom Norges forskningsråd, og da med et særlig fokus på områder der Norge har et fortrinn og der foreligger et stort verdiskapingspotensial. Samordning mellom Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd opprettholdes gjennom etablerte samarbeidsfora. I alt er det foreslått bevilget ca. 1,9 mrd. kroner til næringsrelevant forskning på Nærings- og handelsdepartementets område for 2009.

Investinor AS er et nytt statlig investerings-selskap som skal bidra til å nå regjeringens mål om å sikre bedre kapitaltilgangen til norske bedrifter. Selskapet skal prioritere de fem satsingsområdene miljø, energi, reiseliv, marin og maritim sektor, i tråd med Soria Moria-erklæringen, og ha spesielt fokus på klima og miljø. Investinor AS er et datterselskap av Innovasjon Norge og vil bl.a. benytte seg av Innovasjon Norges kontornett.

Regjeringen lanserte i oktober 2007 en nasjonal strategi for maritime næringer. En offensiv satsing på forskning og innovasjon er en viktig del av denne strategien. Miljø og krevende maritime operasjoner, herunder operasjoner i nordområdene og avansert logistikk og transport, prioriteres for å skape muligheter for en bærekraftig omstilling og videreutvikling av maritim sektors verdiskapings-evne. Regjeringen viderefører satsing på maritim sektor i 2009.

Regjeringen lanserte i desember 2007 en nasjonal strategi for reiselivsnæringen. Reiseliv er et hovedsatsingsområde i regjeringens næringspolitikk. Norge har spesielle fortrinn som må utnyttes ved økt profilering og produktutvikling. Regjeringen ønsker med satsingen på reiseliv å medvirke til økt verdiskaping og sysselsetting i distriktene. Parallelt med dette vil regjeringen ivareta natur og miljø som er basis for reiselivsnæringen. For å

bidra til at disse, og andre mål i reiselivsstrategien nås, foreslås det i statsbudsjettet for 2009 å øke den statlige innsatsen til reiselivstiltak til 245 mill. kroner, hvorav 235 mill. kroner foreslås over Innovasjon Norges budsjett.

De siste tiårene har romvirksomheten blitt en uunnværlig del av vår teknologiske infrastruktur. Satsingen på romvirksomhet gir samfunnsgevinster i form av forskning, teknologiutvikling, næringsutvikling og nye arbeidsplasser, økt kunnskap om miljø og klima, og bedre muligheter for ressursforvaltning og miljøovervåking. Industriutvikling i tilknytning til internasjonale romfartsprogrammer er et viktig satsingsområde for regjeringen. Norge bidrar med betydelige midler til romfartsprogrammer i Den europeiske romfartsorganisasjonen ESA. Deltakelse i disse programmene har positive ringvirkninger for forskning, næringsutvikling og innovasjon.

Regjeringen fører en aktiv nordområdepolitikk og vil fortsatt satse betydelige midler på næringsutvikling og innovasjon i nord. Departementet har gjennom det offentlige virkemiddelapparatet forsterket innsatsen på områder som marin bioprospektering, industriell utnyttelse av gass, reiseliv, miljøvennlige maritime operasjoner, klimaforskning og romvirksomhet. Slike nasjonale satsinger gir grobunn for økt næringsutvikling og verdiskaping i nordområdene.

Grenseoverskridende næringsvirksomhet med våre naboland i nord er en sentral del av regjeringens nordområdestrategi. Våre nordiske naboland har i tiltakende grad fattet interesse for nordområdenes potensial for bilaterale fellessatsinger, og de bilaterale økonomiske forbindelser er styrket. Nordområdesatsingen har videre bidratt til at flere norske bedrifter er aktive i Nordvest-Russland.

Kap. 920 Norges forskningsråd

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
50	Tilskudd	1 071 000	1 154 000	1 208 300
	Sum kap. 920	1 071 000	1 154 000	1 208 300

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 20. juni 2008 ble bevilgningen økt med 15 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Post 50 Tilskudd

Virksomhetsbeskrivelse

Norges forskningsråd (Forskningsrådet) er regjeringens sentrale forskningspolitiske organ. Forskningsrådet har i hovedsak tre roller: Det er myndighetenes sentrale forskningspolitiske rådgiver.

Forskningsrådet har videre en operatørrolle knyttet til finansiering av forskning, organisering av forskningsprogrammer, utvikling av virkemidler, evaluering og formidling av forskningsresultater og fremme av internasjonalt forskningssamarbeid. Dessuten representerer det en viktig møteplass for aktører i det norske forskningssystemet, offentlig forvaltning, næringsliv og allmennheten. Norges forskningsråd er organisert som et nettobudsjettet forvaltningsorgan, som administrativt er underlagt Kunnskapsdepartementet.

Forskning er langsiktig virksomhet i den forstand at det tar tid før resultatene viser seg, og effektene kan framkomme på ulike måter over tid.

Det er derfor knyttet utfordringer til å utvikle gode resultatmål og tilhørende indikatorer som viser resultatene av den offentlige FoU-satsingen. Det er en særlig utfordring å få fram resultater som viser den offentlige FoU-innsatsens utløsende effekt på privat forskningsinnsats, og som muliggjør sammenligning av resultater på tvers av ulike offentlige virkemidler.

Nærings- og handelsdepartementet har, i samarbeid med Forskningsrådet, arbeidet for å finne fram til en bedre struktur når det gjelder målsettinger og tilhørende indikatorer for måloppnåelse. Dette arbeidet vil bli videreført i 2009.

Resultatrapport 2007

Bevilgning fordelt på underposter

		(i 1 000 kr)
Underpost	Betegnelse	Bevilgning 2007
50.1	Næringsrettet brukerstyrt forskning	485 500
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	322 100
50.3	Innovasjon	116 700
50.4	Infrastrukturtiltak	146 700
	Sum post 50	1 071 000

Underpost 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning

Næringsrettet brukerstyrt forskning skal stimulere næringslivet til å øke egen forskningsinnsats. Brukerstyrt forskning innebærer at det offentlige støtter forskningsprosjekter styrt av næringslivet selv. Det er to typer brukerstyrt forskning: Generelle virkemidler (brukerstyrt innovasjonsarena) som skal sikre støtte til de beste prosjektene uansett bransjetilhørighet og i tillegg spesifikke virkemidler i form av egne programmer rettet mot prioriterte tematiske eller teknologiske områder.

Forskningsrådets brukerstyrte programmer er jevnlig evaluert av Møreforskning. Den seneste rapporten fra Møreforskning ble publisert i desember 2007. Rapporten indikerer at offentlig støtte til forskning i næringslivet gir gode resultater. Rapporten tar for seg over 500 prosjekter gjennomført i årene 1995–2003 med støtte fra Forskningsrådet. Prosjektene er undersøkt i ulike faser fra start og fram til tre-fire år etter ferdigstilling. Møreforskning finner at de aller fleste prosjektene går bra og dekker kostnadene, inkludert vanlig avkastning på kapitalen. Prosjektene bidrar ellers på sikt til positive eksterne virkninger som kommer hele samfunnet til gode i form av langsiktig kompetanse-

bygging i bedriftene, vitenskapelige publiseringer, doktorgradsutdanning og samarbeid med universiteter og forskningsinstitutter.

Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett ble det i 2007 tildelt 485,5 mill. kroner til brukerstyrt forskning gjennom Forskningsrådet. De samlede kostnadene ved disse prosjektene var i overkant av 2,5 mrd. kroner. Av den offentlige innsatsen bidro departementene med om lag 970 mill. kroner, mens andre offentlige og internasjonale midler utgjorde om lag 100 mill. kroner. Næringslivet bidro med om lag 1,5 mrd. kroner. Det er en økning på om lag 300 mill. kroner fra 2006.

I 2007 var det noe over 2 000 deltakende bedrifter i Forskningsrådets brukerstyrte programmer med finansiering fra Nærings- og handelsdepartementet. Av deltakerne var i underkant av 30 pst. utenlandske bedrifter. Det har vært en nedgang i antall deltakende bedrifter, samtidig som det enkelte prosjekt i gjennomsnitt er blitt større. Departementet vurderer det som positivt at forskningsmidlene konsentreres i større prosjekter med flere deltakende bedrifter i hvert prosjekt. Det var en sterk vekst sammenlignet med 2006 når det gjelder antallet vitenskapelig artikler og rapporter, nye og forbedrede produkter, prosesser og tjenester og nyetablerte bedrifter.

Fordeling av midler på de ulike sektorene innenfor næringsrettet brukerstyrt forskning i 2007

(i 1 000 kr)

Sektor	
<i>Generelle direkte virkemidler:</i>	
Brukerstyrt innovasjonsarena	227 600
Videreføring av eksisterende programmer	70 700
<i>Spesifikke direkte virkemidler:</i>	
Maritim og offshore	90 000
Gassmaks ¹	1 000
Marine og biologiske ressurser	26 000
Store programmer	70 200
Sum næringsrettet brukerstyrt forskning	485 500

¹ I tillegg får Gassmaks-programmet midler fra avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping.

Midlene til *brukerstyrt innovasjonsarena* (BIA) har til hensikt å støtte de beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene i hele bredden av norsk næringsliv. Virkemiddelet er rettet mot bedrifter med høye FoU-ambisjoner og prosjekter hvor det synes å være et stort potensial for innovasjon og verdiskaping. Forskningsrådet har gjennomgått prosjektene som får støtte gjennom BIA. Gjennomgangen viser at prosjekter i BIA har større potensial for verdiskaping og bedre kvalitet enn prosjektene i andre programmer. Prosjektene i BIA er innenfor prioriterte områder som miljø og energi, helse, bioteknologi og IKT. BIA støtter også ulike former for regionalt klyngesamarbeid, og BIAs størrelse og bredde muliggjør satsinger som har betydning for slike klyngers videre utvikling. Det er stor etterspørsel etter programmets virkemidler og søknadsmengden har holdt et høyt nivå både kvantitativt og kvalitativt. Totalt deltok 450 bedrifter i prosjekter under programmet, og i 90 pst. av prosjektene er det internasjonalt samarbeid. Det ble finansiert om lag 120 doktorgrads-/postdoktorstipendiater.

De bransjerettede programmene som nå inngår i BIA er prosess- og materialindustri, vareproduksjon, tjenesteyting, IKT-sektoren, bioteknologi og bygg- og anlegg. Disse prosjektene er nå i sin avslutningsfase.

Midlene til *Maritim og offshore* (Maroff-programmet) skal bidra til å realisere regjeringens satsing på innovasjon og verdiskaping i de maritime næringene. Maroff-programmet hadde totalt 87 FoU-prosjekter i 2007, hvorav 34 nye. Til sammen deltok 179 norske bedrifter i prosjektene. Flere av prosjektene var rettet mot NO_x-forbedrende tiltak i maritim sektor. 13 doktorgradsstudenter var til-

knyttet Maroff, og to doktorgrader ble avlagt i 2007. I 2007 startet arbeidet med en ny forsknings- og innovasjonsplan for Marut (Maritim utvikling). Næringen, forskningsmiljøene og virkemiddelapparatet har utpekt tre sentrale innovasjonsområder i det videre arbeidet: Miljø, avansert logistikk og transport og krevende miljøvennlige maritime operasjoner. Disse inngår i regjeringens strategiplan for miljøvennlig vekst i de maritime næringer – «Stø kurs».

Programmet *Gassmaks* ble etablert i 2007, og omfatter både grunnleggende forskning og industrielt rettet forskning. Hensikten er å legge til rette for verdiskaping fra naturgass gjennom industriell foredling. Forskningsprosjektene som støttes av programmet vurderes mot et sett miljømessige prinsipper som f.eks. ressursutnyttelse, farlige kjemikalier eller materialer, energi- og CO₂, fornybarhet, nedbrytning og gjenvinning. Hovedtyngden av prosjektene er så langt forskerstyrte prosjekter, men brukerstyrte prosjekter vil prioriteres senere etter hvert som flere bedrifter utvikler relevante forskningsprosjekter. Det er tre doktorgradsstipendiater og en postdoktorstipendiat knyttet til programmet.

Midlene til *marine og biologiske ressurser* gikk i hovedsak til Matprogrammet som Nærings- og handelsdepartementet delfinansierer. Matprogrammet har lyktes med å dreie sin virksomhet mot mer næringsrettet forskning. Økt bruk av næringsrettede virkemidler har utløst forskningsmidler fra næringslivet og medvirket til økt samarbeid mellom bedrifter og FoU-institusjoner. Det er en økende andel av prosjektene som har relevans for både fiskeri- og landbrukssektoren. I 2007 ble det avlagt 16 doktorgrader under programmet.

Det er etablert sju *store programmer* i Norges forskningsråd som skal koble grunnforskning, anvendt forskning og innovasjonstiltak på områder av nasjonal betydning. De store programmene finansieres gjennom avkastning fra forsknings- og nyskapsfondet, og gjennom midler over de ulike departementenes budsjetter. Midlene til store programmer fra Nærings- og handelsdepartementet ble kanalisert til Verdikt (Kjernekompetanse og verdiskaping i IKT), Nanomat (Nanoteknologi og nye materialer), Renergi (Fremtidens rene energisystemer), Fuge (Funksjonell genomforskning) og Petromaks (Program for maksimal utnyttelse av petroleumsressurser). De store programmene er et viktig virkemiddel for å realisere satsingene på prioriterte tematiske områder og teknologiområder i St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning. Midlene fra Nærings- og handelsdepartementet skal i første rekke bidra til å styrke den næringsrelevante virksomheten i de store programmene. Det har resultert i et økt antall prosjekter der næringslivet er kontraktspartner sammenlignet med tidligere år. Innenfor de store programmene brukes nå samlet mer enn halvparten av midlene til næringsrelevant forskning.

Underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning

Næringsrettet strategisk forskning dreier seg om forskningsinnsats av mer langsiktig og grunnleg-

gende karakter. Innsatsen skal bygge opp under kunnskapsmiljøer som kan ivareta behovene til eksisterende og framtidig næringsliv, og sikre at norske fagmiljøer holder en så høy kvalitet at de kan hevde seg med andre internasjonale fagmiljøer. Strategisk forskning skal stimulere til langsiktig FoU-samarbeid mellom bedrifter, mellom bedrifter og FoU-miljøer og mellom norske og utenlandske forskningsmiljøer.

De sentrale virkemidlene innenfor strategisk forskning er grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle og regionale instituttene og til tre samfunnsvitenskapelige institutter. Det er videre strategiske instituttprogrammer (SIP), strategiske universitetsprogrammer (SUP) og spesielle satsinger (som mikroteknologi og støtte til Simulasenteret). Basisbevilgningene til forskningsinstituttene består av grunnbevilgninger og strategiske instituttprogrammer. Grunnbevilgningene skal sette instituttene i stand til å opprettholde og utvikle sin kompetanse på fagområder som er strategisk viktige for næringslivet, forvaltningen og samfunnet for øvrig. Strategiske instituttprogrammer skal bidra til at instituttsektoren bygger opp et godt tilbud på viktige områder for norsk næringsliv. Tilsvarende skal strategiske universitetsprogrammer bidra til at universitetene videreutvikler fagområder som er sentrale for næringslivet.

Fordeling av midler på de ulike sektorene innenfor næringsrettet strategisk forskning i 2007

Sektor	(i 1 000 kr)
Teknisk industrielle institutter og samfunnsvitenskapelige institutter	115 000
Regionale institutter	33 100
Strategiske satsinger	
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	77 000
Bioteknologi	23 000
Materialforskning	21 500
Andre nasjonalt viktige kompetansefelt	52 500
Sum næringsrettet strategisk forskning	322 100

Midler til de teknisk-industrielle instituttene går til Christian Michelsen Research (CMR), Institutt for energiteknikk (IFE), Norsk Marinteknisk forskningsinstitutt (Marintek), Norsk Byggforskninginstitutt (NBI), Norges Geotekniske Institutt (NGI), The Norwegian Seismic Array (NORSAR),

NORUT-gruppen, Norsk Regnesentral (NR), International Research Institute of Stavanger (IRIS), SINTEF, SINTEF Energi, SINTEF Petroleum og Telemark teknisk-industrielle utviklingscenter (TEL-TEK).

I 2007 fikk de teknisk-industrielle instituttene 113 mill. kroner i grunnbevilgninger fra Nærings- og handelsdepartementet og videre 130,8 mill. kroner i strategiske programmer. De hadde oppdragsinntekter på 3 082 mill. kroner, slik at driftsinntektene samlet kom opp i 3 325,8 mill. kroner. Næringslivet økte i 2007 sine kjøp av FoU-tjenester fra instituttene og det var også en økning i oppdragsinntektene fra utlandet i 2007. Instituttene samlede driftsresultat i 2007 utgjorde 84,4 mill. kroner. Dette er det beste resultatet instituttene har levert de siste 6 år. Tallene indikerer at instituttene tilbyr relevante og kvalitativt gode tjenester for norsk næringsliv.

De tre samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene – Samfunns- og næringslivsforskning AS (SNF), Transportøkonomisk Institutt (TØI) og NIFU-STEP, mottok 18,8 mill. kroner i grunnbevilgning i 2007. To av de tre hadde negativt driftsresultat i 2007.

Det er 12 regionale institutter som mottar basisbevilgning gjennom Norges forskningsråd: Agderforskning, IRIS Samfunns og Næringsutvikling, Møreforskning, Nordlandsforskning, Trøndelag forskning og utvikling, NORUT NIBR Finmark, NORUT Samfunnsforskning, Telemarksforskning Bø, Telemarksforskning Notodden, Vestlandsforskning, Østfoldforskning og Østlandsforskning. De regionale instituttene hadde driftsinntekter på til sammen 273 mill. kroner i 2007. Den samlede basisbevilgningen var 34,1 mill. kroner, hvorav 18,8 mill. kroner ble tildelt som grunnbevilgninger. Oppdragsmengden fra næringslivet er en indikator på instituttene næringsrelevans. Andelen næringslivsfinansiering utgjorde 14 pst. i 2007. I 2006 var andelen om lag 20 pst. Andelen næringslivsfinansiering har vist en fallende tendens gjennom de senere år og indikerer at det fortsatt er en utfordring å gjøre instituttene mer næringsrelevante. De regionale instituttene hadde i 2007 et samlet positivt driftsresultat på 3,1 mill. kroner.

Innenfor næringsrettet strategisk forskning ble IKT, bioteknologi og materialteknologi prioritert i 2007. I tillegg ble det satt av midler til andre områder som ble vurdert å ha nasjonal betydning. De strategiske programmene finansierte 90 doktorgradsstipendiater og 22 post doktorstipendiater. Det ble til sammen avlagt sju doktorgrader. Innenfor programmene ble det publisert 166 artikler i vitenskapelige tidsskrifter. Det ble tatt ut sju nye patenter som resultat av forskningsvirksomheten. De tilsvarende tallene fra året før var 148 artikler og fire patenter. På bakgrunn av resultatene fra avsluttede programmer i 2007 er det Forskningsrådets vurdering at alle miljøer har

styrket sin faglige kompetanse, og flere miljøer har økt sin oppdragsvirksomhet.

Hovedmålet innenfor informasjons- og kommunikasjonsteknologi har vært å framskaffe grunnleggende innsikt i IKT som basis for næringsutvikling. De tre kjerneområdene er:

- mikroteknologi og annen teknologi som danner det fysiske grunnlaget for IKT-systemer
- teknologi for programvareutvikling
- kommunikasjonsteknologi og -infrastruktur.

Bevilgningen har videre gått til drift av Simula Research Laboratory og programmet Elektronisk vitenskap (eVITA).

Aktivitetene innenfor bioteknologi har vært rettet mot oppbygging av gode grunnforskingsmiljøer for utvikling av bioteknologibasert næringsvirksomhet. I 2007 ble fem nye prosjekter initiert slik at det til sammen er 19 prosjekter i programmet. De vitenskapelige resultatene er av høy kvalitet. Innenfor seks av programmets prosjekter er det søkt om patenter. Programmet finansierte 18 doktorgradstillinger i 2007.

Innenfor materialteknologi har innsatsen vært rettet mot langsiktig grunnleggende forskning innenfor utvalgte deler av materialteknologien som f.eks. materialer for energiteknologi. I tillegg til 12,4 mill. kroner fordelt til institutt- og universitetsprogrammer ble det avsatt 5,2 mill. kroner til nanoteknologiprogrammet Nanomat over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Antallet bedrifter som deltar i Nanomat-programmet har økt de senere år.

På området andre nasjonalt viktige kompetansefelt ble det avsatt i alt 52,5 mill. kroner til teknologi- og samfunnsvitenskapelige programmer av stor nasjonal betydning. Dette dreier seg om prosesseteknologi, marin og maritim teknologi, bygg og miljøteknikk, produktivitet, markedsføring og ledelse. Nye programmer ble startet opp omkring snøskred (NGI), hydrodynamisk analyse (Marintek), utnyttelse av mineralressurser (IFE) og klimatilpassede bygninger (SINTEF).

Underpost 50.3 Innovasjon

Innovasjon foregår ofte i et samspill mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige myndigheter. Virkemidlene på dette området skal stimulere til samarbeid mellom små og mellomstore bedrifter med liten forskningskapasitet og kunnskapsmiljøer. Videre skal virkemidlene sikre at forskningsresultater i større grad blir tatt i bruk i verdiskapende virksomhet.

Underposten Innovasjon var i 2007 delt i tre: Tiltak for å stimulere kontakt mellom næringsliv

og kunnskapsinstitusjoner – såkalte brobyggings-tiltak, tiltak for å fremme kommersialisering av FoU-resultater og andre tiltak til økt forskning og innovasjon. Når det gjelder resultater i 2007 er det

en klar økning i både vitenskapelige og industrielle resultater. Det har bl.a. vært en betydelig økning i antallet nyetablerte bedrifter. Antallet deltakende bedrifter har holdt seg stabilt.

Fordeling av midler til de ulike sektorene innenfor innovasjon i 2007

Sektor	(i 1 000 kr)
Brobyggingstiltak mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner	25 000
Kommersialisering av FoU	70 500
Andre forsknings- og innovasjonstiltak	21 200
Sum Innovasjon	116 700

Brobyggingstiltak mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner skal stimulere til utvikling av regionale innovasjonssystemer, styrking av småbedrifters FoU-kompetanse og økt samarbeid mellom kunnskapsinstitusjonene og næringslivet. Brobyggingstiltakene (Mobi og VS 2010) inngår i programmet Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI) som startet i 2007. Resultatene og erfaringene fra Mobi-programmet vurderes av Forskningsrådet som positive. Antallet involverte bedrifter har vært høyere enn fastsatte mål. Innenfor VS2010 er det etablert et stort antall bedriftsnettverk, og det er knyttet et betydelig antall doktorgrader til programmet.

For Kommersialisering av FoU har den sentrale aktiviteten vært knyttet til Forny-programmet. Programmet er et samarbeid mellom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge og retter seg mot kommersialiserbare forretningsideer fra alle fag- og næringsområder. Forny gir støtte i form av infrastrukturmidler, verifiseringsmidler, kommersialiseringsstipend og prosjektmidler. I de senere årene har verdiskapingen i de selskapene som er startet med støtte fra Forny-programmet steget jevnt, og det ligger an til at samlet verdiskaping i selskapene vil overstige den offentlige innsatsen i samme periode (1995–2006). Det er betydelig etterspørsel etter programmets midler. Når det gjelder konkrete resultater er det en viss nedgang i antall patenter, lisenser og nye selskaper sammenlignet med 2006. Forskningsrådets vurdering er at det ikke er noe dramatisk i dette, og at resultatene vil stabilisere seg på 2007-nivå.

Bevilgningen til Andre forsknings- og innovasjonstiltak omfattet i 2007 bl.a. støtte til program-

mer for kunnskapsoppbygging for reiselivspolitikken, et forskningsprogram om forskning, innovasjon og økonomisk vekst (Vekstforsk), et program om arbeidslivsforskning, støtte til EU-nettverket Innovation Relay Centre og finansiering av Forskningsrådets regionale representanter. Flere av disse programmene og aktivitetene er samfinansiert med andre departementer.

Det nye programmet for reiselivspolitikken ble startet i 2007, og inngår som et tiltak i regjeringens reiselivsstrategi. Etter utlysning ble det igangsatt tre prosjekter ved Transportøkonomisk institutt, Vestlandsforskning og Universitetet i Stavanger. I programmet Vekstforsk ble det gitt prosjektstøtte til to prosjekter, ett innenfor samfunnsøkonomisk forskning og ett innenfor innovasjonsteoretisk forskning. Forskningsrådet har i 2007 hatt regionale representanter i 7 regioner som dekker til sammen 13 fylker. Disse har fungert som Forskningsrådets «forlengede arm» i regionene, og har bidratt til at Forskningsrådet i større grad har vektlagt regionale forsknings- og innovasjonsutfordringer i sitt arbeid. Videre er Forskningsrådets kundeservice regionalt styrket.

50.4 Infrastruktur

Underposten omfatter bevilgninger til nukleær infrastruktur (Haldenprosjektet, øvrige nukleære aktiviteter på Kjeller, lager for radioaktivt avfall i Himdalen), Teknologirådet, Norges Tekniske Vitenskapsakademi (NTVA), administrasjon av Skattefunnordningen og internasjonalt forskningssamarbeid i EU, Eureka og annet bilateralt forskningssamarbeid.

Fordeling av midler på de ulike aktiviteter innenfor infrastruktur i 2007

(i 1 000 kr)

Sektor	
Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet	73 000
KLDRA Himdalen	4 000
Teknologirådet	6 000
Norges Tekniske Vitenskapsakademi	1 000
Administrasjon av Skattefunnordningen	14 000
Andre infrastrukturtiltak	48 700
Sum infrastruktur	146 700

Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project) er det største og eldste internasjonale forskningsprosjektet med sete i Norge. Det har pågått kontinuerlig siden 1958, og formålet er å gjøre produksjon av kjernekraft sikrere. Programmet utfører eksperimenter innen brenselteknologi, materialteknologi, prosesskontroll og menneskelig pålitelighet (MTO-laboratoriet). Prosjektet, som går over 3-års perioder, administreres av Institutt for energiteknikk (IFE). Aktivitetene ved Haldenprosjektet har et årlig omfang på rundt 215 mill. kroner, og om lag 75 pst. av inntektene kommer fra de utenlandske deltakerne. IFE har konsesjon for drift av de nukleære anleggene på Kjeller og i Halden fram til 31. desember 2008, og har søkt om ny konsesjon for perioden 2009–19. Regjeringen vil vurdere videre konsesjon for de to anleggene.

Bevilgningen til annen nukleær virksomhet ved IFE Kjeller utgjorde 39,5 mill. kroner i 2007. I tillegg ble det bevilget 1 mill. kroner til deltakelse i Euratoms forskningsprogrammer. Virksomheten på Kjeller er knyttet til forskningsreaktoren JEEP II og ivaretar viktige nasjonale oppgaver som grunnforskning i fysikk (materialforskning), virksomheten ved isotoplaboratoriet og bestrålingsteknologi. Grunnforskningen i fysikk utføres i samarbeid med Universitetet i Oslo.

Kombinert lager og deponi for lavt og middels radioaktivt avfall, KLDRA Himdalen, eies av Statsbygg, men drives av IFE på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet. Alt gammelt, klargjort lavt og middels radioaktivt avfall som var lagret eller nedgravd ved IFE, er overført til Himdalen. Ved siden av drift av KLDRA ivaretok IFE også behandling av alt radioaktivt avfall generert i Norge før plassering i deponiet i Himdalen.

Teknologirådet er et uavhengig rådgivende organ som har som oppgave å identifisere viktige teknologiutfordringer og å fremme en bred offentlig debatt om muligheter og konsekvenser av ny

teknologi. Nærings- og handelsdepartementet oppnevnte i 2007 et nytt råd for perioden 2007–11. I 2007 arbeidet Teknologirådet bl.a. med alternativ og fornybar energi, biodrivstoff, IKT og personvern, samfunnssikkerhet og genmodifisert mat.

Støtten til Norges Tekniske Vitenskapsakademi bidrar til å sikre institusjonens virksomhet og rolle. Norges Tekniske Vitenskapsakademi skal fremme forskning, utdanning og utvikling innenfor teknologiske fag gjennom formidling av forskningsresultater og stimulering til teknologidebatt.

Skattefunnordningen skal stimulere næringslivets egen FoU-innsats. Ordningen gjelder for alle foretak som driver næringsvirksomhet i Norge. I 2007 ble 1 530 nye prosjekter godkjent. Disse har et kostnadsbudsjett på til sammen om lag 3,2 mrd. kroner og et budsjettert skattefradrag på om lag 560 mill. kroner. Totalt er det 3 735 aktive prosjekter i 2007, med budsjetterte FoU-investeringer på til sammen om lag 8,5 mrd. kroner, dersom alle blir gjennomført i henhold til søknadene. Erfaringsmessig bortfaller om lag 1/4 av søknadene.

Prosjektporteføljen for 2007 fordeler seg på 2 860 ulike foretak, hvorav 493 har sitt første prosjekt.

De siste årene har det vært nedgang i antall nye søknader. Antallet gikk ned fra 2 624 i 2006 til 2 104 i 2007. Til tross for at prosjekttilfanget synker, har den gjennomsnittlige prosjektstørrelsen på godkjente prosjekter økt fra 2 mill. kroner i 2006 til 2,2 mill. kroner i 2007. Gjennomsnittlig estimert skattefradrag har dermed også økt fra kr 340 000 i 2006 til kr 370 000 i 2007. Mer enn 1/3 av prosjektene omtaler samarbeid med FoU-miljøer i sine søknader. Om lag 1 300 prosjekter har samarbeid med norske FoU-miljøer og litt i underkant av 50 viser til samarbeid med utenlandske FoU-miljøer. De fleste foretak som har Eureka-status har finansiering fra Skattefunnordningen.

Det er fylkene Oslo, Rogaland, Sør-Trøndelag og Hordaland som topper listen over antall nye godkjente prosjekter i 2007. De har også flest aktive prosjekter samlet sett i 2007.

Andre infrastrukturtiltak omfatter prosjektetableringsstøtten (midler til dekning av utgifter forbundet med søknader til EUs rammeprogram for forskning og teknologi og forskningsnettverket Eureka), samfinansieringsordningen (delfinansiering av norske institutters deltakelse i prosjekter i EUs rammeprogram for forskning og teknologi), Fransk-Norsk Stiftelse (støtter bilateralt forsknings- og teknologisamarbeid mellom Frankrike og Norge), Cost (et vitenskapelig og teknologisk samarbeid innenfor grunnforskning med EU og en rekke andre land) og oppfølging av andre bilaterale forskningsavtaler.

Prosjektetableringsstøtten for deltakelse i EUs rammeprogram, andre EU-programmer og Eureka og Eurostars (et samarbeid mellom EU og Eureka) har utviklet seg fra å være en bedriftsrettet ordning til å være et tilbud til alle bedrifter og forskningsmiljøer. 2007 var oppstartsåret for EUs 7. ramme-program, og det førte til betydelig etterspørsel etter disse midlene. Samlet støtte til bedrifter, institutter og universiteter var på 34 mill. kroner. Det ble videre gitt om lag 17 mill. kroner i støtte til forprosjekter rettet mot økt forskningssamarbeid med USA, Canada, Kina, Japan og Frankrike.

Samfinansieringsordningen innebærer at norske institutter tilnærmet automatisk innvilges støtte begrenset oppad til 25 pst. av det norske instituttets kontraktsfestede FoU-kostnader i prosjektene i EUs rammeprogram. Ordningen vurderes som et effektivt virkemiddel for å sikre instituttenes deltakelse i EU-prosjekter. Deltakelse i EU-prosjekter bidrar til kvalitetsheving av de aktuelle instituttene. I 2007 ble det benyttet totalt 63,2 mill. kroner til samfinansieringsordningen, hvorav 24,5 mill. kroner ble tildelt fra Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Samlet støtte til de teknisk-industrielle instituttene var på 28,4 mill. kroner.

Prioriteringer 2009

Målet med de midler som bevilges over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er på sikt å utvikle et mer FoU intensivt næringsliv. For å nå dette målet prioriteres følgende:

- Tiltak rettet direkte mot bedriftene for å stimulere til økt FoU-innsats. Offentlige midler skal bidra til utvikling og gjennomføring av forskningsprosjekter med høy samfunnsøkonomisk avkastning som ellers ikke ville blitt realisert eller realisert i et mindre omfang. Dette gjelder

både generelle og bransjespesifikke virkemidler.

- Tiltak for å sikre god og stabil forskningsinfrastruktur. Forskningsinstituttene skal bidra til å dekke behovet for anvendt kunnskap i både næringsliv og forvaltning. Det er viktig å sikre god kvalitet på instituttens leveranser.
- Tiltak for å finansiere grunnleggende næringsrelevant FoU og teknologiutvikling. Et bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv må være i stand til å takle nye teknologiske og kompetansemessige krav, i tillegg til endrede markedsmessige og økonomiske rammebetingelser. Relevante tiltak er støtte til kommersialisering av forskningsresultater og styrking av FoU-innsatsen på prioriterte tematiske og teknologiske områder.
- Tiltak for økt deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid. Mer enn 99 pst. av den forskningen som utføres i verden foregår utenfor Norges grenser. Norske forskningsmiljøer må derfor møte og utfordres av de beste FoU-miljøene i verden gjennom internasjonalt samarbeid.

Departementets bevilgning til Norges forskningsråd foreslås økt med om lag 5 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2008.

Gjennom dette budsjettforslaget viderefører og øker regjeringen sin satsing på næringsrelevant forskning. Nærings- og handelsdepartementet har lagt vekt på å konsentrere departementets innsats til programmer og tiltak som er sentrale i forhold til det overordnede målet om størst mulig samlet verdiskaping. Dette medfører enkelte omprioriteringer i budsjettforslaget for 2009.

Som en oppfølging av klimaforliket foreslås en vekst i tilskuddet til programmer rettet mot energi-effektivisering og fornybar energi. BIA-programmet styrkes dermed med 10 mill. kroner øremerket fornybar energi og energieffektivisering. Dette for å sikre en spisset miljøteknologisatsing på områder hvor Norge har høy kompetanse. Renergi-programmet økes med 5 mill. kroner og Nanomat-programmet økes med 18 mill. kroner til fornybar energi. Samlet vil disse økningene gjøre det mulig å realisere flere gode prosjekter innenfor fornybar energi som i dag ikke har fått støtte.

I tillegg styrkes BIA-programmet med ytterligere 20 mill. kroner til en bredde-satsing på alle former for miljøvennlig teknologi. Det foreslås videre en generell styrking av BIA med 13 mill. kroner og en utvidelse av ordningen med næringsph.d. innenfor BIA-programmet. Denne ordningen styrkes med 10 mill. kroner i 2009. Samlet foreslås avsetningen til BIA økt med 53 mill. kroner, noe som er en økning på om lag 19 pst.

Som ledd i regjeringens nordområdesatsing styrkes departementets innsats når det gjelder marin bioprospektering med 5 mill. kroner i 2009. Som en oppfølging av regjeringens maritime strategi videreføres Maroff-programmet på samme nivå som i 2008. Det settes av ytterligere midler til opprustning av de marintekniske laboratorier i Trondheim og minst 10 mill. kroner øremerkes maritime operasjoner i nordområdene. For å dra nytte av forskning og utvikling som utføres ved universiteter, høyskoler, helseforetak og institutter, foreslås det videre å øke tilskuddet til kommersialisering av forskningsresultater gjennom Forny-programmet med 8 mill. kroner. Forny-programmet har betydning for kommersialisering av forsk-

ningsresultater fra helsesektoren. Denne økningen må derfor ses i sammenheng med den foreslåtte veksten i offentlige forsknings- og utviklingskontrakter over Innovasjon Norges budsjett, hvorav 7 mill. kroner til helse og eldreomsorg.

Støtten til de teknisk-industrielle instituttene økes i 2009. Dette bidrar til at disse instituttene kan levere tjenester som er relevante og av høy kvalitet til eksisterende og framtidig næringsliv.

Budsjettforslag 2009

For 2009 foreslås en bevilgning til Norges forskningsråd på 1 208,3 mill. kroner. Bevilgningen foreslås fordelt som følger:

Post 50 Tilskudd

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
50.1	Næringsrettet brukerstyrt forskning	485 500		
50.1	Programmer		551 450	624 750
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	322 100		
50.2	Institutter og annen infrastruktur		382 000	355 000
50.3	Innovasjon	116 700		
50.3	Kommersialisering og nettverkstiltak		105 350	113 350
50.4	Infrastruktur	146 700		
50.4	Internasjonalt samarbeid		75 700	75 700
50.5	Andre tiltak		39 500	39 500
	Sum post 50	1 071 000	1 154 000	1 208 300

Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 107,5 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI, 1.

Budsjettinndelingen ble fra og med 2008 lagt noe om sammenlignet med tidligere år. Dette videreføres for 2009. Budsjettposter har fått nye navn, og enkeltposter er flyttet for å samle bevilgninger som naturlig hører sammen. Den nye inndelingen avviker ikke betydelig fra tidligere år, men vil være mer robust for endringer i enkeltvirkemidler og innebærer en mer logisk inndeling. Summene på enkelte underposter for 2008 og 2009 vil derfor ikke kunne sammenlignes direkte med tall for 2007.

Underpost 50.1 Programmer

Hensikten med programmene er å stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet gjennom generelle og tematiske virkemidler. De generelle virkemidlene skal sikre offentlig støtte til de beste forsknings- og innovasjonsprosjektene. På strategisk viktige områder, som tematiske eller teknologiske prioriterte områder, finnes enkeltprogrammer rettet inn mot særskilte sektorer.

Midler til programmer foreslås fordelt som følger:

Kategori	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2007	Fordeling 2008	Forslag 2009
<i>Generelle virkemidler:</i>			
Brukerstyrt innovasjonsarena	307 950	277 900	330 900
<i>Tematiske virkemidler:</i>			
Maritim og offshore	84 100	119 100	119 100
Gassmaks ¹	1 000	15 000	15 000
Marine og biologiske ressurser	24 750	31 750	31 250
Store programmer	67 700	107 700	128 500
Sum programmer	485 500	551 450	624 750

¹ I tillegg har Gassmaks-programmet fått 25 mill. kroner årlig fra avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping.

Generelle virkemidler

Brukerstyrt innovasjonsarena

Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) er ment å støtte de beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene med størst antatt verdiskapingspotensial. Forskningsrådets system for utvelgelse og evaluering sikrer at de prosjekter med størst potensial, uansett bransjetilknytning, velges ut og mottar støtte. I utvelgelsen legges det vekt på i hvilken grad prosjektene representerer innovasjon, forskningskvalitet, antatt bedriftsøkonomisk verdi, antatt samfunnsøkonomisk nytteverdi, internasjonal orientering og utløsende effekt på næringslivets egen FoU-innsats. Det er et stort tilfang av gode prosjekter. Programmets portefølje viser at det gis støtte til mange prosjekter innenfor områder som er prioritert fra regjeringens side, som f.eks. miljøteknologi, bioteknologi og helse.

Innenfor rammen av BIA-programmet foreslår departementet at det som en oppfølging av klimaforliket øremerkes 10 mill. kroner til fornybar energi og energieffektivisering. Dette gir mulighet til å støtte flere prosjekter som anses som støtteverdige av Norges forskningsråd på områder der Norge har høy kompetanse. I tillegg til en satsing på disse utvalgte teknologiområdene foreslås det at det innenfor BIA øremerkes 20 mill. kroner til en bredde-satsing rettet mot alle former for miljøteknologi. En slik satsing vil kunne bidra til å støtte opp under utvikling av helt nye former for miljøvennlig teknologi.

Det er en utfordring å sikre næringslivet tilgang til gode forskere. Nærings- og handelsdepartementet foreslår derfor å styrke ordningen med nærings-ph.d. slik at ytterligere 10 mill. kroner kan prioriteres til rekrutteringsstipend innenfor næringsorienterte doktorgrader. En prøveordning

ble etablert i 2008 innenfor rammen av tilskuddet til BIA. Ordningen er positivt mottatt i næringslivet.

Samlet foreslår departementet avsatt 330,9 mill. kroner til brukerstyrt innovasjonsarena i 2009, som er en økning på 19 pst. fra saldert budsjett 2008.

Tematiske virkemidler

Maritim og offshore

Regjeringens maritime strategi «Stø kurs», som ble framlagt i 2007, trekker opp ambisjonene for videre utvikling av Norge som en ledende maritim nasjon. Den norske maritime klyngen skal være konkurransedyktig, innovativ og utvikle framtidens miljøvennlige løsninger. Norges forskningsråd og Innovasjon Norge skal gjennom sine virkemidler, i Forskningsrådet først og fremst Maroff (Maritim virksomhet og Offshore operasjoner), bidra til at offentlige og private ressurser koordineres med sikte på innovasjon og utvikling innenfor dette området.

Den maritime strategien identifiserer følgende innovasjonsområder som skal prioriteres: Miljø, krevende miljøvennlige maritime operasjoner, herunder operasjoner i nordområdene, og avansert logistikk og transport. Det stilles et generelt krav til næringen om medfinansiering, men det offentlige vil bære en større andel av kostnadene når det gjelder prosjekter innenfor områdene miljø og krevende miljøvennlige maritime operasjoner. Maroff skal videre bidra til utvikling av teknologier som reduserer utslipp av NO_x. Innenfor rammen av programmet foreslås det at det også for 2009 avsettes 20 mill. kroner til en delfinansiering av oppgradering av utstyrs- og infrastrukturinvesteringer ved de maritime forskningsmiljøene i Trondheim.

Det foreslås i 2009 avsatt 119,1 mill. kroner til maritim og offshore, herav minst 10 mill. kroner til krevende maritime operasjoner i nordområdene.

Gassmaks

Programmet Gassmaks har økt verdiskaping gjennom industriell bruk av naturgass som overordnet mål. Forskningsresultatene skal danne grunnlaget for industriell virksomhet i Norge.

Prioriterte temaer er konvertering og bruk av naturgass til plastråstoff, plast, syntetiske drivstoffer, karbonmaterialer og til bruk i metallurgiske prosesser. Også mikrobiologisk konvertering til næringsmidler og fin- og spesialkjemikalier er prioritert.

Forskerstyrte prosjekter har dominert i prosjektporteføljen i oppstartsfasen av programmet. Brukerstyrte prosjekter vil derfor bli prioritert i kommende utlysninger. For å bidra til økt industriell foredling av naturgass viderefører departementet tilskuddet til dette programmet i 2009. Gassmaks får i tillegg midler fra avkastningen fra fondet for forskning og nyskaping.

Det foreslås i 2009 avsatt 15 mill. kroner til Gassmaks over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Samlet avsetning fra forskningsfondet og Nærings- og handelsdepartementets tilskudd til programmet er 40 mill. kroner.

Marine og biologiske ressurser

Matprogrammet har som målsetting å utvikle konkurransedyktige og innovative næringer innenfor matområdet. Det offentlige vil, i samarbeid med næringen, bidra til markedsorientering av norsk matproduksjon, økt konkurransedyktighet og verdiskaping.

Marin bioprospektering er et område med potensial for verdiskaping. Departementet ønsker derfor, som ledd i regjeringens nordområdestrategi, å styrke innsatsen på dette området. Det er gjennom departementets bevilgninger lagt til rette for et norsk-svensk forskningssamarbeid med utgangspunkt i kompetansemiljøet i Tromsø. Næringsutvikling med utgangspunkt i bioprospektering forutsetter forskning av høy kvalitet og at det arbeides aktivt med produktutvikling og markedsmessig tenkning. Sistnevnte vil ligge til grunn for virkemiddelapparatets videre arbeid på dette feltet. Det foreslås avsatt 12 mill. kroner til marin biospektering.

Det foreslås i 2009 avsatt 31,25 mill. kroner til Marine og biologiske ressurser.

Store programmer

Store programmer er et sentralt virkemiddel for å realisere satsingene på prioriterte tematiske områder og teknologiområder, og Nærings- og handelsdepartementet delfinansierer flere av disse programmene. Det gjelder forskningsprogrammene for nanoteknologi og nye materialer (Nanomat), funksjonell genomforskning (Fuge), utvikling av framtidens rene energisystemer (Renergi), og kjernekompetanse og verdiskaping i IKT (Verdikt). Departementets finansiering av disse programmene skal sikre programmenes næringsrelevans og god kobling mot industrielle miljøer.

Som oppfølging av satsingen på forskning på fornybar energi i klimaforliket, foreslår regjeringen at det settes av 18 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til Nanomat. Midlene øremerkes fornybar energi, herunder følgende kategorier: Hydrogen, solenergi, batterier, annen fornybar energi. Videre foreslås det at 5 mill. kroner tilføres Renergi-programmet. Midlene skal benyttes til prioritering av næringsutvikling, herunder bedriftsetableringer, nye forretningsområder og internasjonalisering innen fornybar energi.

Det foreslås i 2009 avsatt 128,5 mill. kroner til Store programmer.

Underpost 50.2 Institutter og annen infrastruktur

Grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle forskningsinstituttene og de strategiske programsatsingene på teknologiområder rettet mot kunnskapsleverandørene (institutter, universiteter og høyskoler) sikrer at disse leverer tjenester som er relevante og av høy kvalitet til eksisterende og framtidig næringsliv. Fra og med 2009 innføres et nytt finansieringssystem for instituttsektoren. Det nye systemet består av en grunnbevilgning og av strategiske tildelinger. Deler av grunnbevilgningen ligger fast og deler fordeles etter oppnådde resultater. Det legges opp til fire fordelingsarenaer. Nærings- og handelsdepartementet foreslås som ansvarlig departement for de teknisk-industrielle instituttene. Dette innebærer at deler av Olje- og energidepartementets basisbevilgninger til enkelte teknisk-industrielle institutter foreslås overført til Nærings- og handelsdepartementet.

Som ledd i omleggingen blir samtidig hoveddelen av departementets bevilgninger til SNF, NIFU-STEP og de regionale forskningsinstituttene overført til Kunnskapsdepartementet. Bakgrunnen er at disse instituttene foreslås innplassert i den samfunnsvitenskapelige og regionale

arenaen, der Kunnskapsdepartementet foreslås som ansvarlig departement. Basisbevilgningene til de regionale instituttene foreslås i sin helhet overført til Kunnskapsdepartementet, mens Nærings- og handelsdepartementet fortsatt ønsker å ha et medansvar for strategisk samfunnsvitenskapelig forskning ved SNF og NIFU-STEP. TØI blir innplassert på miljøarenaen med Miljøverndepartementet som ansvarlig departement. Hoveddelen av Nærings- og handelsdepartementets basisbevilgninger til TØI overføres til Miljøverndepartementet. Ansvar for strategiske tildelinger til TØI foreslås samlet i Samferdselsdepartementet. De økonomiske konsekvensene av disse omleggingene blir som følger:

- 22,651 mill. kroner overføres fra Olje- og energidepartementet til Nærings- og handelsdepartementet til finansiering av de teknisk-industrielle instituttene.
- 40,288 mill. kroner overføres fra Nærings- og handelsdepartementet til Kunnskapsdepartementet til finansiering av de teknisk-industrielle instituttene.

mentet til finansiering av samfunnsvitenskapelige og regionale institutter.

- 2,631 mill. kroner overføres fra Nærings- og handelsdepartementet til Miljøverndepartementet til finansiering av TØI.
- 1,754 mill. kroner overføres fra Nærings- og handelsdepartementet til Samferdselsdepartementet til finansiering av strategiske midler til TØI.

Samlet innebærer disse overføringene en reduksjon i bevilgningen til Nærings- og handelsdepartementet på 22,022 mill. kroner sammenlignet med bevilgningen i 2008. Det er nærmere redegjort for det nye systemet i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Avsetningen på underposten skal i tillegg støtte drift av nukleær virksomhet, Teknologirådet, Norges Tekniske Vitenskapsakademi og de forskningsetiske komiteene.

Midler til institutter og annen infrastruktur foreslås fordelt som følger:

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2007	Fordeling 2008	Forslag 2009
De teknisk-industrielle instituttene	117 000	115 000	149 750
Regionale institutter	33 100	33 100	
Samfunnsvitenskapelige institutter			750
Strategiske kompetansebygging på teknologiområder ved institutter og universiteter	172 000	145 400	140 000
Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak	84 000	88 500	64 500
Sum institutter og annen infrastruktur	406 100	382 000	355 000

De teknisk-industrielle instituttene

Midlene tilføres de 14 teknisk-industrielle instituttene som omfattes av det statlige finansieringssystemet. De teknisk-industrielle instituttene primære oppgave er prosjektrettet oppdragsforskning for næringsliv og offentlig forvaltning på det naturvitenskapelige og teknologiske området. Grunnbevilgningene skal gi instituttene mulighet for langsiktig kunnskaps- og kompetansebygging på strategisk viktige teknologiområder, og bidra til at instituttene framstår som gode leverandører av forskningsbasert kunnskap. Deler av tildelingene til det enkelte instituttet skal være resultatbasert. Sentrale kriterier for tildeling av midler vil være kvalitet, relevans, internasjonalisering og samarbeid med universiteter og høyskoler.

Det foreslås i 2009 avsatt 149,75 mill. kroner til grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle instituttene.

Samfunnsvitenskapelige institutter

På bakgrunn den næringsrettede karakteren for SNFs og NIFU-STEPS forskningsoppgaver, foreslås ansvaret for strategiske tildelinger til disse beholdt i Nærings- og handelsdepartementet. Midlene skal brukes til samfunnsvitenskapelig og samfunnsøkonomisk forskning med næringspolitisk relevans.

Det foreslås avsatt 0,75 mill. kroner til de samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene i 2009.

Strategisk kompetansebygging på teknologiområder ved institutter og universiteter

Forskningsrådet gir støtte til strategiske institutt- og universitetsprogrammer (SIP og SUP). Programmer som har til hensikt å bidra til økt FoU-innsats i næringslivet må ses i sammenheng med strategisk kompetansebygging på utvalgte teknologiområder. Norsk næringsliv er avhengig av kompetente vitenskapelig miljøer av høy internasjonal kvalitet på en rekke naturvitenskaplige og teknologiske fagområder. Det er tilsvarende viktig å inneha en såpass bred kompetanse slik at FoU-resultater utviklet i andre land kan utnyttes. I tillegg er det nødvendig med en godt utbygd forskningsinfrastruktur. Forskningsrådet skal gjennom SIP og SUP bidra til å sikre så vel nasjonal kompetanse innenfor prioriterte teknologiområder som nøkkelkompetanse for den enkelte institusjon. Områdene IKT, materialteknologi og bioteknologi skal ha særlig prioritet i 2009. Disse teknologiområdene har bred anvendelse og stor betydning for framtidig næringsutvikling. Avsetningen til Simula Research Laboratory vil videreføres på samme nivå som i 2008.

I forbindelse med etablering av en sentral skredetat foreslås fra og med 2009 overført 3,65 mill. kroner til skredforskning til Olje- og energidepartementet.

Det foreslås i 2009 avsatt til sammen 140 mill. kroner til strategisk kompetansebygging på teknologiområder ved institutter og universiteter.

Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak

Den norske deltakelsen i Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project) skal sikre landet grunnleggende kompetanse i reaktorteknologi, bidra til å bevare en tilfredsstillende nasjonal beredskap mot ulykker, overvåke reaktoranlegg i norske nærrområder og sikre norsk innflytelse i det internasjonale atomsikkerhetsarbeidet. I tillegg skal prosjektet komme norsk forskning og industri til gode. I tråd med Stortingets forutsetninger kan forskning på MOX (Mixed Oxide Fuel) bare skje i den hensikt å bedre sikkerheten ved bruk av denne type brensel, jf. Innst. S. nr. 126 (1998–99). Haldenprosjektet er organisert i treårige avtaleperioder, og administreres av IFE. Inneværende periode utløper 31. desember 2008. Etter anbefaling fra Norges forskningsråd ga regjeringen i 2007 sin tilslutning til at IFE startet forhandlinger med sine partnere i Haldenprosjektet om et nytt treårig fellesprogram. Forhandlingene avsluttes i november/desember 2008.

Regjeringen har, sammen med spørsmålet om fornyet konsesjon til IFE for drift av de nukleære anleggene på Kjeller og i Halden, spørsmålet om en ny treårsperiode for Haldenprosjektet til vurdering. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med denne saken.

Annen nukleær virksomhet omfatter forskningsreaktoren Jeep II på Kjeller som benyttes til grunnforskning i fysikk, materialforskning og til bestrålingsteknologi. I tillegg kommer produksjon og distribusjon av radioaktive legemidler til norske sykehus, radioaktive kjemikalier og strålingskilder til industri og forskning. Viktige nasjonale oppgaver innen strålevern, miljøtenester og radioaktivt avfall blir også ivarettatt av IFE Kjeller.

Kombinert lager og deponi for lavt og middels lavt radioaktivt avfall i Himdalen (KLDRA Himdalen) inneholder avfall fra IFEs egen forskningsvirksomhet og avfall fra eksterne brukere som forsvar, industri og helsevesen. Kostnader til normaldrift for avfallsbehandlingen og vedlikehold dekkes i henhold til en egen avtale mellom Nærings- og handelsdepartementet og IFE. I tillegg kommer ekstraordinære kostnader for opprydding og klargjøring av gammelt avfall fra uranrensaneanlegget som var i drift på 1960-tallet. IFE har fått fornyet driftskonsesjon for Himdalen-anlegget for fire år, fram til 30. april 2012. Det vil bli vurdert om videre drift utover gjeldende konsesjonsperiode skal legges ut på anbud. Driftsavtalen fra 1999 med IFE vil bli midlertidig forlenget.

Norge har i dag 16 tonn bestrålt brensel generert over 50 år fra IFEs forskningsreaktorer på Kjeller og i Halden. Statens strålevern har uttalt at et lager som kan håndtere dette bør stå ferdig i 2015. I og med at en avvikling av atomanleggene også vil generere mer avfall, vil det være behov for et slikt lager uavhengig av om virksomheten ved landets to forskningsreaktorer fortsetter eller ikke. Regjeringen har derfor vedtatt at det skal nedsettes et Teknisk utvalg for utredning av spesialbehandling av ustabil brukte brensel, og et Fase 2-utvalg for utredning av en mellomlagerløsning for brukte brensel og annet langlivet avfall med alternativer til lokalisering av lageret. Fase 2-utvalgets arbeid skal organiseres som en offentlig utredning, og utvalget vil bli oppnevnt i statsråd ved kongelig resolusjon. Utredning av bearbeiding av ustabil brukte brensel ved Sellafield utelukkes fra utvalgets mandat. Resultatene fra teknisk utvalg skal være et underlag for fase 2-utvalgets arbeid. Fase 2-utvalget vil arbeide i to år fra det tidspunkt det blir nedsatt.

Videre omfatter posten støtte, i form av en årlig grunnfinansiering av virksomheten til Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi.

Institusjonene innehar en viktig rolle når det gjelder bl.a. å stimulere til teknologidebatt og formidling av forskningsresultater. I tillegg ytes tilskudd til forskningsetiske komiteer.

Det foreslås i 2009 avsatt 64,5 mill. kroner til nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statens selvassuranse, jf. St.prp. nr. 9 (1998–99), omfatter IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, KLDRA Himdalen, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller, i påvente av overføring til Himdalen. Atomenergiloven begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg. Norge undertegnet 12. februar 2004 endringsprotokoller til Paris- og Brusselkonvensjonene om erstatningsansvar på atomenergiens område. Stortinget behandlet våren 2007 Ot.prp.

nr. 27 (2006–2007) om lov om endringer i lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, og om samtykke til ratifikasjon av endringsprotokoller 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen 29. juli 1960 og Brusselkonvensjonen 31. januar 1963 om erstatningsansvar på atomenergiens område. Endringsprotokollene fastsatte operatørenes ansvar til 700 mill. euro. Etter all sannsynlighet vil endringsprotokollene for Norge tre i kraft på det tidspunktet EU-statene foretar sin ratifikasjon, jf. forslag til vedtak IX, 1.

Underpost 50.3 Kommersialisering og nettverkstiltak

Hensikten med tiltakene i denne underposten er å legge til rette for kommersialisering av forskningsresultater og økt kontakt og samspill mellom næringsliv, utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitutter.

Midler til kommersialisering og nettverkstiltak foreslås fordelt som følger:

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2007	Fordeling 2008	Forslag 2009
Kommersialisering av forskningsresultater	70 500	72 750	80 750
Virkemidler for regional FoU og innovasjon	25 000	32 600	32 600
Sum kommersialisering og nettverkstiltak	95 500	105 350	113 350

Kommersialisering av forskningsresultater

Programmet skal bidra til økt verdiskaping gjennom kommersialisering av forskningsbaserte forretningsideer. Programmet retter seg i hovedsak mot forskning og utvikling som utføres ved universiteter, høyskoler, helseforetak og institutter. Nærings- og handelsdepartementet har, sammen med Kunnskapsdepartementet, foretatt en gjennomgang av de offentlige virkemidlene rettet mot kommersialisering av forskningsresultater. Gjennomgangen konkluderer med at virkemidlene i hovedsak er fornuftig innrettet, men det pekes samtidig på noen utfordringer. Regjeringens oppfølging av evalueringen blir presentert i stortingsmeldingen om innovasjon som legges fram høsten 2008.

Norges forskningsråd, Innovasjon Norge, InnoMed (Nasjonalt nettverk for behovsdrivet innovasjon i helsesektoren) og de regionale helseforetakene bidrar i satsingen på innovasjon og næringsutvikling innenfor helsesektoren som ble lansert av Helse- og omsorgsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Satsingen skal

gjennomføres i perioden 2007–11, og omfatter både finansiering av utviklingsprosjekter og innsats for å stimulere til flere møteplasser mellom leverandørindustrien, aktører i helsesektoren og det offentlige virkemiddelapparatet.

Det foreslås i 2009 avsatt 80,75 mill. kroner til kommersialisering av forskningsresultater.

Virkemidler for regional FoU og innovasjon

Programmet Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI) er Forskningsrådets satsing på forskning og innovasjon i regionene. VRI skal bidra til økt innovasjon gjennom mobilisering av enkeltbedrifter, nettverk av bedrifter og FoU-institusjoner til økt satsing på kompetanseutvikling og målrettet FoU-samarbeid. Programmet skal være tett koordinert med andre virkemidler som Arena og Norwegian Centres of Expertice (NCE) i Innovasjon Norge og Regions of Knowledge i EUs rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. I tillegg finansieres også Norges forskningsråds regionale representanter av disse midlene.

Det foreslås i 2009 avsatt 32,6 mill. kroner til virkemidler for regional FoU og innovasjon.

Underpost 50.4 Internasjonalt samarbeid

For å hente hjem kunnskap og teknologi og dermed styrke norske bedrifters konkurransevne

kreves aktiv deltakelse i internasjonalt forsknings-samarbeid. Internasjonale stimulerings tiltak er særskilte tiltak som skal øke norsk deltakelse i, og utbytte av, internasjonalt næringsrelevant forskningssamarbeid, og øke det internasjonale samarbeidet i nasjonale næringsrettede FoU-programmer.

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2007	Fordeling 2008	Fordeling 2008
Internasjonale stimulerings tiltak		75 700	75 700
Sum internasjonalt samarbeid		75 700	75 700

Tiltakene omfatter midler til prosjektetableringsstøtte til bedrifter og andre forskningsmiljøer som forbereder deltakelse i europeiske forskningsprosjekter. Midlene skal dekke utgifter forbundet med søknader til EUs rammeprogram, deltakelse i relevante europeiske teknologiplattformer og i Eureka-prosjekter. Videre skal midlene dekke Cost-samarbeidet.

Det arbeides videre for å sikre en bred og god deltakelse fra alle relevante forskningsmiljøer i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologi. Under 6. rammeprogram omfattet tiltakene en ordning med delfinansiering av forskningsinstitutters egenandel ved deltakelse i rammeprogrammet (samfinansieringsordningen). Denne ordningen er under utfasing da EU-støtten til forskningsinstitutter er økt i 7. rammeprogram. De midlene som her frigjøres, foreslås omdisponert for å kunne støtte norsk deltakelse i tiltak som EUs felles teknologiinitiativer og andre internasjonale samarbeidsinitiativ.

I tillegg til det multilaterale europeiske forskningssamarbeidet, er bilateralt forsknings- og teknologisamarbeid viktig for internasjonalisering av og kunnskapsutvikling i norsk næringsliv. Norge har allerede godt utbygde bilaterale forbindelser med store forskningsnasjoner som USA, Japan og Frankrike. I framtiden vil også land som Brasil, Russland, India og Kina være potensielt viktige samarbeidspartnere.

Norge har vedtatt å delta i Eurostars, som er et samarbeidstiltak mellom EU og Eureka basert på Romatraktatens artikkel 169. Initiativet er rettet mot spesielt lovende forsknings- og teknologiprojekter i små eller mellomstore bedrifter. Norge har videre vedtatt deltakelse i artikkel 169-tiltaket om allestedsnærværende IKT-assistans (Ambient Assisted Living) som har fokus på forskning knyttet til anvendelse av IKT for funksjonshemmede og eldre mennesker. Norge har også vedtatt deltakelse i to av EUs nye felles teknologiinitiativer. Begge ligger innenfor Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde (Artemis for innebygde IKT-systemer og Eniac for nanoelektronikk). Felles for disse samarbeidstiltakene er at deltakerlandene har avsatt midler til å finansiere eventuelle deltakere fra eget land. I tillegg kommer midler fra EUs rammeprogram.

Det foreslås i 2009 avsatt 75,7 mill. kroner til internasjonale stimulerings tiltak.

Underpost 50.5 Andre tiltak

Denne underposten omfatter tiltak for å bygge kompetanse på områder som er sentrale i Nærings- og handelsdepartementets politikktutforming. I tillegg omfattes administrativ støtte til ordninger av betydning for det norske forsknings- og innovasjonssystemet.

Midler til andre tiltak foreslås fordelt som følger:

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2007	Fordeling 2008	Forslag 2009
Kompetansebygging		9 500	9 500
Administrative støttetiltak		30 000	30 000
Sum andre tiltak		39 500	39 500

Kompetansebygging

Et godt kunnskapsgrunnlag er viktig for politikkuiformingen. Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for fire programmer: kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitikken, kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken, kunnskapsgrunnlaget for entreprenørskapspolitikken og forskning på arbeidslivsområdet.

Det foreslås i 2009 avsatt 9,5 mill. kroner til kompetansebygging.

Administrative støttetiltak

Posten omfatter administrativt tilskudd til Skattefunnordningen og støtte til informasjonstiltak og forskningsdokumentasjon.

Forvaltningen av Skattefunn er fordelt mellom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og skattemyndighetene. Forskningsrådet har ansvaret for godkjenning av prosjektsøknadene FoU-innhold, Innovasjon Norge bistår foretakene i

søknadsprosessen og skattemyndighetene beregner til slutt støttebeløpet ved skatteavregningen året etter.

Skattefunn er en rettighetsbasert ordning som gir fradrag i skatt for godkjente FoU-kostnader. Formålet med ordningen er å bidra til økte FoU-investeringer i næringslivet. Både kostnader knyttet til egenutført FoU og innkjøp fra godkjente FoU-institusjoner er omfattet av ordningen. For 2007 anslås omfanget av ordningen til om lag 1 mrd. kroner.

Statistisk sentralbyrå har gjennomført en bred evaluering av Skattefunnordningen. Sluttrapporten ble offentliggjort i januar 2008. Hovedkonklusjonen er at Skattefunnordningen i hovedsak virker etter hensikten. Regjeringen vil videreføre Skattefunnordningen, og legger ikke opp til endringer i ordningen i statsbudsjettet for 2009. Skattefunnordningen er nærmere omtalt i kap. 2 i St.prp. nr. 1 (2008–2009) Skatte-, avgifts- og tollvedtak.

Det foreslås avsatt 30 mill. kroner i 2009 til Norges forskningsråds administrasjon av Skattefunn og øvrige administrative tiltak.

Kap. 921 Statlig investeringsfond

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
95	Egenkapital		2 200 000	
	Sum kap. 921		2 200 000	

Statens Investeringselskap AS ble stiftet i februar 2008, som et datterselskap under Innovasjon Norge. Det har nå endret navn til Investinor AS. Styret i Innovasjon Norge har oppnevnt investeringselskapets styre. Selskapets hovedkontor er i Trondheim.

Formålet med investeringselskapet er å bidra til økt verdiskaping gjennom å tilby risikovillig kapital til internasjonalt orienterte konkurranse-dyktige bedrifter, primært nyetableringer. I tillegg til risikokapital skal investeringselskapet bidra med et kompetent og aktivt eierskap i porteføljebedriftene. Selskapets investeringer skal foretas på kommersielt grunnlag, og på like vilkår som private investorer. Selskapet har hele landet som nedslagsfelt.

Selskapets aksjekapital i porteføljebedriftene forutsettes å utgjøre maksimalt 49 pst., og selskapet har også anledning til å gi ansvarlige lån til bedriftene. Det skal fortrinnsvis investeres i bran-

sjer hvor Norge står sterkt, og hvor det er vekstpotensial. Selskapet skal prioritere satsingsområdene miljø, energi, reiseliv, marin og maritim sektor. I tillegg skal selskapet ha et spesielt fokus på klima- og miljøprosjekter. Av innskuddskapitalen på 2,2 mrd. kroner forbeholdes 500 mill. kroner til investeringer i marin næringsvirksomhet.

Selskapet skal ha et langsiktig perspektiv på investeringene. Det skal ha en klar strategi for avhending av porteføljebedriftene. Selskapet kan gjennomføre oppfølgingsinvesteringer. Investeringfokus for selskapet er primært tidlig vekstfase, med noe fleksibilitet mot ekspansjonsfasen.

Selskapet skal gi en markedsmessig avkastning basert på den risiko det kan ta. Avkastningskravet for investeringselskapet fastsettes ved bruk av kapitalverdimodellen. Avkastningskrav settes i henhold til en vektning mellom forventet avkastning av andelen som er plassert i porteføljebedrifter og andelen som ikke er plassert i porteføljebedrifter.

Kap. 922 Romvirksomhet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
50	Norsk Romsenter	33 000	37 000	39 100
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	108 000	109 700	126 400
71	Internasjonal romvirksomhet	261 400	295 600	257 600
72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	32 000	36 600	43 200
	Sum kap. 922	434 400	478 900	466 300

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 20. juni 2008 ble bevilgningen under post 50 økt med kr 54 000, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Det er viktig for Norge å utnytte de mulighetene som verdensrommet gir. Regjeringen satser derfor kraftig på romvirksomhet gjennom deltakelse i romfartsprogrammer i European Space Agency (ESA). Det sikrer Norge tilgang til teknologi og gode vilkår på romfartsmarkedet. Satsingen utløser en rekke kontrakter og oppdrag for norske høyteknologiske bedrifter, både gjennom ESA-programmene og på det kommersielle markedet. Midlene gir samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, teknologiutvikling, forskning, miljø- og suverenitetsovervåking, fiskeriforvaltning, værvarsling, navigasjon, redningstjeneste og sjøsikkerhet.

Norsk Romsenter arbeider for å sikre norsk industri kontrakter i internasjonale programmer, styrke kompetansen i norske brukermiljøer og bidra til økt anvendelse av rombaserte tjenester i samfunnet. Ressursene konsentreres om prioriterte områder som er sentrale for norske brukerinteresser og norske bedrifters kompetanse. Områdene er telekommunikasjon, navigasjon, jordobservasjon og utvikling av bæreraketter.

Nordområdene

Nordområdene utgjør et svært viktig territorium for romfartsindustrien. Norge har en ideell geografisk plassering for utforskning av atmosfæren og det nære verdensrom. Plasseringen er utnyttet til å oppnå internasjonale investeringer til infrastruktur som rakettskytefeltene på Andøya og Svalbard, radaranlegget EISCAT, laseranlegget ALOMAR på Andøya og Nordlysstasjonen i Longyearbyen.

Statens eierinteresser i nasjonal infrastruktur for romvirksomhet forvaltes av Norsk Romsenter, og de er organisert som egne aksjeselskap. Det gis ikke driftsstøtte til noen av selskapene.

De aktuelle virksomhetene er som følger:

Andøya Rakettskytefelt AS (ARS)

Staten eier 90 pst. av ARS, som gjennom avtaler med andre land utfører rakettoppskytninger og ballongslipp. ARS er verdens nordligste permanente oppskytningsfasilitet og er ansvarlig for alle vitenskapsrelaterte ballong- og rakettopperasjoner på norsk territorium. ARS tilbyr komplett bistand for oppskyting, nedlesing av data, berging og bakkestøtte. Totalt har det blitt skutt opp mer enn 800 raketter fra ARS. Forskere og ingeniører fra 100 ulike institutter og universiteter har besøkt anlegget.

Norsk Romsenter Eiendom AS (NRSE)

Staten eier 100 pst. av NRSE. Selskapet eier fiberkablene til Svalbard. NRSE og Kongsberg Defence & Aerospace AS eier 50 pst. hver av Kongsberg Satellite Services AS (KSAT). KSAT eier infrastrukturen og har driftsansvaret for Svalbard Satellittstasjon (SvalSat), Troll Satellittstasjon (TrollSat), Tromsø Satellittstasjon og Grimstad Satellittstasjon. Ved den norske forskningsstasjonen Troll i Antarktis har NRSE installert en satellittkommunikasjonsantenne.

SvalSat har blitt verdens ledende bakkestasjon for nedlesing av data fra polarbanesatellitter og har fire store antenner i drift. Disse antennene betjener en rekke satellitter for NASA, ESA og den amerikanske værvarslingsorganisasjonen NOAA. I tillegg har den europeiske værvarslingsorganisasjonen Eumetsat bygget to antenner for sine satellitter for den europeiske værvarslingstjenesten. Dette gir driftsoppgaver i minst 14 år fra tjenesten ble opprettet i 2006. Fiberkabelen mellom fastlan-

det og Svalbard har vært i drift siden 2004 og er svært viktig for å sikre SvalSat konkurransefortrinn. Pr. 1. januar 2008 har Norge et gjenværende garantiansvar knyttet til fiberkabelen på 1,5 mill. USD.

Hovedmål og delmål

I 2007 ble et nytt mål- og resultatstyringssystem for norsk romvirksomhet introdusert. Mål og krav skal ligge til grunn for virksomhetens aktiviteter og ressursbruk, som igjen er bestemmende for måling og rapportering av virksomhetens resultater.

Hovedmålet for norsk romvirksomhet er å gi vesentlige og vedvarende bidrag til økt verdiskaping, innovasjon, kunnskapsutvikling, miljø og samfunnssikkerhet.

Under hovedmålet er det definert følgende delmål:

- sikre at romvirksomheten gir betydelige industrielle ringvirkninger
- sikre at Norges geografiske fortrinn i romvirksomhet blir utnyttet
- bidra til å utvikle kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale og internasjonale behov
- gjennom internasjonalt samarbeid bidra til å styrke norske forskningsmiljøer
- gjennom informasjonsarbeid om romvirksomhet bidra til å øke kunnskapen om teknologi og realfag

Resultatrapport 2007

Betydelige industrielle ringvirkninger er et viktig mål for de statlige bevilgningene til romvirksomheten.

Hovedtall for norsk romindustri

	Resultat 2006	Mål 2007	Resultat 2007
Verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester	5,5 mrd.	6,3 mrd.	5,4 mrd.
Verdien av norske ESA-kontrakter, akkumulert	2,7 mrd	2,7 mrd.	2,8 mrd.
Akkumulert returkoeffisient i ESA	0,88	>1,0	0,89
Ringvirkningsfaktor	4,6	>4,0	4,6

I 2007 var den totale omsetningen av romrelaterte varer og tjenester i Norge på 6,3 mrd. kroner. Av dette utgjorde verdien av norskproduserte varer og tjenester 5,4 mrd. kroner. Eksportandelen ligger på ca. 71 pst. Verdien av norskproduserte varer er på linje med resultatet for 2006. Norsk Romsenter har i 2007 oppnådd resultater som gjennomgående er i samsvar med fastsatte mål for ringvirkningsfaktor og for verdien av norske ESA-kontrakter. Akkumulert returkoeffisient og verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester ligger noe under målsettingen for 2007. Dette skyldes bl.a. at størstedelen av omsetningen for norsk romindustri foregår i USD. Kursen for USD har svekket seg betydelig i forhold til NOK i den senere tid, noe som er en medvirkende faktor til at omsetningen er lavere enn forventet.

Norske ESA-kontrakter og kontrakter gjennom nasjonale følgeprogrammer skal legge grunnlag for ytterligere salg av produkter og tjenester. Betydelige industrielle ringvirkninger er derfor et viktig mål for de statlige bevilgningene til romvirksomheten. For hver krone i ESA-kontrakter og kontrakter gjennom nasjonale følgeprogrammer

har de norske leverandørene i tillegg oppnådd kontrakter til en akkumulert verdi av 4,60 kroner, dvs. en ringvirkningsfaktor på 4,6. Resultatet er på samme nivå som i 2006. Målet for 2007 var en faktor på minst 4.

I 2007 var det til sammen 44 prosjekter fra 34 bedrifter og organisasjoner som mottok nasjonale følgemidler fra Norsk Romsenter. Av de frie følgemidlene på 36,6 mill. kroner gikk 21,8 mill. kroner til industrielle aktører, 10,3 mill. kroner til institutter, 3,5 mill. kroner til diverse etater og 1 mill. kroner til undervisningsutvikling og studentsatellittprosjektet.

Sikkerhet og risiko knyttet til romvirksomhetens strategiske betydning er fortløpende vurdert i samarbeid med norske sikkerhetsmyndigheter. Romsenteret har i 2007 prioritert oppfølging av sikkerhetsmessige tiltak knyttet til fibersambandet til Svalbard og Galileo bakkestasjoner på Svalbard og ved Troll-basen i Antarktis.

Norsk Romsenter har satset på økt utadrettet virksomhet. I 2007 har Norsk Romsenter gjennomført 43 arrangementer med totalt 934 deltakere, og 13 andre eksterne arrangementer med over

5 000 deltakere. I løpet av 2007 holdt ansatte ved Norsk Romsenter mer enn 140 foredrag på skoler, universiteter, bedrifter, organisasjoner og konferanser, hvilket er en økning på 20 pst. fra 2006. Informasjonsarbeidet ved Norsk Romsenter når dermed stadig flere interesserte.

Post 50 Norsk Romsenter

Norsk Romsenter (NRS) er et forvaltningsorgan med utvidede fullmakter og disponerte vel 21 årsverk pr. 1. mars 2008. Norsk Romsenter er det strategiske, samordnende og utøvende organ for norsk romvirksomhet, og skal fremme Norges interesser i den europeiske romfartsorganisasjonen ESA og annet internasjonalt samarbeid. I tillegg skal Norsk Romsenter forvalte nasjonale følgeprogrammer og statens eierinteresser innen romvirksomheten.

Det foreslås at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan gi Norsk Romsenter fullmakt til å:

- selge andeler i selskaper hvor institusjonen har eierandeler, og kjøpe andeler i nye selskaper
- benytte utbytte fra selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler og inntekter fra salg av andeler i slike selskaper til romrelatert virksomhet, herunder kjøp av andeler i nye selskaper, jf. Forslag til vedtak XI.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås bevilget 39,1 mill. kroner til dekning av administrasjonsutgifter for Norsk Romsenter.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i ESA er av stor betydning for norsk industri, brukerinteresser og forskning. Deltakerkontingenten i ESA er obligatorisk, og utbetalingene følger det årlige kravet fra ESA. Kontingenten dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Nivået på ESAs budsjett bestemmes på ESAs ministerrådsmøter. Hvert land betaler sin andel av budsjettet etter en fordelingsnøkkel som er basert på størrelsen av nettonasjonalinntekten.

Den norske andelen er for tiden på 2,06 pst. av ESAs budsjett.

ESAs vitenskapsprogram

Vitenskapsprogrammet i ESA er et obligatorisk program. Programmet har som mål å bidra til å utvide vår forståelse av grunnleggende spørsmål som mulighetene for liv andre steder enn på jorda, de fundamentale kreftene i naturen, solen og solsystemet og universets opprinnelse. Vitenskapsprogrammet har nå rundt 15 operative satellitter ute i rommet, bl.a. i bane rundt planetene Mars, Venus og Saturn. To nye astronomiske satellitter skal skytes opp høsten 2008.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås en bevilgning på 126,4 mill. kroner til kontingent i ESA for 2009. Under ESAs minister-rådsmøte i Haag i november 2008 vil Norges andel av ESAs budsjett fram til neste ministerrådsmøte i 2011 bli fastsatt. Det kan derfor bli nødvendig å endre bevilgningen i løpet av 2009.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til teknologisk utvikling av industrien, til å dekke norske brukerinteresser og til å etablere en nasjonal infrastruktur for romvirksomhet. Norge har enkelte spesielle behov innen romvirksomhet som ikke kan dekkes gjennom medlemskapet i ESA. Det er derfor inngått egne internasjonale avtaler med tilhørende garantiansvar eller andre former for forpliktelser.

Norges gjenstående forpliktelser i de frivillige programmene i ESA, EASP-avtalen og Radarsat er ved utgangen av 2008 forventet å utgjøre totalt ca. 803 mill. kroner.

Det siste ministerrådsmøtet ble avholdt i Berlin i desember 2005. Alle programmene som Norge har interesser i, ble vedtatt startet opp, jf. St.prp. nr. 46 (2005–2006). Norge har i den forbindelse inngått forpliktelser med en ramme på totalt 122,5 mill. euro.

Forventede gjenstående forpliktelser pr. 31. desember 2008

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Forpliktelse	Sum underpost
<i>Underpost 71.1:</i>		
Jordobservasjon	296 440	
Telekommunikasjon	200 460	
Teknologi	155 260	
Navigasjon	37 130	
Romtransport	36 020	
Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	20 000	745 310
<i>Underpost 71.2:</i>		
EASP-avtalen	35 600	35 600
<i>Underpost 71.3:</i>		
Radarsat	22 400	22 400
Sum gjenstående forpliktelser		803 310

Underpost 71.1 ESAs programmer

ESA har programmer innen jordobservasjon, telekommunikasjon, teknologi, navigasjon, romtransport, romstasjonen, mikrogravitasjon og utforskning. Ved utgangen av 2008 forventes det at Norges gjenstående forpliktelser i ESAs programmer vil utgjøre ca. 745 mill. kroner.

Jordobservasjon

Norges store geografiske territorium og spredte bosetting gjør at vi har særlig nytte av satellittbasert overvåking. Global Monitoring for Environment and Security (GMES) er det europeiske bidraget til Global Earth Observation System of Systems (GEOSS), som er et internasjonalt samarbeid om jordobservasjon.

Telekommunikasjon

Satellittkommunikasjon står for den største delen av omsetningen innen norsk romrelatert virksomhet. Feltet er i en omstillingsperiode som følge av at noen av de største norske aktørene har fått utenlandske eiere. Utviklingen medfører utfordringer, men skaper også muligheter for nye nasjonale aktører. Nyttan av deltakelsen i ESA-programmene ligger primært i å bruke disse som verktøy for teknologiutvikling innen digital satellittkringkasting, bredbåndskommunikasjon og mobil satellittkommunikasjon.

Teknologi

General Support Technology Programme (GSTP) er det mest sentrale teknologiprogrammet i ESA. Norske bedrifter med spisskompetanse kan ha synergieffekter med romvirksomhet f.eks. innen offshoret teknologi, medisinsk teknologi og forsvar. GSTP gir disse bedriftene mulighet til å kvalifisere teknologi for levering til ESAs programmer og det kommersielle markedet. PRODEX er et frivillig program ESA har opprettet for å utvikle og utnytte eksperimenter på satellitter. PRODEX er blitt tatt godt imot av norske FoU-miljøer, og er hovedsakelig benyttet i forbindelse med validering av instrumentmålinger på nye jordobservasjonssatellitter.

Navigasjon

Satellittnavigasjon er en stadig viktigere del av samfunnets infrastruktur. EU og ESA har en totrinns strategi for å sikre strategiske, samfunnsmessige og industrielle interesser på dette feltet. Første trinn er EGNOS (European Geostationary Navigation Overlay Service), som gir mer nøyaktige GPS-signal i Europa. Systemet er planlagt fullt operativt i 2009. Andre trinn er det europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo.

Romtransport

ESAs romtransportprogram sikrer Europa uavhengig adgang til verdensrommet. For Norge er deltakelse i programmet også viktig for å kunne gi norsk næringsliv andeler i utvikling og produksjon

av de europeiske bærerakettene (Ariane) og markedet for kommersielle oppskytinger. Ariane har siden 1980-tallet hatt en andel på rundt 60 pst. av det åpne kommersielle markedet for oppskytinger. Arianespace, som er ansvarlig for kommersialiseringen av Arianerakettene, har besluttet å øke oppskytingstakten fra fem til inntil åtte oppskytinger pr. år fra 2009.

Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning

Norge deltar i ESAs programmer for den internasjonale romstasjonen (ISS), og norske forskere er sikret tilgang til eksperimentfasiliteter ved romstasjonen. Norge fokuserer på forskning innen biologiske prosesser og materialteknologi, områder som dekker norske behov bl.a. innen havbruk, planteforedling og materialutvikling. Et kontroll-senter for det sentrale botaniske laboratoriet på romstasjonen ble utarbeidet av NTNU og skutt opp sommeren 2006. Kontroll- og brukersenteret for ESAs minidrivhus er lagt til Plantebiosenteret ved NTNU. Senteret åpnet i 2006. Et nytt tverrfaglig senter, Centre for Interdisciplinary Research in Space (CIRiS) er etablert i Trondheim med basis i dette kontrollsenteret.

Samarbeid mellom ESA og EU

EUs økende engasjement i romfartsspørsmål har ført til et tettere samarbeid og inngåelse av en rammeavtale mellom ESA og EU. På et felles minister-rådsmøte for EU og ESA (Space Council) i mai 2007 ga ministrene sin støtte til en felles europeisk rompolitikk (European Space Policy). I tilknytning til dette er det også utarbeidet et europeisk romfartsprogram der ESA vil stå for utforskning og utvikling av nye prosjekter og teknologier. EU vil ha driftsansvar for romtjenester som dekker EUs behov, i første omgang Galileo og GMES. Høsten 2008 var det et felles ministermøte for EU og ESA hvor man drøftet videreutviklingen av den europeiske romfartspolitikken.

Underpost 71.2 ESRANGE ANDØYA SPECIAL PROJECT (EASP)-AVTALEN

EASP-avtalen er et samarbeid mellom Tyskland, Frankrike, Sveits, Sverige og Norge om bruken av rakettskytefeltene i Kiruna og på Andøya. Norge tiltrådte avtalen i 1990, og den fornyes for fem år av gangen. Den nåværende avtalen gjelder for 2006 til 2010, og det forventes at avtalen videreføres etter 2010. De totale gjenstående forpliktelser for perioden 2009–10 er på 35,6 mill. kroner.

Underpost 71.3 Radarsat

Avtalen med det canadiske selskapet Radarsat sikrer havovervåking også ved overskyet vær, i mørketid og om natten. Bildene benyttes til suverenitetshevdelse i økonomisk sone og ved forvaltning av miljøet og marine og polare ressurser. Radarsat 1 ble skutt opp i 1995 med en spesifisert levetid på 5 år, men er fortsatt operativ. Radarsat 2, som er etterfølgeren til Radarsat 1, ble skutt opp i desember 2007. Radarsat 2 vil sikre Norge overvåkningsbilder ut 2013. Kongsberg Satellite Services (KSAT) har en avtale med NRS om datarettigheter fra Radarsat. I følge denne avtalen skal KSAT betale kr 100 000 pr. måned for datarettighetene i sju år, til sammen 8,4 mill. kroner. Fordringene hos KSAT er overført til forvaltningsorganet Norsk Romsenter. Innbetalingene fra KSAT anvendes til å redusere de statlige utbetalingene til Radarsat. Innbetalingene for perioden 2004–08 fra KSAT er på 5,6 mill. kroner. Totale gjenstående forpliktelser for Radarsat 1 og 2 er på 22,4 mill. kroner i perioden 2009–13.

Det canadiske romsenteret (CSA) har begynt å planlegge neste generasjon radarsatellitter. De foreløpige planene innebærer en konstellasjon med tre forholdsvis små radarsatellitter, primært utviklet for hav- og isovervåking. Et særlig fokus er satt på samspeillet mellom satellittradar og skipsovervåkingssystemet Automatic Identification System (AIS). Norge er invitert til å delta i dette arbeidet.

Galileo

Norge ligger i ytterkanten av dekningsområdet for EGNOS. Antall satellitter og beliggenhet til bakkeinfrastruktur i Galileo-systemet påvirker ytelsen i større grad i Norge enn i resten av Europa. Satellittbanene gjør at dekningen er dårligere i polare områder. Norsk deltakelse i Galileo gir Norge påvirkningsmulighet i besluttsende organer, noe som kan bidra til å sikre norske brukere fullverdig ytelse og dekning fra EGNOS og Galileo. Systemet vil bestå av en satellittkonstellasjon med 30 satellitter og en rekke bakkestasjoner.

I perioden 2005–2007 har det vært satt av til sammen 76 mill. kroner til deltakelse på EU-siden i utviklingsfasen av satellittnavigasjonssystemet Galileo, fordelt med 60 mill. kroner fra kap. 2421 Innovasjon Norge, post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter og 16 mill. kroner fra kap. 922 Romvirksomhet, post 72 Nasjonale følgeprogrammer. I påvente av at forhandlingene om en avtale blir fullført, er ikke midlene utbetalt. Norsk indu-

stri har oppnådd kontrakter i Galileos utviklingsfase tilsvarende de avsatte midlene.

Definisjonsfasen i Galileo er avsluttet. Utviklings- og valideringsfasen er påbegynt og løper fram til 2010. Utbyggingsfasen startet opp i 2008 og går fram til 2013. Regjeringen har besluttet at Norge skal forhandle med EU om deltagelse i utbyggingsfasen av Galileo. En eventuell avtale vil få budsjettmessige konsekvenser for perioden fram til 2013, med mulighet for utbetalinger allerede i 2008. Når et forslag til avtale eventuelt foreligger, vil avtalen bli lagt fram for Stortinget til godkjenning.

Ministerrådsmøte 2008

European Space Agency (ESA) avholder ministerrådsmøte i Haag i november 2008. ESAs medlemsland vil der forplikte seg for andeler i ESAs frivillige programmer i perioden 2009–15. Forrige gang slike forpliktelser ble inngått, var på ministerrådsmøte i Berlin i 2005. Flere av programmene som ble startet opp etter ministerrådsmøtet i 2005, er nå i ferd med å bli avsluttet. I forbindelse med møtet i Berlin ble det vedtatt at finansieringen av landenes deltagelse i ESAs frivillige programmer baseres på en fordelingsnøkkel som i gjennomsnitt skal tilsvare deres netto nasjonalinntektsnivå.

ESA vil fram mot ministerrådsmøtet arbeide med forslag om nye frivillige programmer. Disse

kommer i tillegg til videreføring av de eksisterende programmer. Før ministerrådsmøtet vil regjeringen måtte avklare hvilke prioriteringer som skal ligge til grunn for norsk deltagelse i det europeiske romsamarbeidet for neste periode. Forpliktelsene Norge inngår på ministerrådsmøtet i Haag i 2008, vil først få full effekt fra og med 2010, men det må forventes mindre utbetalinger allerede for budsjettåret 2009. Regjeringen vil etter ministerrådsmøtet fremme, slik det ble gjort etter møtet i 2005, en egen stortingsproposisjon om Norges deltagelse i nye europeiske romfartsprogrammer.

Budsjettforslag 2009

Internasjonal romvirksomhet omfatter ESAs programmer, EASP-avtalen om virksomhet på rakettskytefeltene på Andøya og i Kiruna og Radarsat-avtalen med Canada.

Norge deltar i ca. 40 frivillige programmer i ESA. Programmene har flere års varighet.

De årlige utbetalingene til internasjonal romvirksomhet følger framdriften i programmene Norge deltar i. Det forventes et utbetalingskrav på 235,82 mill. kroner i ESAs programmer for 2009. For EASP-avtalen og Radarsat forventes det utbetalinger på henholdsvis 17,82 og 3,9 mill. kroner. Det foreslås en samlet bevilgning på 257,6 mill. kroner for forpliktelser til internasjonal romvirksomhet for 2009.

Utbetalinger til internasjonale romfartsprogrammer i 2008

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2007	Budsjett 2008	Forslag 2009
71.1	<i>ESA forpliktet</i>			
	Jordobservasjon	34 193	63 100	55 800
	Telekommunikasjon	79 868	62 100	58 100
	Teknologi	42 110	74 400	75 700
	Navigasjon	52 633	38 800	18 100
	Romtransport	13 989	18 800	16 500
	Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	16 650	14 700	11 700
	Sum ESA-programmer	239 443	271 900	235 900
71.2	<i>EASP-avtalen</i>	17 014	18 300	17 800
71.3	<i>Radarsat</i>	4 930	5 400	3 900
	Sum post 71	261 387	295 600	257 600

Beløpene for 2009 er anslag. Det kan bli aktuelt å foreta endringer dersom forutsetninger eller framdriften skulle tilsi det. De økonomiske forpliktel-

sene overfor ESA og EASP-avtalen betales i euro, og forpliktelsene i Radarsat betales i amerikanske dollar (USD). Valutarisikoen bæres av Norge. Det

er budsjettert ut fra forventede valutakurser. Der som kursen på utbetalingstidspunktene blir annerledes enn forutsatt i budsjettforslaget, er det lagt opp til at bevilgningen kan justeres i endringsproposisjonene i 2009.

Post 72 Nasjonale følgeprogrammer

De nasjonale følgeprogrammene bidrar til at norske bedrifter oppnår et høyt teknologisk nivå slik at Norge kan nyttiggjøre seg den investering som ESA-medlemskapet åpner for. I hovedsak kreves det minst 50 pst. egenfinansiering. Programmene er et middel for å bistå norske aktører i deres inntrøden på det kommersielle rommarkedet. Programmene bidrar også til å utvikle rombaserte tjenester for å dekke nasjonale, offentlige behov på en effektiv og kostnadsbesparende måte. Norges forskningsråd disponerer også midler til romforskning som bl.a. finansierer norske instrumenter og eksperimenter på ESAs forskningssatellitter. ESAs programmer koordineres med nasjonale aktiviteter for å oppnå en mest mulig kostnadseffektiv utnyttelse av de tilgjengelige ressursene.

Industriutviklingsprogram

Programmet skal bidra til at bedriftene videreutvikler kompetanse og teknologi gjennom ESA-samarbeidet, for derved å utvikle konkurransedyktige produkter for det internasjonale rommarkedet. Utviklingen skjer i form av utviklings-samarbeid direkte med utenlandsk industri eller gjennom allianser med ledende internasjonale hovedkontraktører. Norsk Romsenter satses på bedrifter som er, eller vil kunne bli, konkurransedyktige i et internasjonalt marked.

Tjenesteutviklingsprogram

Programmet omfatter aktiviteter knyttet til utvikling av anvendelser og tjenester innen jordobservasjon, telekommunikasjon og navigasjon. Viktige offentlige forvaltningsoppgaver, som eksempelvis kystforvaltning, miljøovervåking og samfunnssikkerhet, kan ofte dekkes på en kostnadseffektiv måte ved hjelp av rombaserte tjenester.

Infrastrukturutvikling

Programmet benytter følgemidler til å utvikle de fortrinn som Norge har ved sin nordlige beliggenhet eller for å utnytte spesiell kompetanse knyttet opp mot infrastruktur. Eksempler på dette er nedlesningsstasjonen for Galileo på Svalbard og bakkestasjonen ved Trollbasen.

Undervisningsutviklingsprogram

Målsettingen med programmet er å utvikle kunnskap om og forståelse for samfunnsnyttene av romvirksomhet hos ungdom og å styrke interessen for realfag for å sikre rekruttering til romvirksomhet. Høsten 2006 startet Andøya Rakettskytefelt, Norsk Romsenter og Nasjonalt senter for romrelatert opplæring (NAROM) et nytt studentsatellittprogram som skal løpe fram til 2010. Programmet bygger på erfaringene fra det vellykkede satellittprogrammet NCUBE der nær 100 studenter fra fem norske undervisningsinstitusjoner bygget og skjøt opp to småsatellitter. Programmet omfatter planlegging, bygging, testing, oppskyting og kommunikasjon med tre eller fire småsatellitter.

Bilateralt støtteprogram

Norge har hatt mange bilaterale prosjekter innen romvirksomhet, bl.a. på Svalbard i samarbeid med USA, og samarbeid med Canada om Radarsat. Industrielt har Norge samarbeidet med Frankrike og Tyskland. For å bedre mulighetene for et styrket samarbeid med Frankrike, inngikk Norsk Romsenter en bilateral avtale med det franske romsenteret CNES våren 2007. Samme år ble det signert en samarbeidsavtale med Japan om sonderakettforskning. Det bilaterale samarbeidet er viktig for å øke kompetansenivået og sikre industriutvikling i norsk romvirksomhet.

Skipsovervåking

Det har vært stor vekst i bruken av satellittbaserte tjenester i Norge. Satellitter er viktige verktøy for bl.a. navigasjon, miljøovervåking og suverenitetshevdelse. I mange tilfeller vil offentlige myndigheter ha en avgjørende rolle i å få fram og utvikle slike tjenester. Gjennom bevilgningen til Norsk Romsenter i 2008, ble arbeidet med en norsk satellitt for mottak av AIS-signaler (Automatic Identification System) satt i gang. For 2009 øremerkes det 12,5 mill. kroner av bevilgningen til forsering av arbeidet med å utvikle en AIS-satellitt. Satsingen utgjør en viktig del av det helhetlige overvåkings- og varslingssystemet for havområdene i nord og regjeringens nordområdesatsing. AIS-systemet gjør det mulig å holde løpende oversikt over skip i norsk farvann som er utstyrt med AIS-sender. Utvikling av kritisk teknologi for satellitten ble gjennomført i 2007 og bygging av satellitten startet i 2008.

Budsjettforslag 2009

De nasjonale følgeprogrammene gjør det mulig for Norge å nyttiggjøre seg den investering som ESA-medlemskapet representerer på en bedre måte.

Midlene til følgeprogrammer forutsettes også å dekke utvikling av nasjonale miljøer. Midler kan ved spesielle behov benyttes til nasjonal rominfrastruktur. Det foreslås bevilget 43,2 mill. kroner til nasjonale følgeprogrammer for 2009.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	48 888	68 500	61 200
	Sum kap. 924	48 888	68 500	61 200

Generelt om tilskuddsordningen

Regjeringen ønsker å videreutvikle et tett samarbeid mellom Norge og de andre landene i Europa. Denne målsettingen oppnås bl.a. gjennom deltakelse i EU-programmer. Samtlige programmer som dekkes av denne bevilgningen, er programmer i regi av EU som Norge kan delta i gjennom EØS-avtalen. Årlig medlemskontingent for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av gjennomførte prosjekter under det enkelte program. Kontingenter betales samlet av Utenriksdepartementet, mot senere refusjon fra de departementene som er ansvarlige for de enkelte programmene. Andre utgifter knyttet til deltakelse i programmene (lønn og øvrige utgifter til nasjonale eksperter ved Europakommisjonen, nasjonale sekretariater, utredninger, evalueringer m.m.) betales direkte av de programansvarlige departementene.

eContent plus

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

eContent plus er et 4-årig EU-program for perioden 2005–08. Målet for programmet er å utvikle det europeiske digitale innholdsmarkedet, spesielt innen følgende områder:

- geografisk informasjon
- utdanningssektoren
- digitale bibliotek

eContent plus er et sentralt virkemiddel i realiseringen av Lisboa-strategien, ved at det tar sikte på å gjøre digitalt innhold i Europa mer tilgjengelig og enklere å utnytte for borgere og næringsliv. Programmet vil innlemmes i delprogrammet for IKT i EUs rammeprogram for konkurransevne og inno-

vasjon (CIP) fra 2009, jf. Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjettproposisjon for 2009.

Stortinget samtykket til norsk deltakelse i eContent plus-programmet i juni 2005, jf. St.prp. nr. 61 og Innst. S. nr. 235 (2004–2005). eContent plus har en økonomisk ramme på 149 mill. euro over fire år. Norge vil ha budsjettmessige forpliktelser under hele programperioden. Norges kontingentforpliktelser omfatter dekning av om lag 2 pst. av den samlede utgiftsrammen, dvs. om lag 3 mill. euro, eller om lag 24 mill. kroner. I tillegg kommer Norges andel av administrative utgifter, anslått til om lag 840 000 euro, og utgifter til nasjonal oppfølging (sekretariat), anslagsvis 2–2,5 mill. kroner. Det vil også påløpe utgifter til evaluering av programdeltakelsen. De samlede norske utgiftene til programmet anslås dermed til om lag 34 mill. kroner for hele programperioden.

Resultatrapport 2007

Utlysningene i 2007 var kjennetegnet av at Europakommisjonen la vekt på få prosjekter av svært høy kvalitet som gir et varig bidrag til europeisk infrastruktur på innholdsfeltet som grunnlag for videre tjenesteutvikling. Norske ekspertmiljøer deltar i flere prosjekter og deltakelsen i programmet har bidratt til å posisjonere norske private og offentlige virksomheter i en europeisk sammenheng. Det var norske deltakere i over 40 pst. av prosjektene som ble valgt ut av Europakommisjonen. Dette er en økning fra 2006, som indikerer at systematisk arbeid for å øke norsk deltakerandel, gir uttelling.

Budsjettforslag 2009

På grunn av forskyvninger i gjennomføringen av enkelte prosjekter vil det være etterslep i utbetalingene av kontingent til eContent plus etter utløpet

av programperioden. På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen avsettes om lag 5,7 mill. kroner til eContent plus for 2009. eContent plus vil inngå i IKT-søylen i EUs ramme-program for konkurranseevne og innovasjon (CIP) fra 2009. Programmene som inngår i denne søylen, er omtalt i Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjettproposisjon.

EUs program for næringsliv og entreprenørskap (MAP)

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

EU vedtok i 2000 en næringspolitisk målsetting om å bli den mest konkurransedyktige kunnskapsbaserte økonomien innen 2010 (Lisboa-strategien). Sentralt i dette arbeidet står EUs flerårige program for næringsliv og entreprenørskap (MAP-programmet). Programmet er rettet mot hele næringslivet, med særlig fokus på små og mellomstore bedrifter (SMB). Hovedmålsettingene for programmet er å bidra til å fremme konkurranseevne, vekst og entreprenørskap for deltakerlandenes bedrifter, å forenkle regel- og rammeverk for næringsvirksomhet og å forbedre de økonomiske vilkårene for SMB, bl.a. gjennom økt tilgang til såkorn- og venturekapital.

Programmet har tre virkeområder:

- identifisering, utveksling og utvikling av gode bedriftsfremmende tiltak gjennom konkrete prosjekter
- tiltak som skal bidra til å bedre informasjon om EU og det indre marked
- finansielle virkemidler som skal sikre tilgang på kapital for entreprenører og små og mellomstore bedrifter

EU vedtok en økonomisk ramme på 450 mill. euro for programperioden 2001–05. Norges andel av programutgiftene utgjør om lag 75 mill. kroner, dvs. en gjennomsnittlig årlig utgift på om lag 15 mill. kroner. Programmet skulle i utgangspunktet vare fram til 2005, men ble forlenget til 2006, jf. St.prp. nr. 1 (2005–2006).

Resultatrapport 2007

Fra 2007 viderefører Europakommisjonen MAP innenfor det nye rammeprogrammet for konkurranseevne og innovasjon (CIP) for perioden 2007–13. Konkrete prosjekter som er igangsatt i regi av MAP, vil bli fullført og avsluttet i regi av CIP-programmet.

Budsjettforslag 2009

Betalingsopplegget til Europakommisjonen innebærer at det vil bli krevd inn kontingent til MAP knyttet til gjennomføring av igangsatte prosjekter i 2007, 2008 og 2009. På dette grunnlag er det budsjettert med om lag 8 mill. kroner til MAP i 2009.

EUs rammeprogram for konkurranseevne og innovasjon (CIP) – Delprogram for innovasjon og entreprenørskap

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

CIP er et sjuårig EU-program for perioden 2007–13. Målet for programmet er å styrke innovasjon og konkurransekraft i europeisk næringsliv, skape et innovativt og inkluderende informasjonssamfunn og fremme effektiv energibruk og økt bruk av fornybar energi i Europa. Programmet har særlig fokus på små og mellomstore bedrifter.

Sammen med strukturfondene, EUs 7. ramme-program for forskning og teknologisk utvikling og programmet for livslang læring, framheves CIP som Europakommisjonens viktigste verktøy for å oppnå økt sysselsetting og økonomisk vekst i Europa. CIP har dermed en sentral rolle i å nå målsettingene i Lisboa-strategien.

Målsettingene i CIP skal nås gjennom tre delprogram (søyler):

- Innovasjons- og entreprenørskapsprogrammet
- IKT-programmet
- Energiprogrammet

Nærings- og handelsdepartementet har et overordnet ansvar for å koordinere den norske deltakelsen i CIP-programmet og har ansvaret for aktivitetene innenfor delprogrammet/søylen for innovasjon og entreprenørskap. Dette delprogrammet skal øke små og mellomstore bedrifters tilgang til kapital for å finansiere teknologisk utvikling og innovasjon. Omfanget av finansielle virkemidler rettet mot små og mellomstore bedrifter økes derfor betydelig i forhold til virkemidlene i EUs flerårige program for næringsliv og entreprenørskap (MAP). I tillegg skal samarbeidet mellom små og mellomstore bedrifter styrkes, særlig på tvers av landegrenser, og administrative og regulatoriske hindringer for innovasjon skal fjernes. Programmet har særlig fokus på miljøvennlig innovasjon.

Stortinget behandlet og besluttet norsk deltakelse i CIP 8. mai 2007, jf. St.prp. nr. 50 og Innst. S. nr. 181 (2006–2007). Norge ble formelt med i CIP fra 30. juni 2007.

CIP har en økonomisk ramme på om lag 3,6 mrd. euro for perioden 2007–13, fordelt med ca. 2,16 mrd. euro til søylen for entreprenørskap og

innovasjon, 720 mill. euro til IKT søylen og 720 mill. euro til energisøylen. Den samlede kontingentforpliktelsen for norsk deltakelse i CIP er beregnet til om lag 625 mill. kroner eller i gjennomsnitt om lag 89 mill. kroner pr. år. I tillegg kommer utgifter til nasjonal oppfølging og nasjonale eksperter, beregnet til om lag 12 mill. kroner pr. år. Nærings- og handelsdepartementet skal finansiere tre nasjonale eksperter under delprogrammet for innovasjon og entreprenørskap. Et nasjonalt kontaktpunkt for delprogrammet er etablert i Innovasjon Norge. Det nasjonale kontaktpunktet skal bl.a. informere norske aktører om mulighetene knyttet til CIP, og mobilisere til størst mulig norsk uttelling fra programmet. Kontaktpunktet skal også sikre god koordinering av den nasjonale oppfølgingen av CIP i forhold til oppfølgingen av norsk deltakelse i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling.

Resultatrapport 2007

Næringslivet og andre relevante aktører er trukket med i den norske implementeringen av programmet gjennom en referansegruppe. Den viktigste oppgaven var å mobilisere til programutlysningene i 2008.

Europakommisjonen har videre etter utlysning tildelt Innovasjon Norge oppgaven å drifte Enterprise Europe Network (EEN), et europeisk nettverk av nasjonale organisasjoner som skal bidra til innovasjon og bedriftsutvikling. Nettverket erstatter Euro Info Centre-nettverket og Innovation Relay Centre-nettverket. Den nasjonale delen av dette nettverket har 19 personer i arbeid over hele landet og tilbyr tjenester som skal bidra til at norske bedrifter utnytter markedsmuligheter og ivaretar sine rettigheter i EUs indre marked og EØS. EEN jobber aktivt med å fremme europeisk samarbeid og bidra til økt norsk deltakelse i EUs programmer. Det vises til nærmere omtale under kap. 2421 Innovasjon Norge, post 70.

Budsjettforslag 2009

Innovasjon og entreprenørskapsprogrammet er beregnet å kreve om lag 375 mill. kroner i samlet norsk kontingent, dvs. om lag 53,5 mill. kroner i gjennomsnitt pr. år i programperioden 2007–13. For 2009 er kostnadene for deltakelse i Innovasjons- og entreprenørskapsprogrammet anslått til om lag 41 mill. kroner. Beløpet dekker:

- netto årskontingent basert på foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen etter fra-

trekk for ubrukte midler av utbetalt kontingent i 2007

- utgifter til kontaktpunktstjenester og nasjonalt sekretariat som ivaretas av Innovasjon Norge
- utgifter til tre nasjonale eksperter

På dette grunnlag settes det av om lag 41 mill. kroner til dekning av utgifter til innovasjons- og entreprenørskapsprogrammet i CIP i 2009.

Gjennomføring og utvikling av det indre marked

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

EFTA/EØS-landene har siden 2004 bidratt med finansiering av Europakommisjonens aktiviteter knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked. Finansieringen og deltakelsen er begrunnet med Norges deltakelse i det indre marked. Aktiviteter for å få det indre marked til å fungere godt er positivt for verdiskapingen og gir norsk næringsliv like vilkår som øvrig europeisk næringsliv. Midlene benyttes til konkrete tiltak for å sikre et godt fungerende indre marked, herunder informasjonstiltak rettet mot næringslivet og privatpersoner, og innsamling av informasjon om hvordan det indre marked fungerer.

Resultatrapport 2007

Europakommisjonen gjennomførte i 2007 en rekke studier og informasjonstiltak knyttet til det indre marked, bl.a. om informasjonsportalen «Your Europe», tilbakemeldingsordningen «European Business Test Panel» og problemløsningsnettverket SOLVIT. Datasystemet bak SOLVIT ble videreutviklet og Kommisjonen laget reklameplakater som bl.a. illustrerer en norsk SOLVIT-sak. Europakommisjonen utførte flere høringer og undersøkelser som bl.a. vil danne grunnlaget for en framtidig politikk for det indre marked (Single Market Review).

Budsjettforslag 2009

Europakommisjonen forventer å videreføre aktivitetene i 2009 i tråd med dagens ordning. Kommisjonens meddelelse om gjennomgangen av det indre marked (Single Market Review) fra 20. november 2007 vil ligge til grunn for tiltakene som prioriteres. Basert på foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det at det for 2009 avsettes om lag 4,5 mill. kroner til deltakelse i arbeidet med gjennomføring og utvikling av det indre marked.

Marco Polo-programmet

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

Hovedmålet med Marco Polo-programmet er å fremme et mer miljøvennlig godstransportsystem. Målet er å redusere vegtransporten og dermed avhjelpe miljø- og kapasitetsproblemene i europeisk transport. Programmet gir støtte til foretak som legger om sine internasjonale godstransporter i en mer bærekraftig retning, bl.a. ved å overføre transport fra et mer overbelastet vegnett til sjø- eller banetransport. Marco Polo-programmet har en internasjonal dimensjon ved at støtte kun kan gis til grensekryssende transport. Det kreves samarbeid mellom deltakere fra minst to EU-medlemsstater, eller mellom foretak i minst et medlemsland og et tredjeland. Norge deltar på lik linje med EUs medlemsstater slik at norske interessenter kan fremme prosjektsøknader på linje med medlemsstater.

Marco Polo I-programmet ble startet opp i 2003 og innlemmet i EØS-avtalen i 2004. Stortinget ga sin tilslutning til norsk deltakelse i programmet i 2004. Marco Polo I omfattet treårsperioden 2004–06, og kontingenten dekkes av Samferdselsdepartementet (37 pst.), Fiskeri- og kystdepartementet (33 pst.) og Nærings- og handelsdepartementet (30 pst.).

Europakommisjonen vedtok å erstatte Marco Polo I-programmet med et utvidet Marco Polo II-program fra 1. januar 2007. Norsk deltakelse i Marco Polo II-programmet ble vedtatt av Stortinget i juni 2007, jf. St.prp. nr. 75 og Innst. S. nr. 260 (2006–2007). Marco Polo II-programmet gjelder perioden 2007–13 og har en økonomisk ramme på 400 mill. euro. Norges andel er beregnet til om lag 9,6 mill. euro, tilsvarende om lag 77 mill. kroner. Den norske deltakelsen i Marco Polo II

dekkes av Samferdselsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet med en tredjedel hver.

Resultatrapport 2007

Under Marco Polo I-programmet har Europakommisjonen i alt gitt støtte til 56 prosjekter. Hoveddelen av prosjektene er jernbaneprosjekter. Norske interessenter har fått støtte fra Marco Polo I-programmet, bl.a. til prosjektet Short Sea XML som skal utvikle en meldingsstandard som legger til rette for bedre utveksling av informasjon om hensiktsmessige alternative transportløsninger mellom deltakerne.

Under Marco Polo II er det foreløpig gitt støtte til ett prosjekt under norsk ledelse. Det gjelder stiftelsen Norstella som for perioden 2006–09 er tildelt 900 000 euro til utvikling av elektroniske meldingsstandarder for å effektivisere nærskipfarten i Europa. Neste utlysning av søknader vil skje ved årsskiftet 2008/2009.

Budsjettforslag 2009

Basert på foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen anslås Nærings- og handelsdepartementets utgifter til deltakelse i Marco Polo II-programmet i 2009 til om lag 1,5 mill. kroner.

Oppsummering av budsjettforslag for post 70

Det foreslås en bevilgning til internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer på til sammen 61,2 mill. kroner for 2009. De endelige kontingentkravene fra EU kan avvike noe fra den fordelingen som er en angitt foran.

Kap. 929 Norsk Designråd

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Tilskudd	25 000	25 000	36 000
	Sum kap. 929	25 000	25 000	36 000

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelser

Regjeringen mener at aktiv utnyttelse av design i norsk næringsliv vil være et vesentlig bidrag til å skape et nytt og mer innovativt næringsliv. Tilskud-

det til Norsk Designråd er et viktig bidrag til å nå dette målet.

Norsk Designråd er en privat stiftelse med 18 ansatte. Formålet er å fremme bruk av næringsrettet design som et strategisk innovasjonsverktøy for å oppnå større konkurranseevne og lønnsom-

het i norsk industri og næringsliv. Norsk Designråd markedsfører betydningen av god design som innovasjonsverktøy og konkurransefaktor for både industri og tjenesteytende næringer og arbeider aktivt gjennom rådgivning og designerformidling for å få norske bedrifter til å bruke design strategisk i sin produktutvikling og markedsføring.

Målgruppen er primært næringslivet i Norge, og midlene innrettes mest mulig mot bedriftsrettede tiltak. Det legges særlig vekt på små og mellomstore bedrifter. Norsk Designråd har en samarbeidsavtale med Innovasjon Norge som innebærer at Norsk Designråd får benytte Innovasjon Norges distriktskontorer i arbeidet med designerformidling.

Norsk Designråd etablerte aksjeselskapet Norsk design og Arkitektursenter i Oslo (DogA) i 2004 sammen med Norsk Form. Formålet var bl.a. å skape større oppmerksomhet og kunnskap om verdien av næringsrettet design og få en arena for utveksling og overføring av kompetanse mellom næringsliv og designere ved å tilby lokaler for utstillinger, konferanser og seminarer. De to stiftelsene er samlokalisert i senteret.

Som oppfølging av ett av tiltakene i regjeringens Handlingsplan for kultur og næring, som ble lagt fram i 2007, har Nærings- og handelsdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet i 2008 fått gjennomført en utredning vedrørende samarbeidet mellom Norsk Designråd og Norsk Form. I utredningen anbefales det et mer formalisert og konkretisert samarbeid mellom de to stiftelsene på enkelte områder. Anbefalingene vil bli nærmere vurdert av de to departementene.

Resultatrapport 2007

Norsk Designråd hadde i 2007 driftsinntekter på 32,5 mill. kroner. Av dette utgjorde 25 mill. kroner ordinært tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, tilskudd fra andre og noe egeninntjening. Driftsresultatet i 2007 ble 1,2 mill. kroner. DogAs underskudd var på 4,2 mill. kroner, og Norsk Designråd måtte dekke halvparten av underskuddet i henhold til avtale om drift av senteret. Målet var opprinnelig at DogA skulle være selvfinansiert, men målsettingen har vist seg å være urealistisk. Det må forventes driftsunderskudd på dette nivået framover.

Norsk Designråd har vektlagt å tilby designråd-givning i hele landet i samarbeid med Innovasjon Norge. Norsk Designråd brukte i 2007 betydelige ressurser på utvikling av rådgivningsverktøy og opplæring av designrådgivere i Innovasjon Norge. Det ble utført 29 rådgivningsoppdrag, mot 65 oppdrag året før. Reduksjonen har sammen-

heng med arbeidsdelingen med Innovasjon Norge, som innebærer at Norsk Designråd prioriterer mer tids- og ressurskrevende oppdrag.

Norsk Designråd har i 2007 hatt en sterk satsing på faglige arrangementer og utvikling av nye konsepter. Til sammen ble det i løpet av året arrangert 75 seminarer, kurs, workshops og foredrag. De to største arrangementene var «Designdagen» med utdeling av «Merket for god design» og «Næringslivsdagen». Designrådet tilbyr konsultasjonsmøter til bedrifter som ikke oppnår «Merket for god design», for gjennomgang av designarbeidet og profesjonell rådgivning. I 2007 ble det gjennomført 60 slike møter, mot 50 året før. Det ble i 2007 utarbeidet 26 nyhetssaker. Artiklene genererte mange fagartikler og annen omtale i media. Pressestatistikken viser 843 presseartikler som var omtrent på linje med året før.

En stadig større andel av Norsk Designråds kommunikasjon med målgruppene foregår via Norsk Designråds nettside og e-post. Tjenesten ble utbedret og totalt var det 5 435 mottakere av nyhetsbrev pr. e-post med en fordeling på næringsliv (32 pst.), offentlig (9 pst.), presse (10 pst.), utdanning (4 pst.), design (28 pst.) og andre (17 pst.). Norsk Designråd gjennomførte sju designutstillinger, hvorav to i utlandet. «100% Norway» ble vist under London Design Festival og «Norwegen Jetzt!» i Tyskland. Begge utstillingene fikk stor oppmerksomhet.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås et tilskudd på 36 mill. kroner til Norsk Designråd i 2009. Nærings- og handelsdepartementet la i 2006 fram en plan for satsing på næringsrettet design, «Design og verdiskaping – Regjeringens satsing på næringsrettet design». Planen gjelder fram til 2010 og skal stimulere til økt bruk av design i næringslivet. Den legger føringer for bruken av tilskuddet i 2009. Tilskuddet skal bl.a. brukes til bedriftsrådgivning og veiledning om bruk av design i hele landet, arbeid med designdrevet innovasjon, markedsføring av design overfor næringslivet og internasjonal eksponering av norsk design og norske designere. Norsk Designråd skal ha bransjefokus på maritim industri, reiseliv og mat- og treindustrien.

Videre foreslås at 10 mill. kroner av tilskuddet blir forbeholdt et pilotprosjekt kalt «Designdrevet Innovasjonsprogram» (DIP). Norsk næringsliv har i liten grad en systematisk og brukerstyrt tilnærming til sitt innovasjonsarbeid. Programmet skal stimulere til bruk av designmetodikk fra og med idéfasen i bedriftenes innovasjonsarbeid og helt fram til markedsintroduksjon. Internasjonale

undersøkelser viser at en slik tilnærming gir økt innovasjon og verdiskaping. Utvalgte bedrifter vil bli invitert til et forpliktende samarbeid med fokus på metodeutvikling, prosess, ressursbruk og resultat. Hovedmålet er å styrke utviklingen av nye

varer eller tjenester i bedriftene. Programmet skal gi økt kunnskap om metodikken og nytten av den hos den enkelte bedrift og på nasjonalt nivå. Prosjektet vil ha en varighet på tre år.

Kap. 931 Miljøtiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>		21 000	
	Sum kap. 931		21 000	

På statsbudsjettet for 2005 ble det bevilget 30 mill. kroner under kap. 931, post 70 til finansiering av kvikksølvrenseanlegg ved Fundia Armeringsstål AS i Mo i Rana, jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005). Virksomheten er senere overtatt av Celsa Armeringsstål AS. Bedriften er nordens eneste produsent av armeringsprodukter og Norges største gjenvinningsbedrift.

Støttebeløpet og kriteriene for støtten må godkjennes av EFTAs overvåkingsorgan (ESA) før utbetaling. På grunn av omorganisering av selskapet og skifte av eier ble beslutning om gjennomføring av investeringen utsatt. Nærings- og handelsdepartementet mottok en fullstendig prosjektbeskrivelse for kvikksølvrenseanlegget i mai 2007. På grunnlag av prosjektbeskrivelsen fra Celsa og en vurdering av EØS-avtalens støtteregulverk ble det aktuelle tilskuddsbeløpet beregnet til om lag

20,6 mill. kroner. ESA-godkjenning av dette støttebeløpet ble gitt i slutten av november 2007, bl.a. under forutsetning av at selskapet tilbakebetaler tidligere utbetalt offentlig støtte (fra ENOVA SF) som ESA har vurdert ikke å være lovlig tildelt. Av denne grunn var det ikke grunnlag for å utbetale tilskudd i 2007. Den opprinnelige bevilgningen på 30 mill. kroner fra 2005 ble inndratt ved utløpet av 2007.

På bakgrunn av vurdering av prosjektplanen for kvikksølvrenseanlegget og støtteberegningen ble det gitt en tilskuddsbevilgning på 21 mill. kroner på statsbudsjettet for 2008. Innovasjon Norge er ansvarlig for oppfølging av prosjektet og utbetaling av tilskuddet. Kvikksølvrenseanlegget ble åpnet i september 2008. Det legges til grunn at støtten skal utbetales i løpet av 2008.

Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	11 513	15 000	15 000
73	Støtte ved kapitalvareeksport	28 820	42 200	166 500
74	Norsk deltakelse i EXPO 2010, <i>kan overføres</i>			62 500
	Sum kap. 934	40 333	57 200	244 000

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Nærings- og handelsdepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene, strategiske internasjonaliseringssjakter og til eventuell norsk deltakelse i verdensutstillinger. Målet er å bidra til å samordne

og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Næringslivet har særlig behov for assistanse fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Dette skal være et supplement til den ordinære virksomheten til virke-

middelapparatet, i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt framtreddende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

Resultatrapport 2007

I 2007 ble det avsatt 8 mill. kroner til nærings- og profileringsarbeid, og midlene ble fordelt på 61 utenriksstasjoner. Hoveddelen av tilskuddet gikk til stasjonene i Europa, Nord-Amerika og Asia. Ved tildeling av midler ble det bl.a. lagt vekt på større prosjekter med en tydelig resultatmålsetting, prosjekter i vekstmarkeder og strategisk viktige markeder for norsk næringsliv. Videre ble det lagt vekt på prosjekter som er relevante i en innovasjons- og forskningssammenheng og prosjekter som er medfinansiert fra næringslivet og samordnet med andre deler av virkemiddelapparatet.

Til arbeidet med strategiske internasjonaliseringssjekter ble det benyttet om lag 7 mill. kroner i 2007. Tilskuddet gikk til tiltak i samarbeid med næringslivet og virkemiddelapparatet under bl.a. statsbesøkene til Tyskland og Finland og Kronprinsparets besøk til Sør-Korea. Det ble lagt særlig fokus på tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten, herunder EXPO 2010.

Prioriteringer 2009

Nærings- og handelsdepartementet vil også i 2009 stimulere til næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete samarbeidsprosjekter mellom stasjonene, virkemiddelapparatet og næringslivet. Departementet vil videre gjennomføre strategiske internasjonaliseringssjekter i samarbeid med virkemiddelapparatet, næringslivet og forsknings- og utdanningsinstitusjoner, med særlig fokus på vekstkraftige markeder og sektorer.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås bevilget 15 mill. kroner til dekning av utgifter til eksportfremmende tiltak ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringssjekter i 2009.

Post 73 Støtte ved kapitalvareeksport

Om ordningen

Ordningen med fastrentelån (CIRR-lån) til utenlandske importører av norske kapitalvarer og norske redere i internasjonal konkurranse, den såkalte 108-ordningen, ble opprettet av Stortinget i 1978. Utgangspunktet for ordningen er den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits and Export Credit Guarantees». Avtalen regulerer konkurransen mellom OECD-landene bl.a. når det gjelder rente- og avdragsvilkår for offentlig støttede lån ved kapitalvareeksport. Ordningen skal bidra til at norske eksportører av kapitalvarer kan konkurrere på like vilkår som andre eksportører med nasjonale eksportkredittordninger. 108-ordningen har vært administrert av Eksportfinans ASA så lenge den har eksistert.

CIRR-lån er et fastrentelån med rente lik statsobligasjonsrenten i den aktuelle valutaen pluss ett prosentpoeng. Rentesatsen bindes før en begynner å trekke på lånet, noe som innebærer at ordningen gir låntaker en gratis fastrenteopsjon. Lånet blir attraktivt dersom markedsrenta stiger før lånet kommer til utbetaling. Alle kontrakter som faller innenfor det fastsatte regelverket, kan få tilsagn om finansiering. Eksportfinans tar ikke kreditt-risiko, men krever at bankene eller Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) stiller garanti for lånene.

Eksportfinans blir kompensert for å forvalte ordningen gjennom en margin på utestående beholdning av lån. Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet framkommer når rentesatsene på utlånene ikke fullt ut dekker innlans- og administrasjonskostnadene ved ordningen. Bevilgningen vil dermed avhenge av rentebetingelser på nye og eksisterende utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlånene og valutabevegelser. Staten bærer følgelig en risiko knyttet til ordningens økonomiske resultat.

På grunnlag av Stortingets årlige fullmaktsvedtak gis Eksportfinans tilsagn om statlig dekning av framtidige underskudd knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet i 2007 dekkes av bevilgning på statsbudsjettet for 2009. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans for den mellomværende perioden fram til utbetalingstidspunktet.

Eksportfinans' anslag for framtidige belastninger for staten, gitt et generelt stabilt rentenivå, ligger på rundt 293 mill. kroner i 2008, 390 mill. kroner i 2009 og 303 mill. kroner i 2010. Det er forventet utbetaling av nye lån på 15 mrd. kroner i 2008.

Dersom renta stiger, vil utbetalingene antakelig bli større. Det hefter imidlertid stor usikkerhet ved dette anslaget som følge av det ustabile rentemarkedet.

Resultatrapport 2007

I 2007 ble det utbetalt nye lån for over 11,5 mrd. kroner. Det ble til sammenligning utbetalt 5,1 mrd. kroner i nye lån i 2006. Utbetalingene i årene før lå langt lavere. Ved utgangen av 2007 var samlet utestående utlånsmasse under 108-ordningen 17,6 mrd. kroner. Akkumulert utlån under ordningen er dermed mer enn fordoblet siden utgangen av 2006 da samlede utlån utgjorde 8,0 mrd. kroner.

Den høye etterspørselen etter CIRR-lån de senere årene kan forklares ut fra at utviklingen i renteforholdene i Norge og internasjonalt har gjort opsjonene som CIRR-lån gir mer verdifulle. Videre har en lengre periode med gunstige konjunkturer innenfor maritim industri og offshorenæringen medført store behov for å finansiere kjøp av kapitalvarer. I tillegg har den senere tids uro i finansmarkedene gjort markedslån dyrere og dermed også bidratt til økt interesse for CIRR-lån.

Etterspørselen etter CIRR-lån har vært særlig høy innenfor skipsbygging og produksjon av skips- og offshoreutstyr. Antallet søknader om finansiering av skip har imidlertid gått markert ned siden sommeren 2007, mens det innenfor olje- og gassindustrien fortsatt er et høyt aktivitetsnivå og stort søknadsvolum.

Sammen med Nærings- og handelsdepartementet og GIEK deltar Eksportfinans i eksportkredittgruppene i OECD. De nye og skjerpede retningslinjene mot korrupsjon i forbindelse med eksportkredittkontrakter ble implementert i Eksportfinans 1. januar 2007. I 2007 kom man fram til nye retningslinjer for miljø og ansvarlig långiving.

En evaluering av 108-ordningen, utført av Econ Analyse, ble sluttført i mars 2007. Hovedkonklusjo-

nene i evalueringen er at norske eksportører ikke ville fått likeverdige konkurransevilkår og at kapitalvareeksporten og -produksjonen ville vært lavere uten ordningen. Evalueringen sier videre at markedet for eksportkreditter for små leveranser fungerer dårlig, og at ordningen bidrar til å avhjelpe dette. Econ mener imidlertid at ordningen ikke framstår som et målrettet tiltak for å motvirke markedssvikt. I tillegg ble det slått fast at Norge har en kostbar CIRR-ordning sammenlignet med øvrige nordiske land.

Med bakgrunn i evalueringen og prognosene for framtidige utbetalinger under ordningen ble det i 2007 gjort følgende grep som begrenser veksten i utbetalinger til ordningen i framtidige statsbudsjett:

– Definisjon av skip versus kapitalvare

OECD-regelverket for eksportfinansiering tillater gunstigere nedbetalingsvilkår for skip enn for øvrige kapitalvarer. Den teknologiske utviklingen innenfor olje- og gassnæringen har ført til at det har blitt vanskeligere å trekke grensen mellom hva som skal defineres som skip og hva som skal defineres utenfor. Regjeringen besluttet i 2007 at mobile offshoreenheter faller utenfor skipsdefinisjonen. Beslutningen gir flere av brukerne av ordningen mindre gunstige vilkår og bidrar til å redusere belastningen på ordningen.

– Lavere marginer

Evalueringen av 108-ordningen dokumenterte at marginen på 0,95 pst., uavhengig av lånestørrelse, som Eksportfinans fikk for å forvalte ordningen, lå høyt sammenlignet med andre land. Dette var bakgrunnen for at 108-avtalen ble reforhandlet våren 2007, noe som resulterte i betydelig lavere marginer, spesielt for store lån. Eksportfinans' anslag ut i fra ordreserven i slutten av 2007, viste at dette vil gjelde størstedelen av utbetalingene i 2009 og 2010.

Årlige underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen medregnet renter fram til dekningsstidspunktet

	(i mill. kr)					
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Underskudd avregningskonto	43,6	40,1	34,9	28,8	42,2	166,5

Med hensyn til nye tilsagn om finansiering av kontrakter under 108 ordningen i 2009 foreslår Nærings- og handelsdepartementet at Eksportfinans ASA gis tilsagn om statlig dekning av underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen

fram til 31. desember 2009, jf. Forslag til vedtak VI, 2 a.

Videre forutsettes det at Nærings- og handelsdepartementet må godkjenne Eksportfinans ASA

sin innlånspraksis for ordningen, jf. Forslag til vedtak VI, 2 b.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås en bevilgning på totalt 166,5 mill. kroner i tilskudd til Eksportfinans ASA for 2009. Regnskapet for 108-ordningen viste et underskudd på 151,7 mill. kroner for 2007, og rentegodtgjørelsen utgjør ca. 14,8 mill. kroner.

Post 74 Norsk deltakelse i EXPO 2010, kan overføres

Norge vil delta på verdensutstillingen EXPO 2010 i Shanghai. Utstillingen finner sted fra 1. mai til 30. oktober 2010 og har som formål å fremme internasjonale relasjoner gjennom å skape et forum for utveksling av ideer og erfaringer innenfor næringsliv, kultur, forskning og teknologi. Tidligere nærings- og handelsminister Dag Terje Andersen meddelte 15. august 2007 den kinesiske utenriksminister Yang Jiechi om at Norge deltar.

Tema for verdensutstillingen 2010 er «Better City, Better Life» med fokus på harmonisk samskaps eksistens av ulike kulturer, by og land, bærekraftig økonomisk utvikling, miljø, forskning og utvikling. Den tematiske vinklingen på EXPO 2010 berører dermed en rekke departementers ansvarsområder.

EXPO 2010 er ventet å bli den største verdensutstillingen i nyere tid. Pr. 18. august 2008 hadde 177 land og 44 internasjonale organisasjoner annonsert sin deltakelse. Det er ventet 70 mill. besøkende. Kinesiske myndigheter knytter betydelig prestisje til utstillingen.

Formål med norsk deltakelse

Norges deltakelse på EXPO 2010 vil bidra til å styrke det bilaterale forhold til Kina, bidra til Norges omdømmebygging og være en katalysator for norsk næringsliv. Deltakelse er i tråd med regjeringens Kina-strategi hvor det heter at regjeringen vil «arbeide for å fremme norske næringsinteresser, norsk spisskompetanse og norske verdier» i Kina. Deltakelsen på EXPO 2010 er en viktig brikke i en langsiktig norsk satsing i Kina.

Med deltakelse ønskes det å:

- posisjonere norsk næringsliv
- skape møteplass for politikk og næringsliv
- utvikle bilaterale forbindelser
- generell Norges-profilering og omdømmeutvikling
- presentere Norge som reisemål
- styrke FoU-samarbeidet Norge-Kina
- styrke kulturelt samarbeid

Norges konsept

Sommeren 2008 er ble det gjennomført en konkurranse om utforming av Norges konsept på EXPO 2010. Vinnerkonseptet, The Nature of Norway, ble lansert av Nærings- og handelsminister Sylvia Brustad 15. august. The Nature of Norway er utviklet av Helen & Hard, Melvær & Lien Idé-entreprenør og Sweco. Bærekraft er en viktig del av det budskapet regjeringen ønsker å formidle på EXPO 2010, og konseptet legger vekt på bærekraft i alle ledd. Paviljongen er et landskap og en arena for opplevelser og læring. Det legges vekt på bærekraft gjennom valg av materialer, ressursbruk, energieffektivisering og gjennom etterbruk av paviljongen.

Involvering av berørte departementer og næringsliv

Nærings- og handelsdepartementet har involvert Utenriksdepartementet, Miljøverndepartementet, Finansdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruks- og matdepartement, Olje- og energidepartementet og Kirke- og kulturdepartementet for å samordne interesser knyttet til utviklingen av konsept, budsjett og ulike aktiviteter som kan relateres til EXPO 2010.

Utvalgte næringslivsrepresentanter deltar i et interimsstyre for å sikre næringslivets aktive medvirkning i utformingen av Norges deltakelse på EXPO 2010. Viktige oppgaver for interimsstyret er å sikre øvrig næringslivsdeltakelse i prosjektet og bidra i arbeidet med organisering, finansiering og utvikling av konsept for Norges deltakelse.

Finansiering

Norges deltakelse er et samarbeidsprosjekt mellom stat og næringsliv. Utgiftene vil i hovedsak påløpe i 2009. Totalrammen for staten er beregnet til 75 mill. kroner. Videre forventes det at næringslivet bidrar med mellom 60 og 72 mill. kroner. Pr. 1. juli 2008 var 38 mill. kroner sikret. I tillegg vil det komme inntekter fra royalties og utleievirksomhet.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås en bevilgning på 62,5 mill. kroner til EXPO 2010 i 2009. Hoveddelen av bevilgningen er knyttet til bygging og utforming av den norske paviljongen. Paviljongen må være ferdig konstruert før 31. oktober 2009 og ferdig utformet innvendig i løpet av første kvartal 2010.

Kap. 937 Svalbard Reiseliv AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
71	Tilskudd	2 000	2 000	2 100
	Sum kap. 937	2 000	2 000	2 100

Post 71 Tilskudd til Svalbard Reiseliv AS

Tilskuddet gis til Svalbard Reiseliv AS, som er eid av Svalbard Reiselivsråd. Svalbard Reiselivsråd er en sammenslutning av aktører med interesser knyttet til reiselivet på Svalbard. Ved utgangen av 2007 var 54 bedrifter medlemmer av rådet, en økning på to bedrifter fra året før. Svalbard Reiseliv AS sin virksomhet er finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester til Svalbard Reiselivsråd, deltakelse i prosjekter og gjennom tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med tilskuddet er å bidra til økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for et miljøtilpasset reiseliv, ved å informere, profilere og markedsføre Svalbard som reisemål. Svalbard Reiseliv AS skal ivareta Svalbards vertskaps- og informasjonsforpliktelser gjennom:

- drift av helårig turistinformasjon
- basismarkedsføring av Svalbard
- statistikkarbeid

Svalbard Reiseliv AS skal bidra til å utvikle et reiseliv i tråd med regjeringens og reiselivsnæringens overordnede mål om bærekraftig og miljøtilpasset turisme på Svalbard. Kompetanseoppbygging, kvalitetssikring og fremme av samarbeid står sentralt for selskapet. Selskapet skal bidra til en kontrollert utvikling av reiselivsnæringen på Svalbard. Reiselivsnæringen deltar i samarbeidsprosjekter med andre arktiske land og regioner når det gjelder utvikling av et miljøtilpasset reiseliv. Kriterier for måloppnåelse for tilskuddet til Svalbard Reiseliv AS er knyttet til selskapets drift på ovennevnte områder og miljøtilpasset utvikling av reiselivsnæringen på Svalbard.

Resultatrapport 2007

I alt 35 294 gjester ankom Svalbard i 2007, en økning på 6 pst. i forhold til året før. Av disse var om lag 26 090 turister. Antall turister økte med 12 pst. fra året før. I tillegg kommer cruiseskip som i 2007 hadde i underkant av 49 200 passasjerer om bord. Det var en nedgang i antall yrkesreisende og

en økning i antall kurs- og konferansedeltakere. Det ble registrert 86 097 gjestedøgn ved overnattingsbedrifter i Longyearbyen, en økning på 3,7 pst. sammenlignet med året før. Belegget ved overnattingsbedriftene steg fra 43,8 pst. i 2006 til 45,6 pst. i 2007. Dette er det høyeste beleggstallet man har hatt noen gang. Ca. 68 pst. av de besøkende til Svalbard kommer fra Norge, men andelen nordmenn er synkende for hvert år. Siste tilgjengelige statistikk viser at reiselivet i 2005 genererte 172 årsverk, og i tillegg 70 årsverk i avledet virksomhet. Departementet er fornøyd med måloppnåelsen i Svalbard Reiseliv AS. Selskapet har over en rekke år bidratt til å fremme en lønnsom reiselivsnæring på Svalbard, og selskapets arbeid er et viktig bidrag for å nå regjeringens mål om bærekraftig og miljøtilpasset turisme på Svalbard.

Blant miljøaktivitetene til Svalbard Reiseliv AS i 2007 var utformingen av et øko/geoturismekurs for reiselivsnæringen og bistand til det årlige prosjektet Clean up Svalbard i regi av Sysselmannen. Selskapet samarbeider også med Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) i forskningsprosjektet rundt virkningene av ferdsel på Svalbard. Videre ble retningslinjene for scooterturer oppdatert høsten 2007. Retningslinjer for tur med hund, fotturer, skiturer og kajakkturet ble utformet. Det arbeides med å samordne retningslinjer som reiselivsbedriftene selv har utformet for å skape oversiktighet og brukervennlighet. Svalbard Reiseliv AS gjennomførte også guide- og turlederopplæring som et viktig element for å sikre miljøriktig og trygg ferdsel på øygruppen.

Med finansiering fra Svalbard Miljøvernfond har Svalbard Reiseliv AS utarbeidet en plan for et ettårig høyskolestudium i arktisk naturguiding. Det er tegnet en intensjonsavtale med UNIS og Høyskolen i Finnmark, og det tas sikte på oppstart høsten 2009.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås en bevilgning på 2,1 mill. kroner til Svalbard Reiseliv AS.

Kap. 938 Omstillingstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
60	Næringsstimulerende tiltak for Skjånes i Gamsvik kommune	5 000		
71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>		1 000	1 000
	Sum kap. 938	5 000	1 000	1 000

Post 60 Næringsstimulerende tiltak for Skjånes i Gamvik kommune**Bakgrunn og målsetting**

Gjennom behandlingen av revidert statsbudsjett 2007 ble det bevilget 5 mill. kroner som tilskudd til næringsstimulerende tiltak for Skjånes i Gamvik kommune, jf. St.prp. nr. 69 (2006–2007). To laksekonsesjoner med fem lokaliteter for matfiskoppdrett ved lokalsamfunnet Skjånes måtte flyttes. Bevilgningen skulle bidra til å sikre næringsgrunnlag og bosetting i Skjånes gjennom utvikling av næringsvirksomhet og nye arbeidsplasser. Det ble forutsatt at bevilgningen skulle benyttes til:

- kommunalt nærings- og tiltaksarbeid
- fysisk infrastruktur
- fysiske investeringer i bedrifter, eksempelvis utstyr ved oppstart og utvidelse av små og mellomstore bedrifter
- bedriftsutviklingstiltak, eksempelvis produktutvikling, samarbeidstiltak, oppstart av nye bedrifter, sikring av eksisterende arbeidsplasser og opplæring/kompetanseutvikling.

Resultatrapport 2007

Bevilgningen ble i sin helhet utbetalt til Gamvik kommune som forvaltningsorgan i oktober 2007. Det er nedsatt en lokal gruppe som vurderer søknadene/prosjektene. Det er pr. 1. august 2008 gitt støtte for 2,769 mill. kroner til 11 prosjekter på Skjånes.

Post 71 Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, kan overføres**Bakgrunn og målsettinger for tilskuddet**

I 2001 ble det fastsatt en tilsagnsramme for tilskudd til omstillingstiltak i Sør-Varanger kommune på 120 mill. kroner. Bakgrunnen for tilskuddet var

at en vesentlig del av inntektene ved salget av AS Sydvaranger skulle føres tilbake til lokalsamfunnet. Omstillingstilskuddet skal bidra til å sikre mangfold i næringsvirksomheten og styrke næringsgrunnlaget i kommunen. I perioden 2001–08 er det bevilget til sammen 112,5 mill. kroner. Av dette var 107 mill. kroner utbetalt pr. 1. september 2008.

Tilskuddsmidlene er i samråd med kommunen fordelt på følgende seks hovedgrupper av tiltak:

- havneutbygging
- Kirkenes kompetansesenter
- møtested Barentsregionen (museum)
- reiseliv/trivsel (nytt badeanlegg)
- veiforbindelser
- kommunalt næringsfond.

Resultatrapport 2007

Det ble bevilget 1 mill. kroner til omstillingstiltak i Sør-Varanger kommune i 2007. I tillegg sto det til disposisjon 4,5 mill. kroner i overførte midler av tidligere års bevilgninger. Det ble ikke fortatt utbetalinger i 2007. Det gjenstår 3 mill. kroner til utbetaling for badeanlegget, som vil bli utbetalt når rapport med endelig regnskap for det ferdigstilte anlegget foreligger. Det gjenstår prosjektarbeid knyttet til veiforbindelser og utvikling av Savio-museet.

Budsjettforslag 2009

Omstillingsarbeidet er tidkrevende, og det vil ennå ta noe tid for å gjennomføre gjenstående prosjekter under programmet. Det foreslås på dette grunnlag å bevilge 1 mill. kroner for 2009. De gjenstående midlene av tilsagnsrammen, 6,5 mill. kroner, vil bli bevilget senere i tråd med framdriften for de gjenstående prosjektene.

Kap. 3939 Støtte til skipsbygging

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
52	Tilbakeføring fra fond for en begrenset ordning for støtte ved skipskontrakter		14 000	
	Sum kap. 3939		14 000	

Post 52 Tilbakeføring fra fond for en begrenset ordning for støtte ved skipskontrakter

Den midlertidige verftsstøtteordningen ble innført i mars 2003 etter mønster fra EU og varte til 31. mars 2005. Det ble bevilget 300 mill. kroner til ordningen. Norge innførte ordningen for å sikre like konkurransevilkår mellom skipsbyggingsindustrien i Norge og EU. Levering av fartøyer kan

skje opptil tre år etter kontraktstidspunktet. I tillegg tar det noe tid fra levering til all dokumentasjon er klar, og utbetaling kan skje. Ordningen vil derfor ikke være endelig avsluttet før i begynnelsen av 2009.

Eventuelle gjenstående midler vil bli foreslått tilbakeført til statskassen i forbindelse med vårens endringsproposisjon av statsbudsjettet 2009.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert bud- sjett 2008	Forslag 2009
50	Innovasjon – prosjekter, fond	103 000	131 000	126 000
51	Tapsfond, såkornkapitalfond	10 000	10 000	10 000
70	Bedriftsutvikling og administrasjon	396 800	412 000	414 300
71	Nettverk, profilering og reiseliv – programmer, <i>kan overføres</i>	309 660	355 000	380 000
72	Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>	160 952	250 000	265 000
74	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån	93		
78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	1 520	3 600	3 700
79	Maritim utvikling, <i>kan overføres</i>	3 532	25 000	15 000
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	38 063 000	34 900 000	25 800 000
	Sum kap. 2421	39 048 557	36 086 600	27 014 000

Vedrørende 2008:

Post 70 ble økt med kr 357 000 og post 79 ble redusert med 10 mill. kroner ved St.vedt. 20. juni 2008, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Vedrørende 2009:

Satsingen på næringsutvikling, innovasjon og internasjonalisering gjennom Innovasjon Norge fore-

slås videreført i 2009. Innovasjon Norge kan opprettholde, styrke og videreutvikle tjenester og programmer som selskapet har etablert for næringslivet. Dette er viktig for å fremme innovasjon og nyskaping i hele landet, spesielt innen næringsområder hvor Norge har kompetanse eller særlige fortrinn. Satsingen på Innovasjon Norge er i tråd med regjeringens løfte om et styrket offentlig virkemiddelapparat.

- Under post 50 foreslås det avsatt 10 mill. kroner til utvikling av nærskipfartsflåten. En effektiv nærskipfartsflåte vil være en sentral del av transporttilbudet langs kysten og kunne gi miljømessige gevinster.
- Reiselivssatsingen under post 71 foreslås styrket ytterligere. Bevilgningen til reiseliv øker med 20 mill. kroner i 2009, hvorav 5 mill. kroner settes av til et eventuelt Norwegian Centre of Expertise for reiseliv. Minst 15 mill. kroner skal benyttes til særskilt markedsføring av Nord-Norge, en tredobling fra 2008. Videre skal økningen benyttes til nettverksprosjekter som kan stimulere til forpliktende samarbeid om utvikling av helhetlige opplevelser utenom høysesong.
- Det foreslås avsatt 145 mill. kroner til nettverk-sprogrammer i 2009. Dette er en økning på 5 mill. kroner fra 2008.
- Satsingen på forsknings- og utviklingskontrakter (FoU-kontrakter) foreslås økt med 15 mill. kroner, til 265 mill. kroner i 2009. Av dette settes 7 mill. kroner av til FoU-kontrakter innenfor omsorgssektoren. Dette skal bidra til effektivisering, slik at innsatsen i sektoren kan strekke lenger.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Formålet med Innovasjon Norges virksomhet er å fremme næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter.

Staten, ved Nærings- og handelsdepartementet, er eier av Innovasjon Norge. Selskapet er organisert som et særlovsselskap, hvor selskapets styre har et selvstendig ansvar for virksomheten og resultatene som oppnås. I tillegg til hovedkontoret, som er lokalisert i Oslo, hadde Innovasjon Norge pr. 31. desember 2007 22 distrikts- og lokal-kontorer og utekontorer i 34 land. På samme tidspunkt ble det utført om lag 730 årsverk i selskapet, fordelt med 281 på distriktskontorene, 176 på utekontorene og 273 på hovedkontoret.

I 2007 utgjorde Innovasjon Norges bevilgninger til sammen om lag 4,7 mrd. kroner i tilskudd, lån, garantier og andre virkemidler. Midler til Innovasjon Norges virkemidler bevilges over budsjettene til:

- Nærings- og handelsdepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet (kap. 500, post 21 og kap. 552, post 21 og 72). I tillegg tilføres Innovasjon Norge midler fra Kommunal- og regionaldepartementet gjennom bevilgninger til fylkeskommunene (fra kap. 551, post 60, 61 og 64)

- Fiskeri- og kystdepartementet (kap. 1050, post 76 og kap. 2415, post 75)
- Landbruks- og matdepartementet (kap. 1149, post 71, kap. 1150, post 50 og kap. 1151, post 51)

Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor finansiering, kompetanse, profilering, nettverk og rådgiving. Selskapet kombinerer de ulike virkemidlene ut fra kundenes behov og har frihet til å utforme og prioritere virkemidlene innenfor gitte budsjettammer, rammen av EØS-regelverket og de føringene som er lagt for selskapets virksomhet i Lov om Innovasjon Norge og i de årlige budsjettproposisjonene.

Hovedmål og delmål

Hovedmålet for Innovasjon Norge er å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

I tilknytning til hovedmålet er det gitt noen generelle hensyn og føringer for selskapets virksomhet. Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Fra hovedmålet er det fastsatt fire delmål om at Innovasjon Norge skal:

- bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet
- bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet
- styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt
- bidra til næringsutvikling, basert på regionale forutsetninger

I tillegg skal Innovasjon Norge ha et spesielt fokus på prosjekter i idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen. De primære målgruppene er entreprenører, unge bedrifter og små- og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. Selskapet skal arbeide for å fremme kvinners deltakelse i næringslivet, både som entreprenører og ledere,

gjennom særskilte satsinger og som en integrert del av virksomheten.

Resultatrapport 2007

For å nå målene har Innovasjon Norge et bredt sett av virkemidler, fra å stimulere til utvikling av en idé til å få bedrifter til å lykkes i internasjonale markeder. Overfor samme mottaker kan Innovasjon Norge i enkelte tilfeller benytte flere virkemidler. Resultatrapporten tar derfor utgangspunkt i å belyse måloppnåelsen for hele Innovasjon Norges virksomhet.

Resultatene for delmålene og de generelle føringene for Innovasjon Norge belyses ved kundeffektundersøkelser og evalueringer. Hvert år gjennomfører Innovasjon Norge to undersøkelser for å måle effekten av virksomheten: En førundersøkelse for å avklare mottakernes forventninger til prosjektene, og en etterundersøkelse for å vurdere resultatene i etterkant. Rapporteringen det nå tas utgangspunkt i, er en førundersøkelse om bedrifter som fikk tilsagn i 2006, og en etterundersøkelse om bedrifter som mottok støtte i 2003. Begge undersøkelsene er gjennomført i 2007. For delmål som ikke er omfattet av før- og etterundersøkelsen, rapporteres det på aktiviteter gjennomført i 2007.

Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet

De senere årene har det jevnt over vært en høy etableringstakt i Norge. Foreløpige tall fra Statistisk sentralbyrå tyder på at dette har snudd i 2007, og at antall etableringer har gått noe ned. Innovasjon Norge bidrar til økt innovasjon gjennom satsing på de tre hovedområdene entreprenørskap, innovasjon i etablerte bedrifter og etablering og oppbygging av regionale og nasjonale innovasjonsmiljøer. Etterundersøkelsen viser at 63 pst. av bedrifter som mottok bistand fra Innovasjon Norge til prosjekter i 2003, hadde fått økt kunnskap, og 52 pst. svarte at prosjektet hadde ført til økt innovasjon på minst ett område. Halvparten mente at prosjektet har vært viktig for lønnsomhetsutviklingen, og en like stor andel svarte at prosjektet hadde vært viktig for konkurransevnen til bedriften. Like mange oppga at prosjektet Innovasjon Norge har ytt bistand til, hadde hatt betydning for bedriftens overlevelse. Førundersøkelsen viste at hele 82 pst. av prosjektene ikke ville blitt gjennomført, ville blitt utsatt i tid eller gjennomført i mindre skala uten støtte fra Innovasjon Norge, noe som er klart høyere enn tidligere år. I perioden 2003 til 2007 har Innovasjon Norge bidratt til å skape eller sikre minst 4 100 arbeidsplasser blant de bedriftene som

fikk tilsagn i 2003. Det er noe lavere sysselsettings-effekt sammenlignet med året før.

Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norges internasjonaliseringsarbeid er konsentrert rundt formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markeds- og konkurranseforhold, utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter og internasjonal utveksling av teknologi og kunnskap. Tiltak for å øke kunnskapen omfatter bl.a. å behandle henvendelser om internasjonalisering. Innovasjon Norges uteapparat og avdelinger ved hovedkontoret behandlet i 2007 ca. 28 000 generelle kundehenvendelser om internasjonalisering fra norske eller utenlandske bedrifter, organisasjoner eller institusjoner, mot ca. 24 600 henvendelser i 2006. Det ble også gjennomført kurs og kompetansetiltak under merkenavnet Innovasjon Norges Eksportskole. Bedriftene tilbys her bl.a. kompetanseutvikling innen praktisk eksportarbeid, internasjonal markedsføring og internasjonalisering.

Innovasjon Norges programaktivitet er sentral for å bidra til bedriftenes utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter. Innovasjon Norge har flere ordninger som bidrar til å fremme internasjonalisering. Programmet Internasjonal vekst skal bidra til at små og mellomstore bedrifter med konkurransemessige fortrinn og internasjonalt vekstpotensial oppnår lønnsom vekst i internasjonale markeder. Andre ordninger som er spesielt innrettet mot internasjonalisering er f.eks. FoU-kontrakter, egenkapital gjennom investeringsfond og ulike gjenkjøpsavtaler.

Etterundersøkelsen viste at 58 pst. av bedriftene som mottok tjenester fra Innovasjon Norge i 2003, hadde en omsetningsvekst som følge av deltakelse i Innovasjon Norges prosjekter. Dette er i overensstemmelse med tidligere før- og etterundersøkelser som har tydet på at norske bedrifter har et større internasjonalt fokus nå enn tidligere.

Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

Globaliseringen har gitt næringslivet større muligheter på nye markeder, samtidig som konkurransen om tilgang til kapital, kompetanse og kunder øker. En viktig del av Innovasjon Norges profileringsarbeid er å legge til rette for at norske bedrifter kan delta i næringslivsdelegasjoner i forbindelse med statsbesøk. Gjennom fagseminarer, rundebordskonferanser og nettverksbygging mellom bedrifter får norske bedrifter anledning til å

etablere kontakter som det ellers ville tatt lang tid å oppnå. I 2007 deltok 122 bedrifter i statsbesøkene til Sør Korea, Finland og Tyskland. Innovasjon Norge evaluerer hver delegasjonsreise, og tilbakemeldingene viser stor tilfredshet blant deltakerne. Et annet profileringsiltak er tilbud om bistand ved deltakelse på internasjonale fagmesser. I 2007 deltok 315 bedrifter på 20 fagmesser i ulike land. Arrangementene har vært konsentrert om sektorane olje/gass, sjømat, IKT og energi.

Reiseliv er et satsingsområde for regjeringen. I 2007 ble det utarbeidet en nasjonal strategi for reiselivsnæringen. Visjonen er «*verdifulle opplevelser*». Strategien ble utformet i tett kontakt med reiselivsnæringen, og markedsføring av Norge som reisemål er et sentralt tema i strategien.

Regjeringens satsing på reiseliv har som mål å øke verdiskaping og produktivitet i reiselivsnæringen. Det er også et mål å bidra til levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor reiselivsnæringen og ivareta, utvikle og fremme Norge som et bærekraftig reisemål. Profileringsiltak av Norge som reisemål i utlandet skal bidra til at Norge blir det foretrukne reisemålet for den kvalitetsbevisste reisende. Innovasjon Norge utarbeidet i 2005/2006 en merkevarestrategi for Norge som reisemål. Det er opprettet et markedsstrategisk råd med ti representanter fra reiselivsnæringen for å gi råd til Innovasjon Norge om markedsprioriteringer og aktiviteter.

Sentralt i markedsføringen er en forbedret versjon av reiselivsportalen *visitnorway.com*, markedsprosjekter for å øke andelen utenlandske operatører som selger reiser til Norge, og pressearbeid for å øke omtalen av Norge som reisemål. I 2007 målte Innovasjon Norge 5 433 avisartikler, 250 tv-innslag og 30 radioinnslag internasjonalt om Norge som reisemål. Dette var på omtrent samme nivå som i 2006 og resultatet av et målrettet arbeid mot utenlandske medier. Presseopplagene er av stor betydning i arbeidet med å gjøre Norge kjent. Prioriterte land for profileringsarbeidet i 2007, foruten tradisjonelle land som Tyskland og USA, var Spania, Japan, Russland, Kina, Polen og India.

Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge samarbeider tett med fylkeskommunene og fylkesmennene og er pådriver i en rekke fellesprosjekter, nettverk og møteplasser. Regionalt samspill både kvalitativt og omfangsmessig er styrket i 2007 i forhold til i 2006. Dette har sammenheng med en generelt mer proaktiv virksomhet fra distriktskontorenes side og et stadig tettere samarbeid i de regionale partnerskapene i

mange fylker. Innovasjon Norge inngikk i august 2007 en samarbeidsavtale med Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon med formål å bidra til å videreutvikle kommunenes arbeid med lokalt næringsliv.

Innovasjon Norge skal bidra til at arbeidet i omstillingsområdene drives profesjonelt og målrettet. Regional omstilling er en ekstraordinær innsats over flere år i områder med en sårbar næringsstruktur eller svikt i næringsgrunnlaget. For hvert område utarbeides det en handlingsplan med klare mål og strategier. Innovasjon Norge foretar årlig programstatusvurdering i alle omstillingsområder i driftsfasen. Vurderingen viser at omstillingsarbeidet drives gjennomgående på en god måte i de fleste omstillingskommunene. Innovasjon Norge har i 2007 hatt ansvaret for oppfølging og kvalitets-sikring av 23 kommuner/regioner på vegne av fylkekommuner. Det ble i løpet av året startet opp omstillingsprosjekter i åtte kommuner.

Generelt

Innovasjon Norge skal være en kunde- og markedsorientert organisasjon: Førundersøkelsen viser at 63 pst. av bedriftene mener at Innovasjon Norges tjenester er godt tilpasset deres behov, og 84 pst. sier det er svært sannsynlig at de vil benytte Innovasjon Norge også i framtiden. Etterundersøkelsen viser at 30 pst. av bedriftene ble fulgt opp av Innovasjon Norge etter tilsagnet. Av disse svarer 47 pst. at de er fornøyd med oppfølgingen. Andelen som sier de i stor grad har fått råd og veiledning varierer mellom 4 pst. for teknologispørsmål og 15 pst. for markedsspørsmål.

Innovasjon Norges virksomhet skal korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i sammenhengen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner: Førundersøkelsen for 2006 viser at i gjennomsnitt 56 pst. av bedriftene mener at bistanden fra Innovasjon Norge var utløsende for at prosjektet ble iverksatt, mot 45 pst. av bedriftene fra førundersøkelsen fra 2005. Andelen har aldri vært høyere. Om lag halvparten mener at Innovasjon Norges finansieringsdeltakelse er utløsende for annen finansiering.

Innovasjon Norge skal være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng: For å styrke tilgjengeligheten og kommunikasjonen av kunnskapsgrunnlaget lanserte Innovasjon Norge i samarbeid med Forskningsrådet og SIVA i 2007 nettstedet *forinn.no*, som er en kunnskapsportal for forsknings- og innovasjonspolitik-

ken. De tre institusjonene har i tillegg arbeidet med en felles forståelse av innovasjonsutfordringene og et felles syn på virkemiddelapparatets rolle.

Målgrupper

Av de samlede tilsagnene for låne-, garanti- og tilskuddsordningene i 2007 gikk 11 pst. til etablerere (som i 2006), 7 pst. til unge bedrifter (som i 2006) og 22 pst. til små- og mellomstore bedrifter med vekstpotensial (25 pst. i 2006). Bedrifter med under 20 ansatte mottok 82 pst. av midlene og bedrifter med inntil 100 ansatte 92 pst. av midlene, mot henholdsvis 80 og 91 pst. i 2006. I 2007 gikk 19 pst. av de samlede tilsagnene for låne-, garanti- og tilskuddsordningene til prosjekter rettet mot kvinner, mot 24 pst. i 2006. Resultater av Innovasjon Norges kvinnesatsing er nærmere omtalt i Del III av proposisjonen.

Samarbeidsavtaler

Regjeringen legger vekt på at det samlede tilbudet er helhetlig og slagkraftig. Innovasjon Norge har inngått samarbeidsavtaler med en rekke aktører for å forenkle mottakernes tilgang til, og nytten av, det offentlige tilbudet for næringsutvikling.

Samarbeidsavtalen med SIVA og Norges forskningsråd danner grunnlaget for et mer omfattende samarbeid og en felles kundekontakt gjennom Innovasjon Norges kontorer. Norges forskningsråd er representert ved flere av kontorene i Norge og medfinansierer stillinger ved noen av Innovasjon Norges kontorer i utlandet. Den felles kundeportalen innovasjonstjenester.no forenkler tilgjengeligheten til de tre organisasjonenes tjenester på nett via en felles elektronisk portal. Institusjonene startet i 2007 prosessen med å avklare ambisjon, innretning m.m. for den framtidige utviklingen av samarbeidet. En ny samarbeidsavtale vil bli undertegnet i slutten av 2008 og vil gjelde perioden 2009–12.

Innovasjon Norge har videre samarbeidsavtaler med bl.a. samtlige fylkeskommuner og fylkesmenn, Enova, Intsok, Patentstyret, Norsk designråd, Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon og Sparebankforeningen.

Evaluering

Departementet vil i 2009 starte opp en helhetlig evaluering av Innovasjon Norge. Evalueringen vil vurdere virkningen av den sammenslåingen av fire institusjoner i 2004 og de resultatene Innovasjon

Norge har oppnådd. Videre vil evalueringen bl.a. foreta en organisasjonsmessig vurdering og en gjennomgang av virkemidlene i relasjon til de målene som er satt for Innovasjon Norge.

Ordninger uten årlige bevilgninger

Såkorfond

Såkorfordningene skal stimulere til private investeringer i bedrifter i tidlig fase. Bedriftene det investeres i, skal også tilføres ny kompetanse. Administrasjonen av ordningene er lagt til Innovasjon Norge.

Fond opprettet i 1997 og 2000

I 1997 ble det opprettet et landsdekkende såkorfond (START-fondet) og fire regionale fond som dekker henholdsvis Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. I 2000 ble det i tillegg opprettet et fond for indre Østlandet. Administrasjonen av ordningen er lagt til Innovasjon Norge.

Kommitert kapital under ordningen er på 776 mill. kroner, hvorav 50 pst. i ansvarlig lån fra staten (388 mill. kroner). Ved utgangen av 2007 hadde Innovasjon Norge utbetalt 340,1 mill. kroner i ansvarlige lån. Tilhørende tapsfond utgjorde om lag 85 mill. kroner (25 pst. av 340,1 mill. kroner). Ved utgangen av 2007 var 97,7 mill. kroner av hovedstolen tapsført. Dette innebærer at tapet overskrider tapsfondet med 12,7 mill. kroner. Dette er en økning på 11,1 mill. kroner fra 30. juni 2007. Innovasjon Norge vurderte å være tapsutsatt med 70,5 mill. kroner i START-fondet, 4,7 mill. kroner i Såkorinvest Vest og 22,5 mill. kroner i Såkorinvest Innlandet. I tillegg til dette kommer tapsavsetninger på utestående renter på 80,5 mill. kroner. Dette fordeler seg på 5,5 mill. kroner på Såkorinvest Nord, 5,4 mill. kroner på Såkorinvest Midt-Norge, 59,7 mill. kroner på START-fondet, 3,7 mill. kroner på Såkorinvest Innlandet og 6,2 mill. kroner på Såkorinvest Vest.

I mars 2007 ble det åpnet konkurs i boet til Såkorinvest Innlandet AS. Kravet fra Innovasjon Norge i boet er på om lag 26 mill. kroner. Beløpet framkommer som det opprinnelige lånet på 30 mill. kroner, minus tapsfondet på 7,5 mill. kroner, pluss akkumulerte renter på 3,7 mill. kroner. Det er nå klart at behandlingen av boet ikke vil finne innledning for hele det utestående kravet. Ved slutføring av bobehandlingen må det dermed påregnes at deler av kravet er udekket. Departementet vil komme tilbake til budsjettmessig håndtering av saken når bobehandlingen er slutført. Det forventes å skje innen utgangen av 2008.

Distriktsrettede fond opprettet i 2003 og 2004

Det langsiktige målet med den distriktsrettede såkornordningen er å tilføre kunnskapsbedrifter lokalisert i næringssvake områder med stort vekstpotensial en blanding av tålmodig egenkapital og relevant kompetanse.

Det er til nå opprettet fem distriktsrettede såkornfond. Innovasjon Norge hadde pr. juni 2008 pekt ut forvaltere til alle disse fondene, med unntak av Innlandet. De etablerte fondene er lokalisert til Tromsø, Bodø, Førde og det er to fond i Namsos. Fondene er operative og har begynt å gjennomføre investeringer.

Et fond for Innlandet har ikke blitt etablert på grunn av manglende privat interesse. Departementet arbeider med å finne en løsning. Ansvarlig lån fra staten til fondet for Innlandet ble i revidert budsjett for 2006 fastsatt til 41 mill. kroner. I tillegg til dette vil departementet kunne nytte inntil 16,3 mill. kroner som ikke ble benyttet av de to fondene i Namsos, slik at fondets totale størrelse kan komme opp i 114,6 mill. kroner, hvorav 50 pst. i statlig ansvarlig lån, med tilhørende bevilgning til tapsfond på ca. 14,3 mill. kroner.

Landsdekkende fond opprettet i 2005

Det langsiktige målet med den landsdekkende såkornkapitalordningen er å støtte etablering av innovative, konkurransedyktige vekstforetak gjennom økt tilgang på kompetent kapital og kompetanse. Fondene er lokalisert til Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. Fondene er operative og har foretatt investeringer.

Program for svensk-norsk næringslivssamarbeid

Programmet for svensk-norsk næringslivssamarbeid ble etablert etter avviklingen av Svensk-Norsk Industrifond i mai 2005. Programmet skal gå over minst fem år og er på 50 mill. SEK. Programmidlene forvaltes av Innovasjon Norge og søsterorganisasjonen NUTEK i Sverige. Formålet med programmet er å fremme samarbeidet mellom norsk og svensk næringsliv ved finansiell støtte til innovative prosjekter som involverer norske og svenske bedrifter. Næringslivet har i 2007 vist stor interesse for programmet. Det ble gitt tilsagn om prosjektmidler for 12,8 mill. SEK, hvorav 7,3 mill. SEK ble utbetalt. Hittil i programperioden er det gitt tilsagn for 44 mill. SEK. En stor andel av støtten har gått til prosjekter innen helse, bioteknologi, informasjonsteknologi og miljøteknologi.

Fond for Øst-Europa og Nordvest-Russland

Investeringsfondene for Øst-Europa og Nordvest-Russland skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter i de aktuelle regionene. Formålet med fondene er å bidra til å fremme næringsutvikling i dekningsområdene og styrke norske bedrifters konkurransevne og verdiskaping gjennom deltakelse i kommersielle investeringsprosjekter.

Investeringsfond for Nordvest-Russland

Investeringsfond for Nordvest-Russland ble opprettet i 1996 med en ramme på 150 mill. kroner. Det har vært en god økning i søknadene, og leverandørindustrien er i større grad omfattet. Sju investeringsprosjekter er aktive. I 2007 ble det foretatt investeringsvedtak på totalt 7 mill. Totalt investert beløp i fondets levetid er 42,1 mill. kroner. I tillegg til staben ved hovedkontoret i Innovasjon Norge har fondene en ansatt i Kirkenes som tilbyr de samme tjenestene som staben ved hovedkontoret. Innovasjon Norges regionkontor i Vadsø arbeider også aktivt med virksomhet rettet mot Nordvest-Russland. Det er også utplassert en representant for Innovasjon Norge ved generalkonsulatet i Murmansk, finansiert av Utenriksdepartementet.

Investeringsfond for Øst-Europa

Investeringsfond for Øst-Europa ble opprettet i 1997 med en ramme på 70 mill. kroner. Fondet ble senere påfylt 50 mill. kroner slik at investeringsmidlene utgjør 120 mill. kroner. Det geografiske dekningsområdet for fondet omfatter statene i det tidligere Sovjetunionen og landene i Øst-Europa for øvrig som ikke er medlem av EU.

Innovasjon Norge mottok 17 søknader i 2007 mot 12 året før. Det er totalt foretatt 19 investeringer i fondets løpetid. Sju av engasjementene er solgt, og tre er konkurs, slik at det gjenstår ni aktive investeringer. Samlet utbetalt investeringsbeløp er 68 mill. kroner.

Tilskuddsfond for næringslivssamarbeid med Nordvest-Russland

Fondet ble opprettet i 1996 med en bevilgning på 30 mill. kroner for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Fondet skal nyttes til å støtte utredninger, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter av stor betydning for videreutvikling av næringslivssamarbeidet med Nordvest-Russland. Det ble i

2007 gitt tilsagn om kr 345 000 i støtte til to prosjekter. Under ordningen er det siden opprettelsen gitt 106 tilsagn. Bedrifter i Sør-Varanger kommune har mottatt støtte til 18 forprosjekter med til sammen 5,4 mill. kroner. Pr. 31. desember 2007 utgjorde disponible midler i fondet om lag 9,3 mill. kroner.

Prioriteringer 2009

Innovasjon Norges prioriteringer skal være i tråd med mål- og resultatstyringssystemet. Selskapets prioriterte satsingsområder for 2009 er entreprenørskap, SMB med internasjonale vekstambisjoner, nettverksbasert innovasjon og regional omstilling, kvinner og unge. Videre skal Innovasjon Norge følge opp regjeringens maritime strategi, reiselivsstrategien og effektivisering gjennom næringsutvikling i omsorgssektoren. Bevilningene for 2009 skal nyttes til en aktiv innsats på disse områdene.

Reiselivsnæringen er blant verdens raskest voksende næringer og utgjør et område hvor Norge har særlige naturgitte forutsetninger for å

lykkes. Reiselivsnæringen står for om lag 3 pst. av bruttonasjonalproduktet og 7 pst. av den totale sysselsettingen. Næringen er særlig viktig i distriktene hvor den ofte utgjør basisnæringen i mange lokalsamfunn og også gir positive ringvirkninger til annet lokalt næringsliv.

Omsorgssektoren står overfor store utfordringer i årene som kommer. I tillegg til å måtte trekke seg nok arbeidskraft, vil det bli avgjørende for sektoren å legge til rette for at den enkelte omsorgsarbeider kan arbeide på en mest mulig effektiv måte. Det legges opp til en satsing med FoU-kontrakter til bedrifter i omsorgssektoren i 2009, for å bidra til effektivisering og dermed kunne strekke innsatsen i omsorgssektoren lengre.

Resultatrapportering 2007, prioriteringer og budsjettforslag 2009

Låne- og garantirammer

Det foreslås at rammene for landsdekkende innovasjonslån, landsdekkende garantier og lavrisikolån videreføres på samme nivå som for 2008.

Ordning	(i mill. kroner)		
	Rammer 2007	Rammer 2008	Forslag 2009
Landsdekkende innovasjonslån, nye tilsagn ¹	100	300	300
Landsdekkende garantier, nye tilsagn	40	40	40
Lavrisikolån	1 500	1 500	1 500

¹ Tidligere kalt landsdekkende risikolån.

Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Midlene under posten kan benyttes til tilskudd og avsetninger til tapsfond for landsdekkende innovasjonslån og garantier. Innovasjon Norge skal ved bruk av disse midlene kunne tilby finansiering til bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utviklingsprosjekter i hele landet.

Tilskudd kan gis til nasjonale og regionale prosjekter som bidrar til fremme av oppfinnelser, produktutvikling, nyetableringer, omstilling eller kompetanseheving.

Resultatrapport 2007

Av innvilgede tilsagn i 2007 gikk 61 pst. til innovative prosjekter, mot 69 pst. i 2006. Av tilsagnene gikk 81 pst. til bedrifter med mindre enn 20 ansatte og 98 pst. til bedrifter med inntil 100 ansatte, mot henholdsvis 83 og 98 pst. året før. Til de tre prioriterte målgruppene gikk 40 pst. av bevilgningen til

små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner, 19 pst. til etablerere og 6 pst. til unge bedrifter. Dermed gikk 65 pst. av bevilgningene til de tre målgruppene samlet, mot 70 pst. i 2006. Av ørmerkingen på 15 mill. kroner til kultur og næring i 2007 ble kun 7,5 mill. kroner brukt til slike prosjekter. Dette skyldes at handlingsplanen for kultur og næring ble lagt ut sent på året. Resterende del av beløpet blir disponert av rammen for 2008. I 2007 ble 15 pst. av midlene tildelt kvinnerettede prosjekter, som i 2006, og 68 pst. til internasjonalisering, mot 63 pst. året før. Av bevilgningen på 103 mill. kroner ble det gitt 76,4 mill. kroner i tilskudd. De resterende 26,7 mill. kronene ble benyttet til tapsavsetninger for risikolån og garantier.

Det var i 2007 fastsatt et øvre tak for Innovasjon Norges tilsagn om landsdekkende risikolån for 100 mill. kroner, som i 2007 ble utnyttet fullt ut. For landsdekkende risikolån og garantier har rundt 80 pst. gått til de prioriterte målgruppene.

Prioriteringer og budsjettforslag 2009

Innovasjon Norge skal i 2009 fortsette å prioritere etablerere, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og potensial. Innovasjonslåneordningen (tidligere landsdekkende risikolån) er spisset mot innovasjon og internasjonalisering. Den skal stimulere til bedre utnyttelse av utviklingspotensialet som ligger i innovative vekstbedrifter og primært benyttes i bedriftenes tidligfase og kommersialiseringsfase. Spesielt skal ordningen styrke den direkte bedriftsrettede innsatsen i sentrale områder.

Garantier kan gis for lån til realinvesteringer for å medvirke ved bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, moderniserings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter i norsk næringsliv. Det kan også stilles garantier for driftskreditt. Ordningen skal være selvfinansiert ut over det som avsettes til tapsfond.

Det foreslås en bevilgning på 126 mill. kroner for 2009. Innovasjon Norge bestemmer selv hvor mye som skal benyttes til tilskudd og tapsfond for innovasjonslån og garantier innenfor en låneramme foreslått satt til 300 mill. kroner og en garantiramme foreslått med 40 mill. kroner, jf. forslag til vedtak X og VIII, 1. Utgifter til evalueringer av Innovasjon Norges virksomhet finansieres også over denne posten. I 2004 ble det iverksatt et forsøk med oppgavedifferensiering i Oppland fylkeskommune, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 3 (2003–2004). Prosjektet skulle etter planen avvikles 1. januar 2008, men er foreslått videreført til forvaltningsreformen innføres 1. januar 2010. På denne bakgrunn er 2 mill. kroner, som ellers ville inngått i denne posten, midlertidig overført til kap. 551, post 64 Utviklingsmidler til Oppland fylkeskommune, på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Det legges opp til en særlig satsing på maritim sektor for å realisere målsettingene i regjeringens maritime strategi. De maritime næringene møter en rekke miljøutfordringer. Dette er et ansvar, men også en mulighet for hele det norske maritime miljøet. En effektiv nærskipfartsflåte vil i tillegg til å være en sentral del av transporttilbudet langs kysten også kunne gi miljømessige gevinster. Dette fordrer at skipene er tilpasset framtidens behov og miljøkrav. En bærekraftig maritim sektor innebærer at skip designes, bygges, utstyres, driftes og resirkuleres på en måte som bidrar til minst mulig utslipp.

For 2009 foreslås det en øremerking på 10 mill. kroner til nærskipfartsflåten under post 50 til miljøprosjekter i de maritime næringene og til utvikling av nærskipfartsflåten. Midlene kan

benyttes både til tilskudd og til å sikre at innovasjonslåneordningen kan benyttes av nærskipfartsflåten og til maritime miljøprosjekter. Ordningene FoU-kontrakter og Maritim Utvikling i Innovasjon Norge og Maroff-programmet i Norges forskningsråd er også sentrale virkemidler for videre utvikling av de maritime næringene.

Post 51 Tapsfond, såkornkapitalfond

Posten skal dekke Innovasjon Norges tap på renter knyttet til såkornfondene. Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til å dekke forventet rentetap på såkornordningene i 2009.

Post 70 Bedriftsutvikling og administrasjon

Tilskuddet skal sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som proaktiv samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes rammebetingelser. Videre skal Innovasjon Norge gi bedrifter i Norge og norske bedrifter i utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til å oppfylle delmålene om økt innovasjon og internasjonalisering i norsk næringsliv og profilering av Norge og norsk næringsliv internasjonalt. Bevilgningen skal dekke:

- proaktiv virksomhet og deltakelse i prosesser på nasjonalt og regionalt plan, bl.a. som følge av Innovasjon Norges rolle som premissleverandør
- basis administrasjonskostnader knyttet til hovedstyre og distriktkontorstyrer, administrerende direktør med en begrenset stab, lederne ved distriktkontorene og grunnleggende funksjoner ved de mest sentrale kontorene i uteparatet
- tilrettelegging av norske bedrifters deltakelse i næringslivsdelegasjoner forbindelse med statsbesøk
- rådgivingstjenester ved hjemme- og utekontorene som ikke er knyttet til post 71, 72 og 79
- infrastruktur ved kontorer i Norge og utlandet som ikke dekkes over andre budsjettposter eller gjennom selvfinansierte ordninger
- administrasjon av innovasjonsprosjekter under post 50
- administrasjon av programmer som finansieres av fylkeskommunene
- administrasjon av bevilgninger som ikke finansieres særskilt fra andre departementer/fylkeskommuner

- utgifter til tiltak der det ikke gis årlige bevilgninger, f.eks. såkornfondene, Skattefunn og Statens miljøfond

Enterprise Europe Network

Euro Info Centre-nettverket ble avsluttet 31. desember 2007 og avløst av informasjonsnettverket «Enterprise Europe Network». Nettverket består av 600 partnerorganisasjoner i 40 land. Det er en del av EUs handlingsprogram for å fremme konkurranseevne og innovasjon (CIP), som Norge deltar i, jf. nærmere omtale av programmet under kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer. «Enterprise Europe Network» skal bidra til teknologioverføring, problemløsning og bedriftssamarbeid og gi næringslivet råd og støtte slik at det best mulig kan utnytte mulighetene i det indre marked. Europakommisjonen har utpekt Innovasjon Norge som koordinator for «Enterprise Europe Network»-kontorene i Norge.

Informasjonsnettverket vil prioritere videreføring av arbeidet med å:

- bistå næringslivet med informasjon om EØS og EU, EØS- og EF-rett m.m.
- videreutvikle informasjonstjenester som nettsider (www.bedriftieu.no), faktahefter og nyhetsbrev, kurs og seminarer
- informere om og videreformidle SOLVIT-saker. SOLVIT er et Internettbasert myndighetssamarbeid i EU/EØS som hjelper foretak og borgere med å ivareta deres EF- og EØS-rettigheter.
- gi tilbakemeldinger til norske og europeiske myndigheter om bedriftenes utfordringer og erfaringer i det indre marked

Resultatrapport 2007

Innovasjon Norges operative virksomhet finansieres ved tilskudd over kap. 2421, post 70, betaling fra kunder/brukere, marginer på garanti- og utlånsvirksomhet, avkastning på fondsordninger og av tilskuddsmidler hvor dette er hjemlet. De samlede driftskostnader utenom direkte prosjekt-kostnader utgjorde 740 mill. kroner i 2007, mot 686 mill. kroner i 2006. Av beløpet for 2007 ble 396,8 mill. kroner dekket ved tilskudd over post 70.

Innovasjon Norges 15 distriktskontorer arbeider i hovedsak med kunder og prosjekter som har utgangspunkt i egen region og oppgaver knyttet til realisering av fylkesvise utviklingsplaner og strategier. Parallelt med dette samarbeider distriktskontorene om prosjekter og satsinger på tvers av fylkes-/regiongrenser. Dette er bl.a. tilfelle innenfor

nettverksbaserte innovasjonsprosjekter, internasjonaliseringsprosjekter, designsatsingen og ulike bransje-/sektoraktiviteter.

Virksomheten ved kontorene i utlandet er rettet mot rådgivning og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter, spesielt til små, nyetablerte, kunnskapsintensive eller høyteknologiske bedrifter med stort eksportpotensial. Innsatsen skal også rettes mot teknologi- og kunnskapsoverføring mellom utlandet og norsk næringsliv og tiltak som skal bidra til å etablere nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer.

Tilskuddet til bedriftsutvikling og administrasjon ble i 2007 fordelt mellom hoved-, distrikts- og utekontorene med henholdsvis 39, 33 og 28 pst., mot henholdsvis 35, 37 og 27 pst. året før. Midlene ble benyttet til følgende aktiviteter:

- identifisere kundenes muligheter
- levere tjenester
- påvirke politikktutforming og gi innspill til myndighetene
- styre og lede, utvikle mål og strategier
- utvikle tjenesteporteføljen

Innovasjon Norges øvrige virksomhet ble dekket på følgende måter:

- administrasjon av låne- og garantiordninger dekket av rentemargin/garantipremie på ordningene
- administrative kostnader tilknyttet programvirksomhet finansiert av oppdragsgivende departement
- administrasjon av FoU-kontrakter og tilskudd til maritim utvikling dekket av bevilgningene under henholdsvis post 72 og 79
- administrasjon av fondsordninger for Nordvest-Russland og Øst-Europa dekket av avkastning på fondskapitalen
- administrasjon av rådgivingstjenester ved hjemme- og utekontorer dekket delvis gjennom brukerbetaling
- administrasjon av ordninger under Landbrukets Utviklingsfond dekket gjennom særskilt bevilgning fra Landbruks- og matdepartementet
- administrasjon av enkelte oppdrag fra fylkeskommunene, som f.eks. omstillingstiltak, dekket særskilt av oppdragsgiver

Prioriteringer og budsjettforslag 2009

Det vil fortsatt bli lagt opp til et målrettet arbeid for å fremme næringslivets internasjonalisering gjennom utekontorene og regional næringsutvikling gjennom distriktskontorene. Innovasjon Norge

skal være en aktiv samarbeidspartner for fylkeskommunene i det regionale utviklingsarbeidet.

Administrasjonsbevilgningen ble evaluert av ECON i 2007. En arbeidsgruppe bestående av de berørte departementene har bl.a. på bakgrunn av rapporten foretatt en gjennomgang av bevilgningen. Som en konsekvens av dette, og at alle departementene skal ha samme system for hva som dekkes av administrasjonskostnader over post 70, er en ramme på 19,2 mill. kroner knyttet til dekning av administrative kostnader tilbakeført til Kommunal- og regionaldepartementets budsjettområde. Denne overføringen er et ledd i arbeidet med oppfølgingen av at alle Innovasjon Norges oppdragsgivere skal dekke sine respektive, aktivitetsavhengige kostnader, som påløper når det legges nye ordninger til Innovasjon Norge.

Det foreslås en bevilgning på 414,3 mill. kroner til bedriftsutvikling og administrasjon i 2009. Av bevilgningsbeløpet foreslås 2,45 mill. kroner avsatt til videreføring av informasjons- og veiledningsaktivitetene om EØS i regi av «Enterprise Europe Network»-kontorene. Tilskuddet disponeres og fordeles av Innovasjon Norge, som nasjonal koordinator i CIP-programmet, i samråd med Nærings- og handelsdepartementet.

Post 71 Nettverk, profilering og reiseliv – programmer, kan overføres

Programvirksomheten til Innovasjon Norge med tilhørende administrasjon finansieres ved tilskudd over post 71. I tillegg bevilges det midler fra Kommunal- og regionaldepartementet (kap. 552, post 72), fylkeskommunene (over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, kap. 551, post 60 og 61) og midler fra landbrukssiden. Enkelte programmer delfinansieres av Norges forskningsråd og SIVA. I tillegg bidrar kundene gjennom egenbetaling.

Målet med tilskuddet til programmer er å utvikle og styrke norske bedrifters innovasjonsevne og internasjonale konkurransekraft. Dette gjøres ved å stimulere til samarbeid, legge til rette for og utvikle møteplasser og nettverk for kompetanseheving og kunnskapsformidling i bedrifter og bransjer. I tillegg skal bevilgningen bidra til å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet. De sterke satsingene på reiseliv foreslås økt ytterligere.

Nettverksprogrammer og profilering

Fokuset i programvirksomheten er nettverksbygging, kompetanseheving og tiltak som styrker samarbeidet mellom bedrifter og bransjer slik at disse

kan utnytte markedsmuligheter både nasjonalt og internasjonalt. Bedrifter med stort eksportpotensial skal stimuleres til å utnytte muligheter som finnes utenfor Norge gjennom programmer som bidrar til å fremme eksport, internasjonalisering og internasjonalt teknologisamarbeid. Økt innovasjonsevne og innovasjonstakt skal fremmes gjennom ulike programmer og gi verdiskaping og vekst i bedrifter og bransjer. Omdømmebygging, tiltak og programmer tilknyttet profilering skal bidra til å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet og til at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet og investerer i Norge.

Posten finansierer diverse flerårige programmer som er nærmere omtalt nedenfor, foruten sektorprogrammer, profilering og omdømmebygging.

Resultatrapport 2007

Internasjonal vekst er et program som skal bidra til at små og mellomstore bedrifter med konkurransemessige fortrinn og internasjonalt vekstpotensial oppnår lønnsom vekst i internasjonale markeder. Det ble i 2007 igangsatt 193 prosjekter for til sammen 161 bedrifter innenfor programmet.

FORNY er et nyskappingsprogram som stimulerer til økt kommersialisering av forskningsresultater. Det ble i 2007 oppnådd 53 kommersialiseringer, hvorav 22 etableringer og 31 lisenser, mot henholdsvis 56, 26 og 30 året før.

Arena-programmet er et nettverksprogram som bidrar til å styrke samspillet mellom næringsaktører, kunnskapsaktører og det offentlige. I 2007 godkjente programrådet tre nye forprosjekter og fire nye hovedprosjekter, mot henholdsvis ett og tre i 2006.

Kompetanseprogrammet skal bidra til å gi et kvalitetssikret, helhetlig tilbud av kompetansetjenester til entreprenører og små og mellomstore bedrifter. Etablerere og bedrifter har behov for kompetanse innenfor etablering av egen bedrift, strategi, ledelse, innovasjon og internasjonalisering. Innovasjon Norges kompetansetjenester skal bidra til å dekke dette behovet på en kundetilpasset og praktisk måte, spesielt utenfor sentrale strøk. I 2007 ble det fullført fem kurs under varemerket Eksportskolen, og det ble bevilget 20 FRAM-prosjekter med i alt 324 deltakere. I 2006 var resultatene henholdsvis 13 og 179. FRAM er et kompetansetilbud innen bedriftsutvikling, ledelse og strategi.

Bransjeorientert IT-program (BIT) er et markedsstyrt forretningsutviklingsprogram for nasjonalt og internasjonalt orienterte bedrifter. Et sentralt mål med BIT er at de utviklede løsningene tas i bruk av flest mulige bedrifter på kommersielle vil-

kår. Innovasjon Norges løpende undersøkelse for perioden 2006–08 på oppdrag fra KRD viser at BIT-løsningene nå er spredt til rundt 3 500 bedrifter i om lag 25 bransjer. Effektmålinger gjennomført av Innovasjon Norge i 2005–06 viser at programmets pilotbedrifter oppnår bedre lønnsomhet enn gjennomsnittet innenfor sin bransje. Dette varierte fra 5–15 pst., avhengig av bransje.

Norwegian Centres of Expertise (NCE) er et nettverksprogram rettet mot et fåtall bedriftsklynger med internasjonalt orienterte bedrifter. Tre nye NCE-prosjekter ble godkjent i 2007: NCE Aquaculture i Bodø, NCE Industriell gastronomi i Stavanger og NCE Oslo Cancer Cluster, mot seks i 2006.

Programmet Næringsrettet design omfatter designrådgivning og formidling av designere, i tillegg til bistand til eventuell finansiering av prosjektene. I 2007 ble det er gitt 567 tilsagn på i alt 266,4 mill. kroner til 499 utviklingsprosjekter hvor design inngår som en del av prosjektet, mot tilsagn på 302 mill. kroner til 520 bedrifter i 2006. GRO-programmets formål er å få flere bedrifter som er eid og/eller ledet av kvinner til å vokse. Det ble i 2007 totalt innvilget 10,3 mill. kroner til enkeltbedrifter og 1,5 mill. kroner til profilering av den samme kundeporteføljen, mot 7,3 mill. kroner samlet i 2006.

Innovasjon Norges sektorprogrammer omfatter sektorene energi og miljø, olje og gass, maritim, helse og IKT. Programmene skal fremme evnen til å utvikle etablerere, vekstforetak og innovasjonsmiljøer. I 2007 er det f.eks. gitt tilsagn om totalt 10,3 mill. kroner til åtte bedriftsprosjekter gjennom sektorprogrammet for Maritim utvikling, mot 2 mill. kroner til tre prosjekter i 2006. Prosjektene som ble startet i 2007, pågår fortsatt.

Reiseliv

Som oppfølging av Soria Moria-erklæringen lanserte regjeringen en nasjonal strategi for reiselivsnæringen 18. desember 2007. Som det framkommer i strategien, skal regjeringens innsats rettes inn mot visjonen «Verdifulle opplevelser». Norsk reiselivsnæring skal være verdifull for gjestene, men også for bedriftene, de ansatte, lokalsamfunnet og miljøet. Strategien er bygd opp rundt tre hovedmål: Økt verdiskaping og produktivitet i reiselivsnæringen, levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor næringen og Norge – et bærekraftig reisemål.

Den nasjonale reiselivsstrategien er utarbeidet i tett dialog med reiselivsnæringen. Gjennom bl.a. regionale samråd og kontaktutvalg for reiselivsnæringen har aktørene fått gitt uttrykk for syns-

punkter. Det er definert til sammen sju innsatsområder i strategien: innovasjon, bærekraftig reiseliv, kompetanse, kvalitet, markedsføring, områdeutvikling og organisering. Strategien skal danne utgangspunktet for arbeidet Innovasjon Norge skal gjøre på reiselivsfeltet.

Innovasjon Norge skal følge opp strategien gjennom markedsføring av Norge som reisemål, kompetanseoppbygging i næringen, samarbeid mellom reiselivsaktører, utvikling av opplevelser knyttet til bl.a. natur og kultur, økt kvalitet på reiselivsproduktene, kunnskapsformidling om markeder og internasjonale utviklingstrender og reiselivsinformasjon til utenlandske målgrupper. Den offentlige innsatsen skal utfylle og styrke næringens egne bidrag.

Det er en forutsetning at reiselivsnæringen selv bidrar minst tilsvarende til markedsføring og profilering av Norge og sine produkter. Innovasjon Norge og reiselivsnæringen har utarbeidet en skisse til finansieringsmodell for profileringsarbeidet. Prinsippet som er lagt til grunn, er at myndighetene i hovedsak skal finansiere overbyggende aktiviteter, som merkevarebygging og profilmarkedsføring, mens næringen selv skal finansiere aktiviteter som er direkte salgsutløsende. All markedsføring skal inneholde en overordnet Norgesprofilering, og Innovasjon Norges strategi for fremme av Norge som merkevare skal legges til grunn for markedsføringen av Norge som reisemål.

Innovasjon Norge skal videreutvikle den nasjonale reiselivsportalen på Internett, visitnorway.com. For å sikre god distribusjon av norske reiselivsopplevelser skal Innovasjon Norge også bidra til å få på plass en nasjonal bookingløsning linket til visitnorway.com.

Regjeringen ser at nettverk er viktig for innovasjon i reiselivet og vil i større grad sette krav til at innovative prosjekter innen reiseliv gjennom Innovasjon Norge, er samarbeids- og/eller nettverksprosjekter. Regjeringen ønsker også å bidra til økt innovasjon i næringen ved at det kan etableres et NCE innen reiseliv. Faglige kriterier for å bli et NCE skal legges til grunn, og Innovasjon Norge har, sammen med SIVA og Norges forskningsråd, et ansvar for å mobilisere og støtte opp om mulige NCE-deltakere innen reiseliv.

Regjeringen ønsker å utvikle og fremme Norge som bærekraftig reisemål på en måte som tar vare på og styrker natur, kultur og miljø, sosiale verdier og økonomisk levedyktighet i et langsiktig perspektiv. Innovasjon Norge skal bidra til å utvikle og fremme bærekraftige reiselivsdestinasjoner og -bedrifter.

I Soria Moria-erklæringen framgår det at regjeringen vil innføre en frivillig sertifiseringsordning for bedrifter som ønsker å markedsføre seg som en del av den norske merkevaren. Det er viktig at en slik ordning er godt forankret i næringen. En styringsgruppe ledet av NHO Reiseliv har på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet utarbeidet et forslag til kriterier og innretning for ordningen. Innovasjon Norge skal bidra til å realisere det nye kvalitetssikringssystemet for norsk reiselivsnæring, bl.a. gjennom oppstartsmidler.

De ansattes kompetanse er avgjørende for opplevelsen av Norge som reisemål og legger grunnlaget for verdiskapingen. Regjeringen ønsker å bidra til økt kompetanse både i reiselivsnæringen og om reiselivsnæringen. Innovasjon Norge skal utvikle og iverksette bedriftsrettede kompetanse utviklingsprogrammer og videreformidle den markedskunnskapen som opparbeides.

Resultatrapport 2007

Innovasjon Norge har ansvaret for den overordnede markedsføringen av Norge som reisemål. Det ble til sammen brukt 338 mill. kroner på markedsføringsaktiviteter i 2007. Rundt 53 pst. av dette ble dekket over post 71, og 37 pst. ble dekket gjennom brukerbetaling fra reiselivsnæringen. De resterende 10 pst. ble finansiert gjennom andre offentlige tilskudd.

I 2007 har Innovasjon Norge hatt fokus på implementering av den nye kommunikasjonsplattformen «Powered by Nature» som følge av revisjonen av Merkevaren Norge. Det ble også arbeidet med å revidere nettportalen visitnorway.com og en nasjonal bookingløsning i 2007. Dette arbeidet videreføres i 2008.

Norge fikk en økning i antall utenlandske ferie- og fritidsankomster på 5 pst. i 2007, og lå dermed over gjennomsnittet i Europa som var på 4 pst. Norges markedsandel i Europa økte dermed. Sommersesongen, fra mai til september, sto for 60 pst. av alle kommersielle gjestedøgn i 2007.

Transportøkonomisk Institutt gjennomfører hvert år en gjesteundersøkelse på oppdrag fra Innovasjon Norge. Undersøkelsen gir viktig kunnskap om utviklingen i norsk reiselivsnæring. Innovasjon Norge la i 2007 ned ekstra ressurser for å forbedre kvaliteten på undersøkelsen. Undersøkelsene viser at antall gjestedøgn har økt med nesten sju millioner (40 pst.) de siste fem årene. Det er først og fremst flytrafikken som fører til vekst i antall ankomster. De utenlandske markedene blir stadig viktigere for norsk reiselivsnæring, og det er forretningsmarkedet som øker mest.

Den generelle policyen for Innovasjon Norges låne- og tilskuddstjenester gjelder også for reiselivsnæringen. I 2007 ble det innvilget i overkant av 195 mill. kroner i lån og tilskudd til næringen. Dette er en nedgang i forhold til i 2006, noe som i hovedsak skyldes færre store lånetilsagn.

I samarbeid med NHO Reiseliv gjennomførte Innovasjon Norge i 2007 et forprosjekt knyttet til bærekraftig reiselivsutvikling. Resultatet av forprosjektet er et faglig rammeverk som angir hvilke prinsipper, mål og tiltak som er nødvendige for å gjøre norsk reiselivsnæring mer bærekraftig. Prosjektet videreføres i 2008 med etablering av piloter for å teste ut rammeverket.

Det ble gjort en spesialtilpasning av kompetanseprogrammet FRAM for reiselivet i 2007. FRAM Reiseliv var ved årsskiftet klart til utprøving og vil følges opp i 2008. Det er også behov for kompetanse for å kunne ta i bruk og utnytte nye teknologier på best mulig måte i reiselivet, og Innovasjon Norge bidro i 2007 til finansiering og rådgivning i opplæringstilbudet BIT Reiseliv.

Prioriteringer og budsjettforslag 2009

I 2009 skal Innovasjon Norge prioritere det videre arbeidet med ARENA- og NCE-programmene.

Det foreslås en bevilgning på 380 mill. kroner til nettverk, profilering og reiseliv i 2009. Bevilgningen foreslås tentativt fordelt med 145 mill. kroner til nettverksprogrammer og 235 mill. kroner til reiseliv. Det siste er en økning på 20 mill. kroner i forhold til 2008. Denne økningen, og den sterke opptrappingen som har skjedd fra og med 2005, legger et godt grunnlag for gjennomføring av regjeringens nasjonale reiselivsstrategi. Innovasjon Norge har en sentral rolle i oppfølgingen av reiselivsstrategien. Innovasjon Norge skal gjennom økt innsats innen markedsføring av Norge som reisemål, kompetansehevingsprogrammer og prioritering av samarbeids- og innovasjonsprosjekter bidra til at strategiens visjon og målsettinger nås.

Av økningen på 20 mill. kroner skal 5 mill. kroner settes av til et eventuelt NCE innen reiseliv. På denne måten vil regjeringen bidra til å bygge opp et nasjonalt kompetansesenter og styrke samspillet mellom næringsaktører, kunnskapsaktører og det offentlige. Minst 10 mill. kroner av økningen skal benyttes til særskilt markedsføring av Nord-Norge. Totalt øremerkes det 15 mill. kroner til denne satsingen, som har som mål å oppnå bedre og mer forpliktende samordning og samhandling mellom aktørene i nord. Videre skal økningen benyttes til nettverksprosjekter som kan stimulere til forplik-

tende samarbeid om utvikling av helhetlige opplevelser utenom høysesong.

Satsingen skal bidra til å øke kunnskapen om og interessen for norske reiselivsprodukter og lede til økt aktivitet og lønnsomhet i reiselivsnæringen. Gjennom denne offensive satsingen vil regjeringen bidra til å nå målene om økt verdiskaping og sysselsetting i distriktene og ivareta ressursgrunnlaget som er basis for reiselivsnæringen. Den endelige fordelingen på ulike nettverksprogrammer og profilering forutsettes foretatt i samråd med og etter innspill fra Innovasjon Norge.

Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter, kan overføres

Regjeringen vil stimulere til samarbeid mellom bedrifter om forskning og utvikling. Samarbeid og kunnskapsdeling er avgjørende for å utløse potensialet for innovasjon og verdiskaping. Særlig mellom leverandør- og kundebedrifter er det felles gevinster ved et tett og markedsorientert forsknings- og utviklingssamarbeid.

Forsknings- og utviklingskontrakter (FoU-kontrakter) innebærer et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) og mellom næringslivet og det offentlige (OFU). Gjennom FoU-kontrakter gis det støtte i kritiske utviklingsfaser til kontraktsfestede samarbeidsprosjekter mellom leverandørbedrifter og kunder om utvikling av nye produkter, produksjonsmetoder eller tjenester. Kunde parten i prosjektene kan være private bedrifter eller offentlige virksomheter.

Forutsetningen for finansiell støtte er at det er etablert en kontrakt om utviklingssamarbeid mellom en eller flere kompetente leverandørbedrifter på den ene siden og en eller flere markedsorienterte, krevende kunder på den andre. Støtten skal ha som mål å frambringe vesentlige nyheter i markedet i forhold til eksisterende teknologi og løsninger. Det vektlegges at støtten utløser prosjekter som ellers ikke ville ha blitt gjennomført, bidrar til nye samarbeidsrelasjoner i næringslivet og at prosjektene har et stort markedspotensial. Det skal legges til rette for kompetanseutvikling, ved at både leverandørbedriften og kunde parten får tilgang til ny teknologisk og markedsmessig kompetanse. Kunde parten skal ha en lokomotivrolle ved å bidra med markedsapparat, kompetanse og andre ressurser overfor leverandørbedriftene. Tidligere kunne den finansielle støtten kun utbetales til leverandørbedriften. Fra og med 2008 kan også kundebedrifter motta støtte, dersom det er avgjørende for å utløse prosjektet, etter det nye EU-regelverket for forskning, utvikling og innovasjon.

FoU-kontrakter er et prioritert virkemiddel for å internasjonalisere norsk næringsliv. Dette skjer både gjennom å støtte samarbeidsprosjekter mellom norske bedrifter og utenlandske kunder og gjennom å støtte norske prosjekter med eksportpotensial. Utenlandske kunder kan ofte tilføre verdifull kompetanse og være en effektiv døråpner til internasjonale markeder. Å stimulere til samarbeidsprosjekter med utenlandske kunder er derfor et mål.

I tillegg til å støtte en rekke mindre enkeltprosjekter benyttes bevilgningen til målrettet satsing på større enkeltprosjekter hvor potensialet for kommersiell suksess og verdiskaping er særlig stort. Dette gjelder bl.a. innenfor næringsområder hvor Norge har særlige forutsetninger for å lykkes, og satsingsområder i offentlig sektor. Ordningen er dermed et viktig virkemiddel i regjeringens innovasjonssatsing på utvalgte områder som miljø, maritim og marin næringsutvikling og energi.

Miljøteknologi er prioritert. Regjeringen vil bidra til gode, effektive og miljøvennlige teknologiløsninger nasjonalt og globalt. FoU-kontrakter er et velegnet virkemiddel for å utvikle og kommersialisere løsninger på dette området.

Maritime næringer er et annet innsatsområde, se omtale under post 79 nedenfor og under kap. 920 Norges forskningsråd (Maroff, under post 50.1). Satsingen på maritime næringer må ses i sammenheng med samarbeidet mellom næringsliv og myndigheter om satsing på maritim forskning og utvikling. Programmene Maritim utvikling i Innovasjon Norge og Maritim virksomhet og offshoreoperasjoner (Maroff) i Norges forskningsråd er sentrale i denne sammenheng.

Offentlig sektor står overfor store utfordringer på mange områder. Nærings- og handelsdepartementet ønsker å øke antall prosjekter med offentlig kunde partner ytterligere. Helse sektoren er et særskilt satsingsområde. Innovasjon Norge er, i samspill med InnoMed (Nasjonalt nettverk for behovsdrevet innovasjon i helse sektoren), de regionale helseforetakene og Norges forskningsråd, en viktig aktør i den igangværende felles satsingen på innovasjon og næringsutvikling i helse sektoren mellom Nærings- og handelsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Et sentralt mål er å øke antall FoU-kontrakter med helseforetak som kunde. I tillegg er det et mål å videreutvikle arenaer og møteplasser mellom leverandørindustrien, helse sektoren og virkemiddelapparatet.

Industrisamarbeid i produksjon og utvikling av forsvarsmateriell er et annet prioritert område. Innovasjon Norge skal innenfor rammen av FoU-kontrakter prioritere arbeidet med industrisamarbeid og gjenkjøp i forbindelse med store materi-

ellanskaffelser til forsvaret. Produksjon og utvikling av komposittmaterialer er pekt ut som et satsingsområde.

Resultatrapport 2007

Innovasjon Norge mottok søknader for til sammen 592,8 mill. kroner til FoU-kontrakter i 2007. Dette er en økning på 115 mill. kroner fra 2006. Søknadsbeløpene fordelte seg med 124,4 mill. kroner til OFU og 468,4 mill. kroner til IFU. Det ble inngått 196 nye FoU-kontrakter i 2007 for til sammen 249,5 mill. kroner. Dette fordelte seg på 44 OFU-kontrakter med tilsagn på til sammen 69,8 mill. kroner og 152 IFU-kontrakter med tilsagn på i alt 179,7 mill. kroner. Av sistnevnte hadde 38 en internasjonal bedrift som kunde. Total prosjektramme var 974 mill. kroner. Gjennomsnittlig tilskudd pr. kontrakt er 1,59 mill. kroner for OFU og 1,18 mill. kroner for IFU. Det gir en gjennomsnittlig støtteandel pr. kontrakt på hhv. 29 og 24 pst. Prosjektene som fikk tilsagn, har en klar SMB-profil. Hovedtyngden av prosjektene var innenfor forretningsområdene IKT, helse og olje og offshore. Samtidig var det stor økning på områdene miljøteknologi og fornybar energi.

Innovasjon Norge har arbeidet for å øke antall prosjekter med offentlige kunder. I 2007 var det en økning på 28,4 mill. kroner i forhold til 2006, dvs. med over 50 pst., og 45 mill. kroner siden 2005. Av tilsagnsmidlene innen området helseteknologi gikk 44 pst. til prosjekter med offentlig kunde i 2007.

I etterundersøkelsen gir FoU-kontrakter addisjonalitet i 78 pst. av prosjektene. Dette innebærer at Innovasjon Norges støtte har vært aktivitetsutløsende for disse prosjektene. Alle motakerne rapporterer at prosjektet har ført til høyere kunnskap på ett eller flere felt, og 70 pst. mener at prosjektet i stor grad har bidratt til økt innovasjon. Like mange rapporterer økt omsetning som følge av prosjektet.

Prioriteringer og budsjettforslag 2009

Innovasjon Norge vil i 2009 fortsette arbeide for å øke antall OFU-prosjekter, fokusere på større enkeltprosjekter og prosjekter innen næringer hvor Norge har naturlige fortrinn, og prioritere prosjekter innen helsesektoren, internasjonalisering, forsvarsanskaffelser og gjenkjøp.

Det foreslås bevilget 265 mill. kroner til FoU-kontrakter i 2009. Dette er en økning på 6 pst. i forhold til 2008. Nødvendig del av bevilgningen forutsettes benyttet til å dekke tilsagnsfullmakten for 2007. Det foreslås at tilsagnsfullmakten på 100 mill.

kroner videreføres i 2009, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

På grunn av en raskt økende levealder vil omsorgssektoren stå overfor store utfordringer i årene som kommer. I tillegg til å tiltrekke nok arbeidskraft til sektoren blir det avgjørende å legge til rette for at den enkelte omsorgsarbeider skal kunne arbeide på en god og effektiv måte. Gjennom forskning og innovasjon kan ressursinnsatsen i omsorgssektoren rekke lengre. Derfor foreslås 7 mill. kroner øremerket til næringsutvikling i omsorgssektoren. Satsingen skal bidra til teknologiutvikling innenfor sektoren og fokusere på ny bruk av telemedisin, omsorgsteknologi og smart-husløsninger. Dette kan også innebære kontrakter til prosjekter innen prosesser og tjenester.

Post 74 Tilskudd til dekning av tap på eldre lån

Under denne posten dekkes tap på ordinære lån og valutalån gitt av Industrifondet før innføring av tapsfond i 1991. Formålet med ordningen er å dekke konstaterte netto tap på gjenværende lån i etterhånd inntil den aktuelle låneporteføljen er avvirket. Tapene dekkes to år etter at de faktisk har påløpt. Restsaldoen på lån uten tapsfond utgjorde kr 284 000 pr. 31. desember 2007, mot kr 551 000 pr. 31. desember 2006. Det er ikke behov for tapsbevilgning i 2009.

Post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond

Formålet med ordningen er å dekke deler av administrasjonskostnadene i de distriktsrettede såkornfondene og på den måten redusere kostnadene for de private investorene som investerer i de distriktsrettede såkornfondene. Støtten skal også bidra til oppbygging av regionale forvaltermiljøer med kompetanse innen såkorninvesteringer. Støtten utbetales fra det tidspunktet fondene er operative og skal ikke utgjøre mer enn 50 pst. av fondets totale forvaltningskostnader på årsbasis.

For 2009 foreslås det bevilget 3,7 mill. kroner til administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond.

Post 79 Maritim utvikling, kan overføres

Norge er en av verdens ledende maritime nasjoner med en komplett og konkurransedyktig maritim klynge. De maritime næringene opererer i sterkt internasjonaliserte og konkurranseutsatte markeder. Dersom Norge skal beholde og utvikle sin posisjon som en av de fremste maritime nasjoner i

verden, er det nødvendig at det arbeides målrettet. Regjeringen la derfor fram en strategi for miljøvennlig vekst i de maritime næringene i 2007. Regjeringens maritime strategi «Stø kurs» omtaler fem hovedutfordringer for de maritime næringer: Globalisering og rammevilkår, miljøvennlige maritime næringer, maritim kompetanse, maritim forskning og innovasjon og nærskipfart.

Regjeringen vil følge opp den maritime strategien gjennom Innovasjon Norge ved å stimulere til maritim innovasjon. Innovasjon Norge tilbyr en rekke tjenester til maritime næringer, som bl.a. ordningen Maritim utvikling, tilskudd, innovasjons- og lavrisikolån, IFU-kontrakter, tilskudd til søkeprosess til EU-programmet Marco Polo (jf. omtale under kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer) og distriktsutviklingstilskudd. I tillegg til dette kan Innovasjon Norge bidra til internasjonalisering gjennom messetjenester, rådgivning og markedsundersøkelser av internasjonale markeder.

Regjeringen støtter opp om samarbeidsarenaen Marut, som er en større satsing på forskning og innovasjon i de maritime næringene. Målet med Marut er å styrke omfanget av og samarbeidet om nyskaping i de maritime næringene og dermed styrke verdiskaping og konkurranseevne i sektoren.

Ordningen Maritim utvikling er en viktig del av Marut. Målgruppen for ordningen er bedrifter som er en del av eller har tilknytning til de maritime næringene, som verft, utstyrsleverandører, redier og forsknings-, tjeneste- og konsulentmiljøer. Ordningen retter seg mot prosjekter som tar sikte på å:

- utvikle nye, lønnsomme og konkurransedyktige produkter, tjenester, produksjonsmetoder og markeder for de maritime næringene
- styrke innovasjonsevnen i de maritime næringene gjennom økt samarbeid mellom bedrifter, kunnskapsmiljøer og myndigheter

Ved vurdering av hvert enkelt prosjekt vil innovasjonsgrad, markedspotensial og i hvilken grad prosjektene kan lede fram til kommersiell anvendelse og lønnsomhet bli vektlagt.

Samspillet mellom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og næringene står sentralt i arbeidet med Marut. Norges forskningsråd bidrar til Marut gjennom Maroff-programmet, jf. omtale under kap. 920. For å sikre samordning har Innovasjon Norge og Norges forskningsråd inngått en maritim samarbeidsavtale.

Resultatrapport 2007

I 2007 ga Innovasjon Norge tilsagn på 10,3 mill. kroner til i alt åtte prosjekter. Hovedtyngden av prosjektene gikk til utstyrsleverandører med en klar SMB profil. Det var i 2007 et spesielt fokus på utvikling av teknologi for å redusere utslipp av NO_x fra skip. Det ble tildelt 5 mill. kroner til Fellowship-prosjektet, som går ut på å teste bruk av brenselceller om bord på supplyskip. Det kom inn få søknader i 2007. Dette kan skyldes bl.a. at norske skipsverft og maritime utstyrsprodusenter hadde en svært høy ordinær produksjonsaktivitet i 2007.

Prioriteringer og budsjettforslag 2009

Innenfor Marut samarbeider næringen og virkemiddelapparatet om å identifisere områder hvor samarbeid mellom bedrifter, ulike fagmiljøer og det offentlige kan utløse et merverdipotensial både for bedriftene og landet som helhet. Miljø, krevende maritime operasjoner i nord og avansert logistikk og transport er identifisert som sentrale innovasjonsområder hvor norske bedrifter har særlige fortrinn. Prosjekter innenfor disse innsatsområdene skal prioriteres under Maritim utvikling.

Det foreslås bevilget 15 mill. kroner til Maritim utvikling som et ledd i oppfølgingen av regjeringens maritime strategi og i den forbindelse sikre og videreutvikle Norges posisjon som en ledende maritim nasjon. De øremerkede midlene på 10 mill. kroner til NO_x-reducerende tiltak ble trukket tilbake i revidert budsjett i vårsesjonen 2008, jf. nærmere omtale i St.prp. nr. 59 (2007–2008).

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

For å finansiere sin utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med en rentesats som tilsvarer rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i utlånsvolumet. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. I tillegg skal Innovasjon Norge betale låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a., som inntektsføres under kap. 5325. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansieringen av Inno-

vasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskapsmessig og rapporteringsmessig atskilt.

Innovasjon Norges utlånsportefølje

Tabellen nedenfor viser Innovasjon Norges utlånsportefølje ved utgangen av 2007 og pr. 31. juli 2008.

Utlånsportefølje pr. 31. desember 2007 og 31. juli 2008

Låneordning	(i mill. kroner)	
	31. desember 2007	31. juli 2008
<i>Innovasjonslåneordningen</i>		
Landsdekkende innovasjonslån	340,5	344,2
Distriktsrettede innovasjonslån	1 054,0	1 025,4
Statens miljøfond	77,4	70,8
Sum risikolåneordningen	1 471,9	1 440,4
<i>Lavrisikolåneordningen</i>		
Ordinære lavrisikolån	3 034,2	2 997,2
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	2 171,9	2 464,5
Gamle miljølån	0,5	0,3
Lavrisikolån til landbruksformål	1 849,0	1 961,8
Lån til landbruksformål gitt før 2001	1 806,0	1 642,3
Sum lavrisikolåneordningen	8 861,6	9 066,1
<i>Øvrige låneordninger</i>		
Distriktsrettet låneordning	139,4	128,1
Sum utlån	10 472,9	10 634,6

De sentrale låneordningene til Innovasjon Norge er lavrisikolån og innovasjonslån, og disse er nærmere omtalt nedenfor.

Lavrisikolån

Lavrisikolånene brukes til å delfinansiere investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøyer og investeringer i landbruket. Lånene gis på markedsmessige betingelser. Rammen for lavrisikolån var i 2007 på 1,5 mrd. kroner, som ble benyttet fullt ut. Lånene fordeler seg med 31 pst. til ordinære lavrisikolån, 45 pst. til grunnfinansieringslån til fiskeflåten og 24 pst. til lån til landbruksformål, mot henholdsvis 37, 30 og 33 pst. i 2006.

Landsdekkende innovasjonslån (tidligere landsdekkende risikolån)

Denne kategorien omfatter distriktsrettede og landsdekkende innovasjonslån, hvor sistnevnte inngår i Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde.

Den landsdekkende risikolåneordningen skal bidra til å øke innovasjonsevnen særlig blant etablerere og små- og mellomstore bedrifter ved å gi lån til prosjekter som det er vanskelig å skaffe tilstrekkelig risikokapital til i det private kredittmarkedet. Landsdekkende innovasjonslån kan benyttes til prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling og omfatter ansvarlige lån, gjeldsbrevslån og pantelån. Risikoprofilen bestemmes av størrelsen på tapsfondet. For 2007 var det fastsatt et øvre tak for Innovasjon Norges tilsagn om landsdekkende risikolån på 100 mill. kroner, som ble benyttet fullt ut. Fra 2008 ble rammen hevet til 300 mill. kroner. Denne rammen er foreslått videreført i 2009. Det er lagt til grunn at tapene pr. årgang ikke skal utgjøre mer enn 40 pst. av utlånsvolumet for den aktuelle årgangen. Tapsfondet skal dekke konstaterte tap i tillegg til spesifiserte og uspesifiserte tapsavsetninger. Innovasjon Norge har ansvaret for å fylle opp tapsfondet for landsdekkende innovasjonslån med midler fra bevilgningen under post 50 slik at det til enhver tid gjenspeiler den reelle risikoen i porteføljen. Dersom tapsfondet

avviker negativt fra vurdert risiko med mer enn 10 prosentpoeng, skal tapsfondet fylles opp inntil avviket er innenfor denne grensen. Pr. 31. desember 2007 hadde Innovasjon Norge et solid tapsfond, bl.a. som følge av lavere påløpte tap enn forventet i 2007.

Budsjettforslag 2009

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for risiko- og lavrisikolåneordningene i 2009. Bevilgningen dekker også refinansiering av

tidligere opptatte innlån for disse ordningene og den avviklede distriktsrettede låneordningen. Det foreslås en total innlånsbevilgning på 25,8 mrd. kroner for 2009. Den betydelige nedgangen fra 2007 og 2008 skyldes en teknisk forutsetning om at Innovasjon Norge vil ta opp innlån i 2009 med lengre løpetid, slik at det ikke vil være behov for så hyppig refinansiering som tidligere. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2009.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert bud- sjett 2008	Forslag 2009
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	11 028	5 000	5 000
70	Låne- og garantiprovisjoner	42 142	38 300	37 000
90	Avdrag på utestående fordringer	38 488 000	35 100 000	26 100 000
	Sum kap. 5325	38 541 170	35 143 300	26 142 000

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 20. juni 2008 ble post 50 økt med 29,6 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Midlene som bevilges under posten, blir overført til en særskilt opprettet fondskonto i Norges Bank og samtidig belastet i statsregnskapet. Midler som ikke bindes opp ved tilsagn i løpet av året, skal tilbakeføres i påfølgende budsjettermin. I tillegg tilbakeføres annullerte tilsagn og redusert støtte tre år etter at tilsagn er gitt. Erfaringsmessig er det sistnevnte som utgjør hovedtyngden av tilbakeføringsbeløpet. I 2009 vil tilbakeføringsbeløpet utgjøre den del av bevilgningen for 2008 som ikke ble bundet opp i tilsagn i løpet av året, i tillegg til annullerte eller reduserte tilsagn fra 2005. Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner for 2009. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer i forbindelse med endring av budsjettet våren 2009.

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen som benyttes til å finansiere utlånene under låneordningene. Provisjonene beregnes og innbetales etter utgangen av året.

Provisjonssatsen for statens garantiansvar for innlånsmassen er satt til 0,4 pst. p.a. Låne og garantiprovisjon for 2008 som innbetales i 2009, er anslått til 37 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2009.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på de innlånene Innovasjon Norge har tatt opp i statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 26,1 mrd. kroner. Anslagene er usikre, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2009.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert bud- sjett 2008	Forslag 2009
80	Renter på lån fra statskassen	371 459	555 000	560 000
81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	7 768	1 000	1 000
85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	775	15 000	15 000
86	Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa			3 000
	Sum kap. 5625	380 002	571 000	579 000

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 20. juni 2008 ble post 81 økt med 1,2 mill. kroner, post 85 ble økt med 14,2 mill. kroner, mens det ble gitt en ny bevilgning på 7 mill. kroner under post 86, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Innovasjon Norge foretar innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarer renten på statspapirer med tilsvarende løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Rentene er knyttet til lavrisikolåneordningen, innovasjonslåneordningen og distriktsrettet låneordning. Til sammen foreslås en bevilgning på 560 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2009.

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under innovasjonslåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2008 foreslås budsjettert med 1 mill. kroner med tilbakeføring i statsbudsjettet for 2009. Dette er et anslag, og regjeringen vil om

nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet 2009.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Overskuddet under lavrisikolåneordningen ble gjennom flere år benyttet til å bygge opp egenkapital, slik at den skulle komme opp i minimum 8 pst. av netto utlån. Ved utgangen av 2007 var egenkapitalen på 872,437 mill. kroner, tilsvarende en egenkapitalandel på 9,82 pst. Resultatet i 2007 medførte utbetaling av utbytte på 29,2 mill. kroner i 2008. Det forventes at resultatet fra lavrisikolåneordningen vil kunne bli noe lavere i 2008. Utbyttet fra ordningen vil bli fastsatt til 75 pst. av årsresultatet, begrenset oppad til statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året, multiplisert med ordningens innskuddskapital på 619,8 mill. kroner. Innlånsrenten beregnes på bakgrunn av renten på 5-års statsobligasjoner. Utbytte i 2008, som kommer til utbetaling i 2009, er anslått til 15 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2009.

Post 86 Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Det foreslås en bevilgning på 3 mill. kroner i utbytte fra de to fondene for regnskapsåret 2008 med utbetaling i 2009. Beløpet er basert på anslåtte renteinntekter da man ikke forventer realisering av investeringer i 2008. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2009.

Kap. 2426 SIVA SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	31 000	35 000	36 500
90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	360 000	100 000	245 000
95	Egenkapital	50 000		
	Sum kap. 2426	441 000	135 000	281 500

Vedrørende 2008:

Post 90 ble økt med 80 mill. kroner ved St.vedt. 20. juni 2008, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Virkomhets- og tilstandsbeskrivelse

Selskapet for industrivekst, SIVA SF, ble etablert i 1968 og har vært organisert som et statsforetak siden 1993. SIVA SF er lokalisert i Trondheim og hadde 35 ansatte pr. 1. mars 2008. SIVA er en nasjonal pådriver for innovasjon, verdiskaping og nye arbeidsplasser.

Hovedmålet for SIVA er å bidra til innovasjon og næringsutvikling gjennom eiendomsvirksomhet og utvikling av sterke regionale innovasjons- og verdiskapingsmiljøer i alle deler av landet. SIVA har et særlig ansvar for å bidra til å fremme vekstkraften i distriktene.

Virksomheten er organisert i hovedområdene eiendom og innovasjon. Innen eiendom står SIVA for oppføring og utleie av bygg og fysisk infrastruktur både for industribedrifter og innovasjonsmiljøer. Innen innovasjon har SIVA en pådriverrolle gjennom programarbeid, nettverksbygging og medeierskap i innovasjonsselskaper. SIVA arbeider dessuten med utvikling av innovasjonssentre i Nordvest-Russland. SIVA er morselskap i et konsern med datterselskaper, tilknyttede selskaper og minoritetsaksjeposter. Ved utgangen av 2007 hadde SIVA direkte eierposter i totalt 150 selskaper, på mer enn hundre steder. Flere av disse selskapene har igjen eierandeler i andre selskaper. De fleste aksjeselskapene som SIVA har eierandeler i, er enten rene eiendomsselskaper som eier kunnskaps- og forskningsparker og næringshager, eller innovasjonsselskaper rettet mot aktiviteter i disse anleggene. SIVA forvalter også statens eierinteresser i IT Fornebu-selskapene.

SIVA mottar bevilgninger over statsbudsjettet fra Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Tilskuddet fra de to

departementene går til å finansiere SIVAs innovasjonsaktiviteter. Tilskuddet fra Nærings- og handelsdepartementet dekker også en del av SIVAs faste administrasjonskostnader. I tillegg mottar SIVA midler til spesifikke oppdrag fra andre offentlige myndigheter.

Resultatrapport 2007 og prioriteringer 2009

Årsregnskapet for SIVA-konsernet viste i 2007 et overskudd etter skatt på 42,9 mill. kroner, mot et underskudd på 6,3 mill. kroner året før. Årsresultatet vurderes som tilfredsstillende. Det negative årsresultatet i 2006 skyldtes bl.a. kostnadsføring av økte pensjonsforpliktelser pga. endrede beregningsmetoder og lavere nivå på leieinntekter og gevinster ved salg av eiendom. Driften av selskapet har i 2007 vært god, med høy aktivitet både på eiendoms- og innovasjonsområdet. SIVA opplever en stor etterspørsel etter selskapets investeringer, kompetanse og nettverksaktiviteter. SIVA har spesiell fokus på næringsutvikling innen energi, marine områder, maritim industri, miljøteknologi, reisemålsutvikling og nordområdene. Som følge av at investeringer i tilknyttede selskaper blir vurdert etter egenkapitalmetoden, blir SIVAs andel av overskudd/underskudd i de enkelte selskapene tatt inn som finansinntekt/-kostnad i SIVAs regnskap. Denne resultateffekten utgjorde 11,9 mill. kroner i 2007. Herunder kommer resultateffekten knyttet til SIVAs investeringer i IT Fornebu Eiendom Holding AS med minus 6,4 mill. kroner.

I 2007 ble det bevilget 50 mill. kroner i egenkapital til SIVA over statsbudsjettet. Tilførselen på til sammen 150 mill. kroner gjennom konvertering av statskassgjeld, jf. St.meld. nr. 46 (2003–2004), er dermed slutført.

I 2009 skal SIVA videreføre arbeidet med utvikling av innovasjons- og industrimiljøer i Norge og legge til rette for økt kommersialisering av forskningsresultater, flere nyetableringer og investeringer.

Eiendomsvirksomheten

SIVAs eiendomsengasjement er organisert under holdingselskapet SIVA Eiendom Holding (SEH) AS, som er heleid av SIVA SF. Eiendomsområdet utgjør 75 pst. av SIVAs totale balanse. Virksomheten består både av heleide industrianlegg, der SIVA står for bygging og utleievirksomhet, og av eiendomsselskaper hvor SIVA eier bygg sammen med andre aktører. Eiendomsselskapene er etablert som egne aksjeselskaper og er ofte knyttet opp mot forsknings- og kunnskapspark. Målsettingen med eiendomsvirksomheten er å bidra til økt investeringskapasitet for etablering av industrimiljøer og kunnskapsbedrifter i hele landet og bidra til å senke barrierer for etablering der normale markedsmekanismer ikke fungerer.

Fra utgangen av 2004 er alle eiendommer og eiendomsselskaper, bortsett fra Fornebu-engasjementet, samlet i holdingselskapet SIVA Eiendom Holding AS. Selskapet eier aksjer i 38 eiendomsselskaper, hvorav 19 eies med mer enn 50 pst. og inngår i konsernregnskapet. Med 550 mill. kroner i direkte investeringer var 2007 det største investeringsåret for eiendomsvirksomhet i SIVAs historie. Gjennom tilknyttede selskaper er det gjennomført eller startet opp eiendomsinvesteringer for 1,3 mrd. kroner, hovedsakelig i forsknings- og kunnskapspark. Totalt har selskapet eiendomsinvesteringer på 54 steder i Norge. Det er i 2007 etablert 20 nye leieforhold gjennom datterselskaper. Det totale antall leietakere i konsernet SIVA Eiendom Holding AS, inkludert datterselskaper og tilknyttede selskaper, var ca. 500 ved årsskiftet. Utviklingen viser stor stabilitet i leietakermassen.

I 2009 skal SIVA fortsette arbeidet med å tilrettelegge for etablering av industrimiljøer og kunnskapsbedrifter på steder og i prosjekter der normale markedsmekanismer ikke fungerer. Foretaket skal bidra til dette gjennom egne investeringer, gjennom utvikling og drift av bygg og annen fysisk infrastruktur og utnyttelse av lokal kapital og kompetanse. SIVA skal være en profesjonell eiendomsutvikler og skal kunne tilby konsepter tilpasset de enkelte regionenes behov. Eiendomsvirksomheten skal ikke konkurrere om prosjekter med private aktører. Virksomheten skal være selvfinansierende.

SIVA Fornebu AS

Det heleide datterselskapet SIVA Fornebu AS ivaretar SIVAs eierandel på 32,6 pst. i selskapet IT Fornebu Eiendom Holding AS. De to Fornebu-selskapene IT Fornebu Eiendom AS og IT Fornebu AS (innovasjonsselskapet) ble høsten

2007 samlet under dette nye holdingselskapet. Staten har gjennom SIVA i alt tilført de to IT Fornebu-selskapene om lag 403 mill. kroner. Bokført verdi av investeringene var om lag 232 mill. kroner pr. 31. desember 2007. I den rehabiliterte gamle terminalbygningen på Fornebu var det ved utgangen av 1. kvartal 2008 etablert nærmere 80 selskaper, og i tillegg forsknings- og inkubatoraktivitet. Ny utbygging på 28 000 m² er igangsatt. Utviklingen av verdiene i selskapet vurderes som positiv.

IT Fornebu Eiendom Holding AS var pr. 31. desember 2007 det eneste av SIVA eiendomsprosjekter som lå utenfor SIVA Eiendom Holding AS. I statsbudsjettet for 2008 ble det åpnet for at statens eierskap i dette selskapet kunne plasseres i SIVA Eiendom Holding AS, da statens eierinteresser på Fornebu i stigende grad forskyves mot eiendomsaspektet. Det jobbes fremdeles med disse planene. Aktiviteten i innovasjonsselskapet IT Fornebu AS, som driver inkubatorvirksomhet og nettverksbygging regionalt og internasjonalt, vil fortsatt bli håndtert av innovasjonsvirksomheten i SIVA. Det vil fremdeles kreves separat rapportering fra SIVAs side for det samlede Fornebuengasjementet.

Innovasjonsvirksomheten

SIVA har utviklet et omfattende nettverk av innovasjonsselskaper som legger til rette for nyskaping. Virksomheten omfatter både eierskap i de enkelte selskapene og programaktivitet. Målsettingen med SIVAs innovasjonsvirksomhet er å tilrettelegge for oppbygging av sterke lokale og regionale verdiskapingsmiljøer over hele landet. Aktivitetene skal bidra til å skape og utvikle samarbeidsarenaer og bygge nettverk mellom privat næringsliv, FoU-miljøer og offentlig virksomhet, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

SIVA hadde ved utgangen av 2007 eierskap i 52 næringshager, 25 forsknings- og kunnskapspark, 10 regionale såkorn- og ventureselskaper og 10 utviklingsselskaper. Dessuten gir SIVA støtte til inkubatormiljøer over hele landet. Inkubatoraktiviteten er som regel ikke organisert i egne selskaper, men utøves av forsknings- og kunnskapspark og lignende selskaper som SIVA ofte har eierskap i. Det nye FoU-inkubatorprogrammet ble startet opp 1. januar 2007 med fokus på bedriftsutviklingsfasen og kompetansetilførsel til gründerbedriftene. Tilskuddet over Nærings- og handelsdepartementets budsjett finansierte inkubatoraktivitet knyttet til åtte sentrale forsknings- og kunnskapsmiljøer i 2007. Inkubatorprogrammene blir ellers finansiert over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Samtlige inkubatorer har

etablert system for distribuerte løsninger. Formålet er å bidra til utvikling av nyetablerte vekstbedrifter i distriktene gjennom å tilby inkubator-kompetanse i et større geografisk område, primært innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. Som en del av innovasjonsaktiviteten er SIVA engasjert i et mindre antall regionale såkorn-/ventureselskaper. SIVA har de senere årene redusert sine direkte eierskap i denne type selskaper, men flere av de innovasjonsmiljøene foretaket deltar i, har engasjementer i såkorn-/ventureselskaper.

SIVAs innovasjonsaktiviteter finansieres med tilskudd fra Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Tilskuddet fra Nærings- og handelsdepartementet var på 35 mill. kroner for 2007. Midlene gikk til videreutvikling av inkubatorer knyttet opp mot de sentrale universitets- og forskningsmiljøene og til SIVAs generelle nettverksaktiviteter. Dessuten dekket bevilgningen bidrag til videreutvikling av SIVAs aktiviteter i Nordvest-Russland, arbeidet med programmet Norwegian Centres of Expertise (NCE) og oppfølging av investeringer i regionale såkorn- og venturefond. Deler av midlene gikk til å dekke SIVAs faste administrative kostnader knyttet til innovasjonsvirksomheten og rentekostnader knyttet til tidligere lånefinansierte investeringer på området.

Det er i løpet av 2007 etablert 184 nye virksomheter i inkubatorer som er spesialisert på forskningsbasert nyskaping. Dette er det høyeste antallet siden programstart. Formålet med inkubatorprogrammet er å bidra til vekst og utvikling for nyetablerte kunnskapsbedrifter, gjennom rådgivning, kontortjenester og støttefunksjoner og tilgang til kompetansenettverk. Fra oppstarten av det første inkubatorprogrammet i 2000 er totalt 754 virksomheter tatt opp. Pr. 31. desember 2007 var 314 bedrifter i inkubatormiljøer støttet av SIVA. Antall ansatte i disse bedriftene utgjorde 623 personer, hvorav 24 pst. kvinner. 2007 har blitt brukt til å berede grunnen for en kvinnesatsing i FoU-inkubatorprogrammet, med formål å øke antall nyetablerte vekstbedrifter som ledes av kvinner.

Tilveksten i næringshagene i 2007 var på 167 nye bedrifter, og ved utgangen av året var 987 virksomheter samlokalisert i næringshagene. En kvinnerettet satsing under begrepet kvinnoskaping ble startet opp i næringshagene i 2006. Formålet er å legge til rette for kvinnelige arbeidsplasser gjennom tilbud og tiltak innen mobilisering, samhandling, nettverk, mentorordning, profilering og kompetanseoppbygging. Satsingen, i samarbeid med bl.a. Innovasjon Norge, fylkeskommunene og Norges forskningsråd, har som målsetting at det skal etableres minst 60 nye vekstbedrif-

ter i løpet av den treårige programperioden. Resultatene så langt er gode.

NCE-programmet er et samarbeidsprosjekt mellom Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA. Formålet er å styrke regionale nærings- og kunnskapsmiljøer bestående av bedrifter med vekstambisjoner og internasjonal konkurransevne. De seks første miljøene som fikk tittelen Norwegian Centres of Expertise, ble utpekt i 2006. I 2007 ble det utpekt ytterligere tre miljøer. Innovasjon Norge er programleder for NCE. SIVA har ansvar for oppfølging av og nettverksbygging mellom miljøene.

Under innovasjonsområdet jobber SIVA også med aktivitetsområdene industriinkubatorer og industrielle knutepunkter. En industriinkubator skal bidra til utvikling av innovasjonsmiljøer og kunnskapsintensiv næringsvirksomhet i industriområder med omstillings- og nyskappingsbehov. Ved årsskiftet var det 15 industriinkubatorer i virksomhet. To av disse ble etablert i 2007. I løpet av 2007 ble det etablert 38 nye bedrifter i industriinkubatorene. Inkubatorprogrammet hadde totalt tatt opp 122 virksomheter/prosjekter pr. 31. desember 2007. Programmet finansieres av Kommunal- og regionaldepartementet og er videreført i 2008. Industrielle knutepunkter er en programsatsing som fremdeles er under utvikling. Det tas sikte på å etablere 10–15 industrielle knutepunkter på ulike steder i landet. Høsten 2007 er det igangsatt to pilotprosjekter, på Stord og i Årdal.

SIVA gjennomførte i 2007 tre pilotprosjekter med formål å etablere strategiske regionale innovasjonsselskaper. Arbeidet med eventuell etablering av slike selskaper vil bli videreført, men det vil bli tatt hensyn til regionale forskjeller og ulike tilpasninger.

I 2009 skal SIVA videreføre arbeidet med utvikling av innovasjonsmiljøer i hele landet og være en pådriver for nettverksbygging og samarbeid mellom ulike regionale og nasjonale aktører. SIVA skal spesielt legge til rette for å koble næringslivet tettere til utdannings- og forskningsmiljøene og bidra til å skape og utvikle samarbeidsarenaer mellom de ulike verdiskapingsmiljøene rundt i landet. Inkubatorprogrammet knyttet til de sentrale universitets- og forskningsmiljøene er et svært viktig virkemiddel som skal ha høy prioritet. Oppfølging av NCE-programmet skal videreføres. SIVA skal dessuten bruke sin innovasjons- og utviklingskompetanse til å bistå i å tilrettelegge for utvikling av reisemål, i samsvar med tiltak i regjeringens nasjonale strategi for reiselivsnæringen.

Det legges stor vekt på at det skal være et nært og godt samarbeid mellom SIVA og de andre næringsrettede virkemiddelaktørene om aktivite-

ter og tiltak som ligger i skjæringsfeltet mellom institusjonene. De tre virkemiddelaktørene SIVA, Innovasjon Norge og Norges forskningsråd utfyller hverandre på en god måte. Institusjonene samarbeider bl.a. om NCE-programmet omtalt ovenfor.

Internasjonal virksomhet og spesialoppdrag

SIVA kan påta seg spesielle oppgaver nasjonalt eller internasjonalt innenfor sine kjernekompetanseområder, forutsatt at selskapet har kapasitet og tilstrekkelig finansiering medfølger. Datterselskapet SIVATECH AS, 100 pst. eid av SIVA, ble opprettet i 2005 for å ivareta SIVAs internasjonale aktiviteter.

Med utgangspunkt i Soria Moria-erklæringen har SIVA i 2007 fortsatt arbeidet med å videreutvikle næringsparken i Murmansk til et større innovasjonssenter med fokus på energi, miljø, maritim og marin sektor. Det nye senteret har fått navnet Polarstjerna og ble operativt våren 2006. Ved utgangen av første kvartal 2008 huset senteret 23 bedrifter. Senterets inkubator ble satt i drift i 2007. SIVA ser også på muligheter for mer aktivt næringssamarbeid med Arkhangelsk fylke og har utarbeidet en informasjonsdatabase over næringsmuligheter i kommuner i Nord-Norge, Arkhangelsk og Murmansk fylker. I tillegg har SIVA vært initiativtaker og pådriver for utvikling av den interaktive Internettportalen barentsnova.com, som er en informasjonsportal for norsk næringsvirksomhet i Nordvest-Russland. Den fungerer også som profilering av innovasjonssentrene og av norske og russiske bedrifter som arbeider i nordområdene.

SIVA har vært engasjert i tre næringsparker i Baltikum. To av disse er avhendet i 2007, og den tredje forventes solgt i løpet av 2008. Tidligere signaler var at den siste eierandelen skulle avhendes i løpet av første halvår 2008. SIVA har utsatt salget for å oppnå en forsvarlig pris, fordi alle arealer fremdeles ikke er utleid etter at den største leietakeren flyttet ut av parken. Avvikling av SIVAs eierskap i næringsparkene i Baltikum er i samsvar med Stortingets beslutninger ved behandlingen av St.meld. nr. 46 (2003–2004) om SIVAs framtidige virksomhet.

SIVA har på oppdrag fra Utenriksdepartementet (UD) siden 2003 arbeidet med å etablere et innovasjonssenter i Tuzla i Bosnia-Herzegovina, i samarbeid med Sintef. Satsingen beskrives som vellykket, og UD ønsker å etablere flere innovasjonssentre på Vest-Balkan. SIVA er, også på oppdrag fra

UD, involvert i utviklingen av et maritimt innovasjonssenter i Kroatia. SIVAs engasjement i denne type oppdrag finansieres av oppdragsgiver.

I 2009 skal SIVA videreføre satsingen i Nordvest-Russland. Oppbygging av innovasjonssentra og inkubatordrift vil fremme økonomisk samkvem og bedre norsk næringslivs muligheter til å posisjonere seg i regionen. SIVA skal spesielt konsentrere seg om å videreutvikle senteret i Murmansk. SIVAs engasjement bidrar til å redusere den økonomiske risikoen for bedriftene, forenkler forholdet til myndighetene og øker tilgangen til kompetanse og nettverk. Senteret i Murmansk skal, som tidligere, spesielt fokusere på de sektorer der norsk næringsliv har særlige fortrinn, som energi- og miljøsektoren, marin og maritim virksomhet.

Budsjettforslag 2009

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 36,5 mill. kroner til innovasjonsaktiviteter i regi av SIVA under posten. Av dette skal 8 mill. kroner forbeholdes SIVAs arbeid med videreutvikling av innovasjonssenter og inkubatortilbud i Nordvest-Russland. Tilskuddet skal også dekke administrative kostnader knyttet til SIVAs rolle som virkemiddelinstusjon, inkludert finanskostnader knyttet til tidligere lånefinansierte investeringer på innovasjonsområdet.

Post 90 Lån, overslagsbevilgning

SIVAs låneramme er fra utgangen av 2007 fastsatt til 700 mill. kroner. Pr. i dag er den utnyttet med 580 mill. kroner. SIVA kan foreta innlån i statskassen og selv velge løpetid på lånene. Det enkelte innlån knyttes til et statspapir, og rentesats på innlånet blir satt lik renten på statspapiret og med tilsvarende løpetid. Innlån fra og avdrag til statskassen bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang SIVA tar opp et nytt eller tilbakebetaler et gammelt lån. Innlån budsjetteres under kap. 2426, post 90, mens avdrag budsjetteres under kap. 5326, post 90, jf. nedenfor. SIVA har et låneforfall på til sammen 245 mill. kroner pr. 15. mai 2009. På denne bakgrunn foreslås det å bevilge 245 mill. kroner under låneposten til refinansiering av lånene. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2009.

Kap. 5326 SIVA SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Låne- og garantiprovisjoner	2 800	5 800	5 800
90	Avdrag på utestående fordringer	480 000	100 000	245 000
	Sum kap. 5326	482 800	105 800	250 800

Vedrørende 2008:

Post 90 ble økt med 80 mill. kroner ved St.vedt. 20. juni 2008, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Låneavtalen mellom staten v/Nærings- og handelsdepartementet og SIVA SF ble endret i 2007. I henhold til den nye avtalen skal både låneprovisjon og garantiprovisjon innbetales etterskuddsvis. Selskapet skal fortsatt betale en låneprovisjon på 0,4 pst. av årlig gjennomsnittssaldo på innlånsporteføljen til statskassen, og en garantiprovisjon på 0,6 pst. av samme beregningsgrunnlag. Garantiprovisjonen

ble etablert 1. juli 2002 for å kompensere for mulig subsidieeffekt ved låneopptak i statskassen, jf. EØS-avtalens regelverk for statsstøtte. Låne- og garantiprovisjon for 2008, som innbetales i 2009, er anslått til 5,8 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2009.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Det vises til omtalen under kap. 2426, post 90. SIVA har et låneforfall i statskassen på 245 mill. kroner i mai 2009. På denne bakgrunn budsjetteres det med avdrag på 245 mill. kroner på SIVAs statskasselån i 2009.

Kap. 5613 Renter fra SIVA SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
80	Renter	54 406	33 000	34 000
	Sum kap. 5613	54 406	33 000	34 000

Post 80 Renter

SIVA foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en

rente som er lik løpende effektiv rente på tilsvarende statspapir. Det foreslås bevilget 34 mill. kroner i renter fra SIVAs låneopptak i statskassen for 2009.

Kap. 2460 Garanti-instituttet for eksportkreditt**Post 24 Driftsresultat**

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
24.1	Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-45 491	-49 500	-52 500
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	45 491	49 500	52 500
	Sum post 24	0	0	0

Vedrørende 2009.

Regjeringen foreslår å utvide rammen for GIEKs alminnelige garantiordning fra 50 til 60 mrd. kroner. Dette vil sikre påregnelige og konkurransedyktige rammevilkår for norsk eksportrettet næringsliv, og være spesielt viktig for offshore-industrien og maritim næring.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) er en statlig forvaltningsbedrift som tilbyr langsiktige garantier for eksportkreditter tilpasset norske eksportbedrifters behov for risikoavdekking. GIEK skal fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet. GIEK skal være et supplement til det private markedet. GIEK garanterer for eksport til land over hele verden, og instituttet kan medvirke til eksport av alle typer varer og tjenester.

GIEK har et styre som oppnevnes av Nærings- og handelsdepartementet, og virksomheten er lokalisert i Oslo. GIEK disponerte 38 årsverk pr. 1. mars 2008.

GIEKs garantitilbud omfatter långiver-, leverandørkreditt-, kontrakts-, bond-, investerings-, remburs-, byggelåns-, og anbudsgarantier. Statlig medvirkning på dette området skal bidra til å sikre norsk næringsliv tilsvarende vilkår som utenlandske konkurrenter. Spesielt ved eksport til nyindustrialiserte land og utviklingsland, og for små bedrifter og bedrifter med liten eksporterfaring, er statlig medvirkning viktig for å fremme eksport.

GIEK kan avdekke både kommersiell og politisk risiko. Med *kommersiell risiko* menes risiko forbundet med at *privat* kjøper kan gå konkurs eller av andre grunner ikke betaler. Med *politisk risiko* menes risiko forbundet med at *offentlig* kjøper ikke vil betale, eller at krig, ekspropriasjon og andre tiltak fra offentlige myndigheter hindrer betaling. Investeringsgarantiene dekker kun politisk risiko.

Rammene for offentlig støttede eksportkreditter og -garantier reguleres internasjonalt av den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits».

GIEKs ordninger skal gå i balanse på lang sikt. GIEK avgjør selv nivået på risikoeksponering og tapsavsetninger ut fra balansekravet.

Som en følge av ulik organisering føres de ulike ordningenes regnskaper hver for seg.

GIEK har følgende aktive garantiordninger:

- Alminnelig garantiordning dekker garantier gitt etter 31. desember 1993. Ordningen kan avdekke alle typer risiko med unntak av de

garantier som ESA (EFTA Surveillance Authority) har definert som mulig å avdekke i det kommersielle forsikrings- og garantimarkedet. Det er garantier med kortere løpetid enn to år og som dekker kommersiell risiko for kreditter til kjøpere i OECD-landene. Denne type risiko kan avdekkes av GIEKs datterselskap GIEK Kredittforsikring AS (GK).

- Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) ble opprettet i 1989 og anvendes når risikoen er for høy for GIEKs Alminnelige ordning. Ordningen skal bidra til at norske eksportører deltar i utviklingsfremmende prosjekter. U-landsordningen skal gå i balanse når grunnfondet for ordningen medregnes.
- Garantiordning for byggelån til skip benyttes til å garantere for byggelån til verft i Norge i forbindelse med bygging eller ombygging av skip. Ordningen ble etablert i 2005. Det kan garanteres for inntil 50 pst. av det enkelte lån eller dellån på like vilkår med en finansinstitusjon.

Garantiordninger som er under avvikling:

- To garantiordninger for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land (SUS/Baltikum-ordningene), én for vedtak fattet i perioden 1994–98 og én for vedtak i perioden 1999–2002.
- Gammel alminnelig ordning, dvs. garantier og garantitilsagn gitt til og med 31. desember 1993.
- Gamle særordninger, som inneholder fire særordninger som ble slått sammen fra 1999, hvorav den viktigste er Gammel særordning for utviklingsland.

Målet er å administrere avvikling av de gamle ordningene med minst mulig erstatningsutbetaling og størst mulig gjenvinning.

I tillegg forvalter GIEK:

- Beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring for Nærings- og handelsdepartementet. Ordningen er omtalt nærmere under kap. 900, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger.
- Anbudsgarantiordning for Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund). Retningslinjene for Anbudsgarantiordningen fastsettes av Norfund, og nærmere omtale av ordningen gis under kap. 161 Næringsutvikling, på Utenriksdepartementets budsjett.

GIEKs eierinteresser i andre selskaper:

- GIEK Kredittforsikring AS (GK) er eid 100 pst. av GIEK. GK tilbyr kortsiktige kredittforsikringer. Selskapet skal drives på forretningsmessig grunnlag.

Mål for virksomheten

GIEKs hovedmål er å fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet gjennom å utstede garantier.

Under hovedmålet inngår følgende delmål:

GIEK skal bidra til eksportkontrakter

GIEK skal gi et konkurransedyktig tilbud i forhold til utenlandske statlige garantiinstitutter. Det er viktig at produktene GIEK tilbyr hele tiden utvikles og at de tilpasses bedriftenes og bankenes behov og den internasjonale konkurransen. GIEKs produkter skal være godt kjent i markedet, og GIEK skal videreføre sin holdning for åpenhet og innsyn i virksomheten. Det skal legges vekt på å behandle enkeltsaker forsvarlig og på like premisser. Saksbehandlingstiden skal være akseptabel.

GIEKs garantiordninger skal gå i balanse på lang sikt

GIEK skal ha en akseptabel risikoprofil i sin portefølje, og tap skal begrenses ved mislighold. GIEK skal ha fokus på grundig risikovurdering i alle saker, og avsetningene skal stå i forhold til tapsrisikoen. GIEK skal ha god kompetanse innen risikovurdering og kunnskap om de næringene som er viktige for norsk kapitalvareeksport.

GIEK skal være premissgiver for Nærings- og handelsdepartementet

GIEK skal arbeide for å harmonisere regelverk og praksis og bidra til internasjonal konkurranseutjevning i internasjonale fora, som OECD og Berne Unionen. For at GIEK skal kunne ivareta norske interesser, kreves det god kontakt med Nærings- og handelsdepartementet, Utenriksdepartementet, banker, finansinstitusjoner, næringslivet og virkemiddelapparatet.

Resultatrapport 2007

GIEK skal bidra til eksportkontrakter

GIEK holder seg løpende orientert om vilkår som tilsvarende garantiinstitutter i andre land tilbyr, og justerer sine vilkår og dekningsområder for garantivirksomheten i tråd med dette. GIEK har i

det vesentlige et like bredt tilbud som de fleste andre lands garantiinstitutter. Premiesatsene for politisk risiko er i stor grad harmonisert gjennom OECDs «Arrangement on Officially Supported Export Credits». GIEK samarbeider med andre lands garantiinstitutter og har reforsikringsavtaler med garantiinstitutter i 13 land.

Driften i 2007 gjenspeilte den høye aktiviteten i økonomien verden over. De maritime næringene og petroleumssektoren dominerte også i 2007 GIEKs aktivitet. Den høye etterspørselen etter fartøyer innen olje- og gasssektoren har ført til flere saker enn tidligere. Sakene er større enn før og involverer ofte mange underleverandører.

Nytt garantiansvar under ordningene i 2007 var 13,6 mrd. kroner, mot 6,0 mrd. kroner i 2006. Samlet utestående ansvarsbeløp under alle GIEKs ordninger pr. 31. desember 2007 var 25,2 mrd. kroner. Eksportkontrakter til en samlet verdi av 33 mrd. kroner hadde garantier fra GIEK i 2007. I tillegg kommer kontrakter om byggelån for skip til en verdi av 5,6 mrd. kroner. Det samlede beløpet bundet under alle ordningene økte fra 33 til 38 mrd. kroner fra inngangen til utgangen av 2007.

Det kom inn søknader fra 23 nye eksportører og 53 nye kjøpere i 2007. Trenden med flere private enn offentlige kjøpere har fortsatt. Under Alminnelig garantiordning har 95 pst. av sakene privat kjøper.

Ved utgangen av året var 75 pst. av porteføljen knyttet til maritim næring og petroleumssektoren, og 13 pst. til energisektoren. Seks land står for 70 pst. av GIEKs ansvar: Norge, USA, Bermuda, Qatar, Mexico og Russland. Norge er det landet hvor GIEK har størst ansvar. Grunnen til dette er at det stilles garantier ved levering av utstyr til skip og rigger som blir bygd i utlandet for norske redere, eller som har norsk rederi med inntjening fra utenriksfart eller offshorevirksomhet.

Kursen på USD i forhold til kroner falt kraftig i 2007, fra kr 6,27 ved årsslutt 2006 til kr 5,41 ved årsslutt 2007. Ca. 72 pst. av GIEKs samlede portefølje var ved årsslutt i USD. GIEK bruker dagskurs i regnskapet og ved utregning av rammeutnyttelsen. Valutakursfallet har ført til økt kapasitet på flere mrd. kroner under rammene i løpet av 2007.

GIEK legger vekt på å gi informasjon om virksomheten og produktene. Hjemmesiden er aktivt benyttet. GIEK ga ut fire nummer av Eksportøren, et nyhetsbrev som sendes til 1 100 abonnenter.

GIEKs garantiordninger skal gå i balanse på lang sikt

Årsresultat 2007 og prognoser for 2008 og 2009

(i 1 000 kr)

	Resultat 2007	Prognose 2008	Prognose 2009
Alminnelig garantiordning	-30 860	25 000	25 000
Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland	-31 621	10 000	10 000
Garantiordning for byggelån til skip	1 792	1 000	1 000
SUS/Baltikum-ordningen før 1. januar 1999 (ikke operativ)	4 893	5 000	4 000
SUS/Baltikum-ordningen etter 1. januar 1999 (ikke operativ)	1 359	3 000	2 000
Gammel alminnelig ordning (ikke operativ) ¹	-514 526	-400 000	-500 000
Gamle særordninger (ikke operative) ¹	-84 698	-30 000	-10 000

¹ De negative resultatene skyldes tilbakeføring av ordningens overskuddslikviditet til statskassen.

Alminnelig garantiordning

GIEK har gjort avsetninger til tap på garantiansvar etter beste estimat siden ordningens oppstart i 1994.

Garantirammen ble i 2007 utvidet med 10 mrd. kroner, til 50 mrd. kroner, for nye tilsagn og gammelt ansvar under Gammel og ny Alminnelig ordning. Samlet ansvar for tilsagn og poliser bundet under rammen var pr. 31. desember 2007 på 34,0 mrd. kroner, hvorav 0,5 mrd. kroner var under Gammel alminnelig ordning og 0,5 mrd. kroner var reforsikring for GIEK Kredittforsikring AS. Gjeldende søknader var på samme tidspunkt på 24,5 mrd. kroner. I 2007 ble det utstedt 101 nye

poliser for et samlet garantiansvar på 11,4 mrd. kroner.

Årsresultatet for Alminnelig ordning ble minus 31 mill. kroner. Årsaken til dette er økningen i garantiansvar. Avsetning til tap tas ved polisens oppstart, og nedtrappes i takt med politen, mens premieinntekten blir periodisert over hele polisens levetid. Veksten i garantiansvar har derfor gitt et negativt resultat.

Risikoen i porteføljen vurderes av GIEKs styre til å være forsvarlig, først og fremst på grunn av gode egenkapital- og inntjeningsnivå i maritim næring og petroleumssektoren. Utviklingen i summen av egenkapital (EK) og avsetning til tap i prosent av utestående ansvar er illustrert i tabellen nedenfor.

År	2004	2005	2006	2007
EK + tapsavsetning / utestående	7,4 pst.	7,9 pst.	7,7 pst.	5,8 pst.

Det ble foretatt erstatningsutbetalinger i fem nye saker i 2007, på til sammen 23,9 mill. kroner mot 67 mill. kroner 2006. Gjenvinninger utenom moratorieavtaler var på 96,2 mill. kroner.

Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Det ble i årene 1989–94 bevilget til sammen ca. 300 mill. kroner i tilskudd til et grunnfond for ordningen over Utenriksdepartementets budsjett. Fondet representerer en likviditetsbuffer som GIEK trekker på når det ikke er likviditet i ordnin-

gen. Utestående fordringer og premieinntekter benyttes til å bygge opp grunnfondet til opprinnelig størrelse på 300 mill. kroner.

Garantirammen ble utvidet med 0,6 mrd. kroner, til 2,1 mrd. kroner i statsbudsjettet for 2007. Bestemmelsen om at rammen ikke kan overstige fem ganger det til enhver tid inntestående beløp på ordningens grunnfond, ble også endret til sju ganger fondets størrelse.

Samlet ansvar for tilsagn og poliser var pr. 31. desember 2007 på 0,8 mrd. kroner, og gjeldende søknader var 0,9 mrd. kroner. Nytt ansvar i løpet av året var 373 mill. kroner. Det ble tegnet en

ny polise og tre tilsagn under ordningen i 2007. Det ble ikke gitt investeringsgarantier i 2007. Det ble i løpet av året mottatt seks søknader. Ansvaret under ordningen er konsentrert i få land, to tredeler er i Uganda, Ghana og Albania. Størstedelen av garantiene er innen energisektoren.

Årsresultatet for U-landsordningen ble minus 31,6 mill. kroner. Det negative resultatet er i hovedsak knyttet til en større avsetning til tap i forbindelse med en ny polise i Uganda. I tillegg kommer reduserte moratorieinntekter.

Erstatningsutbetalingene under ordningen, på til sammen 4,9 mill. kroner, var tilknyttet to saker.

Ved slutten av 2007 ble 21,6 mill. kroner overført til ordningens grunnfond, slik at fondet ved starten av 2008 var på 300 mill. kroner. Det innebærer at rammen på 2,1 mrd. kroner kan nyttes fullt ut.

Grunnfondet har blitt regnskapsført av Nærings- og handelsdepartementet og har ikke vært en del av ordningens balanseregnskap. For å gi et bedre regnskapsmessig bilde, ble det for 2008 besluttet å overføre grunnfondet til GIEK. Grunnfondet er ikke rentebærende.

Garantiordning for byggelån til skip

Rammen for Byggelånsgarantiordningen ble våren 2007 utvidet med 2,5 mrd. kroner, til 5 mrd. kroner, jf. St.prp. nr. 43 og Innst. S. nr. 153 (2006–2007).

Samlet ansvar for tilsagn og poliser bundet under rammen var på 3,5 mrd. kroner pr. 31. desember 2007, og gjeldende søknader utgjorde 0,2 mrd. kroner. Nytt ansvar i løpet av året var på 1,8 mrd. kroner. Antall nye poliser var 18. Garantiene er fordelt på ni verft. Det har vært en generell prisøkning på materialer og operatortjenester. Høy aktivitet og ressursknapphet har ført til at flere av verftene har opplevd forsinkelser og kostnadsoverskridelser i løpet av året.

Byggelånsgarantiordningen hadde et positivt resultat på 1,8 mill. kroner i 2007. Det ble ikke foretatt erstatningsutbetalinger under ordningen. Det er stor sannsynlighet for garantiutbetalinger i 2008 knyttet til tap på et verft. Deler av trekkfullmakten vil da måtte benyttes i og med at garantiene overstiger innestående beløp på konto for ordningen.

Ordninger som er under avvikling

SUS/Baltikum-ordningene

Samlet utestående garantiansvar var ved årsskiftet om lag 41 mill. kroner, fordelt på 4 poliser. Det er ingen løpende tilsagn under ordningen. Avsetningene til tap på garantiansvar utgjorde til sammen 5,1 mill. kroner ved utgangen av 2007.

Årsresultatet var 6,3 mill. kroner i 2007. Det ble gitt trekkfullmakt som alternativ finansiering for ordningen. Fullmakten ble ikke benyttet.

Gammel portefølje

Gammel portefølje er en samlebetegnelse på Gammel alminnelig garantiordning og Gamle særordninger. Oppfølgingen av porteføljen består i hovedsak av inndrivning av utestående krav i moratorieavtaler gjennom Parisklubben. GIEK følger nå opp 13 statlige moratorieavtaler.

Kravene i Gammel portefølje er redusert fra 2,8 mrd. kroner ved utgangen av 2006 til 1,7 mrd. kroner ved utgangen av 2007. I statlige moratorieavtaler inngår 1,2 mrd. kroner.

Utestående garantiansvar i Gammel portefølje var på 497 mill. kroner pr. 31. desember 2007. Det største utestående ansvaret er Polens gjeld på 430 mill. kroner under Gammel alminnelig garantiordning. Ikke alle krav er omfattet av statlige avtaler, og disse blir behandlet som alminnelig krav mot debitor. Dette omfatter i alt 24 saker.

Avsetningene til tap på garantiansvar utgjorde 42,2 mill. kroner ved utgangen av året.

Driftsresultatet for Gammel portefølje for 2007 var 129 mill. kroner. Årlig tilbakeføres ordningenes overskuddslikviditet til statskassen. Etter overføring av 689 mill. kroner netto til statskassen, ble årsresultatet på minus 599 mill. kroner.

GIEK skal være premissgiver for Nærings- og handelsdepartementet

GIEK deltar i OECDs eksportkredittgruppe sammen med Nærings- og handelsdepartementet. I 2007 ble eksportkredittgruppen enig om nye miljøretningslinjer. Alle saker skal klassifiseres i ulike miljøkategorier, og det blir gjort en vurdering av konsekvenser av prosjektet og eventuelle tiltak som gjøres for å avhjelpe og forebygge negative miljøeffekter. GIEK har lagt opp til å gå noe lenger i egne prosedyrer enn OECD-retningslinjene, ved i tillegg å vurdere små saker og skipssaker (som ikke er omfattet av retningslinjene.) To saker er rapportert til OECD i løpet av 2007.

OECDs eksportkredittgruppes antikorrupsjonsanbefaling fra 2006 er fulgt opp i GIEKs søknadsbehandlingsprosess ved at det er innført spesifikke antikorrupsjonsregler i garantivilkårene. Eksportøren må undertegne en antikorrupsjons-erklæring før tilsagn blir gitt. I 2007 ble det også enighet i gruppen om retningslinjer for ansvarlig långiving. Dette innebærer at det ikke kan gis offisiell støtte til prosjekter med offentlige kjøpere i

utviklingsland uten at det også foreligger et gitt element av bistand.

GIEK deltar sammen med Utenriksdepartementet i Parisklubben der arbeid med å inndrive og ettergi GIEKs fordringer på fremmede stater samordnes med andre kreditorland.

GIEK deltar aktivt i Berne Unionen. Det er en internasjonal organisasjon som hovedsakelig består av statlige garantiinstitutter. Formålet med Berne Unionen er å fremme gode prinsipper innen internasjonal kredittforsikring og garantistillelse og ivareta eksportkredittorganisasjonenes felles interesser.

Annet

Gjeldsplanen

Gjeldsplanen fra 1998 med utvidelser i 2001 og 2004 opprettholdes som helhetlig strategi på gjeldsområdet og inneholder både multilaterale og bilaterale tiltak. Planen er nærmere omtalt i Utenriksdepartementets budsjettproposisjoner. Gjeldsplanen medfører at GIEKs fordringer mot visse land kan ettergis uten nye bevilgninger ved avregning mot et rammebeløp. Et av hovedtiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Fordringene er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970- og på begynnelsen av 1980-tallet og hører inn under Gammel Portefølje. Den ekstraordinære ettergivelsen av gjeld i 2007 medførte et regnskapsmessig tap på 400 mill. kroner. Ettergivelsen ble gitt til Peru, Ecuador, Egypt og Jamaica. GIEK blir ikke kompensert for dette.

Pr. 31. desember 2007 var det 1,5 mrd. kroner igjen av Gjeldsplanens samlede ramme. Utvidelsen fra 2004 innebærer at gjeldsplanen ikke lenger er forbeholdt gjeldslette til de fattigste landene, men også kan benyttes til å finansiere gjeldsbytteavtaler med middelinntektsland.

GIEK Kredittforsikring AS (GK)

Selskapet drives forretningsmessig og har eget styre. GK tilbyr kortsiktig kundekredittforsikring og retter spesielt fokus mot små og mellomstore eksportbedrifter. GKs økonomi er tilfredsstillende, med god likviditet og en solid kapitalisering. Årsresultatet for 2007 etter avsetninger og skatt var på 7,5 mill. kroner. Det er utbetalt ca. 2 mill. kroner i utbytte til staten. GK forsikret i 2007 et totalt kredittsalg på 17,6 mrd. kroner. Av antall poliser er 85 pst. knyttet til små og mellomstore bedrifter. GK finner ikke et kommersielt reforsikringsstilbud

for den delen av virksomheten som omfatter politisk risiko, og GIEK reforsikrer derfor dette. Reforsikring av GIEK tilsvarte 9,7 pst. av GKs forsvingsvolum i 2007.

Evalueringen av GIEK

Nærings- og handelsdepartementet satte i 2007 i gang en ekstern evaluering av GIEK. Evalueringen ble gjennomført av ECON Pöyry og ble sluttført i mai 2008.

Evalueringen omfatter perioden fra Nærings- og handelsdepartementet overtok forvaltningsansvaret for GIEK i 1997 og til evalueringen ble ferdigstilt. I evalueringen har ECON vurdert GIEKs måloppnåelse, hvordan GIEK har tilpasset seg endringer i norsk eksportindustri og internasjonale finansmarkeder og hvordan nasjonale og internasjonale rammebetingelser har påvirket måloppnåelsen. I tillegg er det foretatt en sammenligning av garantiinstituttene i Sverige, Danmark, Finland og Norge og en vurdering av betydningen av at GK ble skilt ut som eget AS. I evalueringen konkluderes det med at GIEK bidrar til å fremme norsk eksport samtidig som garantiordningene går i økonomisk balanse, at GIEKs tilbud er et supplement til markedet, og at GIEK har tilpasset sin virksomhet til endringer i norsk eksportindustri og internasjonale finansmarkeder. Det sies videre at løsningene de andre nordiske landene har valgt, ikke er vesentlig mer attraktive enn den norske løsningen, verken når det gjelder rammestyring, organisasjon eller styringsdialog. ECON mener at det har vært en fordel å beholde GK som selvstendig aktør i markedet for kortsiktig kredittforsikring.

Evalueringen har vært på høring hos berørte parter i virkemiddelapparatet, eksportindustrien, banknæringen og departementene. Høringsuttalelsene stiller seg i all hovedsak bak ECONs konklusjoner og tilrådinger. ECON mener at det er behov for å etablere et mer bevisst forhold til egenkapitalen som GIEK bygger opp og at det er grunn til å være oppmerksom på utviklingen i porteføljens risikoprofil. Videre foreslår ECON at GIEK bør gis adgang til å stille 100 pst. garanti i småsaker, at det bør åpnes for at kravet om nasjonal andel kan fravikes i spesielle situasjoner, og at det i lys av U-landsordningens mål bør vurderes om dagens rammestyring er et hensiktsmessig styringsverktøy. Nærings- og handelsdepartementet vil i oppfølgingen av evalueringen ta stilling til tilrådingene fra ECON. GIEK-evalueringen skal også ses i sammenheng med evalueringen av 108-ordningen under Eksportfinans, som var ferdig i 2007.

Forslag 2009**Garantivedtak***Alminnelig garantiordning*

Den høye aktiviteten i norsk eksportindustri gjenpeiles bl.a. i etterspørselen etter garantier under Alminnelig garantiordning. Rammen for Alminnelig garantiordning ble senest økt i statsbudsjettframlegget for 2007. Siden da har det samlede ansvaret og søknadsmassen økt betraktelig. Stadig flere større kontrakter med lang løpetid fører isolert sett til en høyere gjennomsnittlig rammeutnyttelse. I tillegg kan uroen i finansmarkedene føre til økt etterspørsel etter GIEK-garantier. Siden nærmere 80 pst. av porteføljen står i USD, vil en økning i dollarkursen gi økt utnyttelse av rammen. Pr. 28. august 2008 var 45,9 mrd. kroner bundet under rammen, og søknader for 17,2 mrd. kroner lå til behandling. Regjeringen foreslår derfor å øke garantirammen med 10 mrd. kroner, fra 50 mrd. i 2008 til 60 mrd. kroner i 2009.

Totalrammen for nye og gamle tilsagn og garantiansvar i 2009 under Alminnelig ordning og Gammel alminnelig ordning foreslås på dette grunnlag satt til 60 mrd. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII, 2.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Det er stor etterspørsel etter garantier som dekker lån til land med høyere risiko enn det som er akseptabelt under Alminnelig garantiordning. U-landsordningen er derfor et nyttig supplement. Pr. 28. august 2008 var 1 234 mill. kroner bundet under rammen, og søknader for 1 286 mill. kroner lå til behandling.

Det foreslås at ordningen videreføres innenfor en ramme for nye og gamle tilsagn og garantiansvar på 2,1 mrd. kroner for 2009, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond, jf. Forslag til vedtak VIII, 3.

Garantiordning for byggelån til skip

Pr. 28. august 2008 var garantier for 3,9 mrd. kroner bundet under rammen og ingen søknader lå til behandling. I løpet av 2006 og 2007 økte etterspørselen etter byggelånsgarantier kraftig grunnet stor aktivitet ved norske verft.

Ordningen foreslås videreført innenfor en totalramme for nye og gamle tilsagn og garantiansvar på 5,0 mrd. kroner for 2009, jf. Forslag til vedtak VIII, 4.

Post 24 Driftsresultat

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
24.1	Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-45 491	-49 500	-52 500
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	45 491	49 500	52 500
	Sum post 24	0	0	0

Bevilgningen skal dekke GIEKs administrasjonsutgifter. GIEK har satt i gang et større prosjekt for å oppgradere sitt saksbehandlingssystem. Det nåværende systemet er basert på programvare som ikke lenger blir understøttet av leverandøren fra 2008. GIEK har med hjelp fra eksterne konsulenter utarbeidet en kravspesifikasjon for systemet,

og prosjektet er lagt ut på internasjonalt anbud. Det er lagt opp til at valg av tilbyder og inngåelse av kontrakt skal skje i løpet av oktober 2008. Departementet vil komme tilbake i saken ved endring av budsjettet våren 2009 når anslåtte totale utgifter og finansieringsbehovet for anskaffelsen foreligger.

Trekkfullmakter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Fullmakt 2008	Forslag 2009
90	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/Baltikum-ordning	0	20 000	0
91	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – byggelånsgarantier til skipsbyggingsindustrien	0	200 000	200 000

Trekkfullmakter innebærer at GIEK kan låne midler fra statskassen dersom erstatningsutbetalinger under en garantiordning overstiger ordningens bankinnskudd. Dersom GIEK foretar trekk i statskassen, forutsettes midlene tilbakebetalt etterfølgende år når fordringer som følge av erstatning helt eller delvis gjenvinnes. Trekk i statskassen renteberegnes.

For Alminnelig garantiordning, U-landsordningen og ordningene under avvikling er likviditets-

situasjonen god, slik at det ikke forventes behov for trekkfullmakter i 2009. Bedring i likviditets-situasjonen gjør at det ikke lenger er behov for trekkfullmakt for ny SUS/Baltikum-ordning.

For Byggelånsgarantiordningen er det så langt opparbeidet en beskjedent egenkapital. For å ta høyde for eventuelle utbetalinger før egenkapital er bygd opp, foreslås trekkfullmakten på 200 mill. kroner videreført, jf. Forslag til vedtak III.

Kap. 5460 Garanti-instituttet for eksportkreditt

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	619 700	437 300	574 800
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	69 100	66 600	16 800
	Sum kap. 5460	688 800	503 900	591 600

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning, og post 72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 (1983–84) og statsbudsjettframlegget for 2000 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet utover 25 mill. kroner årlig tilbakeføres fra Gammel alminnelig ordning, og at hele fjorårets overskuddslikviditet årlig tilbakeføres fra Gammel særordning for utviklingsland. Bevilgningsforslagene for 2009 er i henhold til dette.

Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS er underlagt et avkastningskrav tilsvarende risikofri rente pluss en risikopremie. Utbytte fastsettes til 75 pst. av selskaps regnskapsmessige årsoverskudd etter avsetninger og skatt, men er begrenset oppad til innskutt egenkapital på 35 mill. kroner multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente for år 2000 på 5,61 pst. På denne bakgrunn foreslås 2,0 mill. kroner i utbytte, som budsjetteres under kap. 5656, dvs. samme beløp som for 2008.

Programkategori 17.30 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
950	Forvaltning av statlig eierskap	4 946 602	10 764	10 700	-0,6
951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	250 000			
953	Kings Bay AS	15 000	25 000	40 000	60,0
954	Sydvaranger ASA	5 500			
960	Raufoss ASA	16 713			
	Sum kategori 17.30	5 233 815	35 764	50 700	41,8

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009	Pst. endr. 08/09
01–29	Driftsutgifter	19 685	10 764	10 700	-0,6
70–89	Overføringer til andre	37 213	25 000	40 000	60,0
90–99	Lånetransaksjoner	5 176 917			
	Sum kategori 17.30	5 233 815	35 764	50 700	41,8

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Størstedelen av statens forretningsmessige eierskap forvaltes i dag av Nærings- og handelsdepartementet, og består av selskaper innenfor en rekke sektorer, fra finansieringsvirksomhet, energiproduksjon og havbruksvirksomhet til telekommunikasjon, transport og fast eiendom. Innenfor de rammer og formål som gjelder for eierskapet i det enkelte selskap opptrer departementet som en aktiv og langsiktig eier med mål om best mulig utvikling for det enkelte selskap og av porteføljens avkastning og verdi.

Departementet rapporterer om eierskapsutøvelsen til Stortinget ved egne stortingsmeldinger og i de årlige budsjettproposisjonene, til Riksrevisjonen ved statsrådets årlige redegjørelse for eierskapsutøvelsen i hvert enkelt selskap og til allmennheten i form av årlige eierberetninger. I beretningene

redegjøres det både for utøvelsen av eierskapet og for resultatutviklingen i selskapene. Eierberetningen, som Nærings- og handelsdepartementet utgir, omfatter alle større statlige eierengasjementer i næringsvirksomhet, også selskaper som forvaltes av andre departementer. I tillegg gir regjeringen ut dokumentet, «Regjeringens eierpolitikk», som gir en bred beskrivelse av den eierpolitikken som gjelder for det samlede statlige eierskapet.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i 24 selskaper. Den samlede verdien av disse eierinteressene er vurdert til ca. 239 mrd. kroner pr. 1. september 2008, basert på markedsverdi for de børsnoterte selskapene og bokført egenkapitalverdi for de selskapene som ikke er børsnoterte. Eierskapet omfatter åtte selskaper hvor staten eier samtlige aksjer (Argentum Fondsinvesteringer AS, A/S Bjørnøen, Electronic Chart Centre AS, Entra Eiendom AS, Flytoget AS, Kings Bay AS,

Mesta AS og Secora AS), fem majoritetside aksjeselskaper (BaneTele AS, Kongsberg Gruppen ASA, Nammo AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og Telenor ASA), sju minoritetsposter (DnB NOR ASA, Cermaq ASA, Eksportfinans ASA, Norsk Hydro ASA, SAS AB, Yara International ASA og Aker Holding AS), to selskaper som er under avvikling (Raufoss ASA og Venturefondet AS) og to statsforetak (Statkraft SF og SIVA SF). SIVA SF omtales særskilt under kap. 2426.

Forvaltningen av eierskapet til Secora AS ble overført fra Fiskeri- og kystdepartementet til

Nærings- og handelsdepartementet med virkning fra 1. juli 2008.

To av selskapene, Kings Bay AS og A/S Bjørnøen, som begge er lokalisert på Svalbard, er avhengig av statlig støtte.

Aksjene i sju av selskapene: DnB NOR ASA, Cermaq ASA, Kongsberg Gruppen ASA, Norsk Hydro ASA, SAS AB, Telenor ASA og Yara International ASA, er børsnoterte med en samlet markedsverdi for statens aksjer på 182,4 mrd. kroner målt etter kursene på Oslo Børs pr. 1. september 2008.

Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet (avrundede tall)

	Statens eierandel		Verdi av statens eierandel	
	pr. 31.12. (pst)		(i mill. kr ¹)	
	2007	2007	2007	2006
Cermaq ASA	43,5	3 040	3 665	
DnB NOR ASA	34,0	37 607	40 226	
Kongsberg Gruppen ASA	50,0	5 085	2 625	
Norsk Hydro ASA	43,8	42 440	109 090	
SAS AB	14,3	1 616	2 433	
Telenor ASA	54,0	117 653	106 318	
Yara International ASA	36,2	26 554	15 551	
Sum børsnoterte selskaper		233 995	279 908	
Aker Holding AS	30	4 819		
Argentum Fondsinvesteringer AS	100	3 744	3 338	
BaneTele AS	50	358	361	
Bjørnøen AS	100	4	4	
Eksportfinans ASA	15	399	390	
Electronic Chart Centre AS	100	17	15	
Entra Eiendom AS	100	8 444	7 190	
Flytoget AS	100	855	761	
Kings Bay AS	100	8	7	
Mesta AS	100	2 226	2 084	
Nammo AS	50	438	409	
Raufoss ASA, under avvikling	50,3	0	0	
SIVA SF	100	692	640	
Statkraft SF	100	38 833	33 844	
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	99,9	573	468	
Venturefondet AS	100	24	98	
Sum unoterte selskaper		61 434	49 609	
Sum alle selskaper		295 429	329 517	

¹ Beregnet ut fra børsverdi ved årets slutt for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til bokført egenkapital fratrukket minoritetsinteresser.

Den sterke veksten i norsk økonomi fortsatte i 2007. Veksten i BNP for fastlands-Norge ble på hele 6,2 pst. Rekordhøye råvarepriser bidro til en god utvikling for norsk næringsliv i 2007.

Verdien av Nærings- og handelsdepartementets børsnoterte aksjer ble imidlertid redusert i 2007, fra ca. 280 mrd. kroner til ca. 234 mrd. kroner. Hovedårsaken til verdinedgangen for departementets aksjeportefølje var imidlertid lavere verdi for Hydro-aksjene som følge av utfisjneringen av selskapets petroleumsvirksomhet og sammenslåingen av denne med Statoil ASA. Uroen i de internasjonale kapitalmarkedene som inntraff sommeren 2007 bidro til et fall i aksjeverdiene i den siste delen av året.

Statens samlede verdier under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning var ved utgangen av 2007 på ca. 295 mrd. kroner mot vel 329 mrd. kroner ved utgangen av 2006.

Endringer i Nærings- og handelsdepartementets portefølje

I desember 2007 ervervet staten v/Nærings- og handelsdepartementet 30 pst. av aksjene i Aker Holding AS, som er et holdingselskap med eneste formål å forvalte aksjer i Aker Solutions ASA (tidligere Aker Kværner ASA). De øvrige eierne i Aker Holding AS er Aker ASA (60 pst.), Saab AB (7,5 pst.) og Investor AB (2,5 pst.). Aker Holding AS eier 40,3 pst. av aksjene i Aker Solutions ASA. Staten og Aker ASA har gjensidig forpliktet seg til å holde eierskapet i Aker Solutions ASA samlet for en periode på minimum 10 år. Aker Holding AS vil gjennom dette sikre et langsiktig industrielt eierskap i et sentralt leverandørselskap i norsk energisektor og videreføring av hovedkontorfunksjoner i Norge.

Kystverkets produksjonsenhet ble utskilt fra Kystverket 1. januar 2005, og etablert som statsaksjeselskapet Secora AS. Eierskapet i Secora AS har siden etableringen vært forvaltet av Fiskeri- og kystdepartementet. Regjeringen besluttet i juni 2008 å overføre forvaltningen av eierskapet til Nærings- og handelsdepartementet. Selskapets formål er å bygge ut og vedlikeholde fiskerihavner, farleder og navigasjonsinstallasjoner. Selskapet har hovedkontor i Svolvær med virksomhet over hele landet. Selskapet har i overkant av 100 ansatte.

Mål og strategier for forvaltningen

Regjeringen vil sikre et sterkt offentlig og nasjonalt eierskap. Staten er eier i virksomheter som har stor betydning for norsk nærings- og samfunnsliv. Statlig eierskap sikrer råderetten over felles natur-

ressurser og bidrar til at avkastning og utbytte fra disse kommer fellesskapet til gode. Statlig eierskap sikrer nasjonalt eierskap til nøkkelvirkosheter og bidrar til at kompetansemiljøene knyttet til hovedkontorfunksjoner og forskning og utvikling består og utvikles i Norge.

Regjeringen la i desember 2006 fram St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap. Stortingsmeldingen ble behandlet av Stortinget i april 2007, jf. Innst. S. nr. 163 (2006–2007). I stortingsmeldingen klargjøres statens mål for eierskapet generelt og målene med eierskapet i enkelt-selskaper spesielt. Regjeringen har inndelt selskapene i kategorier etter målene med statens eierskap.

I september la 2008 regjeringen fram en revidert utgave av dokumentet «Regjeringens eierpolitikk» som sammenfatter målene og rammene for statens eierskap slik de er fastlagt av regjering og Storting. Dette gir grunnlaget for utøvelse av et aktivt og verdiøkende eierskap basert på åpenhet, tydelighet, ryddighet og forutsigbarhet i forvaltningen av eierskapet.

Selskaper med statlige eierandeler skal forvaltes i samsvar med prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse. Et overordnet mål for statens forretningsmessige eierskap er at selskapene skal ha en god industriell utvikling og gi en markedsmessig avkastning over tid. Innenfor en slik forretningsmessig ramme legges det til grunn at selskapene også arbeider aktivt med å ivareta sitt samfunnsansvar.

Selskaper som skal være konkurransedyktige over tid må investere tilstrekkelig i forskning og utvikling, og i kompetanseutvikling. Likeledes må selskapet bringe fram et mangfold i ledelsen på alle nivåer, ellers vil evnen til å forstå omgivelsene rundt selskapet svekkes. Det vil over tid være vanskelig for et selskap å gjennomføre omstillinger i nødvendig takt og omfang, dersom selskapet ikke håndterer slike prosesser på en god måte i forhold til ansatte og lokalsamfunn. Selskaper med statlig eierskap må håndtere miljømessige hensyn godt. Høye etiske standarder i alle forhold vil være nødvendig for å opprettholde selskapets verdier og legitimitet. Lønnsbetingelsene og eventuelle andre kompensasjonsordninger for selskapets ledelse må være rimelige og moderate. Ledergodtgjørelsens konkurransedyktighet må vurderes ut fra en norsk sammenheng, og de skal ikke inneholde elementer som svekker selskapets omdømme eller forringer aksjonærenes verdier.

En aktiv eierskapspolitikk innebærer at staten formulerer klare forventninger til utviklingen på disse områdene, og at dette kommuniseres åpent til selskapene. Dette gir en vesentlig tilleggsdimen-

sjon til de alminnelige bedriftsøkonomiske krav til avkastning og utbytte, og skal understøtte målet om en langsiktig verdiskaping og god industriell utvikling.

Staten som eier må forholde seg aktivt til selskapenes soliditet og finansiering. Dette skjer gjennom å gi uttrykk for forventninger til avkastning og utbytte fra selskapene, men også ved å se dette i forhold til finansiering av framtidig vekst. Et aktivt eierskap innebærer at eier tar stilling til vesentlige vekstplaner som krever styrking av selskapenes egenkapital. Forretningsmessig virksomhet innebærer økonomisk risiko, og staten må også være forberedt på at det kan oppstå tap i selskapene den deltar i. Dersom staten selv ikke vil bidra helt eller delvis til å finansiere videre industriell utvikling av virksomheten, vil muligheten for å finansiere dette gjennom partnerskap med private investorer måtte vurderes.

For staten som eier er det avgjørende at selskapene har kompetente styrever, som kan føre et effektivt tilsyn med virksomhetene. Styrene skal også lede selskapenes strategiske arbeid. Blant sentrale krav til styret er derfor faglig kompetanse, god forståelse for selskapets rolle i samfunnet og betydning for den samlede verdiskaping og uavhengighet av selskapsledelsen. Aktivt eierskap innebærer bl.a. at staten som eier følger opp hvorvidt resultatene står i forhold til de mål som er satt. Dessuten kan behovet for kompetanse i de enkelte styrene endre seg over tid. Staten vil derfor kreve at styrene gjennomfører egne evalueringer, og vil også gjøre sine egne vurderinger. Ved manglende resultatoppnåelse eller kompetanse skal staten delta aktivt i arbeidet med å endre styresammensetningen.

Når det gjelder Nærings- og handelsdepartementets oppfølging av at kjønnsrepresentasjonen i styrever er i samsvar med regelverket, vises det til omtale i kapittel om Likestilling i del III Spesielle temaer i proposisjonen.

Lederlønn og insentivordninger

I henhold til endringer i allmennaksjeloven skal retningslinjer for godtgjøring av ledere behandles på ordinær generalforsamling. Dette ble innført med virkning fra våren 2007. Det vises til allmennaksjeloven § 5–6 og § 6–16a. Lovendringen innebærer at styret skal utarbeide en erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte. Erklæringen skal inneholde en redegjørelse for den lederlønnspolitikken som har

vært ført det foregående regnskapsåret, i tillegg til retningslinjer for fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse for det kommende regnskapsåret. Det skal holdes en rådgivende avstemning for den del av erklæringen som gjelder retningslinjer for lederlønnfastsettelsen for det kommende regnskapsåret. Det er imidlertid nødvendig med generalforsamlingens godkjenning for de deler av erklæringen som gjelder tildeling av aksjer, tegningsretter, opsjoner og andre former for godtgjørelser som er knyttet til aksjer eller utviklingen av aksjekursen i selskapet eller i andre selskaper innenfor det samme konsernet.

Staten har utarbeidet retningslinjer for hvilke forhold staten vil vektlegge i sin stemmegivning når lederlønnfastsettelsen behandles på selskapenes generalforsamlinger. Retningslinjene innebærer bl.a. at staten vil stemme imot bruk av opsjoner og andre opsjonslignende ordninger i selskaper hvor staten har eierandel. Retningslinjene ble fastsatt med virkning fra 8. desember 2006 og Nærings- og handelsdepartementet har fulgt disse retningslinjene på generalforsamlinger og foretaksmøter i 2007 og 2008. Retningslinjene og ansettelsesvilkårene for ledere i heleide statlige selskaper er gjengitt i proposisjonens del III Spesielle temaer.

Tilbakekjøp av aksjer

Generalforsamlingen i et aksjeselskap kan gi styret fullmakt til å kjøpe tilbake egne aksjer i markedet i den hensikt å slette disse aksjene på et senere tidspunkt. Slettingen innebærer en nedsettelse av selskapskapitalen og må vedtas av en ny generalforsamling. Dette er en metode der overflødig egenkapital føres tilbake til aksjonærene, noe som bidrar til at avkastningen på selskapets egenkapital øker. Tilbakekjøp kan også betraktes som et supplement til ordinær utbytteutbetaling.

Nærings- og handelsdepartementet ser det som hensiktsmessig at selskaper med statlig eierandel kan foreta tilbakekjøp av egne aksjer på linje med andre selskaper. I enkelte tilfeller inngår departementet derfor avtaler som forplikter staten til å delta ved slike tilbakekjøp på en måte som holder statens eierandel uendret. Avtalene, som er offentlige, regulerer også det vederlaget staten i denne sammenheng skal motta. Det er i 2008 inngått nye tilbakekjøpsavtaler med DnB NOR ASA, Telenor ASA, Norsk Hydro ASA og Yara International ASA som løper fram til generalforsamlingene i 2009.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	19 685	10 764	10 700
96	Aksjer, <i>kan overføres</i>	4 926 917		
	Sum kap. 950	4 946 602	10 764	10 700

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 3. mars 2008 ble det under ny post 96 bevilget 250 mill. kroner til statlig deltakelse i en eller flere kapitalutvidelser i Eksportfinans ASA i 2008, jf. St.prp. nr. 33 og Innst. S. nr. 151 (2007–2008).

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 10,7 mill. kroner. Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eier- og strukturmessige vurderinger, meglerhono-

rar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjetransaksjoner i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. I tillegg omfatter posten avgift for deponering av aksjer i børsnoterte selskaper i Verdipapirsentralen (VPS-avgifter).

Det er videre knyttet en overskridelsesfullmakt til posten. Fullmakten omfatter dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter og andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene. Det foreslås at gjeldende overskridelsesfullmakt videreføres for 2009, jf. Forslag til vedtak IV.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Tilbakeføring av tilskudd til pensjoner for tidligere Raufossansatte	7 752		
96	Salg av aksjer	3 278 913	10 000	10 000
97	Tilbakeføring av aksjekapital, Venturefondet AS	75 000		
	Sum kap. 3950	3 361 665	10 000	10 000

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 20. juni 2008 ble bevilgningen under post 96 økt med 1 336,6 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Post 96 Salg av aksjer

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner fra mulige statlige aksjesalg i 2009. Endelige og full-

stendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjoner, jf. omtalen under kap. 950, post 21. Salg av aksjer bruttobudsjetteres.

Kap. 953 Kings Bay AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Tilskudd	15 000	25 000	40 000
	Sum kap. 953	15 000	25 000	40 000

Tilstandsbeskrivelse

Kings Bay AS eier grunnen og de fleste av bygnin-
gene i Ny-Ålesund på Svalbard. Selskapet har
ansvaret for infrastrukturen på stedet og ivare-
takelse av miljø og kulturminner. Selskapet har
som mål å yte tjenester til og fremme forskning og
vitenskaplig virksomhet og slik bidra til at Ny-Åle-
sund skal framstå som et veldrevet internasjonalt
forskningsmiljø. Ny-Ålesund fungerer i dag som et
senter for feltstudier i Arktis. Stedet har bl.a. natur-
gitte forutsetninger for rom- og atmosfæreforskn-
ing. Det er investert betydelige midler i oppbyg-
ging av forskningsinfrastrukturen i Ny-Ålesund.

Norske myndigheter ønsker at infrastrukturen
benyttes bedre på årsbasis, både til forskning og
undervisning. Det meste av forskningsaktiviteten
foregår i løpet av sommerhalvåret. Marinlaborato-
riet, som ble åpnet sommeren 2005, forventes
imidlertid å bidra til å øke antall forskerdøgn også i
vintersesongen. I 2007 ble det gjennomført 1 898
forskerdøgn i marinlaboratoriet, som var en liten
økning fra 2006. Den overveiende delen av forsk-
ningen i laboratoriet foregikk i perioden juni-
august. Forskningsmiljøene inspireres til i større
grad å sette i gang målinger og undersøkelser i
vinterhalvåret.

Oppgavene norske myndigheter har pålagt
Kings Bay AS er i stor grad samfunnsoppgaver.
Kings Bay AS er i St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et
aktivt og langsiktig eierskap, definert som et sel-
skap i målkategori 4: Selskaper med sektorpoli-
tiske mål. Formålet med statens eierskap i Kings
Bay AS er å sørge for at Ny-Ålesund utvikles som
senter for norsk naturvitenskapelig forskning på
Svalbard og videreutvikles som en grønn forsk-
ningsstasjon.

Målsettingen med statstilskuddet er å sette sel-
skapet i stand til å utføre de oppgaver det er satt til
å løse på en forsvarlig måte. Selskapet yter også i
en viss utstrekning tjenester til reiseliv, særlig ved
daganløp av større turistskip og andre fartøyer i
sommersesongen. Tilskuddet til Kings Bay AS
skal utnyttes effektivt og målrettet i forhold til prio-
riteringene. Selskapet skal rapportere om økono-

miske og andre forhold knyttet til konkrete krite-
rier for måloppnåelse.

På vegne av Nærings- og handelsdeparte-
mentet ivaretar Kings Bay AS administrasjon av
A/S Bjørnøen.

Resultatrapport 2007

Kings Bay AS har som målsetting at driftsregnska-
pet skal gå i balanse, mens større investeringer og
andre ekstraordinære kostnader som påløper som
følge av selskapets særlige forpliktelser dekkes av
tilskuddet fra staten. Resultatregnskapet for 2007
viser et overskudd på 1,0 mill. kroner mot 0,2 mill.
kroner for 2006. Omsetningen økte i 2007 med
4,0 mill. kroner til 40,8 mill. kroner. Selskapet
arbeider systematisk for å oppnå en kostnadseffek-
tiv drift og en prissetting av tjenestene som dekker
kostnadene ved driften. Det positive resultatet for
2007 skyldes hovedsakelig at antall forskerdøgn
har økt fra 9 470 i 2006 til 11 676 i 2007. Økningen
skyldes ikke minst ny vitenskaplig aktivitet i for-
bindelse med det internasjonale polaråret. 2007 var
et aktivt år for Kings Bay AS. I tillegg til daglig drift
har det vært 31 offisielle besøksgrupper med til-
sammen 520 personer innom Ny-Ålesund. Dette
gir selskapet god publisitet og en del inntekter,
men er også ressurskrevende og gir selskapet nye
utfordringer.

Siden 2006 har det årlig vært arrangert et inter-
nasjonalt symposium i Ny-Ålesund. I 2007 var
temaet «The Changing Arctic – Global Climate
Change, The need for arction». Deltakerne var
nasjonale og internasjonale forskere, politikere og
bedriftsledere på høyt nivå. Arrangementet ble
karakterisert som vellykket av deltakerne. Flere
departementer, Norges forskningsråd og Statkraft
deltar i prosjektstyret.

I forbindelse med ny operativ godkjenning av
flyplassen i Ny-Ålesund, har Luftfartstilsynet stilt
en rekke nye sikkerhetskrav. Selskapet har fått
frist til 1. oktober 2008 med å ha alle krav ivarett.
De samlede kostnadene ved utbedring av flyplas-
sen vil bli om lag 13,5 mill. kroner. 10 mill. kroner
av fjorårets bevilgning er forutsatt benyttet til til-

takene ved flyplassen. Kostnadene ut over dette dekkes av Kings Bay AS.

A/S Bjørnøens driftsinntekter kommer fra utleie av eiendommer og utgjorde kr 15 248 i 2007. Driftskostnader som overskyter dette dekkes av tilskudd fra Kings Bay AS og utgjorde kr 148 140 i 2007.

Utfordringene framover

De polare strøk er godt egnet for klimaforskning. Det legges derfor til grunn at den forskningsaktiviteten som i dag foregår i Ny-Ålesund vil fortsette å øke i omfang bl.a. som følge av etableringen av marinlaboratoriet, EU-finansierte forskningsprosjekter og nye forskningsprosjekter knyttet til det internasjonale polaråret 2007–2009. I tillegg kan fredningen av Kongsfjorden mot kommersielt fiske og reketråling også bidra til økt aktivitet. Det er imidlertid viktig at Kings Bay AS gis økonomiske rammevilkår slik at selskapet kan fortsette arbeidet med å forsterke Ny-Ålesunds attraktivitet som forskningsmiljø. Dette forutsetter at Kings Bay AS fortsetter å holde et høyt kvalitativt nivå på infrastrukturtenestene.

Den aktivitetsøkning som nå skjer i Ny-Ålesund har også ført til behov for større bemanning i Kings Bay AS. Dette skaper igjen behov for bedre forlegningskapasitet for de fast ansatte. For å løse dette blir nå deler av den eldre fredede bebyggelsen istandsatt til leiligheter.

Det er utarbeidet ny arealplan for Ny-Ålesund som forventes godkjent etter sommeren 2008.

Ny-Ålesund har den største samlingen av fredede bygg på Svalbard, og ivaretagelse av denne kulturarven er en svært viktig oppgave for Kings Bay AS. I samarbeid med Riksantikvaren og Syselmannen på Svalbard blir nå en forvaltningsplan for den fredede bebyggelsen ferdigstilt. I denne sammenheng er det også igangsatt et prosjekt i samarbeid med Riksantikvaren og Norsk institutt for kulturminneforskning om istandsetting av den såkalte Amundsenvillaen. Målsettingen er å tilbakeføre den til den stand bygningen var i da Roald Amundsen bodde der under sine nordpol-ekspedisjoner i 1925 og 1926. Arbeidet skal være sluttført til 100-års markeringen av Amundsens sydpolsferd i 2011.

Det er nødvendig med nytt kraftverk i Ny-Ålesund for å sikre stabil og miljøvennlig energiproduksjon. Kraftstasjonen er den største forurensningskilden i Ny-Ålesund. Det er ingen rensing av utslippene fra dieselgeneratorene ved kraftverket i dag. Dette er fra forskerhold påpekt som meget uheldig. Generatorene begynner å nærme seg slutten av sin levetid. Sammen med veksten i bygningsmassen og etablering av energikrevende infrastruktur, gjør dette at energibehovet i perioder beveger seg mot ytterkanten av hva kraftstasjonen kan produsere. Forstudier av en rekke alternativer konkluderer med at ny kraftproduksjon i Ny-Ålesund fortsatt vil måtte basere seg på termisk avbrenning av diesel eller gass, men at utslippene til luft kan reduseres betraktelig ved innmontering av moderne renseutstyr. Det er et håp at man senere kan gå over til 2. generasjons biodrivstoff når dette blir kommersielt tilgjengelig. Det kan også være aktuelt med CO₂-rensing når praktiske løsninger for dette blir tilgjengelig. Et nytt kraftverk vil gi betydelig lavere utslipp av CO₂ og NO_x. Totalkostnadene for hele prosjektet er beregnet til om lag 34 mill. kroner. Kings Bay AS har valgt å satse på mikroturbiner. Mikroturbiner gir fleksibilitet ved at de kan kobles til og fra alt etter energibehovet. Samarbeidspartnere av Kings Bay AS har stått for finansieringen av forstudiene så langt. Disse selskapene har også signalisert vilje til å bidra ytterligere til realisering av prosjektet. Det er imidlertid klart at Kings Bay AS selv må skaffe en betydelig del av investeringssummen. På denne bakgrunn har Kings Bay AS søkt Nærings- og handelsdepartementet om å få finansiert 25 mill. kroner av investeringen over statsbudsjettet for 2009. Departementet ser de miljømessige gevinster ved et nytt kraftverk og er positivt innstilt til å bidra med statlig finansiering for å få realisert prosjektet.

Budsjettforslag 2009

Det foreslås bevilget 40 mill. kroner til Kings Bay AS på statsbudsjettet for 2009, hvorav 25 mill. kroner forutsettes nytt til bygging av nytt kraftverk. Bevilgningen skal dekke drift og investeringer i Kings Bay AS og nødvendige utgifter til administrasjon av A/S Bjørnøen.

Kap. 960 Raufoss ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
71	Refusjon for miljøtiltak	16 713		
	Sum kap. 960	16 713		

Stortinget vedtok ved behandlingen av St.prp. nr. 69 og Innst. S. nr. 230 (2006–2007) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2007, å utvide statsgarantien for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området fra 50 til 90 mill. kroner. Bakgrunnen for utvidelsen var nye anslag som tilsa at de samlede utbetalinger under garantien ville overskride 50 mill. kroner i løpet av 2007.

På bakgrunn av tiltakene som er gjennomført er det allerede registrert en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i Raufoss Industripark. Oppryddingsprosjektet på Raufoss er således godt på vei med å oppfylle Statens forurensningstilsyn (SFT) sine pålegg og miljømålene for oppryddingen. Det legges opp til at resterende tiltak som er nødvendige for å tilfredsstille SFTs pålegg til Raufoss Næringspark ANS gjennomføres i løpet av 2008. Etter 2008 vil det være behov for fortsatt overvåking av Hunnselva, og det kan være behov for oppfølging og fortsatt drift av enkelte tiltak. Det kan komme ytterligere miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning etter den industrielle virksomheten i Raufoss-området.

Utbetalinger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av rettskraftige pålegg fra SFT. Det er påløpt og forpliktet kostnader på til sammen ca. 52,2 mill. kroner pr. 1. september 2008. Det fremmes forslag om å kunne foreta utgiftsføring av utbetalinger uten bevilgning knyttet til pålagte miljøtiltak innenfor en totalramme på 90 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak V.

Saker i tilknytning til enkeltselskaper**Eksportfinans ASA***Kapitalforhøyelse*

Regjeringen la i januar 2008 fram St.prp. nr. 33 (2007–2008) Eksportfinans ASA – statlig deltakelse i kapitalforhøyelse. Det ble fremmet forslag om at Nærings- og handelsdepartementet fikk fullmakt til å delta proratarisk i en eller flere kapitalforhøyelser i Eksportfinans ASA i 2008. Den statlige deltakelsen skulle skje innenfor en ramme på 250 mill. kroner og slik at statens eierandel på 15 pst. i sel-

skapet forble uendret. Formålet med kapitalforhøyelsen var å gi en tilfredsstillende kapitaldekning for selskapet og bidra til å opprettholde høy rating fra de internasjonale ratingbyråene. Forslaget ble vedtatt av Stortinget i mars 2008 ved behandlingen av Innst. S. nr. 151 (2007–2008). På ekstraordinær generalforsamling i Eksportfinans i mars 2008 ble en aksjekapitalforhøyelse på 1,2 mrd. kroner vedtatt. Staten deltok proratarisk i kapitalforhøyelsen med 180 mill. kroner, slik at eierandelen på 15 pst. ble opprettholdt. Samtlige aksjonærer i Eksportfinans ASA deltok i emisjonen med sin forholdsmessige andel.

Forslaget om kapitalutvidelse var begrunnet med et umiddelbart behov for å øke selskapets egenkapital for å sikre nødvendig høy kreditt-rating, samt tilfredsstillende kapitaldekning. Behovet for kapital hadde oppstått som følge av urealiserte tap i selskapets likviditetsportefølje etter den sterke uroen i kredittmarkedene som startet sommeren 2007.

Porteføljegaranti

Uroen i de internasjonale kapitalmarkedene, med sterk økning i risikopremiene på gjeldspapirer, fortsatte inn i de første månedene av 2008. Dette gjaldt også for papirer med høy rating hvor kredittrisikoen har vært betraktet som meget lav. Som følge av dette hadde Eksportfinans også i 1. kvartal 2008 et betydelig verdifall i sin portefølje av verdipapirer, med derav følgende urealiserte tap som belastet selskapets resultat og bokførte egenkapital. Selskapets styre måtte konstatere at aksjekapitalforhøyelsen som ble gjennomført i mars 2008 var et nødvendig, men ikke tilstrekkelig tiltak for å sikre selskapets soliditet og et grunnlag for høy internasjonal kredittverdighet.

Eksportfinans ASA inngikk på denne bakgrunn i mars 2008 en avtale med selskapets største private aksjonærer (DnBNOR Bank ASA, Nordea Bank AB og Danske Bank A/S) som innebar at selskapet på nærmere angitte vilkår sikres mot ytterligere verdifall i en nærmere definert portefølje av verdipapirer etter 29. februar 2008 innenfor en ramme på 5 mrd. kroner. De øvrige aksjonærene

ble i etterkant invitert til å delta i avtalen på pro-ratarisk basis. Avtalen ble godkjent på selskapets ordinære generalforsamling i april 2008.

Garantiavtalen er et tiltak som vil skjerme selskapets resultater mot ytterligere regnskapsmessige tap knyttet til verdifall i verdipapirporteføljen. Den bidrar således til å beskytte egenkapitalen i selskapet. Et flertall av bankaksjonærene, som til sammen representerer 84,5 pst. av aksjene, valgte å delta i porteføljegarantiavtalen.

I St.prp. nr. 62 (2007–2008) Eierskapssaker vedrørende Eksportfinans ASA m.v., fremmet regjeringen forslag om at Nærings- og handelsdepartementet gis fullmakt til å tiltre porteføljegarantiavtalen, og at statens andel av garantirammen på 5 mrd. kroner skal være begrenset oppad til 750 mill. kroner, tilsvarende statens eierandel på 15 pst. i selskapet. Stortinget ga 17. juni 2008 sin tilslutning til forslaget ved behandling av Innst. S.

nr. 308 (2007–2008), jf. også omtale under kap. 3961, post 71. Pr. 30. juni 2008 var det urealiserte verdifallet som dekkes under garantiavtalen 659 mill. kroner. Statens andel av dette utgjorde 98,9 mill. kroner.

Mesta AS

Status for bruk av restruktureringsmidler

Det vises til tidligere omtale av saken, senest i St.prp. nr. 1 (2007–2008). Pr. 30. juni 2008 hadde Mesta AS utbetalt 879,6 mill. kroner av de 993,6 mill. kroner som er bevilget til restrukturerings tiltak. Bruken av de bevilgede midler framgår av tabellen nedenfor, som også viser at selskapets samlede påløpte restruktureringsforpliktelser er beregnet til 1 097,8 mill. kroner. Det er 104,2 mill. kroner høyere enn de midlene selskapet har fått bevilget fra staten.

Status for bruk av restruktureringsmidler pr. 30. juni 2008

(i mill. kroner)

	2003–2007	Første halvår 2008	Rest- forpliktelse	Sum
Tidligpensjonering	407,9	57,0	216,2	681,2
Opprettholdelse av særaldersgrense	26,4	0,0	0,0	26,4
Merkostnad Statens pensjonskostnad	276,9	0,0	0,0	276,8
Diverse kostnader	82,6	0,0	0,0	82,5
Administrasjon	28,5	0,3	2,2	31,0
Sum kostnader	822,3	57,3	218,4	1 097,8
Bevilgede midler	993,6	0,0	0,0	993,6
Over-/ (under-)dekning	171,2	113,9		(104,2)

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Staten inngikk i juni 2007 avtale med Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S om et ansvarlig lån på 250 mill. kroner. Bakgrunnen for selskapets kapitalbehov var brannen i Svea Nord-gruva sommeren 2005, forsinkelser i forsikringsoppgjøret og driftsproblemer høsten 2006. Tvist om forsikringsoppgjøret er brakt inn for domstolene. Lånet skal tilbakebetales til staten når forsikringssaken etter brannen i Svea Nord er endelig avgjort, jf. St.prp. nr. 69 og Innst. S. nr. 230 (2006–2007).

Nord-Troms tingrett avsa dom i saken 30. november 2007. Selskapet har valgt å anke deler av dommen til lagmannsretten. Ankesaken er berammet til september 2008.

SNSK planlegger framtidig kulldrift i andre forekomster som erstatning for dagens drift i Svea Nord-gruven, ettersom denne med dagens utvin-

ningstakt på ca. 3,3 mill. tonn årlig, går tom om 5–6 år. Selskapet har opprettet et prosjekt for planlegging av en ny gruve i Lunckefjell. Ressursgrunnlaget i Lunckefjell er anslått til 10 mill. tonn. Driften i Lunckefjell skal eventuelt ha basis i Svea Nords transportsystem og infrastruktur. SNSK har sendt forhåndsmelding om tiltaket til Sysselmannen i medhold av Svalbardmiljøloven. Sysselmannen har fastsatt et utredningsprogram for prosjektet. Det skal også utredes et nullalternativ inklusiv de miljømessige konsekvensene av avvikling av kulldriften. Dersom det gis tillatelse tar SNSK sikte på oppstart av drift på forekomsten i Lunckefjell medio 2013. Selskapet tar sikte på å vedta investeringsbeslutningen for prosjektet i desember 2008. Før det eventuelt foretas større investeringer i utvikling av andre forekomster må dette avklares med eier.

Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	75 555	65 095	38 500
71	Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA			9 000
	Sum kap. 3961	75 555	65 095	47 500

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 17. juni 2008 ble det bevilget 6,375 mill. kroner i garantiprovisjon fra Eksportfinans ASA under ny post 71, jf. St.prp. nr. 62 og Innst. S. nr. 308 (2007–2008).

Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF

Ved behandling av St.prp. nr. 65 (2002–2003) ble det besluttet å foreta enkelte endringer i systemet for beregning av premien knyttet til statsgarantien for statsforetakenes langsiktige låneopptak. Pr. 31. august 2008 hadde Statkraft SF lån med statsgaranti pålydende 10,5 mrd. kroner. Basert på forfallsstruktur på Statkraft SF sine statsgaranterte

lån anslås garantiprovisjonen til 38,5 mill. kroner i 2009.

Post 71 Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA

Basert på fullmakt fra Stortinget tiltrådte Nærings- og handelsdepartementet 17. juni 2008 porteføljegarantiavtale med Eksportfinans ASA. Saken er nærmere omtalt under «Saker i tilknytning til enkeltsselskaper». Statens andel av garantirammen er begrenset oppad til 750 mill. kroner. Årlig garantiprovisjon skal i henhold til avtalen utgjøre 1,2 pst. av garantirammen. På denne bakgrunn foreslås bevilget 9,0 mill. kroner i garantiprovisjon fra Eksportfinans ASA i 2009.

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2007	Saldert budsjett 2008	Forslag 2009
85	Utbytte	13 626 955	11 781 900	17 184 000
	Sum kap. 5656	13 626 955	11 781 900	17 184 000

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 3. mars 2008 ble bevilgningen redusert med 30 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 33 og Innst. S. nr. 151 (2007–2008).

Ved St.vedt. 20. juni 2008 ble bevilgningen økt med 3 652,3 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Post 85 Utbytte

Det budsjetteres med 17 184 mill. kroner i utbytte i 2009 fra statens aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. Beløpet omfatter forventet aksjeutbytte for regnskapsåret 2008 fra selskapene Statkraft SF, Norsk Hydro ASA, DnB NOR ASA, Telenor ASA, Kongs-

berg Gruppen ASA, Yara International ASA, Cermaq ASA, Argentum Fondsinvesteringer AS, Electronic Chart Centre AS, Entra Eiendom AS, Aker Holding AS, Flytoget AS, Nammo AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og GIEK Kredittforsikring AS. Regjeringen har ikke beregnet egne anslag på utbytte i 2009 for børsnoterte selskaper, men har teknisk videreført utbetalt utbytte pr. aksje i 2008.

For Argentum Fondsinvesteringer AS, Entra Eiendom AS og Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S er det budsjettert med utbytte på henholdsvis 246, 168,9 og 7 mill. kroner.

For Statkraft SF foreslås det et utbytte på 10 mrd. kroner. I St.meld. nr. 13 (2006–2007) ga regjeringen uttrykk for at utbyttet fra Statkraft SF normalt vil ligge i øvre kvartil. I St.prp. nr. 1 (2007–

2008) ble konsekvensene av omlegging til regnskapsstandarden IFRS diskutert og det ble konkludert med at utbyttet vil bli beregnet «*av konsernresultatet etter skatt og minoritetsinteresser justert for urealiserte gevinster og tap*». Nærings- og handelsdepartementet har på bakgrunn av utviklingen så langt i år anslått at Statkraft SF i 2008 vil få et resultat fra underliggende virksomhet etter skatt og justert for minoritetsinteresser og urealiserte verdiendringer på 7,5 mrd. kroner. I tillegg har Statkraft i 2008 signert en avtale med det tyske energiselskapet E.ON om bytte av eiendeler til en verdi av om lag 36 mrd. kroner. Statkraft bytter her en minoritetspost i E.ON Sverige, tidligere Sydkraft, mot en rekke produksjonsanlegg i Sverige, Tyskland og Storbritannia samt en aksjepost i det børsnoterte E.ON. Avtalen ventes å bli gjennomført med regnskapsmessig effekt i 2008 og vil medføre en bokført gevinst som Statkraft har anslått til rundt 18 mrd. kroner. Samlet resultat for Statkraft justert for minoritetsinteresser og urealiserte verdiendringer anslås dermed til 25,5 mrd. kroner.

Gevinsten fra byttehandelen med E.ON Sverige er en stor engangsgevinst som ikke gjøres opp med kontanter, men med aksjer i E.ON og fysiske aktiva (kraftverk mv.). Transaksjonen gir således ingen direkte effekt på Statkrafts kontantstrøm. Samtidig reflekterer salgsgevinsten i realiteten en akkumulert opptjening fra tidligere år. Siden Statkraft ble medeier i E.ON Sverige i 1996 har Statkraft bundet opp betydelig kapital i dette eierskapet, som bare i begrenset grad har gitt direkte-avkastning gjennom utbytte. Når den historiske avkastningen nå realiseres gjennom bytteavtalen med E.ON, tilsier det at staten som eier tar ut en del av gevinsten som utbytte. Hensynet til Statkrafts likviditet og framtidige kapitalbehov tilsier imidlertid at staten bør legge til grunn en vesentlig lavere utbytteprosent enn hva som følger av ordinær utbyttepolitikk når størstedelen av Statkrafts årsresultat for 2008 består av engangseffekter knyttet til gevinstrealisasjon.

Del III
Spesielle temaer

8 Likestilling

Innledning

Mangfold bidrar til mer verdiskaping, og er et viktig utgangspunkt for næringspolitikken.

For å bidra til økt likestilling, er det viktig å se politikkområder i sammenheng. Regjeringen har derfor gjennom «Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner», som ble lagt fram i februar 2008 etablert et viktig utgangspunkt for målrettet innsats på dette området. Det vises til nærmere omtale av planen, status og prioriteringer i 2009 i kapittel 2 i Del I av proposisjonen.

Av budsjettpostene på Nærings- og handelsdepartementets område, er det tilskudd til organisasjonen Ungt Entreprenørskap (kap. 900, post 73), og tilskuddsmidler som forvaltes av Norges forskningsråd (kap. 920, post. 50) Innovasjon Norge (kap. 2421) som har relevans på likestillingsområdet. Nedenfor følger en nærmere orientering om likestillingsvurderinger knyttet til de nevnte budsjettpostene. Det rapporteres også kort om aktiviteter i regi av SIVA SF som skal bidra til økt likestilling.

Videre følger en orientering om hvordan Nærings- og handelsdepartementet i følger opp likestillingsspørsmål i forvaltning av statens eierinteresser. Det redegjøres også for departementets interne status og arbeidet på likestillingsområdet for fem av de største etatene: Brønnøysundregistrene, Sjøfartsdirektoratet, Patentstyret, Norges geologiske undersøkelse og Justervesenet.

Kap. 900, post 73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap

Ungt Entreprenørskap er en organisasjon som arbeider aktivt sammen med skoler og skoleutdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter på samtlige utdanningstrinn får et tilbud om entreprenørskapsutdanning. Entreprenørskap i opplæringen er spesielt viktig med tanke på likestilling i samfunns- og næringsliv. Ungt Entreprenørskap arbeider derfor bevisst for å inkludere jenter i sine «opplæringsbedrifter». Undersøkelser viser at i Ungt Entreprenørskaps Ungdomsbedrift (videregående skole) er det en andel på 50 pst. kvinner i ledelse og styrer. Departementet vurderer resultatene fra Ungt Entreprenørskaps aktivite-

ter i 2007 som tilfredsstillende. Nærings- og handelsdepartementet har gitt særskilt bevilgning til Ungt Entreprenørskap på 10 mill. kroner i 2006–08. I budsjettet for 2009 foreslås det satt av 11 mill. kroner til denne satsingen.

Kap. 920, post 50 Tilskudd

I 2007 ble det bevilget om lag 1,1 mrd. kroner i tilskudd til Norges forskningsråd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med tilskuddet til Norges forskningsråd er å utvikle et mer FoU intensivt næringsliv, gjennom effektiv bruk av offentlige midler. Deler av tilskuddet benyttes bl.a. til finansiering av doktorgradstipendiater. I følge Norges forskningsråd ble det i 2007 gjennom Nærings- og handelsdepartementets virkemidler finansiert om lag 460 doktorgradstipendiater, hvorav om lag 145 av disse var kvinner. Det er stor variasjon i andelen kvinner mellom ulike fagområder. Det er f.eks. en lavere kvinneandel innenfor IKT, enn for bioteknologi. Nærings- og handelsdepartementet har en målsetting om å øke andelen kvinnelige doktorgradstipendiater. Forskningsrådet vedtok i 2007 en ny politikk for likestilling og kjønnsperspektiver. Som del av dette arbeidet skal Forskningsrådet styrke eget kunnskapsgrunnlag og kartlegge kjønnsperspektivet i igangværende aktiviteter og programmer. Departementet vil, i samarbeid med Norges forskningsråd, bruke dette kunnskapsgrunnlaget og vurdere behovet for mer målrettede tiltak.

Kap. 2421 Innovasjon Norge, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond og post 71 Nettverk, profilering og reiseliv – programmer

Innovasjon Norge er et særlovsselskap, eid av staten ved Nærings- og handelsdepartementet. Hovedmålet for selskapet er å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering. I 2007 utgjorde Innovasjon Norges bevilgninger ca. 4,7 mrd. kroner i tilskudd, lån m.m. Innovasjon Norge har vedtatt en strategi for en helhetlig kvinnesatsing. Satsingen Kvinner i fokus skal

styrke kvinners posisjon og deltakelse i næringslivet, synliggjøre deltakelsen, bygge nettverk for kvinner i næringslivet og sikre at en tilstrekkelig andel av Innovasjon Norges midler brukes til den delen av næringslivet hvor kvinner er deltakende. Det er en ambisjon at minst 25 pst. av de samlede midler Innovasjon Norge fordeler, skal gå til kvinnerettede prosjekter og bedrifter. I 2007 bidro Innovasjon Norge med i alt 887 mill. kroner til kvinnerettede prosjekter og bedrifter gjennom sine virkemidler. Innovasjon Norges særskilte kvinnesatsing besto i 2007 av seks delprogrammer og prosjekter. Mål og status for disse er som følger:

Nettverkskreditt: Målet med Nettverkskreditt er å styrke kvinner i etablererprosessen for å bidra til at det skapes nye og lønnsomme bedrifter. Dette er en ordning for småetablerere som gir tilbud om lån, kompetanse og nettverk. På landsbasis var det 230 nettverkskredittgrupper i 2006 med over 1 150 aktive medlemmer. I 2007 ble det etablert 11 nye grupper. Hver gruppe har 5–7 medlemmer. Som oppfølging av tiltak om forsterket satsing på nettverkkreditt i regi av Innovasjon Norge i regjeringens handlingsplan for mer entreprenørskap blant kvinner, ble ordningen styrket med 10 mill. kroner i 2008.

Akademikerbedriften: Akademikerbedriften har som målsetting at flere humanister og samfunnsvitere starter egen virksomhet. Prosjektet tilbyr kontor plass i et tilrettelagt fellesskap, oppstartstipend, etablererkurs og oppfølging. I 2007 var det 28 deltakerbedrifter i Oslo og 10 i Bergen.

Fyrtårn: Fyrtårnprogrammet er et leder- og bedriftsutviklingsprogram for kvinner som allerede har lykket som bedriftseiere eller -ledere. Målsettingen er å få fram kvinnelige etablerere, bidra til å videreutvikle deltakerbedriftene, synliggjøre dem, bygge nettverk og motivere andre kvinner til å starte og utvikle egen virksomhet. I 2007 var det 19 deltakere i programmet. Deltakerne har kommet fra hele landet og representerer mange ulike bransjer.

LederMentor: LederMentor er et lederutviklingsprogram for kvinnelige ledere hvor hver deltaker får sin egen mentor. Målsettingen er å få flere kvinner inn i høyere lederposisjoner og styrer ved å støtte dem i deres karriereutvikling. LederMentor Øst og LederMentor Vest ble startet i 2007. Hvert av programmene har deltakelse av 32 mentorer.

Styre kandidater: Målet med programmet er å bidra til økt mangfold og bedre kvalitet i styrene. Programmet kvalifiserer styrekandidater gjennom egne kurs og gjør kandidatene tilgjengelige for styreledere og valgkomiteer gjennom Innovasjon Norges database over aktuelle styrekandidater. I

2007 ble det arrangert 24 kurs med ca. 720 deltakere. Det var pr. 31. desember 2007 over 2 400 kvalifiserte kvinner og menn som var søkbare i databasen. Effektstudien for 2007 viste at om lag 38 pst. av kandidatene i basen fikk forespørsel om styreverv siste år. I 2007 ble det gjennomført en kampanje for å øke rekrutteringen fra basen.

GRO-programmet: GRO-programmet skal bidra til at flere bedrifter som er eid og/eller ledet av kvinner tenker større, gjerne også internasjonalt, og bidra til at flere slike bedrifter vokser videre. Ved å styrke veksten i disse bedriftene forventes det økt verdiskaping og sysselsetting, også innenfor næringer og geografiske områder hvor Innovasjon Norge i mindre grad har fokus i dag. Målgruppen er bedrifter som har passert etableringsfasen og som har vekstpotensial. Det ble gjennomført 11 fellesprosjekter i form av kompetanse- og nettverkstilbud til grupper av kvinner innenfor GRO-programmet i 2007.

I regjeringens handlingsplan for mer entreprenørskap blant kvinner er et av tiltakene å forsterke prioritering av kvinner i virkemiddelapparatet gjennom en felles tekst i tildelingsbrev og mål for prosentdel kvinner. I oppdragsbrevet til Innovasjon Norge for 2008 er kvinner framhevet som en prioritert målgruppe. I handlingsplanen er det en ambisjon at kvinneandelen blant nye entreprenører skal være minst 40 pst. innen 2013. Innovasjon Norge vil i løpet av 2008 utarbeide måltall for alle programmer og tjenester hvor det er relevant å måle kvinneandelen. Fra 2009 skal Innovasjon Norge arbeide for en samlet kvinneandel på minst 40 pst i alle relevante tjenester og programmer.

Kap. 2426 Siva SF

Selskapet for industrivekst, SIVA SF, er et stasforetak, eid av staten ved Nærings- og handelsdepartementet. Hovedmålet er å bidra til innovasjon og næringsutvikling gjennom eiendomsvirksomhet og utvikling av sterke regionale innovasjons- og verdiskapingsmiljøer i alle deler av landet. SIVA SF fikk i 2007 statlige bevilgninger på i alt 100,8 mill. kroner. I 2006 startet en egen kvinnesatsing i næringshagene. Dette er et SIVA-program finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet. Programmet tilbyr samlokalisering, felles infrastruktur og et faglig og sosialt miljø til små og mellomstore bedrifter i distriktene. Prosjektet, kalt Kvinneinnovasjon, gjennomføres i nært samarbeid med Innovasjon Norges kvinnesatsing. Formålet er å øke antall bedriftsetableringer foretatt av kvinnelige etablerere i næringshagemiljøene. Kvinneandelen i næringshagene ligger i dag på 38 pst. på landsbasis. Det er benyttet totalt 13 mill. kroner til

satsingen i perioden 2006–2008. Det rapporteres om gode resultater. I 2008 startet også en egen kvinnesatsing innenfor FoU-inkubatorprogrammet for å øke andelen kvinner i dette programmet. En FoU-inkubator er et utviklingsmiljø for nye, forsknings- og/eller kunnskapsbaserte bedrifter med stort vekstpotensial. Kommunal- og regionaldepartementet fordelte 3 mill. kroner i 2008 til denne satsingen.

Oppfølging av likestilling i eierskapsforvaltningen

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i 25 selskaper hvorav sju allmennaksjeselskaper, ti heleide aksjeselskaper, to statsforetak, ett særlovselskap, fire deleide aksjeselskaper og ett AB (registrert i Sverige).

Bestemmelsene om kjønnsrepresentasjon i styrene i de offentlig heleide foretakene og allmennaksjeselskaper er trådt i kraft. Kjønnsrepresentasjonen i disse selskapene er i samsvar med lovens bestemmelser. For privat eide aksjeselskaper gjelder det ikke bestemmelser om kjønnsrepresentasjon. I selskaper der departementet er aksjonær sammen med andre, er målet at kvinneandelen skal være i overensstemmelse med aksjelovens bestemmelser om kjønnsrepresentasjon for de heleide selskapene. Nærings- og handelsdepartementet følger opp dette i dialog med de andre aksjonærene.

Gjennom St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap, jf. Innst. S. nr. 163 (2006–2007), og regjeringens eierpolitikkdokument utgitt

i juni 2007, kommuniserte staten som eier forventninger til selskapenes ivaretagelse av bedriftens samfunnsansvar. Dette omfatter også statens forventninger til selskapenes ivaretagelse av likestilling. Det er lagt til grunn at selskaper med statlige eierandeler skal være ledende innen samfunnsansvar. I regjeringens eierpolitikkdokument vises det til at rekruttering av kvinner til lederstillinger i selskapene er en oppgave for selskapenes styre og administrasjon. Det forventes at det drives en bevisst utviklings- og utvelgespolitikk i selskapenes virksomheter, slik at det blir flere kvinner å velge blant når topposisjonene skal besettes. Bevisst satsing i organisasjonen er et viktig ledelsesansvar. I eierforvaltningen følges det opp at styrene er aktive på dette feltet.

Rapport 2007 – oppfølging av likestillingslovens bestemmelse om redegjøringsplikt

Likestillingslovens § 1 a inneholder et krav til offentlige myndigheter og offentlige virksomheter om å redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Redegjørelsen skal også omfatte virksomhetens iverksatte og planlagte tiltak for å fremme likestilling.

Nærings- og handelsdepartementet

Beskrivelse av faktisk tilstand

Nedenfor følger en beskrivelse av likestilling i Nærings- og handelsdepartementet for 2007 på relevante personalområder.

Kjønn	Ansatte ¹		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Menn	106	47	19	66	14	39
Kvinner	119	53	10	34	22	61
Totalt	225		29		36	

¹ Kolonnen for ansatte inkluderer også personer som er i permisjon. Av totalt 225 ansatte utgjør aktive stillinger 200 og aktive årsverk 196.

Gjennomsnittlig lønnstrinn for alle stillingskoder i departementet er samlet sett høyere for menn enn kvinner, henholdsvis ltr. 61 og ltr. 54. Dette skyldes bl.a. at kvinnene er overrepresentert i stillingsgrupper der det ikke kreves høyere utdanning. Lønnsforskjellen innen samme stillingskode er stort sett liten.

De aller fleste som arbeider deltid er kvinner og kvinner har mindre overtid enn menn, 43 pst. av totalt 13 970 overtidstimer.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

Nærings- og handelsdepartementet skal stimulere likestillingsarbeidet på de områder hvor departementet berøres som arbeidsgiver, jf. departementets tilpasningsavtale. Ifølge intensjonene skal ledere bl.a. bidra til at kvinner og menn får likeverdige arbeidsoppgaver og muligheter for faglig og personlig utvikling. Videre blir nyansatte informert om Likestillingsloven. Ved rekruttering ved tilnær-

met like kvalifikasjoner, vil det kjønn som er underrepresentert ha fortrinnsrett til stilling dersom det representerer mindre enn 40 pst. av de ansatte i den aktuelle stillingsgruppe. Underrepresentert kjønn blir i kunngjøring oppfordret til å søke stillingen.

For å øke andelen kvinner i lederposisjoner, oppfordres kvinner til å søke utlyste lederstillinger. Til topplederstillinger sørges det for at aktuelle kvalifiserte kvinner finnes blant søkerne. For øvrig følges statens prosedyrekrav for rekruttering til disse stillingene.

Beskrivelse av planlagte tiltak

Tiltakene departementet har iverksatt for å fremme likestilling vil bli videreført, herunder tiltakene i forbindelse med rekruttering.

Nærings- og handelsdepartementets etater

I tillegg til å redegjøre for likestillingsområdet i departementet omtales de fem største etatene; Brønnøysundregistrene, Sjøfartsdirektoratet, Patentstyret, Norges geologiske undersøkelse og Justervesenet.

Beskrivelse av faktisk tilstand

	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
<i>Brønnøysundregistrene:</i>						
Menn	188	39	26	63	39	52
Kvinner	296	61	15	37	36	48
Totalt	484 ¹		41		75	
<i>Sjøfartsdirektoratet:</i>						
Menn	197	65	22	81	37	66
Kvinner	105	35	5	19	19	34
Totalt	302		27		56	
<i>Patentstyret:</i>						
Menn	97	35	11	44	15	38
Kvinner	176	65	14	56	24	62
Totalt	273		25		39	
<i>Norges geologiske undersøkelse:</i>						
Menn	150	66	21	84	6	54
Kvinner	76	34	4	16	5	46
Totalt	226		25		11	
<i>Justervesenet:</i>						
Menn	51	66	2	50	7	54
Kvinner	26	34	2	50	6	46
Totalt	77		4		13	

¹ Gjennomsnittlig antall ansatte i 2007 for Brønnøysundregistrene, inkludert ansatte i permisjon.

Gjennomsnittslønn er stort sett lik for kvinner og menn i Patentstyret og Justervesenet, mens den er høyere for menn enn kvinner i Brønnøysundregistrene, Sjøfartsdirektoratet og Norges geologiske undersøkelse. De lønsmessige kjønnsforskjeller skyldes bl.a. at kvinner er underrepresentert i lederstillinger og overrepresentert i stillingskategorier innen støttefunksjoner som lønsmessig lig-

ger lavere enn saksbehandler- og lederstillinger. I tillegg er det i hovedsak kvinner som arbeider deltid.

Patentstyret og Justervesenet oppfyller statens krav om minst 40 pst. representasjon av begge kjønn i lederstillinger. De siste årene har Brønnøysundregistrene også nådd målet, men utviklingen i

2007 har vært negativ selv om antall kvinner i toppledelsen har økt fra 11 pst. i 2006 til 29 pst. i 2007.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

Det er særlig i Sjøfartsdirektoratet og Norges geologiske undersøkelse at kvinner er underrepresentert både blant ansatte og i lederposisjoner. Kvinneandelen forsøkes å økes gjennom ulike tiltak, bl.a. gjennom rekruttering.

Sjøfartsdirektoratet har som målsetting å rekruttere kvinner dersom deres kvalifikasjoner er minst like gode som for mannlige søkere. Utfordringen er likevel at søkerne etaten etterspør normalt kommer fra mannsdominerte yrker og utdanningsvalg. I kunngjøringer oppfordres imidlertid det kjønn som er underrepresentert om å søke når stillingen tilhører en stillingsgruppe som har mindre enn 40 pst. kvinner eller menn.

Norges geologiske undersøkelse har iverksatt tiltak for spesielt å øke andelen kvinner i lederstillinger. «Kvinner og motivasjon» er et tiltak for å motivere kvinner til å ta større ansvar for interne prosesser og beslutninger, og til å ta lederansvar. Det er etablert nestlederroller hvor man spesielt ønsker å utvikle kvinner til lederstillinger. Kvinner oppfordres til å søke ledige stillinger hvor lederegenskaper etterspørres.

I Patentstyrets lønnspolitiske føringer er det nedfelt at lønn og lønnsutvikling er uavhengig av kjønn, alder, etnisk eller kulturell bakgrunn. Etaten har karriere- og utviklingsplaner basert på et stillingsvurderingssystem for alle stillingskatego-

rier, hvilket i stor grad sikrer en kjønnsnøytral og forutsigbar lønnsutvikling. Lønnspolitikken ivaretar også likestillingsaspektet ved rekruttering.

I Brønnøysundregistrene er likestillings-temaer nedfelt i sentrale dokumenter om personalpolitikk, lokal lønnspolitikk og i tilpasningsavtalen. Likestillingsperspektivet er koblet til kompetanseheving, rekruttering, ledelsesutvikling, lønn og avansement. I forbindelse med kompetanseutvikling har 11 kvinner og fem menn blitt tildelt stipend i 2007.

Justervesenet jobber med målrettede tiltak for å øke andelen kvinner i de tekniske laboratoriene på Kjeller. I løpet av 2007 har kvinneandelen økt fra 21 til 35 pst. Ledelsen påser at kvinner og menn under ellers like forhold skal ha samme lønnsutvikling. I etatens personalpolitiske dokument presiseres bl.a. at kvinner og menn gis samme mulighet til faglig utvikling, kurs og etter- og videreutdanning.

Beskrivelse av planlagte tiltak

For de fem etatene videreføres de allerede iverksatte tiltak. Brønnøysundregistrene presiserer imidlertid at likestilling vil være et satsingsområde i 2008. De vil vurdere en tiltaksliste for å nå målsettingen om 40 pst. kvinner i lederstillinger, og satse på en jevnere kjønnsmessig fordeling i høyere stillingskategorier for øvrig. Midler er avsatt for deltakelse av kvinner i mentorprogram og for gjennomføring av bl.a. seminar om likestilling. Det er videre avsatt midler til utdanningsstipendier.

9 Sektorovergripende miljøpolitikk

«Den overordnede målsettingen for det norske samfunnet, og for verdenssamfunnet, er at utviklingen skal være økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig.»

Kilde: Nasjonal strategi for bærekraftig utvikling

Utfordringer knyttet til miljø og næringsliv

Politikk for en bærekraftig utvikling er å forvalte de menneskeskapt ressursene og natur- og miljøressursene, slik at kommende generasjoner skal ha et minst like godt grunnlag for framtidig velferd som dagens generasjon har. For å nå en målsetting om bærekraftig utvikling, må miljøpolitikk og næringspolitikk sees i sammenheng.

De største miljøtruslene verden står overfor i dag, er økende konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren, rask reduksjon i det biologiske mangfoldet på jorden, stadig voksende bruk og økende utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Dette er alle konsekvenser av menneskelig aktivitet. Ved å internalisere miljøkostnadene må bedrifter og enkeltpersoner ta hensyn til den belastningen de påfører sine omgivelser.

Næringslivet opplever miljø som en rammebetingelse, et forretningsgrunnlag og en innsatsfaktor. Selv om Norge ligger langt fremme i miljøpolitikken, vil også vår næringsvirksomhet og energiproduksjon ha miljømessige konsekvenser i form av avfall og utslipp til luft, vann og jord. En god nærings- og miljøpolitikk vil søke å minimere disse konsekvensene, samtidig med at hensynet til langsiktig verdiskaping ivaretas. Det globale miljøet blir ikke forbedret ved at norske bedrifter underlegges særnorske miljøkrav, som gjør at virksomheter i stedet velger å etablere seg i land med lavere miljøstandarder. Det er viktig for både miljø og næringsvirksomhet at det tilstrebes harmoniserte konkurransevilkår på miljøområdet. Strengt krav til miljø vil da ikke virke vekstdempende, men stimulere til nyskaping og innovasjon. Det er derfor viktig å søke gode internasjonale avtaler for å løse grenseoverskridende miljøproblemer.

Den relative betydningen av at tjenesteytende sektor i økonomien øker, vil også gjenspeiles i de

miljøutfordringene næringslivet står overfor. Mens industrien har kunnet redusere sin miljøbelastning gjennom å endre produksjonsprosesser eller rense utslipp, vil tjenesteytende sektor i større grad drive sitt miljøarbeid gjennom bedring av rutiner, gjenvinning av avfall, krav til underleverandører og reduksjon av energibruk.

Mål for departementets arbeid

Å ta miljøhensyn kan være en kilde til nyutvikling og verdiskaping. Varer og tjenester som bidrar til å løse miljøproblemer er forretningsgrunnlaget til mange bedrifter, og det åpner for helt nye markeder innen miljøteknologi og miljøtjenester. Slike virksomheter vil ofte kunne etableres som følge av miljøkrav/reguleringer myndighetene stiller til andre deler av næringslivet, og dermed åpne for framvekst av ny virksomhet.

Regjeringen vil motivere næringslivet til å ligge i forkant i gjennomføringen av miljøtiltak for å sikre et bærekraftig framtidig næringsliv. Det er et mål for departementet å føre en aktiv innovasjonspolitik for å fremme utvikling og kommersialisering av miljøvennlige teknologier og tjenester. Dette bidrar til et bedret miljø og legger grunnlaget for at norsk næringsliv kan utvikle konkurransemessige fortrinn. En rekke næringer i Norge har sin basis i et rent miljø, f.eks. reiseliv, fiskeri og skogbruk. Reiselivsnæringene er i betydelig grad basert på attraktive natur- og miljøkvaliteter. Oppdrett og fiskeri er avhengig av internasjonal tillit til at norskekysten er lite forurenset. For disse næringene er det derfor positivt at norske myndigheter har satt strenge utslippskrav overfor oljeindustrien.

Tre sentrale mål for miljøarbeid er å:

- bidra til en politikk og en ressursbruk nasjonalt og internasjonalt som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn
- bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og miljøvennlige varer og tjenester
- arbeide aktivt i FNs sjøfartsorganisasjon IMO for å forebygge og redusere miljøforurensning fra skip

Resultater fra aktiviteten i 2007

Bidra til en politikk og en ressursbruk som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn

Nærings- og handelsdepartementet har deltatt løpende i interdepartementalt arbeid med miljøpolitiske spørsmål knyttet til nasjonal lovgivning, avgiftsutredninger og internasjonale miljøforhandlinger. Departementet bidro bl.a. aktivt i utformingen av klimahandlingsplaner for fastlandsindustrien og for nasjonal sjøtransport, som ble lagt fram i St.meld. nr. 34 (2006–2007) Norsk klimapolitikk. Departementet har også bidratt aktivt i utformingen av regjeringens arbeid med tilpasning til klimaendringene. Miljøverndepartementet ledet arbeidet. Arbeidet ble ferdigstilt 15. mai 2008.

Miljøspørsmål og kunnskap om miljøproblemenes årsaker, virkninger og løsninger er som regel sektorovergripende. Forskning på dette feltet er derfor avhengig av faglig samarbeid på tvers av faggrenser og sektorer. Miljørelevant forskning er derfor utbredt i satsinger som har andre hovedformål. Norges forskningsråd følger opp miljørelevant forskning gjennom brukerstyrte prosjekter innenfor de fleste av sine programmer. Miljørettet forskning innenfor marin og maritim sektor inkluderer forskning både på miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer, og hvordan man kan drive næringsvirksomhet med mindre miljøkonsekvenser. En rekke av de andre brukerstyrte programmene bidrar også med miljørelevant forskning innenfor klima, energi og industri. Norges forskningsråd vurderer hvert enkelt prosjekt med hensyn til miljøkonsekvenser.

Statens forurensningstilsyn (SFT) har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har siden 1989 gjennomført tiltak i disse områdene, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er vesentlig redusert. Etaten vurderer i samarbeid med SFT ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard fortsatte i 2007 med månedlige målinger i Sulitjelma fordi utslippene varierte. I løpet av 2007 var forholdene under kontroll, men følges fortsatt opp med prøver. For året sett under ett er utslippene noe for høye i forhold til kravene fra SFT. Konsekvensutredning for Løkken, som Bergvesenet har utarbeidet etter pålegg fra SFT, ble sendt på høring i 2007. Det har ikke vært merkbare endringer i utslippene av tungmetaller fra Orkla, og utslippssituasjonen i Fagerli-området er uendret. Situasjonen følges fortløpende med målinger, og det er

utarbeidet et beredskapsprogram for områdene. På Røros har Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard gjennomført et fullskala våtmarksanlegg for rensing/utfelling av tungmetaller. Så langt er det ingen merkbar reduksjon av tungmetallavrenningen utover sesongmessige svingninger, men dette følges opp kontinuerlig. Det har i tillegg vært gjennomført oppryddingsarbeider i området i 2007. I Følldal er arbeidet med å optimalisere vannstrømmene i gruveområdet ferdigstilt. Målingene viser at utslippene av tungmetaller er uforandret i forhold til tidligere år. Det arbeides med å forbedre våtmarkssystemet for å redusere innholdet av tungmetall i vannet.

Innenfor romvirksomhet satses det både på nasjonale og internasjonale miljørelevante programmer. Norge deltar bl.a. i det europeiske GMES-programmet (Global Monitoring for Environment and Security) da det utvikler et system for å overvåke tilstand og endringer i det globale miljøet. GMES er det europeiske bidraget til Global Earth Observation System of Systems (GEOSS), som er et internasjonalt samarbeid om jordobservasjon. I 2005 ble det vedtatt en tiårs implementeringsplan for GEOSS. Norge har sluttet seg til retningslinjene for det videre arbeidet og har også deltatt med økonomiske midler. I framtiden vil dette systemet kunne gi oss viktig informasjon om bl.a. klimaendringer og naturkatastrofer. Norsk Romsenters nasjonale utviklingsprogrammer som SatHav, SatLuft og SatRisk dreier seg også i betydelig grad om å bidra til hjemlig operasjonalisering av miljø- og ressurovervåking i samarbeid med etater som SFT, Kystvakten og Direktoratet for naturforvaltning. Dette omfatter temaer som spenner fra ras- og flomfare til ozon/UV-stråling og oljesøl/miljøkriminalitet.

Bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og miljøvennlige varer og tjenester

Gjennom styringsdialogen med Innovasjon Norge legges det vekt på miljø og energi. Innovasjon Norge har de senere årene benyttet betydelige midler til miljøprosjekter. I 2007 gikk 491 mill. kroner til prosjekter som vurderes som miljørettede. I tillegg kommer 12 mill. kroner til hjemhenting av kunnskap fra utlandet, deltakelse på messer og studieturer, og andre ulike tiltak utover lån og tilskudd for å bistå små og mellomstore energi- og miljøbedrifter med internasjonale vekstambisjoner. De fleste miljørettede tiltakene som Innovasjon Norge har vært involvert i de senere årene, har vært prosjekter der utvikling eller implementering av et miljøprodukt eller tjeneste har stått sentralt. Innovasjon Norge har betydelige nettverksaktivite-

ter som er miljørelevante, og selskapet har samarbeidet med flere eksisterende bedriftsnettverk innenfor miljøteknologi.

Stortinget vedtok i forbindelse med innføring av NO_x-avgift for bl.a. skip og fiskefartøy, å videreføre NO_xRED-ordningen for skip registrert i Norsk ordinært skipsregister (NOR). For 2007 ble det bevilget 15 mill. kroner i tillegg til en tilsagnsfullmakt på 35 mill. kroner. Ordningen ble i februar 2007 notifisert til EFTA-landenes overvåkingsorgan ESA. For 2007 ble det ikke gitt noen tilsagn. Det ble i 2007 også bevilget 30 mill. kroner til styrking av satsingen på forskning og utvikling for å stimulere til utvikling av NO_x-reduserende teknologier.

Av Norges forskningsråds totale bevilgninger på 5,2 mrd. kroner i 2007, gikk 917 mill. kroner (ca. 17 pst.) til *miljørelevant forskning*. Nærings- og handelsdepartementets tilskudd til Norges forskningsråd var på om lag 1,1 mrd. kroner i 2007. Om lag 92 mill. kroner av disse midlene gikk til miljørelevant forskning og ble i hovedsak rettet mot miljøvennlig teknologi, gjennom programmer som Brukerstyrt innovasjonsarena, Nanomat og Renergi.

Arbeide aktivt i IMO for å forebygge og redusere miljøforurensning fra skip

Norge deltok aktivt i FNs sjøfartsorganisasjon IMOs arbeid bl.a. med å revidere kravene for utslipp til luft (MARPOL Annex VI), arbeidet med konvensjonen for resirkulering av skip og klimautfordringene for skipsfart. Det har særlig vært viktig for Norge at det innføres et globalt krav om å bruke renere drivstoff (destillater) for internasjonal skipsfart. Arbeidet ble avsluttet i april 2008. Revisjonen skal vedtas i oktober 2008. Norge tilbød seg høsten 2007 å være arrangør for et arbeidsgruppemøte om klima for skipsfarten. Møtet ble holdt i juni 2008.

Aktuelle tiltak på kort og lang sikt

Tiltakene er knyttet til departementets tre mål og Miljøverndepartementets resultatområder.

Bidra til en politikk og en ressursbruk som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn

Resultatområde 2 – Bevaring og bruk av kulturminner

Nærings- og handelsdepartementet følger opp prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer når det gjelder gamle nedlagte gruver i departemen-

tets eie. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard kartlegger bygningsmassen og har startet vedlikeholdsarbeider på enkelte bygninger.

Resultatområde 3 – underområde 4: Miljøgifter

Nærings- og handelsdepartementet fremmer forslag om fullmakt til å kunne foreta utgiftsføring i 2009 av utbetalinger uten bevilgning knyttet til utførte pålagte miljøtiltak etter virksomheten til Raufoss ASA innenfor en garantiramme på 90 mill. kroner. På bakgrunn av tiltak som er gjennomført etter at den statlige miljøgarantien ble etablert i 2004, er det registrert en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i Raufoss Industripark. Oppryddingsprosjektet på Raufoss er dermed godt på vei til å oppfylle SFTs pålegg og miljømålene for oppryddingen. Det legges opp til at resterende tiltak som er nødvendige for å tilfredsstille SFTs pålegg til Raufoss Næringspark ANS, vil være gjennomført innen utgangen av 2008. Utgiftene i 2009 vil hovedsakelig knytte seg til etablering og drift av ulike miljøovervåkingsprogrammer.

Resultatområde 3 – underområde 5: Avfall og gjenvinning

I de sektorvise resultatmålene på avfallsområdet legges det vekt på å stimulere til en avfallshåndtering som kan forene hensynet til naturmiljø, verdiskaping og til en markedsmessig håndtering av avfall. Nærings- og handelsdepartementet legger dette perspektivet til grunn i innspill til virkemiddelutforming på avfallsområdet i forbindelse med høringssaker og EUs direktiver på området.

Resultatområde 4 – underområde 1: Klimaendringer

Regjeringen la i juni 2007 fram St.meld. nr. 34 (2006–2007) Norsk klimapolitikk (klimameldingen), som bl.a. inneholder klimahandlingsplaner for fastlandsindustrien og for nasjonal sjøtransport. Nærings- og handelsdepartementet vil bidra til at planene blir fulgt opp i årene som kommer.

Nærings- og handelsdepartementet bidrar aktivt i arbeidet med å se på innføring av ulike klimatiltak overfor de deler av kraftintensiv industri som i dag ikke er underlagt kvoteplikt. Arbeidet ledes av Miljøverndepartementet.

Regjeringen foreslår i klimameldingen at Norge skal fortsette pådriverrollen i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO). Skipsfarten er svært viktig for verdenshandelen, og det forventes vekst i skipstransport fram til 2020. I dag finnes det ikke noe bindende klimaregime for internasjonal skipsfart. IMO har imidlertid en «Assembly resolusjon» som

identifiserer hva IMOs miljøkomité skal arbeide med for å oppnå utslippsreduksjoner.

IMO arbeider nå med en klimagasstudie. Norge er med på å finansiere denne studien. SINTEF-instituttet Marintek i Trondheim leder det internasjonale konsortiet som gjennomfører studien. Norge prioriterer de forslagene som er rettet mot å etablere et bindende regime. Klimaforliket viser til at skipsfart skal inn i en framtidig klimaavtale, og at IMO skal trekkes med i dette arbeidet. Det er en diskusjon i IMOs miljøkomité om et mulig markedsbasert system for klimagassreduksjoner fra hele skipssektoren. I arbeidet med å redusere skipsfartens klimagassutslipp skal Norge være innovativ, utrede og foreslå både markedsbaserte virkemidler og krav gjennom regler.

Skip i innenriksfart er en del av dagens klimaregime. Innenriksfart er omfattet av CO₂-avgift på kjøp av bunkers. I regjeringens maritime strategi «Stø kurs» er miljøvennlig vekst i de maritime næringer en viktig målsetting. Det er bl.a. gjennom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge at Nærings- og handelsdepartementet har midler til å sikre en mer miljøvennlig skipsfart. Bl.a. er utvikling av brenselcelleteknologi på skip blitt mulig takket være en samlet støtte fra Norges forskningsråd og Innovasjon Norge på hhv. 34 og 5 mill. kroner. Det foreslås bevilget betydelige midler til maritim forskning og innovasjon gjennom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge i statsbudsjettet for 2009.

Bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og miljøvennlige varer og tjenester

Regjeringen la i oktober 2007 fram «Stø kurs» – Regjeringens strategi for miljøvennlig vekst i de maritime næringer. I statsbudsjettet for 2008 ble bevilgningene til ordninger for maritim forskning og innovasjon i Norges forskningsråd og Innovasjon Norge økt med 60 mill. kroner.

Skipsfarten har en fordel sammenlignet med øvrige transportformer ved at skip har mulighet til å transportere store godsmengder med høy energi-effektivitet og lave utslipp. I tillegg gir infrastrukturen til sjøtransport begrensede naturinngrep. Det er likevel en rekke miljøutfordringer knyttet til skipsfart. Den raske etterspørselen etter transporttjenester vil med dagens teknologi utfordre rammene for en bærekraftig utvikling. I tillegg er det økt fokus på miljøvennlige løsninger som innebærer at et skip designes, bygges, utstyres, driftes og resirkuleres på en måte som bidrar til minst mulig utslipp. Regjeringen er opptatt av at de norske maritime næringene skal ligge i front på miljøområdet. Dette krever sterk norsk satsing på forsk-

ning og innovasjon og vilje til å gå foran i implementering av nye miljøvennlige løsninger.

I forbindelse med oppgjøret av skatte kreditte fra den forrige rederiskatteordningen har rederiene anledning til å benytte inntil en tredjedel av beløpet til miljøtiltak. Dette vil gi positive miljøeffekter, bidra til å oppfylle næringens miljøambisjoner og gi verdiskaping og sysselsetting i utstyrsindustrien. Miljøavtalen for å oppnå Norges forpliktelse gjennom Gøteborg-protokollen vil også føre til verdiskaping og sysselsetting i utstyrsindustrien.

Departementet arbeider med en innovasjonsmelding som skal legges fram i 2008. En viktig del av meldingen er innovasjon i miljøvennlige teknologier. Det er en ambisjon at Norge skal bli et foregangsland på utvikling og bruk av miljøteknologi. Dette krever imidlertid en betydelig, langsiktig og koordinert offentlig satsing for å bidra til utvikling og anvendelse av gode og effektive teknologiløsninger nasjonalt og globalt. For å sikre interesse og deltakelse fra norsk næringsliv, skal det legges til rette for økt verdiskaping i norsk næringsliv som satser på miljøteknologi. Utfordringene er mange og innebærer bl.a. kompetanseoppbygging i virkemiddelapparatet og bedre koordinering mellom virkemidler for forskning og innovasjon, og miljøreguleringer for å danne et godt grunnlag for et effektivt samarbeid mellom myndigheter, næringsliv og kunnskapsaktører.

Resultatområde 1 – underområde 4: Friluftsliv

Som en oppfølging av Soria Moria-erklæringen la departementet i desember 2007 fram en reiselivsstrategi som har bærekraftig reiseliv som et av tre hovedmål. Det ble i 2005 igangsatt et prosjekt gjennom stiftelsen Grip for å utvikle et konsept for økoturisme. Prosjektet omfatter produkt- og profilutvikling av småskala, naturbaserte reiselivsbedrifter med fokus på miljø og kvalitet. Stiftelsen GRIP gikk konkurs i 2008. Innovasjon Norge har overtatt økoturismekonseptet og vurderer videre drift. Nærings- og handelsdepartementet leder et arbeid med å se på hvordan nasjonalparker og andre vernede områder kan benyttes i reiselivssammenheng. I tillegg har Innovasjon Norge gjennomført et pilotprosjekt om bærekraftig reiseliv, som vil bli fulgt opp videre.

Resultatområde 4 – underområde 3: Langtransporterte luftforurensninger

1. januar 2007 ble det innført en NO_x-avgift (nitrogenoksid). Formålet med en avgift er at den, sammen med andre virkemidler, skal bidra til å

oppfylle NO_x-forpliktelsen i Gøteborg-protokollen. Avgiften avgrensnes geografisk i tråd med protokol- lens virkeområde. Dette innebærer f.eks. at utslip- pene fra utenriks sjøfart ikke omfattes av avgiften.

Avgiften omfatter utslipp fra skip, fiskefartøyer, fly og dieseldrevet jernbanetraffikk med samlet framdriftsmaskineri med effekt over 750 kW. Til- svarende omfattes kjeler og turbiner i energi- anlegg med effekt over 10 MW.

I Stortingets behandling av budsjettet for 2007 ble det enighet om at det skulle åpnes for miljøavta- ler mellom staten og avgiftspliktige. Ved inngåelse av en miljøavtale vil det gis midlertidig fritak fra NO_x-avgift. Avtalen mellom staten og 14 nærings- organisasjoner ble undertegnet i mai 2008 og avgiftsfritaket ble godkjent av ESA 16. juli 2008. Avtalen vil redusere NO_x-utslippene med om lag 30 000 tonn innen utgangen av 2011.

På bakgrunn av den inngåtte miljøavtalen mel- lom staten og næringsorganisasjonene har regje- ringen valgt å trekke inn bevilgningen for NO_xRED-programmet for 2008 og 2009. Dette vil bli avklart i budsjettbehandlingen for 2009. Det er likevel satt av 20 mill. kroner til utvikling av NO_x- relatert teknologi under ordningen Maroff i Nor- ges forskningsråd også i 2008.

Av de økte midlene vedtatt i statsbudsjettet for 2008 til maritim forskning og innovasjon, er det avsatt 25 mill. kroner under Innovasjon Norge til miljøprosjekter i de maritime næringer og utvik- ling av nærskipfartsflåten. Midlene vil kunne benyttes både til tilskudd og lån.

Arbeide aktivt i IMO for å forebygge og redusere miljøforurensning fra skip

Resultatområde 1 – underområde 3: Fremmede arter og GMO

I februar 2004 ble det vedtatt en ny konvensjon i IMO som skal sørge for bedre kontroll av skips ballastvann. Norge tiltrådte konvensjonen i mars 2007. Konvensjonen trer i kraft så snart minst 30 land, hvis samlede handelsflåte utgjør minst 35 pst. av verdens samlede tonnasje, har ratifisert, akseptert eller tiltrådt konvensjonen. Pr. i dag er det kun 13 land som har ratifisert konvensjonen.

Resultatområde 3 – underområde 3:
Oljeforurensning

I 2005 vedtok EU nye regler for å bekjempe av foru- rensning fra skip ved introduksjon av straffe- bestemmelser som dekker forurensning som følge av forsettlige og grovt uaktsomme handlinger i EU- farvann og tilliggende internasjonalt farvann. Rettsakten er EØS-relevant, men straffebestem-

melsene omfattes ikke av EØS avtalen. For øvrig er Norge positiv til samarbeid med EU om bekjem- pelse av forurensning fra skip. I tillegg til utfasing av tungolje globalt har Norge fremmet forslag til IMO om forbud mot bruk av tungolje for skip i Antarktis. Ny skipssikkerhetslov trådte i kraft 1. juli 2007. Loven gjelder for norske skip uansett hvor de befinner seg. Loven gis anvendelse innen- for norsk territorialfarvann ved Svalbard og Jan Mayen. Dette åpner for å kontrollere utenlandske skip på Svalbard gjennom havnestatskontroll.

Resultatområde 3 – underområde 1: Helhetlig hav- og vannforvaltning

Skipsfart er en viktig faktor for økt aktivitet i Nord- områdene. Helhetlig forvaltning av det marine mil- jøet i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten viser til forventet økning av sjøtransport i dette havområdet. Gjennom arbeidet med forvaltnings- planen er det identifisert enkelte områder som framstår som særlig verdifulle og sårbare i miljø- og ressursmessig forstand, og som derfor krever særskilt aktsomhet. Det kan nevnes at Norge gjen- nom IMO har fått godkjent seilingsleder utenfor territorialfarvannet på strekningen Vardø–Røst for trafikk som representerer en vesentlig miljørisiko. IMO arbeider for tiden med en revisjon av MAR- POL Annex V om søppel. Dette var et av tiltaks- punktene i planen for helhetlig forvaltning av det marine miljøet i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.

Arbeidet med forvaltningsplanen vil fortsette.

Det arbeides nå med en forvaltningsplan for Norskehavet. Skipstrafikken langs Norskekysten øker i takt med den generelle økonomiske utviklin- gen i Norge og i verden forøvrig. Økt petroleums- aktivitet både i Norskehavet og Barentshavet bidrar også til vekst i skipstrafikken gjennom Nor- skehavet. Siden sjøtransporten er en internasjonal næring, fastlegges rammebetingelsene for en sik- ker, miljøvennlig og effektiv sjøtransport i stor grad på internasjonalt nivå, og den reguleres i stor utstrekning gjennom internasjonal rett. Det inter- nasjonale regelverket legger dermed viktige ram- mer for Norges regulering av sjøtransporten i Nor- skehavet.

Resultatområde 3 – underområde 5: Avfall og gjenvinning

IMO ble i 2005 enig om å utvikle et rettslig bin- dende regime for å sikre forsvarlig opphugging av skip. Norge har i flere år vært en pådriver for å få til et nytt regelverk som innebærer klare forpliktel- ser rettet mot skipsfarten og mot opphuggingsste-

dene. Man har blitt enige i IMO om å utvikle regler som skal gjelde gjennom hele skipets livssyklus for å sikre en trygg og forsvarlig opphugging. Regelverket vil stille krav til skipets design og konstruksjonsfase og til avslutning av skipets ordinære drift for å minimalisere bruk av farlige stoffer om bord. Konvensjonen skal vedtas på diplomatkonferanse i Hong Kong, Kina i mai 2009.

Grønn stat

Miljøledelse i Nærings- og handelsdepartementet

Departementet har innført miljøledelse i sin virksomhet. Krav til miljøledelse er også tatt opp i styringsdialogen med underliggende virksomheter. I departementet er det iverksatt en kartlegging av ulike indikatorer av betydning for miljøarbeidet og hvordan disse skal følges opp i styringen av virksomheten. Dette omfatter også oppfølging av tiltak i handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser.

10 Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det gis en samlet framstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak i fagproposisjonene. For Nærings- og handelsdepartementet omfatter oversikten følgende selskaper: Argentum Fondsinvesteringer AS, Electronic Chart Centre AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, Kings Bay AS, Bjørnøen AS, Entra Eiendom AS, Flytoget AS, Mesta AS, Innovasjon Norge, SIVA SF og Statkraft SF.

Argentum Fondsinvesteringer AS

Administrerende direktør Nils E. Joachim Høegh-Krohn mottok kr 2 200 000 i lønn for 2007. Annen godtgjørelse utgjorde kr 254 000, mens livpremie og forsikringer utgjorde kr 193 000. Selskapet har inngått en innskuddsbasert pensjonsordning som gjelder alle ansatte.

Electronic Chart Centre AS

Administrerende direktør Asbjørn Kyrkjeeide mottok i 2007 lønn på kr 924 978. Annen godtgjørelse var på kr 10 163, mens ytelse til pensjonsforpliktelses utgjorde kr 72 430. Administrerende direktør har pensjonsordning gjennom Statens Pensjonskasse og avtalefestet pensjon fra 62–67 år. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Administrerende direktør Robert Hermansen mottok i 2007 lønn på kr 2 463 000. Annen godtgjørelse utgjorde kr 23 000. Pensjonen utgjør 66 pst. av lønn som er ordinær pensjonsordning i selskapet. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Kings Bay AS og Bjørnøen AS

Selskapene har felles administrerende direktør og styre. Administrerende direktør Oddvar Midtkandal mottok lønn på kr 771 492 og andre godtgjørelser med kr 19 509 i 2007. Administrerende direktør

har ingen pensjonsordning eller etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Entra Eiendom AS

Konst. administrerende direktør Torodd Bøystad mottok lønn på kr 2 280 000 og andre godtgjørelser med kr 139 000 i 2007. Pensjonsutgifter til Statens Pensjonskasse utgjorde kr 89 000. Administrerende direktør har rett til etterlønn begrenset til 12 måneder ved opphør av ansettelsesforholdet.

Flytoget AS

Administrerende direktør Thomas Havnegjerde mottok lønn på kr 1 641 000 og annen godtgjørelse med kr 135 000 i 2007. Pensjonskostnadene utgjorde kr 313 000. Ordinær pensjon for administrerende direktør er 66 pst. av lønn forutsatt full opptjening ved fylte 67 år. For ansatte med lønn over 12 G er det en tilleggsdekning for å sikre at de oppnår 66 pst. av lønnen. Administrerende direktør har avtale om etterlønn i seks måneder, alt avhengig av arbeidets opphør. Etterlønn samordnes fullt ut med andre arbeidsinntekter.

Mesta AS

Administrerende direktør Kyrre Olaf Johansen mottok kr 2 647 434 i lønn og annen godtgjørelse med kr 109 769 i 2007. Pensjonsutgifter utgjorde kr 233 465. Administrerende direktør har avtale om seks måneders lønn i oppsigelsestiden og 12 måneders etterlønn. Administrerende direktør er medlem av selskapets kollektive pensjonsordning og har rett til 60 pst. av lønnen ved oppnådd pensjonsalder. Administrerende direktør har rett til å fratruke ved fylte 62 år.

Innovasjon Norge

Administrerende direktør Gunn Ovesen mottok i 2007 kr 1 759 000 i lønn. Øvrige godtgjørelser utgjorde kr 96 000. Pensjonskostnadene var kr 106 000. Det er ikke inngått noen etterlønns-

avtale med administrerende direktør ut over ordinære oppsigelsesvilkår på seks måneder.

SIVA SF

Administrerende direktør Harald Kjelstad mottok i 2007 lønn på kr 1 256 000. Annen godtgjørelse utgjorde kr 119 000. Pensjonskostnadene utgjorde kr 4 809 000. Under gitte forutsetninger har administrerende direktør rett og/eller plikt til å fratrukke sin stilling. Han har likevel rett til å arbeide som seniorkonsulent og opprettholde lønn og andre ytelser inntil redusert arbeidsplikt kan iverksettes fra fylte 60 år, eller ved full pensjonering fra og med 67 år. Redusert arbeidsplikt innebærer inntil 50 pst. av full stilling og 66 pst. av full lønn. Pensjonsrettighetene, som også omfatter pensjons-

messig dekning for lønn over 12 G, opprettholdes som om han var fullt yrkesaktiv.

Statkraft SF

Konsernsjef Bård Mikkelsen mottok i 2007 lønn på kr 3 013 039 i 2007. Andre ytelser var kr 238 784. Pensjonskostnaden utgjorde kr 4 012 885. Pensjonsalder er 65 år med 66 pst. av årslønnen. Ved fylte 62 år har hver av partene rett til å avslutte ansettelsesforholdet som konsernsjef med overgang til rådgiverstilling med 66 pst. lønnskompensasjon fram til fylte 65 år. Medlemmene av konsernledelsen, med unntak av konsernsjef, har rett til en årlig bonus på inntil kr 200 000. Bonusen utbetales basert på oppnåelse av individuelt fastsatte mål.

11 Retningslinjer for statlig eierskap: Holdning til lederlønn

I september 2001 ble det fastsatt veiledende retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak og selskaper. I henhold til endringene i allmennaksjeloven, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006), er det med virkning fra generalforsamlingene våren 2007 bestemt at lederlønnsvilkår skal behandles på generalforsamlingen.

Retningslinjene har til hensikt å formidle hvilke forhold staten vil legge vekt på i sin stemmegivning når lederlønnfastsettelsen behandles på selskapets generalforsamling, men reflekterer også statens holdning til disse spørsmålene i selskaper der lederlønnfastsettelse ikke er egen sak på generalforsamlingen.

Retningslinjene gjelder for foretak og aksjeselskaper der staten har en direkte eierandel, men ikke selskaper der staten har indirekte eierskap eller porteføljeinvesteringer, gjennom f.eks. Argentum Fondsinvesteringer AS og Statens pensjonsfond. Retningslinjene gjelder ledende ansatte, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006).

Retningslinjene erstatter *Veiledende retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak og selskaper*, fastsatt første gang 3. september 2001 og senere revidert 28. juni 2004. Disse retningslinjene endrer ikke styrets ansvar eller rollefordelingen mellom generalforsamling og styret.

Med virkning fra 8. desember 2006 er det fastsatt følgende retningslinjer:

Definisjoner

- Ledende ansatte omfatter daglig leder og andre ledende ansatte, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006), som viser til regnskapsloven og allmennaksjelovens regler om «ledende ansatte».
- Med kompensasjonsordning menes i disse retningslinjene en lønnspakke bestående av ett eller flere av følgende elementer: Fast lønn, variabel lønn (bonus, aksjeprogram, opsjoner og tilsvarende) og andre goder (pensjonsytelser, etterlønsordninger, frynsegoder og tilsvarende).
- Med opsjoner som avlønningsform menes her rett til å kjøpe aksjer til på forhånd avtalt pris. Retningslinjene sidestiller opsjonsavtaler hvor

eventuell gevinst utbetales direkte uten foregående fysiske transaksjoner (syntetiske opsjoner) med alminnelige opsjoner, jf. regnskapslovens krav til rapportering.

- Med aksjeprogram menes ordninger med direkte aksjeeierskap uten foregående opsjon. Dette kan innebære at den ansatte får aksjen som betaling, rabatt for aksjekjøp eller bonusutbetaling med betingelse om å kjøpe aksjer. Retningslinjene omfatter ikke aksjespareprogram for alle ansatte.
- Sluttvederlag omfatter her kompensasjoner i tilknytning til fratredelse, og kan inneholde etterlønn, andre finansielle ytelser og naturalytelser.

Hovedprinsipper for fastsettelse av kompensasjonsordninger

- Lederlønnene i selskaper med helt eller delvis statlig eierskap skal være konkurransedyktige, men ikke lønnsledende sammenlignet med tilsvarende selskaper.
- Hovedelementet i en kompensasjonsordning bør være den faste grunnlønnen.
- Kompensasjonsordningene må utformes slik at det ikke oppstår urimelig godtgjørelse på grunn av eksterne forhold som ledelsen ikke kan påvirke.
- De enkelte elementer i en lønnspakke må vurderes samlet, med fast lønn, eventuell variabel lønn og andre goder som pensjoner og sluttvederlag som en helhet. Styret skal ha en oversikt over den samlede verdi av den enkelte leders avtalte kompensasjon.
- Det er hele styrets ansvar å fastsette retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte. Daglig leders godtgjørelse fastsettes av styret.
- Styret må påse at lederlønsordningene ikke gir uheldige virkninger for bedriften eller svekker selskapets omdømme.
- Godtgjørelse for styrearbeid skal ikke være prestasjonsbasert eller variabel.
- Personer i ledelsen skal ikke ha særskilt godtgjørelse for styreverv i andre selskaper i samme konsern.
- Avtaler inngått før ikrafttreden av disse retningslinjene kan opprettholdes.

Opsjoner

Opsjoner og andre opsjonslignende ordninger skal ikke benyttes i selskaper der staten har eierandel.

Aksjeprogrammer

Aksjeprogrammer kan benyttes dersom det er særlig egnet til å nå langsiktige mål for selskapets utvikling, og der de bransjemessige forhold ligger til rette for bruk av slike ordninger. Aksjebasert avlønning må utformes slik at den bidrar til langsiktig innsats for selskapet, og bør innebære bindingstid på aksjene på minst to år.

Variabel lønn

Eventuell variabel lønn skal bygge på følgende prinsipper:

- Det må være klare sammenhenger mellom de mål som ligger til grunn for den variable lønnen og virksomhetens mål.
- Variabel lønn må være basert på objektive, definerbare og målbare kriterier.
- Kriteriene skal være basert på forhold lederen kan påvirke.
- Flere relevante målekriterier bør legges til grunn.
- En ordning med variabel lønn må være transparent og klart forståelig. Ved redegjørelse for ordningen er det vesentlig å få belyst den forventede og den maksimale utbetalingen for hver enkelt deltager i programmet.
- Ordningen skal være tidsbegrenset.
- Samlet variabel lønn det enkelte år bør ikke overstige 6 måneders fastlønn, med mindre særskilte hensyn tilsier det.

Pensjonsytelser

- Pensjonsvilkår skal være på linje med andre ansattes vilkår i selskapet.
- I den grad det avtales lavere pensjonsalder enn folketrygdens pensjonsalder på 67 år, skal pen-

sjonsalderen som hovedregel ikke settes lavere enn 65 år.

- Ved avtale om pensjon skal det tas utgangspunkt i opptjeningstid som gjelder for tilsvarende andre ansatte i virksomheten.
- Det skal tas hensyn til pensjon som er opptjent fra andre stillinger.
- Samlet kompensasjonsgrad bør ikke overstige 66 pst. av lønn. Lavere pensjonsalder enn 65 år skal føre til et lavere pensjonsnivå.
- Der virksomheten er helt eller delvis finansiert over statsbudsjettet, bør samlet pensjonsgrunnlag ikke overstige 12 G, med mindre konkurransemessige hensyn tilsier det.
- Pensjonsutbetalingene skal reguleres i takt med pensjonene i folketrygden og ikke med utgangspunkt i lønnsbetingelsene for den aktuelle stilling.
- Styret må ha oversikt over de totale kostnadene av pensjonsavtalen før den inngås.

Sluttvederlag

- I forhåndsavtale hvor toppleder fraskriver seg bestemmelsene om oppsigelsesvern i arbeidsmiljøloven kan det avtales sluttvederlag. Sluttvederlag bør ikke benyttes ved frivillig avgang.
- Sluttvederlag bør ikke overstige 12 måneders fastlønn i tillegg til eventuell lønn i oppsigelsestiden.
- Ved ansettelse i ny stilling eller ved inntekt fra næringsvirksomhet som vedkommende er aktiv eier av, skal sluttvederlaget reduseres med et forholdsmessig beløp beregnet på grunnlag av den nye årsinntekten. Reduksjon kan først skje etter at vanlig oppsigelsestid for stillingen er ute.
- Sluttvederlaget kan holdes tilbake hvis vilkårene for avskjed foreligger, eller hvis det i perioden hvor det ytes sluttvederlag oppdages uregelmessigheter eller forsømmelser som kan lede til erstatningsansvar eller at vedkommende blir tiltalt for lovbrudd.

Nærings- og handelsdepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2009 føres opp de summene som er nevnt i et fremlagt forslag:
    - a. Sum utgifter under kap. 900–953, 2421, 2426 og 2460 kr 32 709 105 000
    - b. Sum inntekter under kap. 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5574, 5613, 5625 og 5656 kr 45 825 615 000
-

**Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2009,
kapitlene 900–953, 2421, 2426 og 2460, 3900–3961, 5325, 5326,
5460, 5574, 5613, 5625 og 5656**

I
Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Administrasjon				
900	Nærings- og handelsdepartementet			
	01 Driftsutgifter	162 405 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	44 000 000		
	23 Forenklingstiltak, <i>kan overføres</i>	10 000 000		
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	20 500 000		
	72 Tilskudd til beredskapsordninger	3 000 000		
	73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, <i>kan overføres</i>	11 000 000	250 905 000	
	Sum Administrasjon		250 905 000	
Infrastruktur og rammebetingelser				
901	Styret for det industrielle rettsvern			
	01 Driftsutgifter	201 000 000	201 000 000	
902	Justervesenet			
	01 Driftsutgifter	81 500 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	2 000 000	83 500 000	
903	Norsk Akkreditering			
	01 Driftsutgifter	25 200 000	25 200 000	
904	Brønnøysundregistrene			
	01 Driftsutgifter	241 800 000		
	22 Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	247 200 000		
	23 Offentlige informasjonstjenester, <i>kan overføres</i>	14 100 000	503 100 000	
905	Norges geologiske undersøkelse			
	01 Driftsutgifter	120 700 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	42 000 000	162 700 000	
906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard			
	01 Driftsutgifter	12 700 000		
	30 Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	10 000 000	22 700 000	
907	Sjøfartsdirektoratet			
	01 Driftsutgifter	298 200 000	298 200 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
908	Skipsregistrene			
	01 Driftsutgifter		20 000 000	20 000 000
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>		1 750 000 000	1 750 000 000
913	Standardisering			
	70 Tilskudd		26 700 000	26 700 000
	Sum Infrastruktur og rammebetingelser			3 093 100 000
Forskning, innovasjon og internasjonalisering				
920	Norges forskningsråd			
	50 Tilskudd		1 208 300 000	1 208 300 000
922	Romvirksomhet			
	50 Norsk Romsenter		39 100 000	
	70 Kontingent i European Space Agency (ESA)		126 400 000	
	71 Internasjonal romvirksomhet		257 600 000	
	72 Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>		43 200 000	466 300 000
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>		61 200 000	61 200 000
929	Norsk Designråd			
	70 Tilskudd		36 000 000	36 000 000
934	Internasjonaliseringstiltak			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		15 000 000	
	73 Støtte ved kapitalvareeksport		166 500 000	
	74 Norsk deltakelse i EXPO 2010, <i>kan overføres</i>		62 500 000	244 000 000
937	Svalbard Reiseliv AS			
	71 Tilskudd		2 100 000	2 100 000
938	Omstillingstiltak			
	71 Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>		1 000 000	1 000 000
	Sum Forskning, innovasjon og internasjonalisering			2 018 900 000
Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		10 700 000	10 700 000
953	Kings Bay AS			
	70 Tilskudd		40 000 000	40 000 000
	Sum Statlig eierskap			50 700 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Statsbankene				
2421	Innovasjon Norge			
	50 Innovasjon – prosjekter, fond		126 000 000	
	51 Tapsfond, såkornkapitalfond		10 000 000	
	70 Bedriftsutvikling og administrasjon		414 300 000	
	71 Nettverk, profilering og reiseliv – programmer, <i>kan overføres</i>		380 000 000	
	72 Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>		265 000 000	
	78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond		3 700 000	
	79 Maritim utvikling, <i>kan overføres</i>		15 000 000	
	90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	25 800 000 000		27 014 000 000
2426	SIVA SF			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>		36 500 000	
	90 Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	245 000 000		281 500 000
	Sum Statsbankene			27 295 500 000
Statens forretningsdrift				
2460	Garanti-instituttet for eksportkreditt			
	24 Driftsresultat:			
	1 Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-52 500 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	52 500 000	0	
	Sum Statens forretningsdrift			0
	Sum departementets utgifter		32 709 105 000	

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og handelsdepartementet			
	02 Ymse inntekter		115 000	115 000
3901	Styret for det industrielle rettsvern			
	01 Patentavgifter	120 000 000		
	02 Varemerkeavgifter	60 000 000		
	03 Designavgifter	3 700 000		
	04 Forskjellige avgifter	3 500 000		
	05 Inntekt av informasjonstjenester	9 100 000		
	06 Diverse inntekter	100 000		
	07 Avgifter knyttet til NPI	100 000		196 500 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
3902	Justervesenet			
	01	Gebyrinntekter	39 100 000	
	03	Inntekter fra salg av tjenester	13 500 000	
	04	Oppdragsinntekter	2 000 000	54 600 000
3903	Norsk Akkreditering			
	01	Gebyrinntekter og andre inntekter	19 300 000	19 300 000
3904	Brønnøysundregistrene			
	01	Gebyrinntekter	451 300 000	
	02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	17 800 000	
	03	Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	100 000	469 200 000
3905	Norges geologiske undersøkelse			
	01	Oppdragsinntekter	10 800 000	
	02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	31 200 000	42 000 000
3906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard			
	01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	200 000	
	02	Behandlingsgebyr, bergrettigheter og konsesjoner	2 100 000	2 300 000
3907	Sjøfartsdirektoratet			
	01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	134 300 000	
	02	Maritime personellsertifikater	8 000 000	
	03	Diverse inntekter	7 100 000	
	04	Gebyrer for skip i NIS	35 500 000	184 900 000
3908	Skipsregistrene			
	01	Gebyrer NOR	11 500 000	
	02	Gebyrer NIS	5 100 000	16 600 000
3950	Forvaltning av statlig eierskap			
	96	Salg av aksjer	10 000 000	10 000 000
3961	Selskaper under NHDs forvaltning			
	70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	38 500 000	
	71	Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA	9 000 000	47 500 000
5325	Innovasjon Norge			
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	5 000 000	
	70	Låne- og garantiprovisjoner	37 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer	26 100 000 000	26 142 000 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
5326	SIVA SF			
	70 Låne- og garantiprovisjoner		5 800 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer	245 000 000		250 800 000
5460	Garanti-instituttet for eksportkreditt			
	71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	574 800 000		
	72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	16 800 000		591 600 000
	Sum Ordinære inntekter			28 027 415 000
Skatter og avgifter				
5574	Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet			
	70 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard		1 200 000	1 200 000
	Sum Skatter og avgifter			1 200 000
Renter og utbytte m.v.				
5613	Renter fra SIVA SF			
	80 Renter		34 000 000	34 000 000
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge			
	80 Renter på lån fra statskassen	560 000 000		
	81 Rentemargin, innovasjonslånordningen	1 000 000		
	85 Utbytte, lavrisikolånordningen	15 000 000		
	86 Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa	3 000 000		579 000 000
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning			
	85 Utbytte	17 184 000 000		17 184 000 000
	Sum Renter og utbytte m.v.			17 797 000 000
	Sum departementets inntekter			45 825 615 000

*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*II
Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 postene 01 og 21	kap. 3900 post 02
kap. 901 post 01	kap. 3901 postene 01, 02, 06 og 07
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 22	kap. 3904 post 03
kap. 905 post 21	kap. 3905 postene 01 og 02
kap. 907 post 01	kap. 3907 postene 01 og 03

III

Utbetaling under garantiordninger
(trekkfullmakt)

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan foreta utbetalinger til Garanti-instituttet for eksportkreditt uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under byggelånsgarantiordningen overstiger inntående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 200 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-instituttet for eksportkreditt, post 91 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – byggelånsgarantiordning.

IV

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.

V

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan utgiftsføre utbetalinger knyttet til utførte pålagte miljøtiltak etter virksomheten i Raufoss ASA innenfor gitt garantiramme på 90 mill. kroner uten bevilgning under kap. 960 Raufoss ASA, post 71 Refusjon for miljøtiltak.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd	107,5 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>	100,0 mill. kroner

2. gi Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidig underskudd på avregningskontoen for eksisterende eksportkredittordning, den såkalte 108-ordningen. Fullmakten gjelder for samlede framtidige underskudd som oppstår som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 2009. Fullmakten har som forutsetning at:
  - a) Eksportfinans ASA fram til 31. desember 2009 kan gi tilsagn om lån ved eksport av kapitalvarer og skip til de gunstigste rentevilkår og kredittider som OECD (Arrangement on Officially Supported Export Credits) tillater.
  - b) Eksportfinans ASA sin innlånspraksis for ordningen må godkjennes av Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet kan for øvrig utarbeide nærmere retningslinjer for ordningen.

VII

Fullmakt til å inngå forpliktelser utover gitt bevilgning i forbindelse med kjøp av utredninger og lignende

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger o.l. utover gitt bevilgning under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

VIII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan gi:

1. Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 180 mill. kroner.
2. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 60 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelige garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning. Garantivirkomheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Alminnelig garantiordning skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.
3. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 2 100 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, men likevel slik at rammen ikke overskrider sju ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond. Garantivirkomheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Virksomheten skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til grunnfondet. Nærings- og handelsdepartementet kan i samråd med Utenriksdepartementet gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.

4. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 5 000 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien. Ordningen skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.

IX

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 700 000 000 euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner.

X

Utlånsfullmakt

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende innovasjonslån innenfor en ramme på 300 mill. kroner.

Andre fullmakter

XI

Fullmakter vedrørende Norsk Romsenter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan gi Norsk Romsenter fullmakt til å:

1. selge andeler i selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler, og kjøpe andeler i nye selskaper.
2. benytte utbytte fra selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler og inntekter fra salg av andeler i slike selskaper til romrelatert virksomhet, herunder kjøp av andeler i nye selskaper.

XII

Fullmakter til å avhende og bortfeste

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2009 kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt.

